

Regeringens proposition om ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.;

beslutad den 1 april 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att systemet med de nuvarande s.k. fattigkonkurserna skall ersättas av en ny ordning för handläggning av mindre konkurser. Denna handläggningsform skall dessutom tillämpas i åtskilliga fall som nu följer reglerna om ordinär konkurs. Förslaget utgör ett led i den fortgående revisionen av konkurslagstiftningen. Det syftar främst till att komma till rätta med vissa brister som är förenade med fattigkonkurserna. Bl.a. öppnas i sådana fall möjlighet att återvinna egendom till konkursboet och att utreda förekomsten av eventuella gäldenärsbrott.

Den nya handläggningsformen skall tillämpas om det finns anledning anta antingen att gäldenärens bo inte räcker till betalning av de konkurskostnader som annars skulle följa eller att konkursboet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att konkursen med fördel kan genomföras utan att bevakningsförfarande anordnas. Liksom nu skall konkursdomaren i samband med konkursbeslutet pröva hur konkursen skall handläggas. Behövs ytterligare utredning för denna prövning, kan konkursdomaren enligt förslaget uppdras åt kronofogdemyndighet att inom viss kortare tid, i regel en vecka, komma in med sådan utredning.

Förfarandet i mindre konkurs skiljer sig enligt förslaget från handläggningen av ordinär konkurs i första hand genom att det saknar bestämmelser om att borgenärerna skall bevaka sina fordringar. Härmed bortfaller också det anmärkningsförfarande varigenom betalningsrätt fastställs för fordran i ordinär konkurs. I stället skall i den nya handläggningsformen tillämpas en enklare ordning för att fastställa borgenärernas rätt till utdelning. Över

huvud kännetecknas den föreslagna handläggningsformen av en strävan efter att göra förfarandet snabbare och billigare än det som gäller för ordinär konkurs. Samtidigt skall vid konkursförvaltningen utredas om det finns möjlighet att återvinna egendom till konkursboet och om det finns anledning att misstänka gäldenärsbrott.

En viktig nyhet är att en förvaltare skall förordnas i alla mindre konkurser. Till förvaltare skall som regel utses kronofogdemyndighet. Härigenom blir det bl.a. möjligt att bättre än nu beakta allmänt samhälls-ekonomiska intressen i konkurs. Förvaltaren, som står under tillsyn av konkursdomaren, skall i viktigare frågor samråda med borgenärerna.

Det skall liksom i ordinär konkurs ankomma på förvaltaren att utreda vilka fordringar som kan göras gällande i konkursen. Förvaltaren skall inom en månad upprätta och tillställa konkursdomaren en bouppteckning. Om det inte finns tillgångar i boet som täcker konkurskostnaderna och boets andra skulder, skall konkursen på samma sätt som fattigkonkurs skrivas av i anslutning till att gäldenären beedigar bouppteckningen inför konkursdomaren.

Finns det i boet egendom, som gäldenären inte har rätt att behålla enligt de vanliga beneficiereglerna, skall egendomen normalt säljas så snart det kan ske. Sedan all egendom har förvandlats i pengar, skall förvaltaren upprätta ett utdelningsförslag. Förslaget skall ges in till konkursdomaren som prövar förslaget och fastställer utdelningen i konkursen efter ett kungörelseförfarande.

Såvitt möjligt skall konkurskostnaderna alltid tas ut ur boet. Om boet inte förslår skall liksom hittills den borgenär som har ansökt om konkursen kunna åläggas att betala kostnaderna. Denna skyldighet föreslås dock begränsad till en tiondel av basbeloppet. För de kostnader som inte kan utgå ur boet eller av borgenär skall staten svara.

Den nya handläggningsformen beräknas bli tillämplig i närmare 80 % av alla konkurser. Reformen föreslås träda i kraft den 1 april 1977.

1 Förslag till

Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom föreskrives i fråga om konkurslagen (1921:225)¹, dels att 47, 51, 199, 205 och 218 §§ skall upphöra att gälla, dels att 19, 40b, 42, 45, 46, 48–50, 54, 55, 58, 88, 90, 145a, 183, 185–191, 209 och 210 §§ samt rubriken till 9 kap. skall ha nedan angivna lydelse, dels att i lagen skall införas nio nya paragrafer, 18a, 18b, 185a, 185b, 185c, 185d, 185e, 185f och 185g §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 a §

Meddelas beslut om konkurs skall konkursdomaren i samband därmed pröva, om konkursen skall handläggas i enlighet med vad som i allmänhet är föreskrivet i fråga om konkurs eller om den enligt 185 § första stycket skall handläggas med tillämpning av de särskilda bestämmelserna i 185a–185g §§. Konkursdomaren skall därjämte bestämma den eller de ortstidningar i vilka kungörelser om konkursen skola införas.

Beslut i frågan om handläggningsformen skall såvitt möjligt meddelas genast. Behöver frågan utredas närmare, skall konkursdomaren i stället genast uppdraga åt kronofogdemyndigheten i den ort, där gäldenären bör svara i tvistemål som angå gäld i allmänhet, att verkställa sådan utredning. Beslut om handläggningsformen skall i så fall meddelas senast en vecka från dagen för konkursbeslutet, om ej synnerliga skäl föreligga. Konkursdomaren äger utsätta sammanträde för frågans prövning.

Konkursbeslutet jämte vad konkursdomaren i samband därmed bestämt om handläggningsformen eller eljest enligt första och andra styckena kungöres i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning som avses i första stycket.

¹ Senaste lydelse av 199 § 1975:244.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 b §

När uppdrag har meddelats enligt 18a § andra stycket, skall kronofogdemyndigheten upprätta en översiktlig redogörelse för gäldenärens tillgångar och skulder. Av redogörelsen bör även framgå vilken eller vilka borgenärer som kan beräknas få utdelning i konkursen samt övriga omständigheter som äro av betydelse för prövningen av frågan på vilket sätt konkursen skall handläggas. Redogörelsen skall ges in till konkursdomaren senast en vecka från dagen för konkursbeslutet.

Kronofogdemyndigheten skall omhändertaga gäldenärens bo och, om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i omhändertaget räkenskapsmaterial göra anteckning om dagen för omhändertagandet.

Om förvaltningsåtgärd ej utan allvarlig olägenhet kan uppskjutas till dess konkursdomaren har meddelat beslut om handläggningsformen, får åtgärden vidtagas av kronofogdemyndigheten. Myndigheten skall dessförinnan samråda med konkursdomaren och med de borgenärer som särskilt beröras av förvaltningsåtgärden.

Vid tillämpning av bestämmelse i 4 kap. skall vad som sägs där om förvaltaren och rättens ombudsman i stället gälla kronofogdemyndigheten.

19 §²

Meddelas beslut om konkurs skall konkursdomaren genast utsätta första borgenärssammanträdet att hållas inför konkursdomaren tidigast tre och senast fem veckor från dagen för konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare än som har sagts nu, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Konkursdomaren skall även bestämma

Beslutas att konkursen skall handläggas i enlighet med vad som i allmänhet är föreskrivet i fråga om konkurs, skall konkursdomaren genast utsätta första borgenärssammanträdet att hållas inför konkursdomaren tidigast tre och senast fem veckor från dagen för konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare än som har sagts nu, om det är nödvändigt med hänsyn till

² Senaste lydelse 1975:244.

Nuvarande lydelse

den tid, minst fyra och högst tio veckor från dagen för konkursbeslutet, inom vilken bevakning av fordran skall äga rum. *Han skall därjämte bestämma den eller de ortstidningar i vilka kungörelser om konkursen skola införas.*

Konkursbeslutet jämte vad konkursdomaren bestämt enligt första stycket kungöres i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning som avses i nämnda stycke.

Gäldenären skall kallas till första borgenärssammanträdet och därvid erinras om sin skyldighet enligt 92 § att vid sammanträdet avlägga bouppteckningsed. I fråga om delgivning av kallelsen gäller vad som är föreskrivet om stämning i tvistemål.

Föreslagen lydelse

konkursboets omfattning och beskaffenhet. Konkursdomaren skall även bestämma den tid, minst fyra och högst tio veckor från dagen för konkursbeslutet, inom vilken bevakning av fordran skall äga rum.

Vad konkursdomaren *har* bestämt enligt första stycket *skall kungöras på det sätt som sägs i 18a § tredje stycket. Därvid skall även konkursdomarens beslut om handläggningsformen kungöras, om det ej redan skett.*

40 b §³

Återvinning påkallas av förvaltare genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltare icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär *som bevakat fordran i konkursen* påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Återvinning påkallas av förvaltare genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltare icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Talan vid allmän domstol väckes inom ett år från fristdagen. Dock får talan väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

Borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

42 §⁴

I fråga om utseende av konkursförvaltare gälle, att den eller de, åt vilka förvaltningen anförtros, sko-

Konkursförvaltare skall ha den insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas

³ Senaste lydelse 1975:244.

⁴ Senaste lydelse 1970:848.

Nuvarande lydelse

la äga sådan insikt och erfarenhet, som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet erfordras för förvaltningens behöriga handhavande.

Konkursförvaltare må ej den vara, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd; ej den, som är förklarad ovärdig att vidare nyttjas i rikets tjänst eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning; ej den, som genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är under framtiden ställd för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; ej heller den, som blivit dömd ovärdig att föra annans talan inför rätta.

Den som är anställd vid domstol må ej förordnas till konkursförvaltare.

Föreslagen lydelse

förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget.

Den som är anställd vid domstol får ej vara förvaltare.

45 §

Vid första borgenärssammanträdet välje borgenärerna förvaltare att i stället för den enligt 43 § utsedde förvaltaren omhändershava konkursboet. Har konkursdomaren efter vad i 52 § är stadgat förordnat, att konkursboets förvaltning skall vara delad, skall förvaltare väljas särskilt för varje del av förvaltningen. Såsom borgenärernas beslut gälle den mening, varom bland närvarande borgenärer de förena sig, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt dessa borgenärer därjämte utgöra minst en tredjedel av de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, gälle den mening konkursdomaren biträder.

Konkursdomaren skall tillse, att icke någon, på vilken borgenärernas val fallit, är obehörig att vara förvaltare jämlikt 42 § andra

Vid första borgenärssammanträdet skall konkursdomaren, sedan han hört närvarande borgenärer, utse förvaltare att i fortsättningen omhändershava konkursboet. Har konkursdomaren efter vad i 52 § är stadgat förordnat, att konkursboets förvaltning skall vara delad, skall förvaltare utses särskilt för varje del av förvaltningen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

eller tredje stycket eller i saknad av sådan insikt och erfarenhet, som avses i 42 § första stycket, eller eljest icke lämplig att handhava förvaltningen. Där sådant fall föreligger, åligger det konkursdomaren att utse annan förvaltare i stället för den av borgenärerna valde.

Kommer icke någon borgenär tillstådes, varde förvaltare tillsatt av konkursdomaren.

46 §

Sedan förvaltarevalet ägt rum, skola borgenärerna å första borgenärssammanträdet, så framt någon av dem gör framställning därom, välja granskningsmän att med den befogenhet i denna lag sägs å borgenärernas vägnar övervaka förvaltningen. Granskningsmännens antal bestämmes av konkursdomaren. Valet skall ske så, att en var av de närvarande borgenärerna röstar å en granskningsman. Till granskningsmän anses valde, i första rummet den, om vilken borgenärer, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, förenat sig, och därefter den eller de, som efter huvudtalet erhållit de flesta rösterna.

Sedan förvaltare utsetts enligt 45 §, skola borgenärerna å första borgenärssammanträdet, så framt någon av dem gör framställning därom, välja granskningsmän att med den befogenhet i denna lag sägs å borgenärernas vägnar övervaka förvaltningen. Granskningsmännens antal bestämmes av konkursdomaren. Valet skall ske så, att en var av de närvarande borgenärerna röstar å en granskningsman. Till granskningsmän anses valde, i första rummet den, om vilken borgenärer, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, förenat sig, och därefter den eller de, som efter huvudtalet erhållit de flesta rösterna.

För varje granskningsman äge de borgenärer, med vilkas röster han valts, utse en suppleant. Rösterna beräknas vid val av suppleant för den i första rummet utsedde granskningsmannen efter fordringsbeloppen och vid val av suppleant för annan granskningsman efter huvudtalet.

Erhålla vid val, som i denna paragraf sägs, två eller flere lika röstetal, skilje lotten dem emellan.

Har val av granskningsmän ej skett å första borgenärssammanträdet och utses därefter förvaltare jämlikt 48 eller 49 §, må å det sammanträde, å vilket förvaltare tillsattes, val av granskningsmän äga rum efter ty ovan är stadgat.

48 §

Finner konkursdomaren efter första borgenärssammanträdet erforderligt, att antalet förvaltare ökas, skola borgenärerna av kon-

Finner konkursdomaren efter första borgenärssammanträdet erforderligt, att antalet förvaltare ökas, skola borgenärerna av kon-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kursdomaren kallas att sammanträda inför honom *för att* utse det antal förvaltare, som ytterligare erfordras; och skall därvid vad i 45 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

kursdomaren kallas att sammanträda inför honom. *Vid sammanträdet skall konkursdomaren* utse det antal förvaltare, som ytterligare erfordras; och skall därvid vad i 45 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Rättens ombudsman, förvaltare, granskningsman eller borgenär äge hos konkursdomaren göra framställning om ökning av antalet förvaltare.

49 §

Avgår förvaltare efter första borgenärssammanträdet eller avgår granskningsman, för vilken suppleant ej finnes, skall konkursdomaren kalla borgenärerna att sammanträda inför honom *för att utse* efterträdare till den avgångne, och skola därvid i fråga om val av förvaltare bestämmelserna i 45 § och i fråga om val av granskningsman bestämmelserna i 46 § om val av suppleant för granskningsman äga motsvarande tillämpning.

Avgår förvaltare efter första borgenärssammanträdet eller avgår granskningsman, för vilken suppleant ej finnes, skall konkursdomaren kalla borgenärerna att sammanträda inför honom. *Vid sammanträdet skall* efterträdare till den avgångne *utses*, och skola därvid i fråga om *utseende* av förvaltare bestämmelserna i 45 § och i fråga om val av granskningsman bestämmelserna i 46 § om val av suppleant för granskningsman äga motsvarande tillämpning.

Vad sålunda är stadgat gälle dock ej, där flere förvaltare eller granskningsmän äro och någon av dem avgår samt konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande finner det ej vara nödigt, att annan utses i den avgångnes ställe.

Avgår förvaltare eller granskningsman sedan fråga uppkommit om avskrivning av konkursen enligt 186 §, skall borgenärssammanträde som avses i första stycket ej utsättas, så länge frågan är under prövning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

50 §

Har förvaltare avgått och skall efterträdare åt honom utses, äge konkursdomaren, där så erfordras, förordna om befattningens upprätthållande tills *nytt val ägt rum*.

Har förvaltare avgått *efter första borgenärssammanträdet* och skall efterträdare åt honom utses, äge konkursdomaren, där så erfordras, förordna om befattningens upprätthållande tills *ny förvaltare utsetts i föreskriven ordning*.

Har förvaltare laga förfall eller är han efter ty i 80 § tredje stycket stadgas försatt ur tjänstgöring, må konkursdomaren utse annan att under tiden fullgöra hans åligganden.

54 §⁵

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan *ej mindre* omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i *hans handelsböcker* å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, *än* även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, *så ock* å nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning *ej* av nöden.

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i *omhändertaget räkenskapsmaterial* å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet. *Förvaltaren* skall även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress *samt* å nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga, *och beträffande skulderna angivas, i vad mån de avse lön eller pension*. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning *ej* av nöden.

⁵ Senaste lydelse 1975:244.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Då bouppteckning upprättas av förvaltaren, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom en vecka från det beslutet om konkurs meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligger förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress, samt att därefter så snart ske kan inkomma med bouppteckningen. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göre anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

55 §⁶

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, varde i berättelsen tillika anmärkt, *vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda*: och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, *huruvida egendom frångått gäldenären under sådana förhållanden att återvinning till konkursboet kan ske* och huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, varde i berättelsen tillika anmärkt, *vilket bokföringssystem han har tillämpat och hur bokföringsskyldigheten har fullgjorts*; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

⁶ Senaste lydelse 1975:244.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Avskrift av berättelsen med den balansräkning, som må vara därvid fogad, skall av förvaltaren utan dröjsmål tillställas konkursdomaren ävensom hållas tillgänglig för borgenärer, som vilja taga del av densamma; och äge varje borgenär, som det begär, att mot ersättning för kostnaden få avskrift av berättelsen sig tillsänd.

58 §⁷

Penningar, som inflyta under förvaltningen av konkursbo, skola, i den mån de icke äro erforderliga till bestridande av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka från det de influtit å konkursboets räkning mot ränta insätts i bank, *som av rättens ombudsman godkännes*. Till bestridande av löpande utgifter må ej mer innehållas än av *ombudsmannen* medgives.

Penningar, som inflyta under förvaltningen av konkursbo, skola, i den mån de icke äro erforderliga till bestridande av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka från det de influtit å konkursboets räkning mot ränta insätts i bank. Till bestridande av löpande utgifter må ej mer innehållas än av *rättens ombudsman* medgives.

Försummar förvaltaren att inom ovan föreskrivna tid insätta influtna medel, vare han skyldig att å belopp, som obehörigen innehållits, erlägga ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den dag insättning bort ske.

Så länge konkursen pågår, avlämne förvaltaren inom en vecka från utgången av mars, juni, september och december månader varje år till ombudsmannen räkning över boets inkomster och utgifter i penningar under det gångna kvartalet. Har under någon del av kvartalet penningar innestått i bank, skall vid räkningen fogas av banken till riktigheten bestyrkt uppgift å de insättningar och uttagningar, som må hava under kvartalet förekommit. Räkningarna skola av ombudsmannen granskas ävensom hållas tillgängliga för borgenärerna och gäldenären.

Även efter konkursens avslutande skall förvaltaren hava boets medel insatta i bank, till dess lyftning påkallas av därtill berättigad borgenär. Förvaltaren skall underrätta konkursdomaren, i vilken bank medlen innestå, och inom en vecka från utgången av varje kalenderår till rättens ombudsman för granskning avgiva redovisning som i tredje stycket sägs. När medel ej vidare finnas att lyfta, skall ombudsmannen göra anmälan därom hos konkursdomaren.

⁷ Senaste lydelse 1975:646.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

88 §

Gäldenär må ej efter det beslut om hans försättande i konkurs meddelats och innan han avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed utan samtycke av *rättens ombudsman* begiva sig från den ort, där han är bosatt. Senare under konkursen må gäldenären ej utan samtycke av *ombudsmannen* begiva sig längre bort än att han kan en vecka efter kallelse personligen infinna sig inom rättens domsaga å ort, där hans närvaro påkallas; vare ock gäldenären skyldig att för *ombudsmannen och förvaltaren* uppgiva stället, där han vistas, och, om det är utom domsagan, viss därinom bosatt person, till vilken kallelse å honom må lämnas.

Gäldenär må ej efter det beslut om hans försättande i konkurs meddelats och innan han avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed utan samtycke av *förvaltaren* begiva sig från den ort, där han är bosatt. Senare under konkursen må gäldenären ej utan samtycke av *förvaltaren* begiva sig längre bort än att han kan en vecka efter kallelse personligen infinna sig inom rättens domsaga å ort, där hans närvaro påkallas; vare ock gäldenären skyldig att för *förvaltaren* uppgiva stället, där han vistas, och, om det är utom domsagan, viss därinom bosatt person, till vilken kallelse å honom må lämnas.

90 §

Är gäldenären missnöjd med förvaltarens beslut i fall, som avses i 88 §, får frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning. Innan konkursdomaren meddelar beslut, skall han höra rättens ombudsman.

Innan rättens ombudsman meddelar beslut i fall, som i 88 och 89 §§ avses, skall han över gäldenärens framställning höra förvaltaren. Nöjes ej förvaltaren eller gäldenären åt ombudsmannens beslut, må frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning.

Innan rättens ombudsman meddelar beslut i fall, som i 89 § avses, skall han över gäldenärens framställning höra förvaltaren. Nöjes ej förvaltaren eller gäldenären åt ombudsmannens beslut, må frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning.

145 a §⁸

Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, skall *rättens ombudsman*, sedan tiden för klander mot framlagt utdelningsförslag gått till ända eller väckt klander avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft, göra anmälan därom till *inskrivnings-*

Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, skall *förvaltaren*, sedan tiden för klander mot framlagt utdelningsförslag gått till ända eller väckt klander avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft, göra anmälan därom till *inskrivningsmyn-*

⁸ Senaste lydelse 1967:144.

Nuvarande lydelse

domaren och därvid insända utdelningsförslaget eller annan handling som visar fördelningen. Kan det antagas att ytterligare betalning kommer att tilläggas inteckningshavaren, skall dock med anmälan anstå till dess det blivit avgjort, om sådan betalning skall utgå.

När innehavare av inteckning som avses i första stycket lyfter betalning, skall anteckning härom göras på inteckningshandlingen.

Föreslagen lydelse

digheten och därvid insända utdelningsförslaget eller annan handling som visar fördelningen. Kan det antagas att ytterligare betalning kommer att tilläggas inteckningshavaren, skall dock med anmälan anstå till dess det blivit avgjort, om sådan betalning skall utgå.

183 §⁹

Menar någon borgenär, att omröstning rörande val av *förvaltare* eller granskningsman eller suppleant för granskningsman icke lagligen skett eller att beslut av borgenärerna i annan fråga, vars avgörande på dem ankommer, icke lagligen tillkommit, äge han däröver anföra besvär.

Menar någon borgenär, att omröstning rörande val av granskningsman eller suppleant för granskningsman icke lagligen skett eller att beslut av borgenärerna i annan fråga, vars avgörande på dem ankommer, icke lagligen tillkommit, äge han däröver anföra besvär.

Är beslut, varöver enligt första stycket klagan må föras genom besvär, fattat vid sammanträde inför rättens ombudsman, skall klagan föras hos den rätt, där konkursen är anhängig. Besvären skola i sådant fall inom fjorton dagar ingivas till konkursdomaren; och förordne han, där det prövas nödigt, att övriga rättsägare skola vid borgenärssammanträde erhålla del av besvären för att å viss dag avgiva förklaring däröver inför rätten vid äventyr, att målet ändock företages. Har beslutet fattats vid sammanträde inför konkursdomaren, gälle i fråga om klagan däröver vad om klagan över konkursdomarens beslut är stadgat.

Vill gäldenären föra klagan i fall, där det enligt vad ovan stadgas är borgenär medgivet, have lov därtill, så framt hans rätt kan vara beroende av beslutet. Anser gäldenären, att genom borgenärernas beslut om fortsättande av gäldenärens rörelse längre än ett år från första borgenärssammanträdet eller om uppskov utöver nämnda tid med försäljning av boets egendom eller med indrivning av dess fordringar konkursutredningen oskäligt förlänges, äge han ock över sådant beslut föra klagan. I fråga om klagan, varom i detta stycke förmäles, skall vad ovan är föreskrivet om klagan av borgenär äga motsvarande tillämpning.

Borgenärsbeslut gånge utan hinder av klagan i verkställighet, där ej förbud däremot meddelas av konkursdomaren, då besvären ingivits till honom, eller av den rätt, där målet är anhängigt.

⁹ Senaste lydelse 1970:848.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

Huru förfaras skall, då konkursbo ej förslår till bestridande av konkurskostnaderna

Särskilda bestämmelser om handläggning av mindre konkurser

185 §¹⁰

Finner konkursdomaren, då beslut om konkurs meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att en gång införs i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underrätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.

Konkurs skall handläggas enligt 185a–185g §§, om det finnes anledning antaga

1) att gäldenärens bo ej räcker till betalning av de konkurskostnader som eljest skulle följa, eller

2) att boet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att konkursen med fördel kan genomföras utan att bevakningsförfarande enligt 5 kap. anordnas.

När konkurs handlägges enligt vad som sägs i första stycket, skola föreskrifterna om handläggning av konkurs i 3 och 5–8 kap. äga tillämpning endast om det särskilt anges i detta kapitel.

¹⁰ Senaste lydelse 1975:1263.

Nuvarande lydelse

2) Konkursdomaren skall, där det prövas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts, samt att så snart kunskap vunnits om löne- eller pensionsskuld genast anmäla detta till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Finnes ej löne- eller pensionsskuld skall detta anmärkas i förteckningen. Vid boupp-teckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

Föreslagen lydelse

185 a §

Bestutas att konkursen skall handläggas enligt 185a–185g §§, skall konkursdomaren genast till förvaltare i konkursen utse kronofogdemyndigheten i den ort, där gäldenären hör svara i tvistemål som angå gäld i allmänhet. Om det av särskild anledning är olämpligt att kronofogdemyndighet handhar förvaltningen, får konkursdomaren utse annan till förvaltare. I fråga om förvaltare i sådant fall gäller 42 §.

Är gäldenären dödsbo, behöver förvaltare utses endast om boupp-teckning enligt 20 kap. ärvdabalken ej har upprättats eller eljest särskilda skäl föreligga.

Mot kronofogde eller annan tjänsteman som hos kronofogdemyndighet har att vidtaga förvaltningsåtgärd i konkursen gälla samma jäv som i 4 kap. rättegångsbalken föreskrivas i fråga om domare. Sådant tjänsteman skall dock ej anses jävig därför att han på tjänstens vägnar har vidtagit exekutiv åtgärd eller tagit befattning med indrivning hos gäldenären eller därför att gärning har förövats mot honom i eller för hans tjänst.

Om kronofogdemyndighet har utsetts till förvaltare och det av särskild anledning finnes olämpligt att myndigheten svarar för förvaltningen, får konkursdomaren på begäran av myndigheten utse annan att i stället vara förvaltare. Annan förvaltare än kronofogdemyndighet kan av konkursdomaren entledigas, om han finnes icke vara lämplig eller av annan orsak bör skiljas från uppdraget.

Avgår förvaltaren innan konkursen avskrivs, skall redovisning för förvaltningen snarast avgivas till konkursdomaren.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

185 b §

I fråga om förvaltarens allmänna åligganden äga 53 §, 54 § första stycket, 57 §, 58 § första och andra styckena samt 59 § fjärde stycket motsvarande tillämpning. Vad som föreskrives där om krav på medverkan av rättens ombudsman gäller dock ej. I viktigare frågor skall förvaltaren höra sådana borgenärer som särskilt beröras av förvaltningen.

Förvaltaren skall lämna konkursdomaren skriftlig uppgift om orsakerna till gäldenärens obestånd, såvitt de kunnat utrönas. Samtidigt skall anmärkas, om egendom har frångått gäldenären under sådana förhållanden att återvinning till konkursboet kan ske och om det finnes skälig anledning antaga att gäldenären gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer. Finnes anledning till sådant antagande, skall grunden därför angivas.

Har annan än kronofogdemyndigheten utsetts till förvaltare skall denne, så snart kunskap har vunnits om löne- eller pensions-skuld, genast anmäla detta till kronofogdemyndigheten. Finnes ej löne- eller pensions-skuld skall förvaltaren anmärka detta i bouppteckningen.

Bouppteckningen skall jämte uppgifter i de hänseenden som anges i andra stycket tillställas konkursdomaren snarast och senast en månad från konkursbeslutet. När särskilda omständigheter föreligga, får konkursdomaren bevilja uppskov.

185 c §

Om ej annat är föreskrivet skall egendom som finnes i boet säljas så snart det lämpligen kan ske.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Beträffande försäljning av egendom, fortsättande eller återupptagande av rörelse, indrivning av fordringar och förlikning angående osäker eller tvistig tillgång under konkursen gälla 60, 63, 67, 70, 71 och 73–78 §§ i tillämpliga delar. Vad som föreskrives där om krav på medverkan av rättens ombudsman eller borgenärerna gäller dock ej. Vidare skall fordran som kan göras gällande i konkursen anses som bevakad fordran. Den tid av fyra veckor som enligt 73 § första stycket skall räknas från första borgenärssammanträdet skall i stället räknas från konkursbeslutet.

185 d §

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om konkurs meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande, varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid bouppteckningsförrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens beedigande eller eljest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet

Så snart bouppteckning har tillställts konkursdomaren skall denne kalla gäldenären att inställa sig för att avlägga sådan ed som avses i 91 §. Edgången får ej äga rum tidigare än en vecka från konkursbeslutet.

Finner konkursdomaren, sedan bouppteckningen har beedigats, att tillgångarna ej räcka till betalning av konkurskostnaderna och annan skuld som boet har ådragit sig, skall

Nuvarande lydelse

för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigat bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall konkursdomaren iakttaga vad som omförmäles i 19 §, därvid likväl de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om konkurs meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av kungörelse enligt paragrafen. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

Föreslagen lydelse

han besluta om avskrivning av konkursen. Sådant beslut får dock ej meddelas förrän förvaltaren har fullgjort vad som åligger honom enligt 185b § andra stycket. Avskrives konkursen, skall förvaltaren snarast avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren.

Föreligger hinder mot att bouppteckningsed avlägges av gäldenären eller annan inom skälig tid och saknas anledning antaga att genom sådan edgång skulle yppas tillgång till betalning av kostnader och skuld som sägs i andra stycket, äger vad som föreskrives där motsvarande tillämpning trots att edgång som sagts nu icke har fullgjorts.

185 e §

Avskrives ej konkursen enligt 185d § skall boets medel, sedan all tillgänglig egendom har förvandlats till pengar, delas ut till borgenärerna i den mån medlen ej behövas för betalning av konkurskostnaderna och

annan skuld som boet har ådragit sig. Utdelningen skall äga rum i enlighet med den rätt till betalning som tillkommer borgenärerna. I fall som avses i 70 § andra stycket eller 71 § femte stycket utgör den omständigheten, att där avsedd egendom icke har blivit såld, ej hinder för utdelning.

Förslag till utdelning upprättas av förvaltaren. Förslaget skall för varje däri upptagen borgenär ange beloppet av hans fordran med den ränta varpå utdelning skall beräknas, den förmånsrätt som följer med fordringen och den utdelning som belöper på denna. Vid förslaget skall fogas sådan förvaltningsredogörelse som sägs i 128 § tredje stycket.

Vid tillämpning av 138 eller 139 § skall vad som sägs där om den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag är att räkna, i stället avse dagen för utdelningsförslagets upprättande.

185 f §

Förvaltaren skall genast tillställa konkursdomaren utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen. Han skall samtidigt avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren och därvid bifoga de handlingar som kunna vara av betydelse för kontroll av redovisningen.

Konkursdomaren skall genast på det sätt som sägs i 18a § tredje stycket kungöra att utdelningsförslag upprättats. Den som vill framställa invändning mot utdelningsförslaget skall göra detta hos konkursdomaren senast två veckor efter det att kungörelsen var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Sedan tiden för invändning mot utdelningsförslaget har utgått, skall

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

konkursdomaren fastställa utdelning i konkursen enligt förslaget, om det ej genom invändning eller på annat sätt framgår att fel eller brist som inverkat på någons rätt föreligger. Finner konkursdomaren sig icke böra fastställa utdelning enligt förslaget, skall han antingen göra behövliga ändringar i det och fastställa utdelning enligt det sålunda ändrade förslaget eller återförvisa ärendet till förvaltaren. Mot beslut om återförvisning får särskild talan ej föras. Att nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om skäl äro därtill.

När beslut om fastställelse av utdelning meddelas, skall konkursdomaren samtidigt besluta om avskrivning av konkursen.

185 g §

Sedan beslut om fastställelse av utdelning i konkursen har vunnit laga kraft, skall förvaltaren snarast tillställa borgenär de medel som tillkomma denne. Detta gäller dock ej beträffande fordran som är beroende av villkor, som avses i 136 §, eller är föremål för rättegång. Borgenär är berättigad till den ränta som har upplupit på medlen från dagen för utdelningsförslagets upprättande. När medlen ha tillställts borgenärerna, skall förvaltaren anmäla det hos konkursdomaren. Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, gäller 145 a §.

Bli medel tillgängliga för utdelning sedan konkursen avskrivits, skall förvaltaren utdela dem till borgenärerna och avge redovisning för förvaltningen av medlen. Bestämmelserna i 185 e och 185 f §§ om utdelning och redovisning skola därvid tillämpas. Att nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om skäl äro därtill.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om konkursdomaren med hänsyn till de med en utdelning förenade kostnaderna finner att sådan icke lämpligen bör ske, äger han efter framställning av förvaltare förordna att medlen i stället för att utdelas skola överlämnas till gäldenären.

186 §

Varder efter utfärdandet av den i 19 § omförmälda kungörelsen uppenbart, att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna, åligger förvaltaren att utan dröjsmål göra anmälan därom hos konkursdomaren. Vid sådan anmälan skall fogas redovisning för förvaltningen.

Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälningen vara befogad, låte han kungöra densamma en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen. Ställes inom trettio dagar från det kungörelsen infördes i allmänna tidningarna säkerhet för konkurskostnaderna, vare anmälningen förfallen. Vill borgenär eller gäldenären annorledes visa, att tillgång finnes till bestridande av sagda kostnader, göra anmälan därom hos konkursdomaren inom tid, som nyss nämnts, och äge konkursdomaren giva honom det rådrum, som prövas nödigt. Där säkerhet ej ställes eller anmälan, som sist sagts, ej föranleder till antagande, att medel till gäldande av nämnda kostnader finnas, med-

Finner förvaltare som har utsetts enligt 45 § anledning antaga att tillgångarna i boet ej räcka till betalning av konkurskostnaderna och annan skuld som boet har ådragit sig, skall han genast göra anmälan därom hos konkursdomaren. Vid sådan anmälan skall fogas redovisning för förvaltningen.

Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälningen vara befogad eller har han annan grund för antagande att tillgångarna är så otillräckliga som sägs i första stycket, skall han kungöra detta på det sätt som anges i 18a § tredje stycket. Vill borgenär eller gäldenären visa att tillgång finnes till betalning av nämnda kostnader och skuld, skall han anmäla detta hos konkursdomaren inom en månad från den dag då kungörelse var införd i Post- och Inrikes Tidningar. Konkursdomaren äger ge borgenären eller gäldenären behövt rådrum. Föranleder anmälan som sagts nu eller annan inträffad omständighet ej antagande att tillgång finnes till betalning av konkurskostnaderna och annan skuld som boet har ådragit sig, skall konkursdomaren besluta om av-

Nuvarande lydelse

dele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen.

Föreslagen lydelse

skrivning av konkursen. Har förvaltaren icke avgivit redovisning för förvaltningen, skall konkursdomaren infordra sådan redovisning och höra rättens ombudsman över den innan beslut om avskrivning meddelas.

187 §

Avgår förvaltare eller granskningsman sedan jämlikt 186 § anmälan skett därom att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna, skall borgenärssammanträde, som omförmäles i 49 § ej utsättas, så länge anmälningen är beroende på prövning.

Har kronofogdemyndighet varit förvaltare i konkurs, utgår ersättning till staten för kostnaderna hos myndigheten enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Har annan än kronofogdemyndighet varit förvaltare i konkursen och avskrivs konkursen enligt 185d, 185f eller 186 §, skall konkursdomaren samtidigt bestämma arvode till förvaltaren samt när konkurs avskrivs enligt 186 § även till rättens ombudsman. I fråga om sådant arvode äga 82 och 83 §§, 84 § första stycket samt 86 § motsvarande tillämpning. Ersättning för kostnad som uppdraget har medfört skall på samma gång prövas av konkursdomaren. Beträffande arvode och kostnadsersättning till förvaltaren i fall som avses i 186 § skall konkursdomaren inhämta yttrande av rättens ombudsman.

I fråga om kostnader för konkurs som har handlagts enligt 185 a — 185 g §§ gäller 81 § i tillämpliga delar.

188 §

Varder konkurs, som uppstått efter ansökning av borgenär, avskriven jämlikt 185 §, vare borgenären pliktig att vidkännas de av

Kostnaderna för konkurs som har avskrivits enligt 185 d § skola utgå ur konkursboet framför annan skuld som boet har ådragit sig. Har

Nuvarande lydelse

förfarandet föranledda kostnaderna, däri inbegripen gottgörelse, efter konkursdomarens beprövande, till god man, som omförmäles i nämnda paragraf under 2). Beslutet om konkursens avskrivande skall innehålla åläggande för borgenären att gälda nämnda kostnader, därvid varje kostnadsbelopp skall särskilt angivas.

Har konkurs upphört annorledes än genom slututdelning, äge konkursdomaren, i den mån konkursboet ej lämnar tillgång till gäldande av vad konkursdomaren förskjutit för kungörelser, kallelser och underrättelser, som bort gäldas av boet, och kostnaderna ej heller kunnat uttagas av borgenär, vilken jämlikt första stycket är ansvarig för desamma, att av allmänna medel undfå ersättning för vad sålunda förskjutits.

Föreslagen lydelse

konkursen uppstått på ansökan av annan borgenär än staten och kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet, skall borgenären betala dessa, dock högst ett belopp som motsvarar en tiondel av det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Äro flera borgenärer betalningsskyldiga, svara de solidariskt. Beslutet om avskrivning skall, i den mån boet befinnes otillräckligt, innehålla åläggande för ansvarig borgenär att betala kostnaderna med angivna begränsning. Kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet eller av borgenären, skola de utgå av allmänna medel.

Kostnaderna för konkurs som har avskrivits enligt 186 § skola utgå ur konkursboet framför annan skuld som boet har ådragit sig. Kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet, skola de utgå av allmänna medel.

Har konkurs upphört på annat sätt än som har angivits i första eller andra stycket, äger andra stycket motsvarande tillämpning.

189 §

Avgår förvaltare före konkursens avslutande, skall redovisning för förvaltningen, evad denna handhafts av den avgående ensam eller av honom jämte annan, ofördröjligen avgivas. Har förvaltningen varit delad, såsom i 52 § första stycket är stadgat, skall redovisningen avse allenast den del av förvaltningen, som varit åt den avgående förvaltaren uppdragen.

Då förslag till slututdelning framlägges eller, där ackord kommit till stånd, egendomen i boet återställs till gäldenären, skall ock redovisning för förvaltningen av boet avgivas.

Avgår förvaltare som har utsetts enligt 43 eller 45 § före konkursens avslutande, skall redovisning för förvaltningen, evad denna handhafts av den avgående ensam eller av honom jämte annan, ofördröjligen avgivas. Har förvaltningen varit delad, såsom i 52 § första stycket är stadgat, skall redovisningen avse allenast den del av förvaltningen, som varit åt den avgående förvaltaren uppdragen.

Då förslag till slututdelning framlägges enligt 129 § eller, där ackord kommit till stånd, egendomen i boet återställs till gäldenären, skall ock redovisning för förvaltningen av boet avgivas.

Rättens ombudsman har att granska redovisning, varom ovan förmäles, och däröver avgiva utlåtande. Redovisningen och nämnda utlåtande

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

skola därefter hållas tillgängliga för dem, som önska taga del av handlingarna. Avgives redovisning i sammanhang med framläggande av förslag till slututdelning, skola redovisningshandlingarna vara att tillgå för granskning från och med samma dag och å samma ställe som utdelningsförslaget; och varde underrättelse därom intagen i den kungörelse, som omförmåles i 129 §. Då redovisning eljest avgives, äge ombudsmannen efter samråd med förvaltaren bestämma ställe, där redovisningshandlingarna skola hållas tillgängliga; låte ock en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, kungöra, från och med vilken dag samt var handlingarna komma att hållas tillgängliga.

I kungörelse angående redovisnings framläggande skall ock nämnas, att den, som vill klandra redovisningen, har att anhängiggöra sin talan på sätt och inom tid, som stadgas i 191 §.

Då kungörelse, som ovan sägs, utfärdas, skola redovisningshandlingarna i styrkt avskrift genom ombudsmannens försorg tillställas konkursdomaren för att hos honom vara att tillgå; äro räkenskaper eller andra handlingar, som bifogats redovisningen, av vidlyftigare beskaffenhet, vare dock ej nödigt, att avskrifter därav överlämnas. Det åligger därjämte ombudsmannen att ofördröjligen efter kungörelsens utfärdande till gäldenären och varje borgenär, som i konkursen bevakat fordran men icke erhållit full betalning och vars adress är känd, med posten översända meddelande om innehållet i kungörelsen angående redovisningen; dock att, där ackord kommit till stånd, dylikt meddelande ej skall avsändas till borgenär, som för sin bevakade fordran icke äger förmånsrätt.

190 §¹¹

Varder beslut om konkurs upphävt av högre rätt eller varder konkurs avskriven jämlikt 124 § eller nedlagd jämlikt 149 §, skall förvaltaren ofördröjligen till gäldenären avgiva redovisning för förvaltningen av boet. Har konkursdomaren jämlikt 148 § förordnat att konkursboet tillhöriga medel skola överlämnas till gäldenären, skall ock redovisning ofördröjligen avgivas till honom.

Varder beslut om konkurs upphävt av högre rätt eller varder konkurs avskriven jämlikt 124 § eller nedlagd jämlikt 149 §, skall förvaltaren ofördröjligen till gäldenären avgiva redovisning för förvaltningen av boet. Har konkursdomaren jämlikt 148 § *eller 185 g § andra stycket* förordnat, att konkursboet tillhöriga medel skola överlämnas till gäldenären, skall ock redovisning ofördröjligen avgivas till honom.

Avskrivs konkurs enligt 186 §, gälle den redovisning, som enligt samma paragraf skall avgivas av förvaltaren, såsom slutredovisning.

Redovisning som skall avgas av förvaltaren enligt 185 a, 185 d eller 185 f § gäller som slutredovisning.

¹¹ Senaste lydelse 1975:244.

191 §

Vill gäldenären klandra redovisning, varom stadgas i 189 eller 190 §, eller vill i fall, som avses i 189 §, borgenär, vars rätt kan vara beroende av redovisningen, klandra densamma, skall talan instämmas till den rätt, där konkursen är eller varit anhängig, inom tre månader, räknat i fall, som avses i 189 §, från den dag, då redovisningen enligt vad kungjort blivit först varit för granskning tillgänglig, i fall, som avses i 190 § första stycket, från det redovisningen tillställdes gäldenären och i fall, som i 190 § andra stycket sägs, från det beslutet om avskrivning av konkursen vann laga kraft.

Vill gäldenären klandra redovisning, varom stadgas i 189 eller 190 §, eller vill i fall, som avses i 189 § eller 190 § tredje stycket, borgenär, vars rätt kan vara beroende av redovisningen, klandra densamma, skall talan instämmas till den rätt, där konkursen är eller varit anhängig, inom tre månader, räknat i fall, som avses i 189 §, från den dag, då redovisningen enligt vad kungjort blivit först varit för granskning tillgänglig, i fall, som avses i 190 § första stycket, från det redovisningen tillställdes gäldenären, i fall, som i 190 § andra stycket sägs, från det beslutet om avskrivning av konkursen vann laga kraft och i fall, som avses i 190 § tredje stycket, från det redovisningen inkom till konkursdomaren.

209 §¹²

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 6 § tredje stycket, 7 och 10 §§, 12 § andra stycket samt 13, 15, 19 och 201 §§; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

Mot kronofogdemyndighets beslut enligt denna lag får talan ej föras.

¹² Senaste lydelse 1975:244.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

210 §¹³

Över beslut, som konkursdomaren meddelat i fall, där sådant enligt denna lag på honom ankommer, må klagan föras i hovrätten; dock må ej klagas däröver att rättens ombudsman entledigats eller att förvaltare tillhållits att fullgöra sina åligganden.

Vill någon klaga däröver att konkurs blivit nedlagd jämlikt 149 §, varde tiden för besvärns anförande räknad från det kungörelsen om konkursens nedläggande infördes i allmänna tidningarna.

Beslut av konkursdomaren i *frågor, som omförmåles* i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas; dock att vad sålunda stadgats icke skall äga tillämpning å beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

Beslut av konkursdomaren i *de hänseenden som avses* i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § *eller om utseende eller byte av förvaltare enligt 185a §* länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas; dock att vad sålunda stadgats icke skall äga tillämpning å beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1977.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före ikraftträdandet.
3. Förekommer i annan lag eller författning bestämmelse om att åtgärd skall ha vidtagits viss tid efter första borgenärssammanträdet i konkurs eller att viss rättsverkan skall inträda viss tid efter detta sammanträde skall, om konkursen handlägges enligt 185a–185g §§, fristen i stället räknas från tidpunkten för konkursbeslutet.

¹³ Senaste lydelse 1970:848.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 Förslag till****Lag om ändring i jordabalken**

Härigenom föreskrives att 12 kap. 31 § jordabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

12 kap.

31 §

Försättes hyresgästen i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Beträffande bostadslägenhet ford-
ras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen *eller att rättens ombudsman godkänner denna.*

Försättes hyresgästen i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Beträffande bostadslägenhet ford-
ras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen.

Har lägenheten ej tillträtts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får hyresvärden uppsäga avtalet, om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om annan lägenhet än bostadslägenhet konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får hyresvärden uppsäga avtalet, om ej sådan säkerhet ställes inom en månad efter anfordran eller inom samma tid konkursboet förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden eller, när hyresrätten får överlåtas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Uppsäges avtalet enligt första-tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1977.

¹ 12 kap. jordabalken omtryckt 1974:1083.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättningsed

Häri genom föreskrives att 13 § lagen (1921:244) om utmättningsed skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Har gäldenär avlagt utmättningsed, vare han ej pliktig att innan tre år förflutit ånyo avlägga sådan ed, där det ej göres sannolikt, att ny tillgång efter edgången tillfallit honom.

Samma lag vare, då gäldenären avlagt bouppteckningsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 eller 186 § konkurslagen eller avslutats genom slututdelning utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. I nu sagda fall skall tiden räknas från det konkursen upphörde.

Samma lag vare, då gäldenären avlagt bouppteckningsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 d eller 186 § konkurslagen (1921:225) eller avslutats på annat sätt utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. I nu sagda fall skall tiden räknas från det konkursen upphörde.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs

Häri genom föreskrives att 2, 3, 6, 7 och 8 §§ lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Betalning enligt garantin utgår för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Har någon på grund av fordran som omfattas av garantin ansökt om gäldenärens försättning i konkurs, utgår betalning även för kost-

Har någon på grund av fordran som omfattas av garantin ansökt om gäldenärens försättning i konkurs, utgår betalning även för kostnaden

¹ Senaste lydelse 1975:1250.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

naden härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 § konkurslagen (1921:225), för kostnad som han ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 *d* § konkurslagen (1921:225), för kostnad som han ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

Beträffande fordran med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen gäller garantin för varje arbetstagare högst ett belopp som motsvarar tolv gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Betalning utgår därvid för fordran som avser ersättning för särskilda kostnader framför annan fordran.

3 §²

Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 7 §, blir känd för myndighet som där sägs inom ett år från det att beslut om avskrivning av konkursen vunnit laga kraft. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.

Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 8 § *första stycket*, blir känd för myndighet som där sägs inom ett år från det att beslut om avskrivning av konkursen vunnit laga kraft. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.

6 §³

Konkursförvaltaren skall snarast efter konkursbeslutet underrätta myndighet som avses i 5 § om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar. Underrättelse bör lämnas även om annan fordran som omfattas av garantin under samma förutsättning. I övrigt skall underrättelse lämnas utan dröjsmål när fordran som omfattas av garantin efter bevakning blivit utdelningsgill.

Underrättelse som avses i första stycket behöver icke lämnas i den mån arbetstagaren får lyfta betalning för sin fordran enligt 143 § konkurslagen (1921:225), beträffande fordran på lön för uppsägnings-

Förvaltare i konkurs, som handlägges i enlighet med vad som i allmänhet är föreskrivet i fråga om konkurs, skall snarast efter konkursbeslutet underrätta myndighet som avses i 5 § om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar. Underrättelse bör lämnas även om annan fordran som omfattas av garantin under samma förutsättning. I övrigt skall underrättelse lämnas utan dröjsmål när fordran som omfattas av garantin efter bevakning blivit utdelningsgill.

Underrättelse som avses i första stycket behöver icke lämnas i den mån arbetstagaren får lyfta betalning för sin fordran enligt 143 §

² Senaste lydelse 1975:1261.

³ Senaste lydelse 1975:1261.

Nuvarande lydelse

tid på fordringens förfallodag och beträffande annan fordran utan dröjsmål sedan fordringen blivit utdelningsskild.

Föreslagen lydelse

konkurslagen, beträffande fordran på lön för uppsägningstid på fordringens förfallodag och beträffande annan fordran utan dröjsmål sedan fordringen blivit utdelningsskild.

När underrättelse lämnas enligt första stycket första eller andra meningen skall konkursförvaltaren samtidigt för arbetstagarens räkning bevaka fordran som avses med underrättelsen. Bevakning sker genom att förvaltaren tillställer konkursdomaren två kopior av underrättelsen med angivande av att denna avser bevakning. Förvaltaren skall i sådant fall genast underrätta arbetstagaren om bevakningen.

7 §⁴

Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921:225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten i *gäldenärens hemortskommun*. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren mottagit anmälan som avses i 186 § konkurslagen (1921:225) utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

Handlägges konkurs enligt 185a-185g §§ konkurslagen (1921:225) utan att kronofogdemyndighet utsetts till förvaltare och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten i *den ort, där gäldenären bör svara i tvistemål som angår gäld i allmänhet*. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren från konkursförvaltaren mottagit anmälan som avses i 186 § konkurslagen eller fråga på annat sätt uppkommit om avskrivning av konkursen enligt nämnda paragraf utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

8 §⁵

Det åligger kronofogdemyndighet som får underrättelse enligt 7 § att skyndsamt pröva i vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäl-

Det åligger kronofogdemyndighet som är förvaltare i konkurs eller som får underrättelse enligt 7 § eller anmälan enligt 185 b § konkurslagen (1921:225) att skyndsamt prö-

⁴ Senaste lydelse 1975:1261.

⁵ Senaste lydelse 1975:1261.

Nuvarande lydelse

ler även när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten.

Föreslagen lydelse

va i vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäller även när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten.

Arbetsgivare är skyldig att vid kronofogdemyndighetens prövning enligt första stycket på anfordran lämna uppgift om arbetstagares anställnings- och avlöningsförhållanden eller pensionsförhållanden. Undandraget sig arbetsgivaren att fullgöra detta, kan han efter omständigheterna hämtas eller häktas.

Beslut om hämtning eller häktning meddelas av konkursdomaren efter framställning från kronofogdemyndigheten. Kostnaden för hämtning eller häktning utgår av allmänna medel. I övrigt gäller beträffande sådan åtgärd 95 § konkurslagen (1921:225) i tillämpliga delar.

Beslut om hämtning eller häktning meddelas av konkursdomaren efter framställning från kronofogdemyndigheten. Kostnaden för hämtning eller häktning utgår av allmänna medel. I övrigt gäller beträffande sådan åtgärd 95 § konkurslagen i tillämpliga delar.

Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål underrätta den i 5 § avsedda myndigheten angående fordran som vid prövning enligt första stycket funnits vara betalningsgrundande. Förekommer anledning därtill får kronofogdemyndigheten återkalla sitt beslut, om det sker innan utbetalning har ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom

Härigenom föreskrives att 13 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som i konkursen bevakat fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrkes.

Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som har fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrkes.

Borgenär som vill ansluta sig enligt första stycket skall anmäla detta hos överexekutor senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Bestämmelserna i 12 § äger motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som anslutit sig enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.

Härigenom föreskrives att 5 § lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Hör egendomen till konkursbo, kan borgenär, som *i konkursen bevakat* fordran varmed är förenad luftpanträtt eller för vilken egendomen svarar på grund av in-teckning eller varmed är förenad re-tentionsrätt eller förmånsrätt en-ligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), begära att egendomen säl-jes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrkes.

Hör egendomen till konkursbo, kan borgenär, som *har* fordran varmed är förenad luftpanträtt el-ler för vilken egendomen svarar på grund av in-teckning eller var-med är förenad retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmåns-rättslagen (1970:979), begära att egendomen säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrkes.

Bestämmelserna i 4 § äger motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som anslutit sig enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse 1975:1252.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-18

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Geijer

Lagrådsremiss med förslag till lag om ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.

1 Inledning

Konkurslagstiftningen är sedan ett antal år tillbaka föremål för en genomgripande revision. Våren 1975 har statsmakterna beslutat om viktiga ändringar i den materiella konkursrätten (prop. 1975:6, LU 1975:12, rskr 1975:91, SFS 1975:244-255). Ändringarna, vilka har trätt i kraft den 1 juli 1975, rör främst reglerna om förutsättningarna för konkurs (konkursgrundarna), gäldenärens förlust av rådigheten över sin egendom och återvinning till konkursbo. Även bestämmelserna om kvittning under konkurs och solidariska skuldförhållanden har reviderats. Härutöver har också förfarandet i det inledande skedet av konkurs setts över. Konkursförfarandet i övrigt har däremot inte berörts av denna reform.

År 1971 tillsattes konkurslagskommittén (Ju 1971:06) med uppgift att göra en allmän översyn av konkursförfarandet. Kommittén¹ avlämnade år 1974 delbetänkandet (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m.m. I betänkandet läggs fram förslag till en ny reglering av förfarandet i mindre konkurser, främst de nuvarande s.k. fattigkonkurserna. Betänkandet behandlar också frågor om bl.a. konkursförvaltares kvalifikationer och utseende av förvaltare i ordinär konkurs. De vid betänkandet fogade lagförslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Över kommitténs förslag har efter remiss yttranden avgetts av justiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, rikspolisstyrelsen (RPS), domstolsväsendets organisationsnämnd (DON), statskontoret, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), kommers-

¹Ledamöter numera hovrättslagmannen Bengt Rydin, ordförande, numera kansli-rådet Edmund Gabrielsson, verkställande direktören i Stockholms köpmannaförening och Ackordscentralen Sven Åvall och advokaten Anders R. Öhman.

kollegium, arbetsmarknadsstyrelsen, statens industriverk, länsstyrelserna i Södermanlands, Kalmar, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län, utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen, Svenska handelskammarförbundet, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskassförbund, Finansieringsföretagens förening, Hyresgästernas riksförbund, Sveriges fastighetsägareförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), avdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö av Köpmannaföreningarnas central för ackords- och konkursärenden (Ackordscentralen), Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Föreningen Sveriges kronofogdar, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Lantbrukarnas riksförbund, Svenska företagens riksförbund, Familjeföretagens förening samt Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund (HSB). Sveriges köpmannaförbund och SHIO har avgett ett gemensamt yttrande.

Remissinstanserna har bifogat yttranden

Göta hovrätt från Jönköpings, Eksjö, Oskarshamns och Lidköpings tingsrätter,

hovrätten över Skåne och Blekinge från Malmö och Helsingborgs tingsrätter,

RÅ från överåklagarna i Stockholm och Göteborg, åklagarmyndigheten i Malmö åklagardistrikt samt länsåklagarmyndigheterna i Blekinge län och Kronobergs län, Göteborgs och Bohus län och Gävleborgs län,

RSV från kronofogdemyndigheterna i Borås, Eslövs, Göteborgs, Helsingborgs, Hässleholms, Kalmar, Karlskrona, Luleå, Malmö, Mariestads, Norrköpings, Stockholms, Sundsvalls, Söderhamns, Umeå, Västerviks, Västerås, Växjö, Örebro och Östersunds distrikt,

kommerskollegium från Föreningen Auktoriserade revisorer och Svenska revisorssamfundet,

LO från Svenska metallindustriarbetareförbundet och hänvisat till detta yttrande i fråga om bl.a. behovet av samhälleligt inflytande i företagskonkurser samt

SACO från Jurist- och samhällsvetareförbundet och åberopat detta som sitt eget.

Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) har meddelat att de instämmer i de synpunkter som har framförts av bankföreningen. Även Familjeföretagens förening har anslutit sig till bankföreningens yttrande.

Flera av remissinstanserna har begränsat sina yttranden till att avse vissa särskilda frågor.

2 Nuvarande ordning m.m.

2.1 Allmänt om konkursinstitutet

Fullgörandet av ett betalningsanspråk garanteras ytterst av att gäldenärens egendom kan tas i anspråk tvångsvis för att tillgodose fordringsägarens krav. Det sker genom att samhället medverkar till att någon form av exekutiv åtgärd vidtas beträffande egendomen. Exekutionen kan vara inriktad på att tillgodose en enstaka borgenärs fordran genom att endast så stor del av gäldenärens egendom tas i anspråk som svarar mot fordringen. Detta är fallet vid utmätning och införsel. Frågor av det slaget regleras i utsökningslagen (1877:31 s. 1), UL, och till denna anslutande författningar. Exekutionen kan emellertid också syfta till att dra in all gäldenärens egendom i förfarandet. Detta blir fallet när gäldenären är insolvent, dvs. är ur stånd att betala sina skulder allt eftersom de förfaller. I sådant fall träder reglerna om konkurs i funktion. Dessa regler finns huvudsakligen i konkurslagen (1921:225), KL. Till KL ansluter numera en av regeringen utfärdad konkursförordning (1975:256). I den upptas vissa administrativa förektrifter angående förfarandet hos främst konkursdomaren.

Konkursreglerna utgår från att när flera borgenärer inte kan få full täckning för sina fordringar förlusten i princip skall fördelas proportionellt i förhållande till storleken av vars och ens fordran. Konkursens primära uppgift är därför att tillhandahålla en ordning för att tvångsvis och efter visst inbördes företräde tillgodose konkurrerande betalningsanspråk vid gäldenärens insolvens.

Till konkursbo räknas i princip all egendom som tillhörde gäldenären när konkursbeslut meddelas eller som tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna utmätas. Härutöver kan boet med stöd av reglerna om återvinning i 28-40 c §§ KL tillföras egendom som har frångått gäldenären genom vissa typer av rättshandlingar som har företagits före konkursutbrottet. Hur än konkursen upphör kvarstår i princip de fordringar mot gäldenären som inte blir betalda ur konkursboet eller föremål för ackord.

En konkurs får rättsverkningar i flera olika hänseenden. Sålunda kan beslut om konkurs grunda rätt för arbetstagare att med tillämpning av systemet med statlig lönegaranti från statsverket få ut betalning för lön som inestår hos gäldenären. Regler härom finns främst i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs (se avsnitt 2.4). Konkurs kan vidare befria enskild dödsbodelägare från personligt betalningsansvar för den avlidnes skulder, se 21 kap. ärvdabalken (ÄB). Konkurs kan dessutom få verkningar på gäldenärens möjligheter att inneha tjänst eller uppdrag (se bl.a. 199 § KL). Även i andra hänseenden medför konkurs inskränkningar i gäldenärens rätt att utöva verksamhet, t.ex. i fråga om möjligheten att

bilda aktiebolag. Konkurs leder vidare normalt till att aktiebolag och andra slag av juridiska personer upplöses, se 170 § aktiebolagslagen (1944:705) (jfr 13 kap. 19 § förslaget till ny aktiebolagslag i prop. 1975:103), 94 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt 29 och 37 §§ lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag.

Konkurs utgör inte något formellt villkor för att ansvar för gäldenärsbrott skall kunna utdömas. Bokföringsbrott får likväl åtalas endast under förutsättning att gäldenären har försatts i konkurs eller har fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar (11 kap. 5 § brottsbalken, BrB).

Konkursinstitutet tillämpas oavsett hur stora gäldenärens tillgångar är. När boet kan antas förslå till utdelning åt borgenärerna eller vissa av dem, brukar förfarandet kallas *tillgångskonkurs*, *förvaltarkonkurs*, *ordinär konkurs* e.d. Om boet däremot inte kan antas räcka till att betala kostnaderna för en ordinär konkurs och säkerhet inte heller ställs för dem, används i stället ett förenklat förfarande, kallat *fattigkonkurs*.

2.2 Gällande bestämmelser om konkurs

2.2.1 Förfarandet vid tillgångskonkurs

En konkurs anhängiggörs alltid vid allmän underrätt som konkursdomstol (6 § KL). Det gäller oavsett vilket slag av konkurs det är fråga om. Åtskilliga frågor handläggs i rättens ställe av den konkursdomare som är knuten till domstolen. Den närmare regleringen av förfarandet fram till dess att konkurs har beslutats finns huvudsakligen i 1 kap. KL. I denna del kan hänvisas till redogörelsen i prop. 1975:6.

I 3 kap. KL finns regler om *förvaltningen av konkursbos egendom*. Den egentliga förvaltningen av konkursboet handhas av en (eller flera) förvaltare, som också företräder boet utåt (41 §). I fråga om utseende av förvaltare finns en rad bestämmelser, som strax skall beröras närmare. Beträffande förvaltarens uppgifter kan det nämnas att det åligger honom att "besörja de ärenden, som röra borgenärernas gemensamma rätt och bästa, samt vidtaga alla åtgärder som främja en förmånlig och snabb utredning av boet" (53 §). Han skall bl.a. förrätta bouppteckning, om det inte redan finns en tillförlitlig sådan, och upprätta berättelse om boets tillstånd m.m. (54 och 55 §). Vidare kan han med vissa begränsningar låta gäldenärens rörelse fortsättas för konkursboets räkning (60 §). Han äger också väcka talan om återvinning enligt 2 kap. KL. Till förvaltarens uppgifter hör även att realisera boets egendom och fördela influtna medel.

De grundläggande bestämmelserna om förvaltares kvalifikationer finns i 42 § KL. Enligt denna paragraf skall förvaltare äga sådan insikt och erfarenhet som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet fordras för förvaltningens behöriga handhavande. Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara förvaltare. Den som är anställd vid domstol — såsom

domare eller eljest — får inte heller vara konkursförvaltare. Något krav på att förvaltaren skall vara jurist har inte ställts upp i lagen. I praktiken utses dock regelmässigt advokat eller annan jurist till förvaltare. Enligt en av konkurslagskommittén våren 1975 genomförd statistisk undersökning avseende konkurser avslutade under år 1974 var förvaltaren advokat i mer än 80 % och juris kandidat i omkring 15 % av fallen.

Enligt 43 § KL skall konkursdomaren när konkurs har uppstått utan dröjsmål utse förvaltare att provisoriskt ha hand om boet. Sådan förvaltare brukar kallas interimförvaltare. Hans förordnande gäller till dess frågan slutligt avgörs vid första borgenärssammanträdet.

Enligt 45 § första stycket KL skall borgenärerna vid första borgenärssammanträdet välja förvaltare att ha hand om boet i stället för interimförvaltaren. Som borgenärernas beslut gäller den mening som företräds av dem som tillsammans har att fordra mest i konkursen. Dessutom krävs att dessa borgenärer utgör minst en tredjedel av de röstande. Om beslut inte kan åstadkommas på detta sätt, gäller den mening som konkursdomaren biträder. Konkursdomaren skall enligt 45 § andra stycket se till att behörighets- och lämplighetsvillkoren för förvaltare är uppfyllda. Finner konkursdomaren att den som borgenärerna har valt är obehörig eller saknar erforderlig insikt och erfarenhet eller eljest är olämplig, skall han utse annan förvaltare. Om inte någon borgenär kommer tillstädes, skall konkursdomaren enligt 45 § tredje stycket utse förvaltare.

I praktiken utses i regel interimförvaltaren till slutlig förvaltare. Beslut om tillsättande av interimförvaltare eller förvaltare kan överklagas i hovrätten genom besvär (210 § KL).

Visar förvaltare motvilja, oskicklighet eller försummelse vid fullgörandet av sitt uppdrag, kan konkursdomaren enligt 80 § KL — efter gjord anmälan eller självmant — tillhålla honom att fullgöra sina åligganden eller skilja honom från uppdraget.

Varken interimförvaltare eller slutlig förvaltare är i sådan egenskap underkastad ämbetsansvar enligt hittillsvarande regler härom. Förvaltare avses inte heller skola falla under de nya bestämmelser angående ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet m.m. som träder i kraft den 1 januari 1976 (prop. 1975:78, JuU 1975:22, rskr 1975:212, SFS 1975:667).

Förvaltare är berättigad till ersättning ur konkursboets egendom (jfr 81-83 §§ KL).

Vid sidan av förvaltaren skall enligt KL finnas också en särskild rättens ombudsman i konkursen. Denne tillsätts av konkursdomaren och har till huvudsaklig uppgift att kontrollera förvaltningen (44 § KL). Han skall bl.a. granska kvartalsräkningar, halvårsberättelser och annan redovisning från förvaltaren. Det är vidare förutsatt att rättens ombudsman vid behov skall bistå förvaltaren med råd. Ett flertal viktigare förvaltningsåtgärder kräver samtycke av rättens ombudsman. I vissa frågor har denne självständig beslutanderätt. Vanligen anlitas vid varje särskild domstol en och samma

person eller några få personer som rättens ombudsman. Ofta utses advokater. Liksom förvaltaren har rättens ombudsman rätt till arvode ur konkursboets egendom.

Vissa förvaltningsfrågor kan hänskjutas till avgörande av borgenärerna. Detta gäller frågor om bl.a. fortsättande av gäldenärens rörelse (60 § KL), uppskov med försäljning av egendom eller indrivning av fordran (64, 65 och 77 §§), tillstånd till försäljning av egendom under hand (70 och 71 §§), antagande av förlikningsanbud beträffande omtvistad egendom (78 §) och antagande av ackordsförslag (7 kap. KL). I vissa fall kan hänskjutandet förledas av att rättens ombudsman vägrar samtycke till den ifrågasvarande förvaltningsåtgärden.

På begäran av borgenär kan borgenärerna välja granskningsmän med befogenhet att övervaka förvaltningen i viss utsträckning (46 § KL). Bestämmelserna härom ger de borgenärer som inte har kunnat påverka förvaltarvalet möjlighet att bli företrädare bland granskningsmännen. I praktiken utses sällan granskningsmän. Uppdraget som granskningsman är ett förtroendeuppdrag som inte medför rätt till arvode av konkursboet.

Beträffande förvaltares skyldighet att avge slutredovisning för sin förvaltning finns föreskrifter i 10 kap. KL. Sådan redovisning skall lämnas när konkursen avslutas. Rättens ombudsman skall granska redovisningen. Kungörelse om denna skall utfärdas. Redovisningen kan klandras hos rätten.

I fråga om *betalningsordningen i konkurs* gäller i huvudsak att boet i första hand skall betala konkurskostnader och boets egna skulder. Därefter skall betalning utgå till förmånsberättigade borgenärer. Beträffande förhållandet mellan de förmånsberättigade borgenärerna inbördes finns bestämmelser i förmånsrättslagen (1970:979). Borgenärer som inte har förmånsrätt och sålunda är oprioriterade får betalt först sedan de förmånsberättigade fått sitt. Varje oprioriterad borgenär skall därvid få betalt i förhållande till beloppet av sin fordran. Vissa fordringar kan vara efterställda. Detta är fallet med bl.a. vissa straffrättsliga anspråk. Vissa anspråk får över huvud inte konkurrera med borgenärerna, t.ex. anspråk på grund av gåvoutfästelse.

I konkurs får enligt 100 § KL inte göras gällande andra fordringar än de som har uppkommit före konkursbeslutet. Borgenär, som vill göra gällande sin fordran har att hos konkursdomaren skriftligen bevaka fordringen inom viss utsatt tid och därvid ange eventuell förmånsrätt han önskar för fordringen. Bestämmelser härom finns i 5 kap. KL. Utan bevakning kan betalning i konkurs erhållas av den som har pant- eller retentionsrätt i viss till konkursboet hörande egendom och som vill hålla sig endast till denna. Bevakning behövs inte heller av den som vill använda sin fordran till kvittning. Efter bevakningstidens utgång granskas bevakningarna av förvaltaren i konkursen. Anmärkning får framställas — utom av förvaltaren — av borgenär som har bevakat fordran i konkursen

och av gäldenären. Framställs inte anmärkning får borgenären den betalnings- och förmånsrätt han yrkat. De tvistefrågor som kan ha uppkommit genom anmärkning handläggs vid sammanträde inför rättens ombudsman. Kvarstående tvistefrågor hänskjuts till rätten.

Borgenär kan också bevaka efter bevakningstidens utgång. Han måste då stå för vissa kostnader med anledning av efterbevakningen.

Bestämmelser om utdelning till borgenärerna finns i 6 kap. KL. Konkurs avslutas vanligen genom att förslag till slututdelning kungörs (146 § KL). Slututdelning skall enligt huvudregeln äga rum, när all boets egendom har förvandlats i pengar. Utdelningsförslag upprättas av förvaltaren i samråd med rättens ombudsman. Kungörelse om förslaget skall utfärdas och bl.a. borgenärerna underrättas. Klander mot förslaget får anmälas inom viss tid hos konkursdomaren. Klandertalan prövas av rätten.

Särskilda bestämmelser gäller om utdelning på efterbevakad fordran. Det finns också regler om efterutdelning, när medel efter konkursens slut har blivit tillgängliga för utdelning.

Konkurs kan avslutas även genom ackord som gäldenären och borgenärerna på visst sätt förenar sig om. Bestämmelser om ackord i konkurs finns i 7 kap. KL. Där behandlas även möjligheten att träffa förlikning under konkurs mellan gäldenären och borgenärerna.

2.2.2 Förfarandet vid fattigkonkurs

De grundläggande bestämmelserna om fattigkonkurs finns i 9 kap. KL. Sådan konkurs kan vara antingen s.k. ursprunglig fattigkonkurs (185 §), vilket är den form man i allmänhet syftar på när man talar om fattigkonkurs, eller s.k. efterföljande fattigkonkurs (186 §).

Vad gäller *ursprunglig fattigkonkurs* föreskrivs i 185 § KL inledningsvis att om konkursdomaren, när konkurs beslutas, finner anledning anta att gäldenärens bo inte räcker till betalning av konkurskostnaderna och om det inte genast ställs säkerhet för dessa kostnader, KL:s ordinära regler om vidtagande av åtgärder efter konkursbeslutet inte skall tillämpas. Förfarandet skall i stället följa bestämmelserna i de fem särskilda punkter som ingår i paragrafen.

Enligt punkt 1 skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse om konkursen med uppgift om dagen för konkursansökningen. I kungörelsen skall dessutom anmärkas att det finns anledning anta att boet inte räcker till betalning av konkurskostnaderna. Kungörelsen skall offentliggöras på visst närmare angivet sätt, varjämte vissa underrättelser om konkursen skall utgå.

Enligt punkt 2 skall konkursdomaren, om det anses behövt, förordna en god man att ta vård om gäldenärens bo. I praktiken utses god man i mer än 90 % av samtliga fall. God man skall alltid förordnas, om inte till konkursdomaren har getts in en av gäldenären under edsförpliktelse

underskriven förteckning över dennes tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension, samt de böcker och andra handlingar som rör boet. Gode mannen skall då ofördröjligen upprätta sådan bouppteckning och lämna in den till konkursdomaren. Enligt en nyligen genomförd ändring (se avsnitt 2.4) skall gode mannen vidare så snart kunskap har vunnits om löne- eller pensionsskuld anmäla detta till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Ändringen syftar till att arbetstagarna skall få snabbare betalning enligt den statliga lönegarantin vid konkurs.

Hur långt gode mannens befogenheter sträcker sig är oklart i flera viktiga hänseenden. Han får givetvis vidta åtgärder, som är föranledda av gäldenärens rådförlust och avser att motverka värdeförstöring. Han får också vara verksam för att undersöka, om övergång till ordinär konkurs bör äga rum. Vad han närmare bestämt får göra i sådant avseende är emellertid tveksamt. Gode mannen torde kunna ta emot betalning av skuld till gäldenären. Han kan däremot inte föra talan om återvinning. Inte heller är han i princip berättigad att realisera egendom i andra fall än för att hindra hastig värdeförstöring eller liknande (jfr 61 § andra stycket KL). Realisation i syfte att borgenärerna skall få betalt blir f.ö. normalt inte aktuell, eftersom något utdelningsförfarande inte förekommer i fattigkonkurs.

Uppdrag som god man i fattigkonkurs torde lika litet som uppdrag som förvaltare i ordinär konkurs grunda ämbetsansvar enligt nuvarande regler. God man blir därför inte heller underkastad de nya bestämmelser om ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet m.m. som träder i kraft den 1 januari 1976. Någon förvaltare, rättens ombudsman eller granskningsman medverkar inte vid ursprunglig fattigkonkurs.

Framgår inte av bouppteckningen att det finns tillgång till betalning av konkurskostnaderna, skall konkursdomaren enligt punkt 3 i 185 § genast kalla gäldenären att inställa sig för att avlägga bouppteckningsed (gäldenärsed). Om sådan edgång gäller i huvudsak detsamma som om edgång i tillgångskonkurs.

Om det inte genom tillägg vid edgången eller på annat sätt kommer fram att det finns tillgång till betalning av konkurskostnaderna och om inte heller säkerhet ställs för dessa kostnader, skall konkursdomaren enligt punkt 4 besluta om avskrivning av konkursen. Innan ed har avlagts får konkursen i princip inte avskrivas. Avskrivning får dock ske, om hinder föreligger för fullgörande av edgång inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande att det genom edgången skulle komma fram tillgång till betalning av konkurskostnaderna.

Punkt 5 innehåller bestämmelser för det fallet att boet befinns räcka till konkurskostnaderna eller att säkerhet ställs för dem. Konkursdomaren skall då genast utfärda sådan kungörelse om konkursen som föreskrivs vid ordinär konkurs (se 19 § KL). Konkursen skall sedan handläggas som

ordinär konkurs. Ny bouppteckningsed behöver dock inte avläggas. Säkerhet kan ställas även av annan än sökanden. Om säkerhet har ställts, skall konkursdomaren föranstalta om ordinär konkurs även om han anser att ett sådant förfarande i själva verket är opåkallat i det aktuella fallet. Det kan finnas olika skäl till att någon vill få ett ordinärt förfarande till stånd. En borgenär kan t.ex. hysa förhoppningen att boet skall tillföras egendom genom återvinning. Han kan också vilja genom förvaltarberättelse enligt 55 § KL få utrett, om gäldenären har gjort sig skyldig till brott som avses i 11 kap. BrB.

I 186 § finns bestämmelser om *efterföljande fattigkonkurs*. Om det efter utfärdandet av kungörelse om ordinär konkurs enligt 19 § blir uppenbart att det saknas tillgång till betalning av konkurskostnaderna, skall förvaltaren utan dröjsmål anmäla det till konkursdomaren. Han skall samtidigt lämna redovisning för förvaltningen. Om konkursdomaren efter att ha hört rättens ombudsman finner anmälningen vara befogad, skall han låta kungöra den i bl.a. Post- och Inrikes Tidningar. Ifall det inom 30 dagar sedan kungörelsen var införd i nämnda tidning ställs säkerhet för konkurskostnaderna, förfaller anmälningen och konkursen fortsätter i vanlig ordning. Vill borgenär eller gäldenären visa att tillgångarna räcker till betalning av konkurskostnaderna, skall han inom samma tid meddela det till konkursdomaren. Denne kan bevilja nödigt rådrom. Om säkerhet inte ställs eller meddelande från borgenär eller gäldenären inte ger anledning anta att det finns medel till betalning av kostnaderna, skall konkursen avskrivas.

Den redovisning som förvaltaren skall avge enligt 186 § gäller som slutredovisning (se 190 § andra stycket).

Om förvaltare eller granskningsman avgår sedan anmälan har gjorts enligt 186 § att tillgång saknas till betalning av konkurskostnaderna, skall enligt 187 § borgenärssammanträde för val av efterträdare inte sättas ut så länge anmälningen är beroende på prövning.

I rättstillämpningen förekommer det att små och enkla konkurser handläggs och avskrivs som fattigkonkurser, trots att det i boet finns medel som i och för sig antagligen hade räckt till kostnaderna för ett ordinärt förfarande. I sådana fall brukar gode mannen med gäldenärens samtycke betala dessa medel till den eller de borgenärer som har bästa förmånsrätt.

Det kan tilläggas att staten inte är befriad från skyldigheten att ställa sådan säkerhet som avses i 185 eller 186 § KL.

2.2.3 Konkurskostnader

Enligt 125 § KL skall i *tillgångskonkurs* konkurskostnaderna betalas ur boet framför konkursborgenärernas fordringar. Detta gäller även om sistnämnda fordringar är förenade med bästa förmånsrätt. En annan

betalningsordning kan dock i undantagsfall föränledas av vissa fördelningsregler i 81 § KL. Kategorien konkurskostnader omfattar vid tillgångskonkurs främst arvoden till förvaltaren och rättens ombudsman. Hit hör vidare utlägg som konkursdomaren, förvaltaren eller rättens ombudsman gjort för boets räkning (t.ex. för kungörelser). Även boets egna kostnader för t.ex. rättegång hänförs till konkurskostnaderna.

Bestämmelsen i 125 § KL räknar även med en andra huvudkategori av skulder som i princip skall betalas ur bomassan innan eventuell utdelning sker till borgenärerna, nämligen s.k. massaskulder eller — sett från borgenärernas sida — massafordringar. Dessa fordringar tillkommer andra personer än konkursfunktionärerna och riktar sig mot konkursboet som en särskild juridisk person. De kan vara av skilda slag. Som exempel kan nämnas fordran som har uppkommit på grund av att boet har trätt in i ett av gäldenären tidigare ingånget ömsesidigt förpliktande avtal. Massafordringar behöver emellertid inte grunda sig på avtal utan kan t.ex. utgöra krav på rättegångskostnader som boet har förpliktats utge. I regel är det inte svårt att skilja massafordringarna från konkurskostnaderna, även om tveksamma gränsfall undantagsvis kan förekomma.

Det kan inträffa att tillgångarna i ett konkursbo inte räcker till full betalning av konkurskostnaderna och förekommande massafordringar. Frågan är då vilken företrädesordning till betalning ur boet som gäller mellan de båda grupperna konkurskostnader och massafordringar. Även mellan konkurskostnader inbördes och mellan massafordringar inbördes kan konkurrens uppkomma. KL innehåller inte några regler om hur dessa konkurrensfrågor skall lösas. Inte heller förarbetena ger någon vägledning. Olika uppfattningar i saken har kommit till uttryck i den juridiska litteraturen (se SOU 1974:6 s. 105).

Ett konkursbo som inte kan betala konkurskostnaderna eller massaskulderna är i princip insolvent. Konkursgrund föreligger således enligt 1 § KL. Emellertid kan ett konkursbo enligt rättsfallet NJA 1945 s. 177 inte försättas i konkurs. Denna utgång har kritiserats i litteraturen. Lagberedningen anslöt sig i betänkandet (SOU 1970:75) Utsökningsrätt X till de kritiska synpunkterna men ansåg sig inte böra föreslå någon bestämmelse som tog avstånd från rättspraxis. Beredningen påpekade att, om praxis upprätthölls, konkursförvaltningen vid avvecklingen av insolvent konkursbo fick analogivis tillämpa förmånsrättsordningen och åtskilliga andra regler som måste iaktas trots att boet inte försatts i konkurs. Vid remissbehandlingen av betänkandet mötte dessa uttalanden vissa invändningar. I den proposition som grundades på lagberedningens betänkande uttalade jag att frågan om hur man skall förfara när ett konkursbo kommer på obestånd fick tas upp i samband med prövningen av nu förevarande betänkande av konkurslagskommittén (prop. 1975:6 s. 120).

För *fattigkonkursernas* del finns vissa bestämmelser om konkurskostnader i 188 § KL. Första stycket avser det fallet att borgenär har

ansökt om konkurs och konkursen avskrivs som ursprunglig fattigkonkurs (185 § KL). Konkurskostnaderna, främst sådan ersättning till god man som har bestämts av konkursdomaren, skall i sådant fall betalas av borgenären. Andra stycket gäller fall då konkurs har upphört på annat sätt än genom slututdelning (alltså både ursprunglig och efterföljande fattigkonkurs) och rör ansvaret för kostnader som har förskotterats av konkursdomaren. I den mån konkursboet då inte räcker till betalning av vad konkursdomaren har förskotterat för kungörelser och annat, som bort betalas av boet, samt kostnaderna inte heller kan tas ut av ansvarig borgenär, har konkursdomaren rätt till ersättning av allmänna medel för vad han har förskotterat.

Med undantag för angivna förskott av konkursdomaren framgår inte av KL att konkursboets tillgångar får användas till betalning av konkurskostnaderna vid avskrivning av ursprunglig fattigkonkurs. Det är därför inte givet att boets medel enligt gällande rätt får tas i anspråk för konkurskostnaderna mot gäldenärens bestridande. Skäl kan emellertid anföras till stöd för att det får ske. Det skulle stå i överensstämmelse med den allmänna exekutionsrättsliga principen att kostnaderna för förfarandet i första hand skall betalas ur det angripna objektet (se t.ex. 198 § UL, jfr 125 § KL). Klart är emellertid att kostnaderna — med undantag för nämnda förskott — aldrig kan tas ut av allmänna medel. Som har nämnts nyss skall däremot borgenär svara för kostnaderna, om konkursen har tillkommit på hans ansökan. Om staten i egenskap av borgenär genom vederbörligt organ har sökt gäldenären i konkurs, svarar statsverket för kostnaderna enligt de regler som gäller om sökande borgenärs kostnadsansvar i allmänhet.

En följd av den angivna regleringen i KL är att en god man kan bli helt eller delvis utan ersättning för arbete och omkostnader. Detta blir under alla omständigheter fallet, om gäldenären själv har sökt sig i konkurs och boet inte ger täckning för kostnaderna samt om konkursen har uppstått på borgenärs ansökan men boet är otillräckligt och borgenären insolvent. Det kan i detta sammanhang nämnas att enligt 4 § instruktionen (1973:249) för de allmänna advokatbyråerna tjänsteman vid sådan byrå bör åta sig uppdrag bl.a. som god man vid fattigkonkurs, om nödvändiga åtgärder annars inte skulle vidtas på grund av att ersättning för uppdraget inte kan påräknas (se prop. 1972:4 s. 281).

Efterföljande fattigkonkurs utgör som har nämnts tidigare i själva verket endast en form för avskrivning av ordinär konkurs, när boet inte ger täckning för konkurskostnaderna. Bortsett från regeln i 188 § andra stycket om ersättning av allmänna medel för vissa förskott för kungörelser finns i KL inte några allmänna bestämmelser om vilka medel som skall användas till betalning av konkurskostnaderna i sådant fall. Den förut berörda principen att exekutionskostnader i första hand skall tas ut ur föremålet för exekutionen torde emellertid gälla även här. Detta innebär att kostnaderna, däribland arvoden till förvaltaren och rättens ombuds-

man, skall betalas av konkursboets tillgångar så långt de räcker. Om säkerhet har ställts för kostnaderna, får denna tas i anspråk för vad som inte kan utgå ur boet. Utöver vad som följer av 188 § andra stycket träder det allmänna inte in.

Borgenär som har gjort konkursansökan svarar inte för konkurskostnader vid avskrivning enligt 186 § KL. En annan sak är att han enligt gällande lag frivilligt kan ta på sig ansvaret genom att ställa säkerhet för de kostnader som en ordinär konkurs medför.

Förvaltaren och rättens ombudsman kan bli helt eller delvis utan ersättning för arbete och utgifter, när konkurs avskrivs enligt 186 § KL. Detta är fallet, om tillgångarna i konkursboet inte räcker till och säkerhet inte har ställts.

2.3 Regler om utmätning och utmätningssed

Om en gäldenär inte frivilligt betalar sin skuld, kan borgenären under förutsättning att han har exekutionstitel söka utmätning i gäldenärens egendom. Utmätning är i princip en enklare, billigare och mindre ingripande exekutionsform än konkurs. Utmätningförfarandet är likväl inte alltid tillräckligt. Bl.a. finns endast begränsade möjligheter att i ett utmätningssed få fram uppgifter om gäldenärens tillgångar. En gäldenär är nämligen enligt gällande lag inte skyldig att vid utmätning lämna upplysningar om sina tillgångar. Han kan utan påföljd vara helt passiv och t.o.m. avsiktligt lämna felaktiga uppgifter.

En borgenär som endast vill förvissa sig om huruvida gäldenären har utmätningssed eller inte kan välja mellan två vägar. Om konkursgrund föreligger, kan han utverka konkurs varmed följer skyldighet för gäldenären att uppge alla sina tillgångar och bekräfta uppgiften med ed. I allmänhet kommer en konkurs i här avsedda fall att handläggas summariskt som fattigkonkurs enligt 185 § KL. Denna utväg kan ställa sig relativt dyr för borgenären med hänsyn till det kostnadsansvar som åvilar honom enligt 188 § första stycket KL.

Borgenären kan emellertid i stället påkalla tillämpning av lagen (1921:244) om utmätningssed, vilket i regel är enklare och billigare. Enligt denna lag är en gäldenär skyldig att på yrkande av borgenär upprätta förteckning över sina tillgångar och beediga förteckningen. Ansökan om utmätningssed görs hos konkursdomaren och eden avläggs inför denne. Frekvensen av sådana ansökningar är mycket hög (se SOU 1974:6 s. 65). Skyldighet för gäldenären att avlägga utmätningssed förutsätter att utmätningssed, som inte lett till full betalning, har ägt rum inom sex månader innan ansökan om utmätningssed gjordes. Det är straffbart att lämna oriktig uppgift i förteckning till utmätningssed (se 11 kap. 1 § andra stycket och 3 § andra stycket BrB).

Konkursansökningar från statens sida torde regelmässigt grundas på

skatte- eller avgiftsfordringar. Ursprungligen antogs att utmätningssed skulle komma till användning i stället för fattigkonkurs särskilt när gäldenären befunnits sakna tillgångar vid utmätning för skattefordringar. Dessa antaganden har emellertid endast delvis besannats (se vidare avsnitt 2.5).

I betänkandet (SOU 1973:22) Utsökningsbalk har lagberedningen funnit det vara en uppenbar brist att gäldenären inte är skyldig att i själva utmätningssmålet lämna upplysningar om sina tillgångar och att han som regel utan påföljd kan försvåra utmätningssförfarandet genom att förhålla sig passiv eller t.o.m. lämna oriktiga eller vilseledande uppgifter. Beredningen har därför föreslagit att en utmätningssgäldenär skall vara skyldig att noggrant uppge sina tillgångar (däremot inte skulderna), se 5 kap. 4 § i beredningens förslag. Skyldigheten skall omfatta alla tillgångar som har ekonomiskt värde. Upplysningsplikten avser även behövliga uppgifter om var tillgångarna finns och rörande omständigheter som är av betydelse för att precisera dem.

Beredningens förslag innebär att kronofogdemyndigheten i utmätningssmålet kan tvinga fram uppgifter om gäldenärens tillgångar. Som tvångsmedel kan användas vite, som regel i pengar men om synnerliga skäl föreligger i form av fängelse (se 19 kap. 13 § i förslaget). Om det föreligger skälig anledning, kan gäldenären enligt 5 kap. 13 § i förslaget förpliktas att inställa sig till förhör inför myndigheten. Denna kan även ålägga gäldenären att ge in förteckning över sina tillgångar. Vid behov kan lämplig person förordnas att biträda gäldenären vid upprättande av förteckningen. Gäldenären är skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör eller i förteckning. Gäldenären kan enligt förslaget föreläggas att vid vite, högst 1.000 kr, inställa sig till förhöret. Uteblir han och har vite förelagts, får han hämtas. Även sökanden skall kallas till sådant förhör som avses här. Kostnad för biträde med upprättande av förteckning skall i vissa fall förskottas av sökanden. Det är beredningens avsikt att lagen om utmätningssed skall avskaffas, om förslaget genomförs.

Lagberedningen har i samma betänkande vidare föreslagit att möjlighet till återvinning införs även vid utmätning. Förslaget bygger på de nya regler om återvinning vid konkurs som har föreslagits i SOU 1970:75 och som har genomförts våren 1975 (prop. 1975:6). Enligt 5 kap. 26 § förslaget till utsökningsbalk skall vid utmätning samma rättshandlingar kunna återvinnas som vid konkurs. Betalning eller förmånsrätt som har vunnits genom utmätning skall dock inte kunna återvinnas. I likhet med vad fallet är vid konkurs skall återvinningskyldigheten kunna jämkas (jfr 40 b § andra stycket KL). Ett skäl att införa möjlighet till återvinning vid utmätning har varit att man därigenom kan undvika att sätta igång ett omständligt och kostsamt konkursförfarande i fall då det inte finns andra borgenärer som önskar konkurrera. Om rätt till återvinning föreligger, får enligt den föreslagna paragrafen egendom som är föremål för återvinning

eller fordran som följer av rätt till återvinning utmätas för sökandens fordran. Bestrider tredje man att rätt till återvinning föreligger och kan invändningen inte lämnas utan avseende, kan kronofogdemyndigheten förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje mannen. Om överskott uppkommer i utmätningsärendet efter återvinning, skall det redovisas till tredje mannen.

Lagberedningens förslag, vilket har remissbehandlats, övervägs f.n. inom justitiedepartementet.

2.4 Översikt över det statliga lönegarantisystemet

Lönegarantilagen, vilken trädde i kraft den 1 januari 1971, innebär i korthet att staten svarar för betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som har försatts i konkurs. De fordringar som omfattas av lönegarantin är lönefordringar med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979), pensionsfordringar med förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag, arbetstagares kostnader för konkursansökan mot gäldenären samt kostnad som arbetstagare har ålagts att utge enligt 188 § första stycket KL. Prövningen av lönegarantianspråk ligger hos kronofogdemyndigheten när fråga är om s.k. fattigkonkurs och hos konkursförvaltaren beträffande övriga konkurser. Garantibelopp betalas ut av länsstyrelsen efter underrättelse av kronofogdemyndigheten eller förvaltaren. I fråga om utbetalat belopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Lönegarantin, som såvitt avser fordran med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen, är begränsad till tolv basbelopp men i övrigt obegränsad, finansieras genom arbetsgivaravgifter (se SFS 1970:742). Dessa förs till en fond som förvaltas av kammarkollegiets fondbyrå och varifrån länsstyrelserna rekviderar medel för utbetalningar. Tillämpningsföreskrifter till lönegarantilagen finns i kungörelsen (1970:745) om statlig lönegaranti vid konkurs.

Lönegarantilagen har nyligen varit föremål för översyn. På grundval av en inom arbetsmarknadsdepartementet upprättad promemoria (Ds A 1975:4) Översyn av lönegarantisystemet vid konkurs har statsmakterna beslutat vissa ändringar i lönegarantilagen i syfte bl.a. att arbetstagarna skall få betalt enligt garantin snabbare än nu (se prop. 1975/76:19, InU 1975/76:25, rskr 1975/76:119, SFS 1975:1261). I fattigkonkurserna, där kronofogdemyndigheterna utreder och prövar arbetstagarnas anspråk, skall myndigheterna tidigare få kunskap om anspråken och kunna förenkla utredningen av dessa. Beträffande de ordinära konkurserna, där prövningen av arbetstagarnas anspråk ligger på konkursförvaltaren, skall förvaltaren snarast efter konkursbeslutet underrätta utbetalningsmyndigheten, länsstyrelsen, om fordran på lön för uppsägningstid i den mån arbetstagarens fordran är klar för att beloppet skall kunna utbetalas genast (6 §). Underrättelse bör lämnas genast också om annan fordran som är

klar. Om fordran inte är klar lämnas underrättelser av förvaltaren när fordran efter bevakning blivit utdelningsgill. När underrättelse lämnas skall förvaltaren för arbetstagarens räkning bevaka fordringen i konkursen och underrätta arbetstagaren om bevakningen. De nya reglerna innehåller även vissa ändringar i de administrativa reglerna på konkursområdet för att påskynda handläggningen av lönegarantiärenden. Reformen träder i kraft den 1 januari 1976.

2.5 Vissa statistiska uppgifter

För att få underlag för bedömningen av frågan hur ett summariskt konkursförfarande lämpligen bör utformas och avgränsas har kommittén gjort en statistisk undersökning av fattigkonkurser och även av ordinära konkurser i vissa hänseenden. Undersökningen avser de konkurser som har avslutats under åren 1970 och 1971 och omfattar 15 tingsrätter, däribland de tre största. Undersökningen redovisas som bilaga 1 till betänkandet. Efter det att betänkandet avgavs har kommittén gjort ännu en statistisk undersökning för att få underlag för sitt vidare arbete. Undersökningen avser ordinära konkurser som har avslutats under år 1974. Vissa av de resultat som har framkommit vid denna undersökning redovisas i bilaga 2 till lagrådsremissen.

Statistiska uppgifter rörande konkurs föreligger också i de studier angående insolventa företag som universitetslektorn Gösta Kedner har företagit på uppdrag av delegationen för de mindre och medelstora företagen år 1972-1975. Studierna har presenterats i rapporterna "Konkurs och ackord" år 1972, "Konkursföretagets förvaltning och ekonomi" (SIND 3:1974) och "Företagskonkurser" (SIND 1975:2).

På grundval av den statistik som sålunda på olika vägar har samlats in under senare år kan sammanfattningsvis nämnas följande för att belysa de frågor rörande mindre konkurser m.m. som nu föreligger till bedömning.

Fattigkonkurser förekommer ofta. Under åren 1965, 1970 och 1974 avslutades sammanlagt 1.306, 3.127 respektive 4.563 konkurser i landet. Härav utgjorde inte mindre än 590 (45 %), 1.868 (59,8 %) respektive 3.196 (70 %) ursprungliga fattigkonkurser. Det kan nämnas att siffrorna för år 1974 ännu så länge endast är preliminära. I de av kommittén undersökta 15 tingsrätterna var omkring 75 % ursprungliga fattigkonkurser år 1970. Vid den största tingsrätten, Stockholms tingsrätt, utgjorde de cirka 85 %. Den ökning av antalet konkurser som har skett på senare år motsvaras nästan helt av det ökade antalet fattigkonkurser. Av det sagda framgår också att fattigkonkurserna har mycket stor praktisk betydelse, särskilt i storstadsdistrikten.

Enligt kommitténs undersökningar av de fattigkonkurser som år 1970 avskrivits enligt 185 § KL vid de 15 tingsrätterna var gäldenären juridisk person (utom dödsbo) i omkring 40 % av fallen, dödsbo i närmare 7 % av fallen, fysisk person som driver rörelse i omkring 30 % av fallen och annan fysisk person i omkring 20 % av fallen. Av Kedners rapport Företagskonkurser framgår att antalet beslutade konkurser över huvud taget, vari gäldenären var aktiebolag, år 1964 utgjorde 352 (24 %), år 1970 utgjorde 1.548 (41 %) och år 1974 utgjorde 2.497 (59 %). Stegningen av antalet fattigkonkurser motsvaras sålunda till mycket stor del av en stegring av antalet konkurser vari gäldenären var aktiebolag.

Undersökningen vid de 15 tingsrätterna visar att konkursansökningen hade gjorts av gäldenären själv i mer än 20 % av fallen, av staten i mer än 70 % av fallen och av annan borgenär i omkring 5 % av fallen.

I den genomsnittliga (ursprungliga) fattigkonkursen fanns under år 1971 2.857 kr i tillgångar och 69.424 kr i skulder. Av skulderna var 34.594 kr skatteskulder och 34.830 kr skulder av annat slag.

Skatteskulderna representerar som framgår av det nyss sagda ungefär hälften av samtliga skulder vid ursprunglig fattigkonkurs. I det övervägande antalet fattigkonkurser — omkring 60 % — föreligger konkurrens mellan skatteskulder och andra slag av skulder. Enbart skatteskulder förekommer i drygt 30 % av konkurserna, medan antalet konkurser med uteslutande andra slags fordringar understiger 10 %.

Av totalt 1.332 ordinära konkurser som avslutades år 1974 skedde slututdelning enligt 146 § i 1.203 fall (90,3 %). I 61 % av dessa fall översteg den totala utdelningen i konkursen inte 50.000 kronor. I 104 fall avslutades det ordinära förfarandet genom avskrivning enligt 186 § (efterföljande fattigkonkurs).

En närmare redovisning av hur många borgenärer som har fått utdelning i de konkurser som avslutats genom utdelning finns intagen i bilaga 2. Därav framgår bl.a. att i mer än 40 % av konkurserna högst tre borgenärer har fått utdelning. Det utdelade beloppet har i dessa konkurser i allmänhet hållit sig klart under 100.000 kronor. Endast i undantagsfall har belopp tillfallit borgenärer vars fordringar inte haft förmånsrätt. Utdelning till sådan borgenär har således under år 1974 förekommit endast i 181 konkurser eller i mindre än 4 % av samtliga konkurser som avslutats det året. Det genomsnittliga antalet borgenärer som inte har fått utdelning kan såvitt gäller de konkurser som avslutats genom utdelning uppskattas till omkring ett 30-tal. Några säkra slutledningarna om tillgångarnas storlek i de konkurser som har upptagits i bilaga 2 kan inte dras.

Av det statistiska materialet framgår att fattigkonkurs är ett avsevärt snabbare och billigare förfarande än ordinär konkurs. Den genomsnittliga tiden för handläggning av ordinära konkurser som upphörde genom slututdelning år 1974 kan enligt konkurslagskommitténs senaste undersökning uppskattas till mer än 21 månader. Den genomsnittliga handlägg-

ningstiden för samtliga ursprungliga fattigkonkurser som avskrevs under åren 1970 och 1971 vid de av kommittén undersökta 15 tingsrätterna var omkring tre resp. fyra månader (beträffande år 1971 har viss förlängning förorsakats av en arbetskonflikt).

Kostnaderna för en ordinär konkurs består främst av arvoden till förvaltare och rättens ombudsman. I de konkurser som avslutades genom slututdelning år 1974 uppgick enligt konkurslagskommitténs senaste undersökning förvaltararvodet i genomsnitt till 16.251 kr per konkurs. Detta motsvarar 6,65 % av genomsnittskonkursens utdelningsbelopp, som nämnda år var 244.547 kr. Genomsnittsarvodet till rättens ombudsman i samma konkurser uppgick till 4.346 kr per konkurs eller 1,78 % av genomsnittskonkursens utdelningsbelopp.

Kostnaderna för fattigkonkurs inskränker sig normalt till ett förhållandevis måttligt arvode till gode mannen, när sådan har förordnats, jämte kostnader för kungörelse. Det genomsnittliga arvodet (inkl. kostnadsersättning) till gode mannen i de fattigkonkurser som avskrevs under åren 1970 och 1971 i de 15 undersökta tingsrätterna synes ha hållit sig omkring 350 kr.

Även lagen om utmätningssed tillämpas ofta. Under åren 1970-1972 var antalet slutligt handlagda ärenden angående utmätningssed i landet 4.074, 4.379 resp. 4.134. Kommittén har närmare undersökt de ärenden som under åren 1970 och 1971 handlades vid de förut berörda 15 tingsrätterna och som uppgick till ett sammanlagt antal av 1.957 resp. 2.122, dvs. nära hälften av antalet ärenden i hela landet. I dessa ärenden hade ansökningen om utmätningssed gjorts av staten i 49,9 resp. 54,2 % och av annan borgenär i 50,1 resp. 45,8 % av fallen. Endast i ett fall (år 1971) hade gäldenären själv gjort ansökan.

3 Kommittén

3.1 Allmänna synpunkter

Kommittén erinrar inledningsvis om att lagberedningen år 1962 gjorde en enkät hos mer än 600 myndigheter och organisationer angående behovet av ändringar i konkurslagstiftningen. Beträffande reglerna om fattigkonkurs framkom därvid bl.a. följande synpunkter.

I ett stort antal yttranden framhölls att fattigkonkurs borde användas i flera fall och tillgripas även när tillgångarna ger obetydligt överskott, sedan konkurskostnaderna har räknats bort. Endast i ett fåtal yttranden uttalade man sig negativt om en utvidgning av fattigkonkursernas tillämpningsområde. Ett stort antal instanser menade också att det fanns behov av att klargöra gode mannens befogenheter. De flesta menade att gode mannens befogenheter borde vidgas. På särskild fråga om gode mannen borde få föra t.ex. en process om återvinning svarade majoriteten att en sådan rätt var önskvärd, medan andra ställde sig negativa härtill. Ett

betydande antal remissinstanser svarade positivt på frågan om gode mannen borde ha möjligheter att fördela tillgängliga medel. Bl.a. advokatsamfundet var dock negativt inställt till en sådan rätt. Det stora flertalet remissorgan uppgav att någon förkortning av förfarandet inte borde ske. Allmänt vitsordades att det fanns behov av regler som säkerställde gode mannens rätt till arvode. En betydande majoritet menade här att ersättning till gode mannen efter konkursdomarens prövning borde få utgå av allmänna medel.

Kommittén påpekar vidare att vissa frågor som rör fattigkonkurs har behandlats också i riksdagen. År 1962 väcktes en motion (II:47) med hemställan om utredning angående nya former för konkursförvaltning och tillsyn över sådan förvaltning. Motionen remissbehandlades. Utskottet (1LU 1962:22) avstyrkte motionen och utlåtandet godkändes av riksdagen. Vid 1967 års riksdag begärdes i två motioner (I:611 och II:774) utredning om nya former för konkursförvaltning och tillsyn över sådan förvaltning, speciellt med avseende på fattigkonkurs. Utskottet (1LU 1967:14) avstyrkte motionen under hänvisning till att lagberedningens översyn av konkurslagstiftningen även skulle omfatta reglerna om fattigkonkurs. Riksdagen godtog utlåtandet. Frågan om ersättning av allmänna medel till god man togs upp genom två motioner (I:834 och II:988) vid 1970 års riksdag. Utskottet (1LU 1970:40) erinrade om det utredningsarbete på konkursrättens område som pågick inom lagberedningen. Motionerna avslogs.

Kommittén erinrar också om att det inom rättsvetenskapen har påvisats att den nuvarande lagstiftningen om fattigkonkurs i åtskilliga hänseenden är bristfällig och svårtillämpad.

Även i remissyttranden över lagberedningens betänkande (SOU 1970:75) Utsökningsrätt X togs frågor om fattigkonkurserna upp, framhåller kommittén vidare. Sålunda framförde TCO kravet att fattigkonkurserna borde slopas. Som skäl härtill angavs bl.a. att fattigkonkurserna kunde ifrågasättas från rättssäkerhetssynpunkt och att det inte var acceptabelt att gäldenärer kunde undgå åtal för gäldenärsbrott genom att få till stånd fattigkonkurs. TCO menade vidare att det genom de av lagberedningen föreslagna återvinningsreglerna borde vara möjligt för en förvaltare att i de flesta fall finna tillgångar som täckte konkurskostnaderna.

Enligt kommitténs mening är gällande bestämmelser om fattigkonkurs i många hänseenden bristfälliga och oklara. Det är således bl.a. ovisst hur långt gode mannens befogenheter sträcker sig. En påtaglig brist är vidare att gode mannen kan bli utan ersättning för sitt arbete. Reglerna är också allmänt sett i stort behov av en översyn.

Kommittén påpekar att konkursinstitutets egentliga syfte är att bereda en insolvent gäldenärs samtliga borgenärer möjlighet att i viss inbördes ordning få betalt ur hans tillgångar så långt de räcker. Det kan därför enligt

kommittén synas meningslöst att sätta i gång en konkurs, när gäldenärens tillgångar är eller kan antas vara så små att det inte finns något utrymme för utdelning till borgenärerna.

Eftersom gäldenärerna i de nuvarande fattigkonkurserna inte får utdelning och en av konkursinstitutets viktigaste funktioner härigenom uteblir, anser kommittén frågan böra ställas om fattigkonkurserna möjligen helt kan undvaras och ersättas av specialexekutiva eller andra åtgärder utanför konkursinstitutets ram. Denna fråga togs upp redan år 1921 vid tillkomsten av KL och lagen (1921:244) om utmätningssed och man fann då att konkurs inte kunde undvaras ens i de tillgångslösa fallen. Saken kommer emellertid i ett delvis nytt läge, om lagberedningens förslag till utsökningsbalk genomförs. Enligt detta förslag skall uppgifter om gäldenärens tillgångar kunna tvingas fram redan i samband med utmätning, vilket medför en enklare ordning än det nuvarande förfarandet med utmätningssed. Därtill kommer att återvinningstalan skall kunna föras även vid utmätning. Beredningens förslag syftar till att göra utmätningssed effektivare.

Även om lagberedningens förslag genomförs, finns det enligt kommittén ett behov av att kunna få en gäldenär försatt i konkurs också när han kan antas sakna utmätningssbara tillgångar. Sålunda kan tänkas fall då det är av intresse att få reda på inte bara gäldenärens tillgångar utan också hans skulder. Om lagberedningens förslag genomförs, kan man vid utmätning — liksom f.n. vid utmätningssed — få fram uppgifter endast beträffande gäldenärens tillgångar, medan gäldenärseden vid konkurs också omfattar hans skulder. Därtill kommer att även annan än gäldenären själv, t.ex. make och barn, kan förpliktas att avlägga ed vid konkurs. Läget kan också vara sådant att gäldenären anses böra sättas i konkurs för att hindras från att belasta sig med ytterligare skulder eller från att fortsätta med sin rörelse. Av särskild betydelse är härvid enligt kommittén att bl.a. aktiebolag upplöses tvångsvis genom konkurs men inte genom utmätning. Konkursansökan eller erinran om möjligheten att sådan ansökan görs brukar också användas som påtryckningsmedel mot en gäldenär som inte betalar sin skuld.

Ytterligare skäl kan enligt kommittén anföras för att konkurs i vissa lägen måste kunna utverkas trots att gäldenären saknar tillgångar som kan ge utdelning. Lagberedningens förslag till utsökningsbalk medger inte att återvinning av tidigare utmätning skall kunna äga rum i samband med utmätning. En borgenär kan också tvingas söka en gäldenär/arbetsgivare i konkurs för att komma i åtnjutande av den lön eller pension som lönegarantilagen erbjuder. Vidare kan det enligt gällande lag vara nödvändigt att få en gäldenär försatt i konkurs för att åtal för bokföringsbrott skall kunna väckas. I motsats till utmätning kan konkurs utverkas även av borgenär som saknar exekutionstitel och t.o.m. av borgenär vars fordran ännu inte har förfallit till betalning. Slutligen kan t.ex. reglerna i 21 kap.

ÄB om ansvaret för en avliden persons skulder motivera att dödsbos egendom avträds till konkurs.

Kommittén anser det emellertid möjligt att användningen av konkursinstitutet kan begränsas i de fall då gäldenären saknar utmätningbara tillgångar. De förslag till förbättringar av utmätninginstitutet som lagberedningen har lagt fram kan sålunda tänkas medföra att behovet av att tillgripa konkurs i sådana fall minskar. De praktiska verkningarna av beredningens förslag anser kommittén dock inte kunna förutses på detta stadium.

Om sålunda en reglering inom konkursinstitutets ram alltså måste bibehållas för de fall som f.n. handläggs som fattigkonkurser bör enligt kommitténs mening den reform som är nödvändig — i linje med vad som har angetts i direktiven för kommittén — inriktas på att åstadkomma ett konkursförfarande som mer än f.n. är avpassat efter tillgångarnas värde och boets beskaffenhet i övrigt. Kommittén anför att man bör vidga tillämpningsområdet för ett summariskt förfarande utöver gränserna för fattigkonkursens område. Syftet med en reform enligt denna riktlinje är enligt kommittén att vinna tid och undvika onödiga kostnader i åtskilliga av de konkurser som f.n. handläggs som tillgångskonkurser. Det ordinära konkursförfarandet är i mindre förhållanden oproportionerligt dyrt och kan enligt kommittén medföra att tillgångarna i boet helt eller till stor del måste användas för betalning av konkurskostnaderna, vilket inte är tillfredsställande vare sig från borgenärernas eller från gäldenärens synpunkt.

Kommittén anser frågan om ändrad utformning av ett summariskt konkursförfarande ha så stor praktisk betydelse att övervägande skäl talar för att den görs till föremål för en delreform i det pågående reformarbetet på konkursrättens område. Kommittén lägger fram förslag till en summarisk handläggningsform. Samtidigt med det summariska konkursförfarandet behandlar kommittén också frågorna om ansvaret för konkurskostnaderna och om företrädesordningen mellan sådana kostnader och massafordringar. Kommittén har funnit det lämpligt att också ta upp frågorna om konkursförvaltares kvalifikationer och utseende av förvaltare i ordinär konkurs. Enligt kommitténs mening äger nämligen sist angivna frågor ett direkt samband med den av kommittén föreslagna regleringen av förfarandet i de mindre konkurserna. Kommittéförslaget innehåller dessutom förslag till följändringar i KL och andra författningar.

Kommittén påpekar att på sikt en nedgång av antalet fattigkonkurser kan väntas som en följd av den genom SFS 1973:303 gjorda ändringen i 2 § aktiebolagslagen, varigenom aktiekapitalets lägsta belopp har höjts från 5.000 till 50.000 kronor.

3.2 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om mindre konkurser

3.2.1 Reformens inriktning

Beträffande reformens inriktning anges i betänkandet först vissa *allmänna utgångspunkter*. Enligt kommitténs mening bör ordinär konkurs kunna undvikas i små och enkla förhållanden, även om gäldenärens tillgångar räcker till utdelning till borgenärerna eller vissa av dem. Närmast till hands ligger enligt kommittén att effektivera och bygga ut institutet fattigkonkurs så, att ett förenklat förfarande kan användas inte bara när gäldenärens bo kan antas vara otillräckligt för att täcka kostnaderna för en ordinär konkurs utan också i andra fall när boet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden kan antas vara av enkel beskaffenhet. Detta innebär bl.a. att försäljning av egendom och utdelning till borgenärer skall kunna äga rum även i det förenklade konkursförfarandet.

Det mest ändamålsenliga anser kommittén vara att konkursboet i de fall varom är fråga i princip alltid företräds av en förvaltare. Det nuvarande systemet med god man i fattigkonkurs bör således slopas. I de särskilt enkla fall, där förvaltare kanske i och för sig skulle kunna undvaras, torde arvudet inte komma att uppgå till sådana belopp att det motiverar ett fakultativt system.

För att en verklig vinst skall kunna uppnås bör det summariska förfarandet inte göras alltför formbundet, framhåller kommittén. Något bevaknings- eller anmärkningsförfarande bör sålunda inte förekomma. I allmänhet räcker boet i här aktuella fall inte till betalning av fordringar som saknar förmånsrätt. Det kan då vara vilseledande och föranleda onödigt arbete att låta borgenärerna över lag bevaka. Vilka utdelningsberättigade fordringar som föreligger i här avsedda konkurser bör i regel kunna utredas på annat sätt. Kommittén tillägger att ett förenklat anmälnings- och anmärkningsförfarande numera gäller vid ackordsförhandling utan konkurs.

Kommittén anför vidare att det inte heller behöver ges möjlighet till rättslig prövning av tvistiga fordringar inom konkursens ram såsom vid ordinär konkurs. Sådan prövning kan inte ske i ett ackordsförfarande. Förhållandena i här aktuella fall får enligt kommittén förutsättas vara så klara att det hela kan ordnas upp ändå. Kvarstående tvistefrågor får vid behov prövas på utdelningsstadiet. Över huvud bör enligt kommitténs mening regler om förfarandet meddelas främst i den mån det är nödvändigt från rättssäkerhetssynpunkt. I gengäld får möjligheten att gå över till ordinär konkurs hållas öppen för fall, då den enklare vägen skulle visa sig oframkomlig och tillgångarna kan antas vara tillräckligt stora för att kunna ge utdelning i ordinär konkurs.

Enligt kommitténs mening bör institutet rättens ombudsman kunna undvaras i det summariska förfarandet. Kontrollen över förvaltningen får ordnas på annat sätt. Frågan om kontrollen över förvaltningen vid ordinära konkurser tas inte upp i nu förevarande etapp av kommitténs arbete. Kommittén förutskickar emellertid att institutet rättens ombudsman framdeles kan komma att ersättas av ett annat allmänt organ. Kommittén

nämner här kronofogdemyndigheterna som tänkbara kontrollorgan.

Det enklare förfarandet bör enligt kommittéförslaget kunna användas oavsett om gäldenären är fysisk eller juridisk person. Ordinär konkurs utgör det normala förfarandet, när tillgångarna kan antas räcka till mera betydande utdelning eller när rättsliga eller andra komplikationer kan befaras vid konkursutredningen och boet kan antas täcka kostnaderna för handläggning av konkursen i ordinär form.

De skäl som motiverar att återvinning skall kunna äga rum vid ordinär konkurs kan enligt kommittén åberopas också för att egendom skall kunna återvinnas vid förenklad konkurs. Genom att återvinningstalan kan föras vid förenklad konkurs behöver ordinärt konkursförfarande inte utverkas enbart i återvinningssyfte.

Beträffande *tillämpningsområdet för ett förenklat förfarande* anför kommittén att det i allmänhet är tillgångarnas omfattning som träder i förgrunden när det gäller att bedöma ett konkursbos beskaffenhet. Det har därför syntts lämpligt att i lagen särskilt ange att boets omfattning skall beaktas vid valet av handläggningsform. Kommittén anför vidare att man kunde tänka sig att som villkor för förenklad handläggning föreskriva att tillgångarnas värde inte får överstiga ett visst belopp. En sådan reglering blir emellertid onödigt stel. Ofta saknas f.ö. tillförlitliga värden vid tiden för konkursbeslutet. Någon fix beloppsgräns synes därför inte böra ställas upp i lagen. Enligt kommitténs mening bör vid tillämpningen normalgränsen ligga vid omkring 50.000 kr (i 1974 års penningvärde). Härvid åsyftas tillgångarnas värde enligt förefintlig bouppteckning eller motsvarande. Kommittén anmärker att detta värde erfarenhetsmässigt ligger högre än det verkliga värdet. När bouppteckning eller motsvarande saknas, får en grov uppskattning av tillgångarnas sammanlagda värde göras. Med hänsyn till förändringarna i penningvärdet är det enligt kommittén mest ändamålsenligt att uttrycka det ungefärliga maximibeloppet i ett lämpligt antal basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Mot bakgrund av det som har sagts nyss finner kommittén normalgränsen kunna gå vid summan av sju basbelopp, dvs. för år 1974 drygt 55.000 kr.

Av kommitténs statistiska undersökning hos 15 tingsrätter framgår att antalet under år 1971 avslutade ordinära konkurser, i vilka tillgångarnas bouppteckningsvärde var högst 50.000 kr., motsvarade ungefär hälften av samtliga ordinära konkurser. För landet i dess helhet uppskattar kommittén antalet ordinära konkurser, i vilka tillgångarnas värde inte översteg nämnda belopp, till omkring 700.

Enligt förslaget skall emellertid hänsyn tas inte bara till boets omfattning utan även till övriga förhållanden. Tillgångarnas och skuldernas beskaffenhet samt antalet borgenärer som kan komma i fråga för utdelning är också av betydelse. Kommittén understryker att en grundförutsättning för att den summariska konkursformen skall få tillgripas är att bouppteckningen

och avvecklingen av boet kan antas bli enkel. I tveksamma fall kan det många gånger vara lämpligt att välja den enklare handläggningsformen. Om det senare visat sig nödvändigt eller ändamålsenligt och förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, kan övergång till ordinär konkurs äga rum.

Enligt kommittén får konkursdomaren på grundval av det föreliggande materialet göra en samlad bedömning i fråga om valet av lämplig form för handläggning av konkursen. Den rekommenderade normalgränsen i fråga om tillgångarnas omfattning bör kunna överskridas, om särskilda skäl föranleder att konkursen handläggs i förenklad form. Förhållandena kan i övrigt vara så uppenbart enkla och klara att konkursen bör handläggas i förenklad ordning. Om egendom återvinns i förenklad konkurs och tillgångarnas sammanlagda värde därigenom kommer att överskrida normalgränsen, kan förhållandena ändå vara sådana att det förenklade förfarandet bör fortsätta. Å andra sidan kan enligt kommittén omständigheterna i det särskilda fallet föranleda att ordinärt konkursförfarande bör äga rum, trots att tillgångarnas värde kan antas ligga betydligt under normalgränsen. Boet kan nämligen i övrigt vara komplicerat och svårutrett.

Kommittén räknar med att cirka 600 av sådana konkurser, som f.n. årligen handläggs i ordinär form, skall kunna handläggas som förenklade konkurser enligt förslaget. Detta är mer än en tredjedel av de nuvarande ordinära konkurserna.

I det följande ställer kommittén frågan *hur konkursdomaren skall kunna bedöma förutsättningarna för förenklad handläggning av konkursen*. Vid tiden för konkursbeslutet är utredningen om gäldenärens ekonomiska förhållanden ofta knapphändig. Kommittén påpekar att enligt gällande lag konkursdomaren trots detta skall i anslutning till konkursbeslutet avgöra om konkursen bör handläggas som ordinär konkurs eller som fattigkonkurs, dvs. om boet kan antas räcka till betalning av kostnaderna för en ordinär konkurs. Kommittén framhåller att om ramen för det förenklade förfarandet vidgas gränsdragningen mot ordinär konkurs ändrar karaktär. Konkursdomaren kan sålunda behöva göra en mera allmän bedömning av konkursboets beskaffenhet.

Det kan enligt kommittén inte gärna komma i fråga att låta konkursbeslutet anstå i avvaktan på närmare uppgifter om beskaffenheten av gäldenärens bo. Kommittén anför att man kunde tänka sig att behandla alla konkurser lika fram till första borgenärssammanträdet och därefter — när fyligare utredning om boets beskaffenhet står till buds — ta ställning till om konkursen skall handläggas i ena eller andra formen. Det synes emellertid kommittén inte lämpligt att en sådan ordning skall gälla generellt. I de flesta fall är det nämligen redan från början klart, om konkursen bör handläggas som ordinär eller som förenklad konkurs. Att i sådana fall skjuta upp ställningstagandet till första borgenärssammanträdet skulle fördröja eller komplicera förfarandet. En relativt omfattande procedur dras i gång kanske alldeles i onödan. Eventuellt kunde man låta bevak-

ningstid m.m. börja löpa först sedan det har avgjorts, om ett ordinärt konkursförfarande skall genomföras eller inte. Detta menar dock kommittén innebära en avsevärd tidsutdräkt i de fall då ordinär konkurs sedan verkligen kommer till stånd.

Enligt kommitténs mening bör man kunna behålla det nuvarande systemet med viss påbyggnad. Förhållandena gestaltar sig olika beroende av om det är gäldenären själv eller borgenär som har ansökt om konkursen.

Om gäldenären har gjort konkursansökan, kan konkursdomaren genom den förteckning som avses i 8 § KL få en åtminstone ungefärlig bild av boets omfattning och beskaffenhet i övrigt. I nämnda paragraf sägs att förteckning över boets tillgångar och skulder m.m. bör fogas vid gäldenärs konkursansökan. Från de synpunkter som är aktuella i förevarande sammanhang bör enligt kommitténs mening kravet på ingivande av bouppteckning skärpas genom att ordet "bör" ersätts med "skall". Den föreslagna lydelsen markerar på ett bättre sätt vikten av att bouppteckning ges in. Även genom andra ingivna handlingar eller meddelade upplysningar kan konkursdomaren få en uppfattning om boet, när konkursansökningen har gjorts av gäldenären.

När konkursansökan har gjorts av borgenär, föreligger normalt inte någon bouppteckning. Kommittén framhåller att konkursdomaren i regel redan vid tiden för konkursbeslutets meddelande torde kunna något så när bedöma inte bara boets tillräcklighet i förhållande till konkurskostnaderna utan även dess omfattning och beskaffenhet i övrigt. Kommittén menar att i de vanligt förekommande fall då konkursansökningen har gjorts av kronofogdemyndighet denna ofta torde kunna lämna förhållandevis fylliga uppgifter om gäldenärens ekonomiska belägenhet. Förutsättningarna att överblicka situationen vid borgenärs ansökan ökar emellertid, om man föreskriver att konkursdomaren skall förelägga gäldenären att lämna en kortfattad redogörelse för sin ekonomi. Även om underlåtenhet av gäldenären att efterfölja ett sådant föreläggande inte bör vara förenad med någon särskild sanktion, bör bestämmelsen enligt kommittén ändå göra verkan i önskad riktning.

Beträffande såväl gäldenärs som borgenärs ansökan gäller enligt kommittén att en konkursansökan givetvis inte får avvisas endast av den anledningen att det saknas tillräckligt underlag för bedömning av om ordinärt eller förenklat förfarande bör tillgripas. I tveksamma fall kan det enligt kommitténs mening ofta vara tillrådligt att låta konkursen börja som förenklad konkurs.

Kommittén berör även frågan om *ställande av säkerhet* skall påverka valet av handläggningsform. I denna del påpekar kommittén bl.a. att om det öppnas möjlighet att föra återvinningstalan vid förenklad konkurs och om utredning beträffande brott skall göras även vid sådan konkurs, intresset uppenbarligen minskar av att kunna utverka ordinär konkurs

genom att ställa säkerhet. Andra förbättringar av det summariska konkursförfarandet har samma verkan. Redan med hänsyn härtill kan nuvarande regler om ställande av säkerhet böra omprövas.

Enligt kommitténs mening bör det ankomma på konkursdomaren att i sista hand pröva och avgöra, om ordinär eller förenklad konkurs skall tillgripas och om en konkurs skall avskrivas. Den som önskar att ett ordinärt konkursförfarande skall komma till stånd eller att en påbörjad konkurs skall fortsätta bör vara hänvisad till att hos konkursdomaren förebringa sakskalet till stöd för sin uppfattning. I anslutning härtill påpekar kommittén att en konkurs inte får förlängas i syfte att ytterligare egendom skall tillfalla gäldenären under konkursen. Mot bakgrund av främst det nu anförda anser kommittén övervägande skäl tala för att bestämmelserna om ställande av säkerhet upphävs.

Det kunde enligt kommittén synas konsekvent att göra övergång från ordinär konkurs till förenklat förfarande möjlig i fall då boet med hänsyn till omfattningen och övriga förhållanden visar sig vara av enkel beskaffenhet. En sådan ordning skulle emellertid knappast fylla någon praktisk funktion vid sidan av möjligheten att från början föranstalta om förenklad konkurs utan skulle snarare medföra risk för komplikationer. Man bör enligt kommitténs mening hålla fast vid den funktion som 186 § KL har f.n., nämligen att ge möjlighet att få slut på en ordinär konkurs där tillgångarna inte kan antas räcka till någon utdelning till borgenärerna.

Den vedertagna *beteckningen fattigkonkurs* på det nuvarande summariska förfarandet är enligt kommitténs mening inte lämplig. Om det summariska förfarandet skall kunna användas även när det finns tillgångar som räcker till utdelning, blir benämningen än mindre passande. Beteckningen förenklad konkurs bör i stället begagnas och komma till uttryck i lagtexten. Benämningen ordinär konkurs bör enligt kommitténs uppfattning kunna användas på det förfarande som enligt systematiken i KL är det normala, dvs. konkurs varom kungörelse enligt 19 § utfärdas.

I *lagtekniskt hänseende* föreslår kommittén att bestämmelserna om det förenklade förfarandet tas upp i 9 kap. KL. I likhet med vad fallet nu är i fråga om fattigkonkurs hänvisar de nya bestämmelserna på åtskilliga punkter till de regler som gäller i fråga om ordinära konkurser. Liksom de nuvarande reglerna om fattigkonkurs avser de föreslagna bestämmelserna om förenklad konkurs endast handläggningen sedan konkurs har beslutats. De materiellrättsliga reglerna i KL skall över lag gälla i tillämpliga delar även vid förenklad konkurs, i den mån avvikande föreskrift inte har föreslagits. Kommittén har inte ansett det vara påkallat att i lagen särskilt ange de bestämmelser som sålunda skall tillämpas också när konkursen handläggs i förenklad form.

Efter förslag av lagberedningen har vid den reform som under år 1975 skett beträffande konkurslagstiftningen ur KL utmönstrats vissa regler som har väsentligen administrativ karaktär. Kommittén uttalar att den sökt

att tillämpa samma principer som lagberedningen i fråga om uppdelning av författningsinnehållet mellan lag och förordning. Kommittén utgår från att administrativa bestämmelser kommer att utfärdas bl.a. beträffande skyldigheten för konkursdomaren att underrätta olika myndigheter om konkursen.

3.2.2 Förvaltningen av konkursboet m.m.

Om tillämpningsområdet för fattigkonkurs utvidgas så som har föreslagits, måste enligt kommitténs uppfattning också ökade befogenheter tillerkännas förvaltaren, som skall ha hand om boet och i övrigt vara verksam i konkursen. Han bör bl.a. få föra talan om återvinning. Även annan talan i rättegång bör enligt kommittén kunna föras på konkursboets vägnar och förlikning om osäker eller tvistig tillgång kunna ingås. Gälldenärens rörelse bör i förekommande fall kunna drivas vidare eller återupptas. Dessutom bör indrivning av gälldenärens utestående fordringar, försäljning av boets egendom och utdelning av befintliga eller influtna medel till borgenärerna kunna äga rum. Befogenheterna bör över huvud utvidgas så att förvaltaren kan företräda boet och handla på dess vägnar.

Enligt kommittén krävs givetvis bouppteckning även vid förenklad konkurs. En fullständig sådan berättelse om boets tillstånd som avses i 55 § KL synes däremot inte behöva upprättas i de enklare fall som kommer i fråga här. Det skulle enligt kommittén normalt både fördyra och förlänga proceduren utan att ge motsvarande utbyte. Uppgift om orsakerna till gälldenärens insolvens, såvitt de kunnat utrönas, bör dock lämnas.

Enligt 22 § andra stycket 4 ackordslagen (1970:847, AckL) skall godmansberättelse vid förhandling om offentligt ackord innehålla uppgift om huruvida egendom har frångått gälldenären under sådana förhållanden att den kan bli föremål för återvinning. Motsvarande upplysning om eventuella återvinningsmöjligheter bör enligt kommitténs mening lämnas vid förenklad konkurs och f.ö. även vid ordinär konkurs.

Vidare bör enligt kommittén i samband med förenklad konkurs anges, om det finns skäl原因 att anta att gälldenären gjort sig skyldig till brottsligt förfarande mot sina borgenärer och, i så fall, på vilken grund. Uppgifter i nu nämnda hänseende skall enligt gällande lag lämnas i ordinära konkurser — men inte i fattigkonkurser — och bringas till åklagarens kännedom (se 55 och 218 §§ KL, jfr även 217 §). Misstanke om gälldenärsbrott skall även anmälas av gode mannen vid förhandling om offentligt ackord (se 22 § andra stycket 4 AckL). Det finns enligt kommittén inte någon anledning att på denna punkt ha en avvikande ordning vid förenklad konkurs. Den omständigheten att konkursen handläggs i förenklad form, t.ex. på grund av att tillgångar till betalning av kostnaderna för ordinär konkurs saknas, hindrar inte att eventuell bakomliggande

brottslighet kan vara av allvarlig beskaffenhet. En ökning av upptäcktsrisken får även en brottsförebyggande effekt. Att det finns ett praktiskt behov av att stärka borgenärsskyddet i förevarande hänseende har enligt kommittén dokumenterats i flera sammanhang.

Bestämmelserna i KL om bokföringsskyldighet (57 §) och medelsplacering (58 § första stycket första punkten och andra stycket) bör enligt kommittén göras i princip tillämpliga på det förenklade förfarandet. Ofta torde boet emellertid vara av så ringa omfattning att tillämpning av bokförings- och placeringsbestämmelserna inte blir aktuell.

De angivna uppgifterna ligger enligt kommittén i linje med dem som skall fullgöras av förvaltaren i ordinär konkurs. Liksom vid ordinär konkurs bör det åligga förvaltare i förenklad konkurs att beakta borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt att vidta de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb utredning av boet (jfr 53 § KL). Om förfarandet skulle övergå till ordinär konkurs, bör förvaltaren kunna fortsätta automatiskt som interimsförvaltare.

Den av kommittén föreslagna ordningen innebär bl.a. att olika bestämmelser i och utanför KL om konkursförvaltares befogenheter och skyldigheter m.m. blir i princip tillämpliga även vid förenklad konkurs. Enligt kommittéförslaget gäller inte några formella begränsningar i förvaltarens rätt att på boets vägnar föra talan i rättegång, t.ex. om återvinning.

Om tillgångarna i konkursboet är så stora att borgenärerna kan få utdelning, aktualiseras regelmässigt frågor om försäljning av egendom eller liknande förvaltningsåtgärder. Omständigheterna kan enligt kommittén inte sällan vara sådana att egendom i boet bör säljas innan en beedigad bouppteckning föreligger. Som exempel nämner kommittén att egendomen är utsatt för förskämning eller förstörelse eller kräver alltför kostsam vård. Medel kan också behövas för betalning av boets utgifter. Vidare kan det finnas skäl att acceptera ett fördelaktigt anbud som kanske inte återkommer. I sådana fall kan förvaltaren enligt kommitténs förslag sälja egendomen. När beedigad bouppteckning föreligger skall enligt kommittéförslaget boets egendom försäljas så snart det lämpligen kan ske om ej annat är föreskrivet.

Kommittén framhåller beträffande förenklad konkurs där gäldenären är dödsbo att undantag från regeln att förvaltare skall förordnas synes vara befogat. F.n. utses god man förhållandevis sällan i samband med dödsbos fattigkonkurser. Av 21 kap. 1 § ÄB följer att dödsbodägare kan befria sig från personligt betalningsansvar för den avlidnes skulder genom att inom viss tid föranstalta om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs. Ansökan om att dödsbo skall försättas i konkurs torde ofta göras uteslutande i syfte att personligt ansvar för den avlidnes skulder inte skall kunna utkrävas. Någon egentlig konkursutredning behövs då i allmänhet inte. En godtagbar bouppteckning efter

den döde måste dock föreligga. Enligt kommitténs mening bör förvaltare många gånger kunna avvaras i dödsbokkonkurser, när boet inte kan antas räcka till någon utdelning. Med hänsyn härtill föreslår kommittén att, när gäldenären är dödsbo, förvaltare behöver utses endast om särskilda skäl föreligger. Om dödsboets borgenärer kan beräknas få utdelning inom den förenklade konkursens ram, bör givetvis förvaltare alltid förordnas, påpekar kommittén. Likaså kan förvaltare behöva utses för att upprätta sådan bouppteckning som kan godtas i konkursen. Även andra särskilda skäl att utse förvaltare kan tänkas föreligga.

Bland borgenärerna återfinns i regel staten såsom innehavare av bl.a. skatte- och avgiftsfordringar. Dessa uppgår ofta till betydande belopp och är dessutom i stor omfattning förenade med allmän förmånsrätt. Med hänsyn till statens speciella ställning som skatteborgenär bör enligt kommitténs mening förvaltaren i förekommande fall höra vederbörande kronofogdemyndighet beträffande viktigare förvaltningsåtgärder. Kommittén anger att även andra av förvaltningen särskilt berörda borgenärer eller företrädare för borgenärer bör höras, t.ex. innehavare av företagsinteckning och olika arbetstagarorganisationer. I överensstämmelse härmed föreslås en bestämmelse enligt vilken förvaltaren i viktigare frågor skall höra sådana borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen, dvs. som kan komma i fråga för utdelning (185 a § 2 fjärde stycket i kommittéförslaget). Det torde enligt kommittén mera sällan bli aktuellt att höra borgenärer som saknar förmånsrätt. Bestämmelsen om samråd i kommittéförslaget skall inte tolkas så att förvaltaren kan undandra sig ansvaret för avgörandet av olika förvaltningsfrågor. Beslutanderätten ligger med andra ord hos förvaltaren. Samråd kan enligt kommittén t.ex. böra ske vid bedömning av om återvinningstalan eller annan talan bör väckas för konkursboets räkning. Även i fråga om fortsatt drift av gäldenärens rörelse eller om försäljning av egendom av större värde bör de särskilt berörda borgenärernas synpunkter normalt inhämtas.

Utformningen av lönegarantisystemet vid ordinära konkurser berörs inte av förslaget. Den föreslagna ordningen med förenklade konkurser kräver däremot jämkningar i lönegarantilagen. En central fråga är därvid enligt kommittén vilket organ som vid förenklad konkurs skall pröva i vad mån betalning enligt lönegarantin skall utgå för fordran i konkursen. Prövningen kan inte — som vid ordinär konkurs — knytas till ett bevaknings- och anmärkningsförfarande. Enligt kommitténs mening kan det inte komma i fråga att beträffande sådana förenklade konkurser som närmast motsvarar fattigkonkurserna överge det numera inarbetade systemet med administrativ prövning hos kronofogdemyndigheterna. Man kunde enligt kommittén möjligen överväga att låta förvaltaren pröva löne- och pensionsfordringar enligt garantin i de förenklade konkurser där utdelning förekommer och där den rätt till betalning i konkursen som följer med fordringarna ändå måste prövas. Med den nu antydda lösningen skulle

man få tre olika system: ett där prövningen ankommer på kronofogdemyndighet, ett där förvaltaren prövar och ett för ordinära konkurser som bygger på bevaknings- och anmärkningsproceduren. Detta synes kommittén opraktiskt och medföra risk för att utbetalning av lönegaranti-medel fördröjs. Enligt kommitténs mening är det mest ändamålsenligt att kronofogdemyndigheterna i alla förenklade konkurser får i administrativ ordning avgöra, om betalning enligt lönegarantin skall utgå för fordran i konkursen.

3.2.3 Förvaltningsorgan

Vad angår förvaltningsorganet vid förenklad konkurs har inom kommittén uppkommit fråga, om man bör föreskriva en ordning enligt vilken kronofogdemyndighet alltid skall vara förvaltare i sådana konkurser. Kommittémajoriteten (inklusive två av kommitténs experter) är negativ till en sådan lösning och menar att den naturligaste och lämpligaste lösningen är att till förvaltare utses någon som uppfyller de kvalifikations- och behörighetskrav som kommittén anser böra gälla förvaltare i övriga konkurser. En sådan lösning innebär i allmänhet att advokater eller andra personer med juridisk utbildning utses. En ledamot av kommittén (Gabrielsson) anser — med instämmande av två av kommitténs experter — att kronofogdemyndighet alltid bör vara förvaltare vid förenklad konkurs.

Kommittémajoriteten framhåller att ett grundläggande krav på konkursförvaltning är att den bedrivs opartiskt, så att viss eller vissa borgenärer inte gynnas framför andra. Det är också viktigt, att förvaltningen utåt framstår som opartisk och neutral. Kommittémajoriteten pekar på några drag i det föreslagna förenklade förfarandet som är av intresse i detta sammanhang.

Antalet konkurrerande fordringar torde bli större än i de nuvarande fattigkonkurserna, och utdelning till borgenärer kommer därför att kunna äga rum i ett stort antal fall och i inte obetydlig omfattning. Det torde vanligen inte bli aktuellt med utdelning till andra än förmånsberättigade borgenärer. I och för sig kan emellertid även utdelning till borgenärer utan förmånsrätt komma i fråga. Det måste beaktas att, även om utdelningen vid förenklad konkurs i allmänhet inte räcker till borgenärer som saknar förmånsrätt, dessa dock är med och konkurrerar om betalning ur boet. Inte minst med tanke på de borgenärer som blir helt eller delvis utan betalning är det väsentligt att opartiskheten vid konkursförvaltningen inte kan sättas i fråga. I detta sammanhang erinras om att utdelning i förenklad konkurs inte som i ordinär konkurs grundas på bevakning från borgenärernas sida utan att det i första hand är förvaltarens sak att utreda och bedöma vilka borgenärer som skall få betalt. En sådan prövning omfattar bl.a. frågan om och i vilken utsträckning förmånsrätt skall gälla. Eftersom det inte behövs någon exekutionstitel för att fordran skall kunna göras gällande i konkurs,

har fordringarna i regel inte prövats tidigare av domstol eller motsvarande. Uppstår tvist om fordringar under förenklad konkurs, skall enligt kommittéförslaget förvaltaren i första hand försöka få en uppgörelse till stånd inom ramen för sådan konkurs. Denna förlikningsverksamhet bör enligt kommittémajoriteten utövas av någon som inte själv eller såsom företrädare för part har eget intresse i saken.

Förvaltaren i förenklad konkurs skall även överta vissa andra funktioner som enligt nuvarande system ankommer på rättens ombudsman i ordinär konkurs. Det anses att rättens ombudsman med hänsyn till de uppgifter som åligger honom enligt gällande lag bör stå helt fri bl.a. i förhållande till borgenärerna.

Kravet på att förvaltaren skall vara opartisk bör vidare enligt kommittémajoriteten ses mot bakgrund av att granskningsmän inte avses skola förekomma vid förenklad konkurs och att det i sådan konkurs inte heller blir möjligt för borgenärerna att utöva beslutanderätt vid borgenärs-sammanträden.

Kronofogdemyndigheterna får enligt kommittémajoriteten anses vara i och för sig kompetenta att ha hand om de förvaltaruppgifter som i allmänhet aktualiseras vid förenklade konkurser. I vissa lägen kunde det också enligt kommittémajoriteten te sig rationellt att utnyttja kronofogde-organisationen för förvaltningen i sådana konkurser, nämligen när ett misslyckat utmätningsförsök har föregått konkursen och konkursboet saknar tillgångar. Det är emellertid angeläget att intressekonflikter undviks. Som redan har berörts är det ett grundläggande krav att opartiskheten vid förvaltningen inte skall kunna sättas i fråga av borgenärerna eller av allmänheten. Detta anser kommittémajoriteten gälla i princip vare sig konkursboet räcker till utdelning eller inte, ehuru framför allt i det förra fallet.

Kommittémajoriteten uppehåller sig också vid kronofogdemyndigheternas dubbelställning i olika sammanhang. Sålunda erinras om att kronofogdemyndigheterna har som en central uppgift att driva in skatter och andra offentliga medel. Betydelsen av den fiskala funktionen belyses bl.a. av de skäl som har anförts för att riksskatteverket skall vara centralorgan för exekutionsväsendet. Kronofogdemyndigheterna företräder alltså staten som borgenär och detta gäller också vid gäldenärens konkurs. Även vid tillämpning av lönegarantilagen i samband med arbetsgivares konkurs är kronofogdemyndigheterna företrädare för staten som borgenär. I de allmänna målen (mål om uttagande av skatter, böter eller andra för indrivning beroende medel) har kronofogdemyndigheterna dubbla funktioner, nämligen att dels liksom i enskilda mål vidta exekutiva åtgärder, dels i övrigt verka för att det allmänna skall få betalt för sin fordran. Myndigheterna företräder därvid statsverket och har alltså samma uppgifter som part i enskilt mål. Om ett enskilt och ett allmänt mål avser samma gäldenär, skall kronofogdemyndigheten i det förra målet ha

judiciella uppgifter och närmast fungera som domstol men i det senare också företräda ena borgenären. Den nuvarande ordningen med kronofogdemyndigheterna som både fiskalt och judiciellt organ i de allmänna målen är enligt kommittémajoriteten inte helt invändningsfri, om man ser till det principiella. Systemet har emellertid vunnit hävd och något alternativ finns inte för dagen. Att kronofogdemyndigheternas dubbla ställning hittills har godtagits med avseende på de allmänna målen i utmätningssammanhang anser kommittémajoriteten inte innebära att man lika väl kan införa en ordning enligt vilken dessa myndigheter också skall fungera som konkursförvaltare. Konkursinstitutet skiljer sig nämligen i väsentliga hänseenden från utmätning och i förvaltarfrågan står dessutom en annan, närliggande lösning till buds.

Med hänsyn till det sagda inger det enligt kommittémajoritetens mening starka principiella betänkligheter att genomföra en reform av innebörd att kronofogdemyndigheterna enligt lag skall vara förvaltare i de förenklade konkurserna. Som jämförelse pekar kommittémajoriteten på de principer angående jäv som inom närliggande områden har kommit till uttryck i bl.a. 4 kap. 13 § rättegångsbalken (RB). Att av eventuella praktiska eller ekonomiska skäl åsidosätta dessa jävsregler kommer enligt kommittémajoriteten inte i fråga.

Kommittémajoriteten inskjuter att KL inte uppställer något hinder mot att borgenär eller företrädare för borgenär utses till förvaltare i viss konkurs. Inte heller enligt kommitténs förslag gäller sådant hinder. Omständigheterna i det särskilda fallet kan nämligen vara sådana att några intresse motsättningar mellan borgenärerna inte kan tänkas uppkomma. Från här aktuella synpunkter har kommittémajoriteten i och för sig inget att erinra mot att kronofogdemyndigheterna får hand om förvaltningen i de förenklade konkurser där skulderna uteslutande består av skatteskulder eller andra skulder till staten. Det kan emellertid ofta vara svårt att få en klar uppfattning av skuldsidan, innan förvaltningen har kommit i gång, och vidare skulle det från praktisk och lagteknisk synpunkt medföra komplikationer att dela upp förvaltarskapen. Vinsten av ett sådant arrangemang förefaller också begränsad.

Kommittémajoriteten anför vidare att de anförda betänkligheterna gäller även om kronofogdemyndigheterna — med bibehållande av indrivningsuppgifterna och ställningen som företrädare för borgenär — får ökade judiciella uppgifter. Om kronofogdemyndigheterna framdeles frikopplas från sin fiskala verksamhet och blir renodlat judiciellt organ utan några borgenärsintressen, bortfaller däremot de principiella betänkligheterna.

Från kommittémajoritetens sida erinras i det följande om att enligt 186 § i kommittéförslaget förenklad konkurs under vissa förutsättningar skall kunna övergå till ordinär konkurs. Även om antalet övergångar inte blir stort är det enligt kommittémajoriteten önskvärt med en ordning enligt

vilken den som har varit förvaltare i den förenklade konkursen efter övergång kan fortsätta som förvaltare i den ordinära konkursen. Ett förvaltarbyte medför extra kostnader och tidsutdräkt. Över huvud är det en fördel, om organisationen vid en efterföljande ordinär konkurs kan bygga vidare på organisationen i den föregående förenklade konkursen. Även bortsett från övergångsfallen bör enligt kommittémajoritetens mening ett så enhetligt grundsystem som möjligt eftersträvas för förvaltningen i de båda konkursformerna.

Kommittén avser att i nästa etapp av sitt arbete behandla frågan, vem som framdeles bör kontrollera förvaltningen i ordinära konkurser. Enligt kommitténs mening finns det skäl som talar för att man skall låta kronofogdemyndigheterna svara för den närmaste tillsynen över konkursförvaltningen. Om kronofogdemyndighet skulle vara förvaltare vid förenklad konkurs, vore det emellertid enligt kommittémajoriteten inte tillfredsställande att myndigheten i fall av övergång till ordinär konkurs skulle återkomma i egenskap av kontrollorgan. Detta skulle innebära att kronofogdemyndigheten kunde få pröva riktigheten och lämpligheten av åtgärder, som myndigheten själv tidigare har vidtagit i egenskap av förvaltare och som fortfarande har aktualitet i konkursen.

Beträffande advokaternas lämplighet som förvaltare i förenklade konkurser framhåller kommittémajoriteten att de står under offentlig-rättslig tillsyn och därför har ett särskilt ansvar för att förvaltaruppdraget fullgörs på ett tillfredsställande sätt. Många av de förenklade konkurserna blir av sådan beskaffenhet att kvalifikationskraven på förvaltaren inte behöver ställas lika högt som i ordinära konkurser. Även uppdrag som förvaltare i förenklade konkurser bör dock enligt kommittémajoriteten i allmänhet anförtros åt dem som brukar vara förvaltare i ordinära konkurser. Förvaltare i ordinära konkurser får nämligen en bred överblick över hela det konkursrättsliga området. De blir med andra ord förtrogna med alla slags frågor som har samband med konkursförvaltning, bl.a. beträffande återvinning och gäldenärsbrott. Därtill kommer att de såsom kommittéförslaget är utformat i regel har insikter i och praktiska erfarenheter från det ekonomiska livet över huvud samt förhandlingsvana. Genom att den sakkunskap och erfarenhet, som förvaltare i ordinära konkurser besitter, i stor utsträckning också kan utnyttjas i förenklade konkurser kan dessa konkurser ofta ge ett bättre utbyte till nytta både för borgenärerna och för gäldenären. Det främjar dessutom upprätthållandet av en kår av advokater och andra personer med speciell inriktning på konkursförvaltning, om de inte blir avskurna från den stora grupp av konkurser som de förenklade konkurserna kommer att utgöra.

Kommittén påpekar också att den enklare handläggningsformen skall användas även när utredningen av konkursboet kan väntas bli komplicerad, om tillgångarna i boet inte förslår till bestridande av kostnaderna för ett ordinärt förfarande.

Under hänvisning till vissa uttalanden under förarbetena till rättshjälpsreformen (prop. 1972:4 s. 281 och 283, jfr prop. 1973:74 s. 23 och 39) berör kommittémajoriteten också frågan om de allmänna advokatbyråernas roll i sammanhanget. Lika väl som juristerna på de allmänna advokatbyråerna har ansetts kunna utnyttjas för uppdrag som god man vid fattigkonkurs bör de enligt kommittémajoritetens riktlinjer kunna anlitas för förvaltaruppdrag vid förenklad konkurs.

En spärr mot oskäliga förvaltararvoden är enligt kommittémajoriteten att konkursdomaren skall bestämma arvodet till förvaltaren. Kommittémajoriteten påpekar vidare att det är tänkbart att på sikt taxor kan utarbetas på det här aktuella området. Under alla förhållanden får man enligt kommittémajoriteten ett fastare grepp om förvaltararvodena, om även de allmänna advokatbyråerna anlitas som förvaltare. Avsikten har nämligen varit att dessa byråer skall ha en prisledande ställning på de områden där de är verksamma.

Reservanten inom kommittén menar att principen att konkursförbandet skall utformas efter boets beskaffenhet självfallet bör inverka också på valet av förvaltningsorgan. Detta behöver inte ha större kvalifikationer än som svarar mot de olika förvaltningsuppgifternas svårighetsgrad. Med hänsyn till att antalet konkurser är begränsat bör förvaltningsuppgifterna koncentreras till organ som har erfarenheter från liknande uppgifter i andra sammanhang. Vidare är det angeläget att kostnaderna i det summariska förbandet hålls nere. De skäl som kommitténs majoritet åberopar till stöd för förslaget om advokater som förvaltare har enligt reservanten inte sådan tyngd, att det finns anledning att till förvaltare välja annan än den som från nyss nämnda utgångspunkter är lämpligast. Mot den bakgrunden förordar reservanten att kronofogdemyndighet skall vara förvaltare i förenklad konkurs. En sådan reform ligger enligt reservanten i linje med den uppbyggnad av kronofogdemyndigheterna som har skett efter förstatligandet av exekutionsväsendet år 1965 och som alltjämt äger rum.

Reservanten anför att staten utan tvivel kommer att ha ett klart dominerande engagemang i de konkurser som enligt förslaget skall handläggas i förenklad ordning. Av kommitténs undersökningar framgår vidare att det är staten som under indrivningen av sina skattefordringar tar initiativet till det stora flertalet här aktuella konkurser. Kronofogdemyndigheten får under skatteindrivningen goda kunskaper om gäldenären och hans ekonomiska förhållanden. Detta gäller dock enligt vad reservanten själv medger i mindre grad i storstadsdistrikten, där det kan vara förenat med svårigheter att anträffa gäldenären på uppgiven adress.

Inom kommittén råder enligt vad reservanten påpekar enighet om att kronofogdemyndigheten är kompetent att ta hand om de förvaltningsuppgifter som i allmänhet förekommer vid förenklad konkurs. Reservanten vill gå ett steg längre och hävda att kronofogdemyndigheten är

särskilt lämplig att vara förvaltare i förenklad konkurs. Reservanten anför härom att förvaltningsuppgifterna i förenklad konkurs är av mycket skiftande slag. Uppgifterna är till övervägande del enkla. I den mån uppgifterna är kvalificerade torde de vara av juridisk karaktär. En konkurs som innehåller kvalificerade förvaltningsuppgifter av ekonomisk eller affärsmässig natur får antas göra det nödvändigt med ordinär handläggning.

Reservanten anför att sådana uppgifter som att ta kontakt med gäldenären, utreda om gäldenären har någon utmättningsbar egendom och i så fall ta hand om denna, gå igenom bokföringsmaterial etc. förekommer vid t.ex. utmätning. Har konkursen föregåtts av skatteindrivning mot gäldenären eller har utmättningsförsök annars gjorts hos denne är det avsevärt lättare för kronofogdemyndighet än annan att fullgöra uppgifterna. Även arbetet med bouppteckningen blir i sådana fall betydligt enklare med kronofogdealternativet. Beträffande utredningen om återvinningsmöjligheter gäller att kronofogdemyndigheten avses få liknande uppgifter enligt lagberedningens förslag till utsökningsbalk. Uppkommer fråga att väcka talan om återvinning eller blir konkursboet på annat sätt indraget i rättegång kan vid behov advokat förordnas att föra boets talan. I sammanhanget bör enligt reservanten beaktas att kronofogdemyndighet effektivare än advokat kan uppmärksamma olika former av skatteflykt som kan ha föregått en konkurs.

Sådana uppgifter som att sälja boets egendom och driva in utestående fordringar är enligt reservanten typiska för exekutiv verksamhet. Kronofogdemyndigheten har vidare redan i sin nuvarande verksamhet erfarenhet av sådana arbetsuppgifter som att fortsätta eller sälja en rörelse. I fråga om de juridiska aspekterna påpekas att kronofogdemyndigheten har att bedöma arbetsrättsliga frågor vid handläggning av lönegarantiärenden samt hyres- och arrenderättsliga frågor vid t.ex. utmätning. Utdelningsförfarandet påminner om motsvarande förfarande hos kronofogdemyndigheten efter utmätning när flera borgenärer konkurrerar om betalning.

Reservanten framhåller i fortsättningen också vissa andra fördelar med kronofogdealternativet. Sålunda pekar reservanten på att det är vanligt med konkurser som är tillgångskonkurser endast i formellt hänseende. I realiteten kan de nämligen genom att egendomen är utmätt vara tillgångslösa konkurser eller konkurser där tillgångarna till betydande del är undandragna konkursborgenärerna. Förvaltningen av en konkurs av detta slag måste samordnas med den fortsatta handläggning av utmätningens målet som skall äga rum. Med kronofogdemyndigheten som förvaltare underlättas samordning av konkursförvaltning och utmätningens förfarande.

Reservanten erinrar vidare om att kronofogdemyndigheten avses handha lönegarantifall vid alla former av förenklad konkurs. Prövningen av löne- och pensionsskulder bör därför med kronofogdemyndigheten som

förvaltare kunna komma i gång betydligt tidigare än nu och arbetstagarna får härigenom snabbare än f.n. lyfta garantibelopp.

Kommittémajoritetens förslag syftar till att i såväl ordinära som förenklade konkurser skall mera än f.n. till förvaltare utses advokater som är specialiserade på konkursförvaltning. Reservanten påpekar att förslaget dock förutsätter att allmänpraktiserande advokater i viss utsträckning särskilt i mindre orter skall komma i fråga som förvaltare i förenklad konkurs. Detta innebär enligt reservanten en betydande risk för att till förvaltare i förenklad konkurs kan komma att utses advokat som saknar exekutionsrättsliga kunskaper och erforderliga personella resurser. Till detta kommer enligt reservanten den olägenheten att vid en eventuell övergång till ordinär konkurs förvaltaren måste bytas ut.

Reservanten anser för sin del att med kronofogdemyndighet som förvaltare i förenklad konkurs förvaltningsuppgifterna kommer att utövas med tillfredsställande exekutionsrättslig sakkunskap i hela landet. Förvaltningsuppgifterna kan efter svårighetsgrad delas upp på olika personalkategorier. Centralmyndigheten för exekutionsväsendet (rikskatteverket), som bedriver omfattande utbildningsverksamhet i vilken redan nu ingår konkursrättsliga frågor, kan lätt utvidga denna till att omfatta de här aktuella förvaltningsuppgifterna. Arbetsorganisationen vid kronofogdemyndigheten har rationaliserats och utvecklats genom omfattande blankettrutiner och bokförings- och redovisningssystem. En utökning och förstärkning av detta system kommer att vidareutvecklas. De nu återopade omständigheterna kan i jämförelse med advokatalternativet generellt sett antas medföra större intensitet i förvaltningen med snabbare avveckling som följd.

Enligt reservantens mening har kommittémajoriteten överdrivit betydelsen av kronofogdemyndighetens fiskala funktion. Gälldenärens bo skall vid konkurs avvecklas till förmån för samtliga gälldenärens borgenärer. Vid avvecklingen blir motsatsförhållandet mellan borgenärer och gälldenär av underordnad betydelse. Kommittémajoriteten har inte heller något att erinra mot kronofogdemyndigheten som förvaltare i konkurser där skulderna uteslutande består av skatteskulder eller andra skulder till staten. De åtgärder som skall vidtas kan enligt reservanten utföras mer eller mindre effektivt men i allmänhet inte till fördel för några och till nackdel för andra borgenärer. Ett undantag härifrån utgör bedömningen av om någon eller några rättshandlingar som gälldenären ingått kan återvinnas till konkursboet. Det bör emellertid uppmärksammas att återvinningstalan kan väckas inte bara av förvaltaren utan även av borgenär. Reservanten anför vidare att sedan avveckling har skett och gälldenärens egendom har förvandlats till pengar medlen skall fördelas. Det kan tyckas som om det därvid fanns utrymme för att gynna en borgenär på de andras bekostnad. Reservanten understryker emellertid att förvaltarens avgörande av utdelningsfrågor skall grundas på det material parterna tillhandahåller och ske

enligt lag. Förvaltarens förslag till utdelning skall dessutom kunna överklagas.

Reservanten menar att systemet med advokater som konkursförvaltare inte går fritt från kritik från nu aktuella synpunkter. Sålunda gäller att de advokater eller andra personer som väljs till konkursförvaltare utanför de större städerna i allmänhet är köpmannaföreningarnas ordinarie platsombud. Vid sidan av sin egenskap av köpmannaföreningarnas ombud kan de kanske ibland stå i uppdragsförhållande till någon eller några av de enskilda borgenärerna. Staten måste däremot anses ha en särställning som borgenär, fortsätter reservanten. Detta sammanhänger med den offentliga kontroll som statlig verksamhet är underkastad. I linje härmed ligger att tjänstemän hos kronofogdemyndighet till skillnad från advokater inte kan ha något personligt intresse av att konkursförvaltningen utövas på visst sätt. Enligt reservantens mening saknas anledning att anta att borgenärskollektiven eller allmänheten har mindre förtroende för kronofogdemyndigheter än advokater som förvaltare.

Reservanten håller med kommittémajoriteten om att vissa fördelar vinnas om förvaltarfrågan löses på samma sätt i förenklad och ordinär konkurs. Antalet övergångar från förenklad till ordinär konkurs torde emellertid komma att reduceras till sällsynt. Det kan knappast bli fråga om mer än ett tiotal övergångar per år. Det förvaltarbyte som blir aktuellt i ett så begränsat antal fall är uppenbarligen utan betydelse för frågan om förvaltningsorgan vid förenklad konkurs.

Enligt reservantens mening behöver det inte inge betänkligheter att låta kronofogdemyndighet vara förvaltare vid förenklad konkurs och kontrollorgan i övriga. Beslut om övergång från förenklad till ordinär konkurs torde nämligen i allmänhet fattas innan några betydelsefulla förvaltningsåtgärder har vidtagits. Har förvaltaren företagit rättshandlingar i behörig ordning på konkursboets vägnar under den förenklade handläggningen blir dessa bindande även för den ordinära handläggningen. I övrigt blir den nu aktuella frågan beroende av hur kontrollorganets uppgifter kommer att anges. Om kronofogdemyndigheten kommer att vara kontrollorgan, ser reservanten det närmast som en fördel att kronofogdemyndigheten vid övergång till ordinär konkurs har goda kunskaper om konkursens beskaffenhet.

Inom utredningen har gjorts beräkningar av kostnaderna för det allmänna beträffande såväl advokatalternativet som kronofogdealternativet. De framräknade kostnadsbeloppen är inte direkt jämförbara. Statsverkets årliga kostnader kan sålunda enligt kommittén antas bli ca 1,5 milj. kr med advokatalternativet och mindre än 0,5 milj. kr med kronofogdealternativet. Kommittén framhåller beträffande sistnämnda post att det finns åtskilliga osäkra faktorer som gör i beräkningen ingående kostnadsposter mycket ungefärliga. Även med beaktande av den osäkerhet som i vissa hänseenden finns i beräkningarna visar dessa enligt reservanten att

det allmännas kostnader blir väsentligt lägre med kronofogdealternativet än med advokatalternativet.

3.2.4 Kontrollen över förvaltningen

Enligt kommitténs mening behövs inte någon rättens ombudsman i förenklade konkurser. Att förordna en rättens ombudsman i sådana fall skulle nämligen inte rimma med önskemålet att åstadkomma ett enklare och billigare förfarande. Kommittén föreslår att i förenklad konkurs förvaltaren bör i princip själv få besluta om de olika förvaltningsåtgärder som kan komma i fråga. Om det visar sig påkallat och förutsättningarna därför är uppfyllda, kan förfarandet läggas om till ordinär konkurs. I sådant fall träder de särskilda kontrollföreskrifter m.m. som gäller för sådan konkurs i tillämpning. En omläggning av förfarandet behöver enligt kommittén normalt inte medföra några komplikationer.

Kommittén anser inte att det finns tillräckligt behov av regler enligt vilka särskilda granskningsmän skall kunna utses i förenklad konkurs. Inte heller anser kommittén det vara praktiskt påkallat att i ett förenklat förfarande låta borgenärerna i vissa frågor samfällt utöva beslutanderätt vid särskilda borgenärssammanträden.

Kronofogdemyndighet, innehavare av företagsinteckning, arbetstagarorganisation eller annan borgenär eller företrädare för borgenär får insyn i förvaltningen genom förvaltarens samrådsskyldighet (se under 3.2.2) och har enligt kommittén god möjlighet att ta till vara sin rätt. Kommittén påpekar att den som anser att förvaltaren på grund av oskicklighet eller försummelse eller eljest handlar olämpligt kan göra framställning om att denne entledigas. Läget kan också enligt kommittén vara sådant att ordinär konkurs med däri inbyggda kontrollanordningar i stället bör komma till stånd.

Liksom beträffande ordinär konkurs bör enligt kommittén även förvaltaren i förenklad konkurs åläggas att på begäran av konkursdomaren, borgenär eller gäldenären lämna upplysningar om konkursboet och dess förvaltning (jfr 59 § fjärde stycket KL).

Kommittén påpekar att någon skyldighet för god man att avge redovisning för förvaltningen i samband med ursprunglig fattigkonkurs inte är särskilt föreskriven i KL. Enligt kommitténs mening bör emellertid förvaltaren åläggas att lämna redovisning för förvaltningen. Kommittén anser att det kan ifrågasättas, om det inte är tillräckligt att redovisningen, när utdelning inte är aktuell, avges till gäldenären (jfr 190 § första stycket KL). Redovisningen kan emellertid enligt kommittén även i det fallet vara av intresse för borgenärerna och har också betydelse från kontrollsynpunkt. Med hänsyn härtill har i kommittéförslaget föreskrivits att förvaltaren snarast möjligt skall avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren.

Den yttersta kontrollen över förvaltarens verksamhet vid förenklad konkurs skall enligt förslaget även i övrigt utövas av konkursdomaren. I dennes åligganden skall också ingå att övervaka att avveckling av en konkurs inte fördröjs i onödan. Något krav på halvårsberättelser (jfr 56 § KL) eller kvartalsräkningar (58 § tredje stycket) torde enligt kommitténs åsikt inte behöva ställas upp vid förenklad konkurs. Kommittén påpekar att det står borgenärerna och gäldenären fritt att rikta konkursdomarens uppmärksamhet på eventuella missförhållanden i förvaltningen. Om förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan konkursdomaren entlediga honom. Enligt allmänna rättsregler kan förvaltare också bli personligen skadeståndsskyldig för fel eller försummelse. Brottsliga förfaranden kan medföra påföljd enligt BrB. Beträffande förvaltare som är anställd på allmän advokatbyrå gäller dessutom att han i sådan egenskap är underkastad tjänstemannaansvar.

Kommittén understryker vikten av att konkursdomaren har tillräckliga kvalifikationer för uppgiften. Genom 1970 års lagstiftning om ackord har konkursdomarens funktion i ackordsförfarandet blivit mer ansvarsfull än tidigare. Av kommittén föreslagna ändringar i konkurslagstiftningen ställer också ökade krav på konkursdomaren beträffande omdöme, kunskaper och erfarenheter. Med hänsyn härtill och till de komplicerade frågor som numera ofta aktualiseras vid handläggning av konkurser bör konkursdomargöromålen enligt kommitténs mening som regel fullgöras av rådmän eller möjligen tingsfiskal. I princip bör endast mera rutinmässiga uppgifter anförtros åt tingsnotarie.

Den reservant inom kommittén som har föreslagit kronofogdemyndighet till förvaltningsorgan vid förenklad konkurs menar att det inte möter några svårigheter att av hänsyn till myndigheternas fiskala funktion tillskapa särskilda kontrollanordningar om kronofogdealternativet genomförs. Anordningarna kan enligt reservanten lämpligen gälla att den som är missnöjd i något hänseende men som inte anser sig kunna få gehör för sina synpunkter hos kronofogdemyndigheten skall få anmäla förhållandet hos konkursdomaren. En borgenär som genom försummelse från kronofogdemyndighetens sida lider skada bör vidare kunna bli berättigad till ersättning. Reservanten erinrar i sammanhanget också om den offentlighet som i överensstämmelse med svensk förvaltningstradition måste prägla kronofogdemyndighetens verksamhet som konkursförvaltare.

3.2.5 Konkursens upphörande

När bouppteckningen har beedigats, har konkursdomaren enligt kommitténs mening ett förhållandevis tillförlitligt underlag för bedömning av konkursboets omfattning. Om han finner att boet inte räcker till betalning av de konkurskostnader som följer med ett förenklat konkursförfarande och av eventuella massaskulder, skall han enligt kommittéförslaget besluta

om avskrivning av konkursen. I det läget finns det nämligen ingen anledning att låta konkursen fortsätta, eftersom någon utdelning till konkursborgenärerna inte kan förväntas. Konkursen bör dock enligt kommittén inte få avskrivas innan förvaltaren har lämnat uppgift om orsakerna till obeståndet, om huruvida egendom kan återvinnas samt om eventuell brottsmisstanke. I regel torde enligt kommittén beslut om avskrivning i här avsedda fall kunna meddelas i anslutning till sammanträdet för edgång, men något hinder mot att beslutet meddelas senare bör inte finnas. Förvaltaren kan t.ex. behöva tid för att undersöka, om boets egendom över huvud kan realiseras eller om tvistiga fordringar kan drivas in eller om återvinningsstalan bör väckas. Det är enligt kommittén önskvärt att redovisning för förvaltningen avges före konkursdomarens prövning av avskrivningsfrågan, men detta är inte nödvändigt i fall som avses här.

Om inte konkursen avskrivs i brist på tillgångar aktualiseras, sedan konkursboets egendom har avyttrats, frågan om utdelning till borgenärerna. Kommittén påpekar att i tillgångskonkurs flera utdelningar kan äga rum under konkursens lopp (se 126 § KL). Vid förenklad konkurs, som normalt kommer att kunna avslutas relativt snabbt, bör det enligt kommittén räcka med att tillgångarna fördelas genom en enda utdelning. Denna blir alltså liktydig med slututdelning och bör äga rum, sedan all boets tillgängliga egendom har förvandlats i pengar.

Enligt kommittéförslaget skall förvaltaren upprätta förslag till utdelning. Förslaget skall för varje däri upptagen borgenär ange fordringsbeloppet med den ränta varpå utdelning skall beräknas, fordringens förmånsrätt och utdelningen på fordringen (jfr beträffande ordinär konkurs 128 § andra stycket KL). I utdelningsförslaget skall inte särskilt anges att viss borgenär inte har kunnat komma i fråga för utdelning. Det framgår nämligen av att han inte har tagits med i förslaget. Vid utdelningsförslaget skall fogas förvaltningsredogörelse. Ofta kan det enligt kommittén vid förenklad konkurs räcka med en tämligen summarisk redogörelse.

Det av förvaltaren upprättade utdelningsförslaget med därtill hörande förvaltningsredogörelse måste enligt kommittén underkastas någon form av kontroll. Enligt kommittéförslaget skall därför förvaltaren genast tillställa konkursdomaren utdelningsförslaget jämte förvaltningsredogörelse. Härigenom får intressenterna möjlighet att ta del av handlingarna hos konkursdomaren. Förvaltaren skall vidare underrätta borgenär som har tagits upp i utdelningsförslaget om den utdelning som har beräknats för honom i förslaget. I och för sig kunde det enligt kommittén finnas fog för att låta underrättelser utgå även till borgenärer som inte är med i utdelningsförslaget. Mot en sådan ordning talar emellertid enligt kommittén bl.a. kostnadsskäl och det allmänna önskemålet om enkelhet i förfarandet.

Konkursdomaren skall enligt kommittéförslaget genast låta kungöra att utdelningsförslag har upprättats och hålls tillgängligt hos honom. Något formellt klanderförfarande såsom i ordinär konkurs bör inte äga rum. Med

hänsyn till den föreslagna lagstiftningens syfte och tillämpningsområde bör nämligen förfarandet i denna del enligt kommitténs mening inte göras alltför formbundet. Kommittén påpekar att en borgenär som är intresserad kan ta del av utdelningsförslaget i den mån han inte anser sig tillräckligt informerad genom sådan underrättelse från förvaltaren som skall utgå till utdelningsberättigade borgenärer. Om han finner det påkallat, kan han framföra invändningar hos konkursdomaren. Även gäldenären kan vilja anmärka på utdelningsförslaget.

Kommittén har övervägt, om i lagen resp. kungörelsen bör tas in närmare föreskrifter om hur den som vill göra invändningar mot utdelningsförslaget bör förfara. Sådana föreskrifter har emellertid inte synts praktiskt påkallade för här avsedda fall.

Sedan två veckor har gått från kungörelsen, skall konkursdomaren enligt kommittéförslaget fastställa utdelning i konkursen enligt utdelningsförslaget, om inte fel eller brist som har inverkat på någons — i första hand borgenärs eller gäldenärens — rätt kan antas föreligga. Från obetydliga fel eller brister bör härvid kunna bortses. Det är inte kommitténs mening att konkursdomaren skall behöva granska och pröva utdelningsförslaget mera ingående, om inte särskild anledning därtill har förekommit, t.ex. i form av invändning från borgenär. Normalt torde sålunda förslaget utan vidare kunna läggas till grund för utdelning.

Beslut om fastställelse av utdelning bör enligt kommittén avse endast fordringarnas rätt till betalning i konkursen och alltså inte ha rättsverkningar därutöver. Beslutet kan överklagas i vanlig ordning av den vars rätt är beroende av utdelningen.

Om konkursdomaren inte finner sig böra fastställa utdelning enligt utdelningsförslaget i oförändrat skick, kan han enligt kommittéförslaget förfara på två sätt. Ett sätt är att han gör de ändringar i förslaget som påkallas och fastställer utdelning enligt det sålunda jämkade förslaget. Det är emellertid enligt kommittén inte givet att det material som står konkursdomaren till buds är tillräckligt för att han skall kunna besluta om utdelningen. Han kan då enligt kommittéförslaget återförvisa ärendet till förvaltaren. Vid återförvisning bör konkursdomaren så långt möjligt ange i beslutet, i vilka avseenden utdelningsförslaget behöver ändras. Förvaltaren skall på grundval härav upprätta nytt utdelningsförslag. Det omgjorda förslaget skall tillställas konkursdomaren, varjämte förvaltaren skall underrätta i förslaget upptagna borgenärer om beräknad utdelning. Beträffande det nya förslaget skall även i övrigt gälla samma bestämmelser som för det första förslaget. Bl.a. skall kungörelse om det nya förslaget utfärdas.

När konkursdomaren beslutar om fastställelse av utdelning, skall han enligt kommittéförslaget samtidigt besluta om avskrivning av konkursen. I och med att avskrivningsbeslutet vinner laga kraft är konkursen avslutad.

När medel blir tillgängliga för utdelning efter avskrivning av förenklad

konkurs bör enligt kommitténs mening ges möjlighet till efterutdelning. I sådant fall skall förvaltaren enligt kommittéförslaget dela ut medlen till borgenärerna och avge redovisning för medelsförvaltningen. I fråga om utdelningen av de nytillkomna medlen skall samma regler gälla som för den första utdelningen. Nytt kungörelseförfarande m.m. skall således komma till stånd. Om de nytillkomna medlen är så obetydliga att ett förnyat utdelningsförfarande inte lönar sig, ger förslaget möjlighet för konkursdomaren att på framställning av förvaltaren förordna att medlen i stället skall lämnas till gäldenären.

Kommittén påpekar att avskrivning av ordinär konkurs på grund av att boet inte kan antas täcka konkurskostnaderna enligt gällande lag torde kunna äga rum endast efter yrkande av förvaltaren. Denna ordning fungerar enligt kommittén i regel tillfredsställande. Det har emellertid syntts kommittén lämpligt att ge konkursdomaren möjlighet att själv föranstalta om avskrivning av konkursen, när tillgångarna i boet inte kan antas räcka till utdelning. Konkursdomaren bör inte i varje skede av konkursen behöva ha uppmärksamheten riktad på frågan om boets tillräcklighet. Det närmaste ansvaret härför faller på förvaltaren. Påpekande från rättens ombudsman, borgenär eller gäldenären angående boets otillräcklighet kan emellertid föranleda konkursdomaren att undersöka förutsättningarna för avskrivning av konkursen. Det kan även på annat sätt, t.ex. genom avlämnad halvårsberättelse, visa sig att utdelning inte kan påräknas.

Möjlighet för konkursdomaren att avskriva konkursen på eget initiativ kan bidra till att samhällets kostnadsansvar inte aktualiseras i onödan. Bl.a. motverkas möjligheten att förvaltaren i vetskap om att hans arvode är säkrat driver konkursen längre än som är försvarligt.

När förenklad konkurs avskrivs bör enligt kommitténs mening konkursdomaren samtidigt bestämma arvode till förvaltaren oavsett om konkursen har tillkommit på gäldenärens eller borgenärs ansökan. Härigenom erhålls nämligen en garanti mot oskäligt höga arvoden. Detta har enligt kommittén betydelse såväl med hänsyn till borgenärernas möjlighet att få utdelning som med tanke på att staten enligt 188 § i förslaget i sista hand skall ansvara för konkurskostnaderna. Att konkursdomaren — och inte rätten — skall bestämma arvodet i här avsedda fall bör inte möta principiella betänkligheter. Ordningen ligger i linje med vad som f.n. gäller beträffande ersättning till god man vid fattigkonkurs.

Kommittén påpekar att vid ordinär konkurs prövning av arvoden till förvaltaren och rättens ombudsman föregås av ett särskilt kungörelseförfarande (se 85 § KL). Enligt kommitténs mening bör kungörelseskyldigheten framdeles kunna reduceras. Denna fråga tas emellertid inte upp i detta sammanhang. Såvitt angår förenklad konkurs synes det kommittén inte i något fall vara påkallat att utfärda kungörelse angående arvodet.

Vid förenklad konkurs kan det enligt kommittén hända att förvaltaren

inte kan ta ut sina kostnader helt och hållet ur boet. Enligt kommittéförslaget skall det allmänna då träda in, i den mån konkurssökande borgenär inte skall svara för kostnaden. Med hänsyn härtill bör kostnads-posten enligt kommitténs mening alltid slutgiltigt prövas av konkursdomaren vid förenklade konkurser. Detta bör ske samtidigt med att han prövar arvodesfrågan.

Den reservant inom kommittén som har föreslagit att förvalterskapet vid förenklad konkurs skall anförtros kronofogdemyndighet finner tveksamt om konkursdomaren verkligen skall behöva befatta sig med utdelning och om inte kronofogdemyndighetens beslut i dessa hänseenden skall kunna angripas med exekutiva besvär. Vidare finner han kunna ifrågasättas om en ordning med prövning av förvaltaranspråk bör användas även med kronofogdemyndighet som förvaltare. En annan tänkbar ordning är enligt reservanten att täcka statens kostnader i sammanhanget med fasta avgifter.

3.2.6 Ansvaret för konkurskostnader

Kommittén menar att nuvarande regler i KL om uttagande av kostnader vid ursprunglig och efterföljande fattigkonkurs är bristfälliga och svår-tillämpade. Särskilt stötande är enligt kommittén att god man vid fattigkonkurs i många fall riskerar att bli utan ersättning för utfört arbete.

Enligt kommittén tyder gällande lydelse av 188 § första stycket KL närmast på att borgenär som har gjort konkursansökan skall betala konkurskostnaderna även om de täcks av boets tillgångar. Enligt kommitténs mening finns det emellertid inga bärande skäl för att sökande borgenär — som ju har bedömt gäldenärens konkursmässighet riktigt — skall svara primärt framför boet för konkurskostnaderna.

Mot bakgrund av det anförda föreslår kommittén att i samtliga fall av förenklad konkurs konkurskostnaderna i första hand skall utgå ur konkursboet så långt detta räcker. Denna ordning bör enligt kommittén tillämpas oavsett om konkursen har uppstått på gäldenärens egen eller på borgenärs ansökan. Vid behov får boets egendom realiserats för att kostnaderna skall kunna betalas. Med konkurskostnader avses inte bara arvode och kostnadsersättning till förvaltaren utan även annan kostnad för förfarandet, t.ex. för konkurskungörelsen.

Konkursboets tillgångar kan emellertid visa sig vara otillräckliga för betalning av de kostnader som har föranletts av det förenklade förfarandet, framhåller kommittén vidare. Om konkursen har tillkommit på gäldenärens egen ansökan, står då enligt kommittén någon annan lösning knappast till buds än att statsverket träder in. Även vid konkurs som har uppstått efter ansökan av borgenär bör staten i sista hand svara för att konkurskostnaderna kan infrias. En konkurs tillgodoser nämligen enligt kommittén i regel även ett allmänt intresse. En sanering kommer till stånd,

frågan huruvida gäldenärsbrott har begåtts blir belyst osv. Staten har vanligen också betydande fordringsanspråk i konkurser. Liksom f.n. gode mannen skall förvaltaren vidare fullgöra vissa uppgifter som krävs för tillämpningen av det statliga lönegarantisystemet. Kommittén erinrar också om att en förvaltare i förenklad konkurs har pålagts ökade arbetsuppgifter jämfört med vad som åligger en god man vid fattigkonkurs. Det synes vidare kommittén naturligt att den som av offentlig myndighet har förordnats att fullgöra sådana sysslor som avses här blir tillförsäkrad skälig ersättning för sina insatser.

Härefter återstår frågan huruvida en konkurssökande borgenär bör ansvara för konkurskostnaderna subsidiärt efter boet, när kostnaderna inte kan tas ut ur detta. Det förefaller kommittén klart att ett sådant kostnadsansvar för borgenären inte bör sträcka sig längre än till sådana fall då konkursen har avskrivits efter att hela tiden ha handlagts som förenklad konkurs och konkursboet inte räcker till betalning av kostnaderna för en förenklad konkurs och av eventuella massaskulder. Genom en sådan begränsning nås huvudsaklig överensstämmelse med gällande reglering i KL, enligt vilken borgenärsansvaret är inskränkt till de konkurser som i brist på tillgångar har avskrivits som ursprunglig fattigkonkurs.

Kommittén har emellertid övervägt, om inte sökande borgenär kan befrias från ansvaret för konkurskostnaderna i samtliga fall. Kommittén anför härom att den omständigheten att tillgångarna i konkursboet inte räcker till utdelning inte behöver innebära att borgenären varit ute i chikanerande eller på annat sätt otillbörligt syfte. Konkursen tillgodoser också i dessa fall i allmänhet även övriga borgenärs intressen. Många gånger kan konkursen också innebära en nödvändig och från allmänna synpunkter önskvärd sanering. För statsverket synes det inte heller innebära någon större ekonomisk vinst att man skjuter in borgenären/sökanden mellan konkursboet och staten i ansvarsordningen i här avsedda fall. De avgjort flesta konkursansökningar görs nämligen numera av gäldenären eller av staten som borgenär.

Kommittén har likväl inte ansett att man bör gå så långt som till att helt befria sökande borgenär från ansvaret för kostnaderna. Om sådan borgenär aldrig behövde riskera att få bekosta förfarandet, skulle nämligen fältet bli fritt för konkurser som inte tjänar något meningsfullt syfte. När konkursansökan har gjorts i vederbörlig ordning och konkursgrund föreligger, kan konkursdomstolen inte heller underlåta att försätta gäldenären i konkurs även om konkursen framstår som helt opåkallad.

Enligt kommitténs mening bör alltså borgenär som har ansökt om konkursen i princip ansvara efter boet för konkurskostnaderna i fall då konkursen hela tiden har handlagts som förenklad konkurs och konkursboet inte förslår till konkurskostnaderna och massafordringarna. Med hänsyn till att konkursen enligt vad som nyss har framgått inte tillgodoser endast sökandens eget intresse och till att kostnadernas storlek någorlunda

bör kunna förutses bör borgenärens kostnadsansvar dock begränsas säger kommittén. Det högsta belopp som borgenären skall ansvara för kan lämpligen bestämmas till en tiondel av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring, varigenom en indexreglering kommer till stånd.

Med hänsyn till det allmännas subsidiära kostnadsansvar enligt förslaget kunde man enligt kommittén tänka sig den tekniska lösningen att staten i egenskap av konkurssökande undantas från det särskilda kostnadsansvaret för borgenär. Kommittén har emellertid inte funnit det lämpligt att reglera saken på ett sådant sätt.

För tydlighets skull understryker kommittén att termen konkurskostnader inte avser att inbegripa skulder som konkursboet i övrigt har ådragit sig, dvs. massaskulder.

Det kan enligt kommittén ibland vara svårt för konkursdomaren att redan i samband med avskrivningsbeslutet avgöra om och i vilken mån borgenären bör åläggas att betala konkurskostnader, eftersom det då fortfarande kan vara ovisst, om och i vilken utsträckning boet räcker till. Med hänsyn härtill och då det erfarenhetsmässigt är relativt sällan som annan borgenär än staten gör konkursansökan i här åsyftade fall, kunde man enligt kommittén överväga att avstå från att omedelbart åstadkomma en exekutionstitel mot borgenären. För den händelse han vägrar att betala frivilligt, kan exekutionstitel utverkas genom särskild rättegång (jfr 13 § tredje stycket och 111 § sista stycket KL). Kommittén har emellertid stannat för att i nära anslutning till gällande lag föreslå en ordning enligt vilken en exekutionstitel rörande borgenärens betalningsskyldighet genast skall erhållas.

Enligt förslaget skall avskrivningsbeslutet, i den mån boet befinns otillräckligt, innehålla åläggande för ansvarig borgenär att betala konkurskostnaderna med den förut nämnda begränsningen. Konkursdomaren får bedöma boets tillräcklighet på grundval av bl.a. bouppteckningen, förvaltarens uppgifter och eventuellt föreliggande redovisning. Skulle det visa sig att de konkurskostnader som borgenären i avskrivningsbeslutet har förpliktats betala — mot vad som har antagits — kan helt eller delvis tas ut ur boet, får motsvarande belopp avräknas från borgenärens betalningsskyldighet.

3.2.7 Företrädesordningen för konkurskostnader

Kommittén påpekar att frågan om företrädesordningen mellan de båda grupperna konkurskostnader och massafordringar har vållat problem i rättstillämpningen och att olika uppfattningar i saken har kommit till uttryck i den juridiska litteraturen (se SOU 1974:6 s. 105). Kommittén menar att man inte i alla hänseenden kan falla tillbaka på analogisk tillämpning av förmånsrättsordningen och andra regler men att ett sätt att i huvudsak komma till rätta med problemet vore att öppna möjlighet att

försätta konkursbo i konkurs. Konkurskostnaderna och massakraven skulle då nämligen i princip behandlas som konkursfordringar med eller utan förmånsrätt i den nya konkursen.

Enligt kommitténs uppfattning kan det emellertid knappast komma i fråga att komplettera KL med ett detaljerat regelsystem enbart för sådana onormala fall som avses här. Däremot finner kommittén i och för sig tänkbart att införa en bestämmelse av innehåll endast att konkursbo kan sättas i konkurs. Förfarandet skulle därefter få utveckla sig i enlighet med KL:s vanliga regler. Kommittén anser sig dock i likhet med vad lagberedningen har uttalat tidigare sakna tillräckliga skäl att föreslå införandet av någon bestämmelse som tar avstånd från hittillsvarande rättspraxis, enligt vilken konkursbo inte kan försättas i konkurs. Kommittén framhåller att enligt dess mening hinder inte borde möta att sätta ett konkursbo i konkurs. Frågan får överlämnas åt den fortsatta rättstillämpningen.

Kommittén tillägger i den berörda frågan följande. Om ett konkursbo som har anställt arbetstagare blir insolvent, aktualiseras frågan huruvida betalning av arbetstagarnas fordringar vid behov kan utgå enligt lönegarantilagen. Enligt 1 § i nämnda lag kan garantibelopp betalas ut endast när arbetsgivare har försatts i konkurs (se under 2.4 ovan). Det är naturligtvis lika angeläget som i vanliga fall av arbetsgivares konkurs att arbetstagarna får ut sin lön, när konkursbo har blivit insolvent. Visserligen kan endast i undantagsfall befaras att arbetstagare som har anställts av konkursbo blir utan lön. Det åligger sålunda förvaltaren att se till att de som anställs av konkursboet också kan få ut sin lön. Lönegarantilagen förutsätter i flera hänseenden en praktisk tillämpning och det bör därför enligt kommitténs mening vara möjligt att tillämpa lagen analogt vid konkursbos insolvens. Förvaltaren får därvid vara verksam och åberopa det beslut varigenom den ursprungliga gäldenären har försatts i konkurs.

Om sålunda någon lagreglering angående möjligheten att få ett konkursbo försatt i konkurs inte förordas, synes det kommittén likväl önskvärt att den f.n. oreglerade frågan om den inbördes företrädesrätten mellan konkurskostnader och massafordringar löses i lag.

Kommittén framför tanken på att låta bedömningen av konkurrensfrågan vara beroende av om anspråken har uppkommit före eller efter den tidpunkt då boet blev insolvent. Konkurskostnader och massafordringar som har uppkommit efter det att boet har konstaterats vara insolvent skulle ha företräde framför dem som har uppstått tidigare. Kommittén menar dock att en sådan lösning skulle ge upphov till alltför stora praktiska svårigheter när det gäller att fixera tidpunkten för insolvensens uppkomst.

Det synes kommittén naturligt att de kostnader som bär upp själva förfarandet — konkurskostnaderna — får bästa rätt. Härigenom blir konkurssökandens kostnadsansvar också mindre omfattande och mer förutsebart. Om massafordringarna däremot får bästa förmånsrätt får boet lättare kredit och kan lättare ingå avtal i övrigt. Det kan enligt kommittén

också synas rimligt att boet som gäldenär betalar massaskulder innan det får ta sina tillgångar i anspråk för interna kostnader. Om förvaltaren av försummelse eller oskicklighet har ådragit boet massaskulder, bör detta i första hand inkräkta på kostnaderna. En kompromiss mellan de båda lösningarna så att de bägge kategorierna får lika rätt är enligt kommittén svår att förena med en regel enligt vilken vissa massafordringar skall ha företrädesrätt framför andra sådana. Genom en sådan lösning undgår man emellertid vissa gränsdragningsvårigheter och lösningen kan möjligen utformas så att konkurskostnaderna och massafordringarna behandlas som två huvudgrupper av anspråk med lika rätt sinsemellan, varefter prioritering får äga rum inom de båda grupperna. Kommittén förordar dock för sin del att konkurskostnaderna ges företräde framför massafordringarna och föreslår en lagteknisk lösning i enlighet härmed.

Kommittén påpekar att den inte har ansett det påkallat att i lag reglera alla de situationer som kan tänkas uppkomma i det nu berörda hänseendet. Sålunda kan det tänkas att förvaltaren säkerställer massafordringar genom att upplåta panträtt i konkursboets egendom. En sådan åtgärd kan enligt kommittén inverka på den inbördes företrädesordningen mellan konkurskostnader och massafordringar (jfr 81 § KL). Enligt kommittén torde emellertid det bli sällsynt att några problem rörande företrädesrätten aktualiseras till följd härav.

Kommittén påpekar att förvaltaren kan få sitt arvode nedsatt, om han på grund av försummelse eller oskicklighet belastar konkursboet med onyttiga massaskulder och härigenom eller på annat sätt vållar boets insolvens.

Skulle rättspraxis ändras så att det blir möjligt att sätta ett konkursbo i konkurs, följer enligt kommittén av grunderna för förslaget att i sådan konkurs de kostnader som har föranletts av den tidigare konkursen bör utgå med företrädesrätt framför massafordringar i samma tidigare konkurs. Det är att märka att både innehavare av fordringar på konkurskostnader och innehavare av massafordringar i den förra konkursen endast blir konkursborgenärer i den senare konkursen, dvs. konkursboets konkurs.

Vad slutligen angår frågan om företrädet mellan olika konkurskostnader inbördes och olika massafordringar inbördes vid konkursbos insolvens anför kommittén att förvaltaren, såsom har berörts tidigare, får tillämpa bl.a. förmånsrättsordningen analogivis så länge boet inte kan försättas i konkurs.

Till följd av att konkurskostnader enligt vad som har föreslagits skall gå före massafordringar bör enligt kommittén i KL föreskrivas att åtgärder för avskrivning av pågående ordinär konkurs skall vidtas så snart det kan antas att, om konkursen skulle fortsätta, boet är otillräckligt för betalning av konkurskostnaderna och massafordringarna. Att fortsätta konkursen blir då meningslöst, eftersom konkursborgenärerna inte kan påräkna

utdelning. En föreskrift av sagda innehåll kan enligt kommittén även utgöra skydd för massaborgenärerna i så måtto att avskrivning hinner ske, innan deras möjligheter att få betalt ur boet försämras. Motsvarande bör i princip gälla i fråga om förenklad konkurs.

3.3 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om förvaltningen vid ordinär konkurs

3.3.1 Förvaltares kvalifikationer

Kommittén påpekar att bestämmelserna i KL om förvaltningen i konkurs i allt väsentligt har stått oförändrade sedan lagens tillkomst år 1921. Förutsättningarna för konkursförvaltningen har emellertid ändrats som en följd av den fortskridande utvecklingen i samhället. Tekniska, ekonomiska och andra förändringar inom näringslivet har medfört att konkursförvaltning många gånger kan vara mer komplicerad än förr. Detta ställer enligt kommitténs mening ökade krav på förvaltaren. Även om rättens ombudsman deltar i avgörandet av viktigare förvaltningsfrågor är resultatet av konkursen i första hand beroende av förvaltarens insatser.

För att utvecklingen av ett konkursbo skall ge så gynnsamt resultat som möjligt är det enligt kommittén från såväl borgenärernas som gäldenärernas synpunkt angeläget att förvaltaren har ekonomisk sakkunskap och affärserfarenhet. Kommittén anför att kunskaper om bokföring och redovisning också är nödvändiga. Om konkursboets bokföring är otillförlitlig, finns det t.ex. risk för att förvaltaren på grund av dålig överblick fortsätter en förlustbringande rörelse. För att förvaltarens verksamhet skall kunna bedrivas rationellt måste han ha en ändamålsenlig kontorsorganisation till sitt förfogande. Det är uppenbart att juridiska kunskaper är betydelsefulla.

Mot bakgrund av vissa anmärkningar som i olika sammanhang har riktats mot nuvarande ordning finner kommittén det angeläget att man försöker åstadkomma en ordning enligt vilken förvaltningen i konkurser alltid anförtros åt sådana advokater eller andra personer som har tillräckliga kvalifikationer för uppgiften. Principen bör enligt kommittén vara att inga andra än de som är särskilt inriktade på affärsjuridik och har praktiska erfarenheter av det ekonomiska livet skall komma i fråga som konkursförvaltare. I denna kategori anser kommittén den som har specialiserat sig på och har erfarenhet av konkursförvaltning i första hand böra utses. Ett grundläggande krav bör enligt kommittén vara att vederbörande har resurser att sköta bokföring och redovisning på ett effektivt och tillförlitligt sätt.

Kommittén anför vidare att enligt gällande lag förvaltaren inte behöver vara jurist utan att det har förutsatts att den juridiska sakkunskapen skall tillhandahållas genom rättens ombudsman. Det är emellertid — oavsett hur kontrollfrågan senare kommer att lösas — viktigt att även förvaltaren har

juridiska kunskaper. Att uppställa ett ovillkorligt krav på att han skall vara lagfaren, dvs. ha avlagt juris kandidatexamen, synes dock kommittén inte nödvändigt. Även annan som har erforderliga juridiska kunskaper bör sålunda i undantagsfall kunna utses. Kommittén föreslår därför att i KL införs en regel att förvaltare bör vara lagfaren. I konkurser där flera förvaltare utses anser kommittén att det ibland kan räcka att någon är lagfaren, medan de övriga kan företräda annan sakkunskap.

Enligt kommittén är det vanskligt att i lagtexten ange kvalifikationskraven i detalj. Det bör räcka med en allmän föreskrift att förvaltaren skall ha den insikt och erfarenhet som uppdraget kräver. Genom kommitténs förslag att konkursdomaren skall tillsätta även slutlig förvaltare (se 3.3.2) skapas också bättre förutsättningar än f.n. för att de angivna kvalifikationskraven blir beaktade vid tillämpningen av bestämmelsen.

Kommittén anför att av kvalifikationskraven följer att allmänpraktiserande jurister utan särskild inriktning på affärsjuridik inte bör komma i fråga för uppdrag som konkursförvaltare. På mindre orter finns det ibland bara sådan allmänpraktiserande jurister. När så är fallet på den ort där konkursen är anhängig bör en affärsjurist från annan ort utses. Med nutida kommunikationer innebär avstånden sällan någon nämnvärd praktisk olägenhet. Vinsten av att ett konkursbo förvaltas av en sakkunnig och erfaren person överväger enligt kommittén i regel den kostnadsökning som resorna m.m. kan medföra. Någon gång kan förhållandena motivera att en person med speciella förutsättningar förordnas till förvaltare. Vederbörande äger kanske särskild förtrogenhet med gäldenärens bransch. Kommittén framhåller dock att en förvaltare vid behov alltid kan anlita utomstående experter på olika områden, t.ex. vid försäljning av egendom av speciellt slag.

Allmänt sett bör enligt kommittén eftersträvas en ordning enligt vilken uppdragen som förvaltare i de ordinära konkurserna vid en tingsrätt fördelas inom en mindre grupp av advokater eller andra, vilka kan betecknas som specialister på området. Denna ordning lär enligt vad kommittén har erfart redan nu tillämpas på många håll i landet. Ett system enligt vilket uppdragen som förvaltare i ordinära konkurser fördelas i viss turordning mellan samtliga advokater på orten är enligt kommitténs mening inte lämpligt.

En konkursförvaltare bör åtnjuta borgenärernas förtroende. Kommittén föreslår att detta uttryckligen anges i KL. Hänsyn bör enligt kommittén tas endast till sakligt grundade invändningar. En sådan omständighet som att en eller annan borgenär är missnöjd bör inte vara tillräcklig för att diskvalificera en förvaltare.

Kommittén menar att det dessutom bör införas en föreskrift om att den som utses till förvaltare även i övrigt skall vara lämplig för uppdraget. I detta allmänna lämplighetskrav ingår det förut berörda kravet på en ändamålsenlig kontorsorganisation. Det senare villkoret har kommittén

inte ansett behöva anges särskilt i lagtexten.

Även andra omständigheter måste beaktas vid lämplighetsprövningen. Kommittén anför att enligt KL i och för sig inget hinder föreligger mot att borgenär utses till förvaltare. Att så sker torde dock vara sällsynt. Vanligare är att viss eller vissa borgenärers ombud i konkursen blir förvaltare. Med hänsyn till övriga borgenärers intressen är en sådan ordning ofta olämplig. Detta behöver emellertid inte vara fallet i alla lägen. Om det bara finns en borgenär eller om ingen borgenär i konkursen har någon erinran mot att ett borgenärsombud anförtros förvaltaruppdraget, möter knappast några principiella betänkligheter. Liksom beträffande andra fall, där det finns anledning att befara att förvaltaren kan komma att gynna en borgenär framför andra, får frågan prövas vid bedömningen av om vederbörande är lämplig för det aktuella uppdraget.

Enligt kommitténs mening bör den som uppnått 67 års ålder normalt inte utses till förvaltare. Någon särskild lagregel härom torde enligt kommittén inte behövas.

Kommittén föreslår att nuvarande regel i KL att den som är omyndig eller försatt i konkurs inte får vara konkursförvaltare bör utgå. Att sådan person inte kan komma i fråga som förvaltare är med hänsyn till det allmänna lämplighetskravet ändå uppenbart. I lämplighetskravet får även anses ligga att förvaltaren skall ha ordnad ekonomi.

Kommittén påpekar att KL inte innehåller något förbud mot att släkting, rådgivare eller annan gäldenären närstående utses till konkursförvaltare. Sådana omständigheter kan enligt kommittén i och för sig beaktas vid den allmänna lämplighetsprövningen. Enligt kommitténs mening bör dock föreskrivas att till konkursförvaltare inte får utses någon som står gäldenären nära eller är beroende av honom. Kommittén anför härom att bedömningen får göras på grundval av de faktiska omständigheterna i det särskilda fallet. Det är inte bara släktskap som bör ha betydelse. En nära vän till gäldenären kan vara lika olämplig som en släkting. Den som t.ex. är nära släkt med en föreståndare för rörelse som gäldenären har drivit bör inte heller anlitas som förvaltare. För att rådgivare till gäldenären skall anses obehörig förutsätts enligt förslaget — bortsett från närståendefallet — att han intar beroendeställning i förhållande till gäldenären. Egenskapen av rådgivare ger inte alltid upphov till ett beroendeförhållande. Det finns emellertid knappast tillräckliga skäl att generellt förbjuda en gäldenärens rådgivare att vara förvaltare. I och för sig innebär det vissa fördelar att boet utreds av någon som är insatt i gäldenärens ekonomiska förhållanden. Gäldenärens rådgivare är dock inte lämplig som förvaltare, om det kan råda tvekan om hans objektivitet. Detta torde för det mesta vara fallet, om rådgivaren har biträtt gäldenären under en längre tid före konkursutbrottet. Om det å andra sidan finns anledning att misstänka att någon står i motsatsförhållande till gäldenären, bör han inte utses till förvaltare. En företrädare för en konkurrent till gäldenären bör t.ex. inte komma i fråga.

Det i KL upptagna förbudet för den som är anställd vid domstol att vara konkursförvaltare bör enligt kommittén behållas. Förbudet riktar sig inte bara mot domare utan också mot all annan domstolspersonal och är inte inskränkt till den domstol där konkursen är anhängig utan avser domstolar över lag.

En viktig fråga som kommittén tar upp är, om tillräckligt antal kvalificerade personer kommer att stå till förfogande för uppdrag som förvaltare i ordinära konkurser. Kommittén anför härom att i dagens läge det på de flesta större orter finns tillgång på personer som är lämpliga som konkursförvaltare men att läget inte är lika gynnsamt överallt. Det finns dock enligt kommittén anledning att utgå från att den samlade tillgången på kvalificerade krafter i landet blir tillfredsställande.

Avslutningsvis påpekar kommittén att den inte har funnit tillräckliga skäl föreligga att hos oss införa ett system med auktoriserade eller eljest på förhand godkända konkursförvaltare, något som förekommer i Frankrike.

3.3.2 Utseende av förvaltare

Den enligt KL gällande ordningen innebär att interimförvaltare utses av konkursdomaren i samband med konkursbeslutet och att slutlig förvaltare i princip väljs av borgenärerna vid första borgenärssammanträdet (se 2.2.1).

Det torde enligt vad kommittén anför inte råda delade meningar om att interimförvaltaren bör utses av konkursdomaren. Kommittén föreslår inte heller någon ändring i fråga om tillsättande av sådan förvaltare.

Vad som däremot kan diskuteras är enligt kommittén formerna för utseende av slutlig förvaltare. Det är han som förvaltar boet under konkursens huvudskede, då bl.a. realisation av egendom och utdelning till borgenärerna äger rum.

Kommittén anser att gällande ordning inte innefattar garantier för att till slutlig förvaltare alltid utses personer som fyller måttet. Konkursdomaren skall visserligen se till att den som borgenärerna har valt är behörig och lämplig. I praktiken krävs emellertid enligt kommittén starka skäl för att konkursdomaren skall underkänna den av borgenärerna utsedde förvaltaren.

Den nuvarande ordningen kan också, menar kommittén, ge upphov till misstankar om att förvaltaren gynnar de borgenärer som har valt honom. Det är inte ovanligt att en förvaltare har varit ombud för någon borgenär i konkursen och inför förvaltarvalet har skaffat sig fullmakter från ytterligare borgenärer, vilket har gjort det möjligt för honom att välja sig själv till förvaltare. Även i detta hänseende tror kommittén att det i praktiken krävs mycket för att konkursdomaren skall ingripa. Det finns visserligen knappast belägg för att missförhållanden förekommer i någon nämnvärd omfattning men det är enligt kommittén ändå angeläget att risken för

partiskhet i förvaltningen så långt möjligt undanröjs.

Både det nu anförda och det som har sagts om förvaltares kvalifikationer talar enligt kommittén för att slutlig förvaltare bör tillsättas av konkursdomaren. I samma riktning pekar vidare kommitténs förslag att staten i sista hand skall svara för konkurskostnaderna när ordinär konkurs avskrivs enligt 187 § i förslaget. Det förhållandet att konkurs syftar till att tillgodose borgenärernas intressen behöver enligt kommittén inte nödvändigtvis medföra att förvaltningen anförtros åt någon som borgenärerna har valt. Huruvida konkursdomaren eller borgenärerna bör tillsätta slutlig förvaltare är en fråga om vad som är mest ändamålsenligt. Genom att konkursdomaren får utse förvaltaren erhålls garanti för att endast tillräckligt kvalificerade personer kommer i fråga.

Kommittén framhåller vidare att konkursdomaren f.n. till interimsförvaltare brukar utse någon som även kan fungera som slutlig förvaltare. I allmänhet blir interimsförvaltaren också vald till slutlig förvaltare. Från effektivitets- och kostnadssynpunkter menar kommittén det vara en fördel att personbyte kan undvikas. Konkursdomaren bör därför även i fortsättningen sträva efter att till interimsförvaltare utse någon som kan ha hand om förvaltningen i dess helhet. Kommittén anför härom att detta emellertid inte innebär att man bör avskaffa det nuvarande systemet med interimsförvaltare och slutlig förvaltare. Genom att definitiv förvaltare inte behöver utses förrän vid första borgenärssammanträdet vinner man inte bara fördelen att kunna höra borgenärerna i saken. Konkursboets omfattning och beskaffenhet har dessutom hunnit klarna så att man säkrare kan bedöma, vilken insikt och erfarenhet som förvaltningsuppdraget kräver. Det kan t.ex. visa sig att konkursen fordrar sådana specialkunskaper att annan än interimsförvaltaren bör utses till slutlig förvaltare. Ett annat skäl att inte utse interimsförvaltaren kan vara att det har kommit fram omständigheter som gör att hans opartiskhet kan sättas i fråga. Intresset att förvaltaruppdraget handhas av samma person under hela konkursen bör inte avhålla konkursdomaren från att utse någon annan till slutlig förvaltare, när det påkallas av omständigheterna.

På grund av det anförda föreslår kommittén att konkursdomaren skall vid första borgenärssammanträdet, efter hörande av närvarande borgenärer, utse slutlig förvaltare att ha hand om konkursboet i stället för interimsförvaltaren.

Den nuvarande bestämmelsen i 47 § KL att borgenär som utsetts till förvaltare eller granskningsman inte får undandra sig uppdraget utan giltigt skäl kan enligt kommittén utgå, om det läggs i konkursdomarens hand att utse förvaltare. Såvitt gäller granskningsmän påpekar kommittén härvid att det knappast torde förekomma att granskningsman förordnas mot sin vilja och att uppdrag som granskningsman inte är förenat med rätt till arvode.

3.4 Kostnader för reformen

Kommittén har undersökt vilken kostnadsökning som bestämmelserna om statens subsidiära ansvar för konkurskostnaderna kan väntas medföra för statsverket. I fråga om antalet avslutade fattigkonkurser i hela landet utgår beräkningarna från den officiella statistiken för år 1971. Beräkningarna avser penningvärdet hösten 1973.

Kommittén anger att statens kostnadsansvar i samband med ordinära konkurser inte kommer att aktualiseras annat än i undantagsfall och att det sålunda inte skall behöva röra sig om några större belopp. Om konkursboets ställning har blivit så undergrävd att kostnaderna inte kan betalas och detta beror på misskötsel eller försummelse av förvaltaren eller rättens ombudsman, kan arvodet till dem sättas ned. En viktig begränsning i statsverkets kostnadsansvar ligger enligt kommittén också i förslaget att konkurskostnaderna skall utgå ur boet med företräde framför massaskulderna. Om förenklad konkurs avskrivs efter slututdelning, blir något kostnadsansvar för staten normalt heller inte aktuellt.

Kostnader för staten kan däremot enligt vad kommittén anför uppkomma i de fall då förenklad konkurs avskrivs utan att slututdelning äger rum. I dessa fall kommer konkurskostnaderna ofta inte att kunna utgå ur boet, åtminstone inte helt och hållet. Det är vidare möjligt att det begränsade kostnadsansvar som enligt förslaget åvilar sökande borgenär inte heller kan krävas ut på grund av att denne är insolvent. I nu avsedda fall skall enligt förslaget det allmänna träda in och betala konkurskostnaderna.

Kommittén påpekar att redan enligt gällande ordning staten i stor utsträckning betalar kostnader i samband med konkurser. Det belopp som staten i egenskap av konkurssökande f.n. måste utge i ersättning till gode mannen i fattigkonkurser kan beräknas till 700.000 kr. Det allmänna svarar även för andra kostnader vid fattigkonkurser, nämligen uppskattningsvis 140.000 kr i kungörelsekostnader och 150.000 kr som kostnad för sådana godmansuppdrag som har tilldelats jurister vid de allmänna advokatbyråerna. Det allmännas årliga kostnader i samband med fattigkonkurser kan sålunda f.n. beräknas till sammanlagt cirka en miljon kr.

Kommittén har försökt beräkna hur stor kostnadsökning för statsverket som kommer att bli följden av förslaget att det allmänna i sista hand skall svara för kostnaderna i förenklade konkurser. Med hänsyn till de många osäkra faktorer som ligger till grund för beräkningarna måste dessa bli mycket ungefärliga. En särskild omständighet, som inte beaktas i beräkningarna men som bör ha en begränsande inverkan, är den nedgång av antalet tillgångslösa aktiebolagskonkurser som på sikt kan förväntas till följd av den genom SFS 1973:303 företagna ändringen i 2 § lagen (1944:705) om aktiebolag, varigenom aktiekapitalets lägsta belopp har höjts från 5.000 till 50.000 kr (se vidare SOU 1974:6 s. 249). Enligt

kommitténs beräkningar blir kostnadsökningen för det allmänna med advokatalternativet omkring 450.000 kr.

Beräkningarna för kronofogdealternativet innehåller enligt kommittén vissa osäkra faktorer, varför de olika kostnadsposterna måste bli mycket ungefärliga. Enligt beräkningarna skulle konkursuppgifterna kräva sammanlagt omkring 25.500 arbetstimmar om året vid landets kronofogdemyndigheter. Härav skulle i runda tal 11.200 timmar falla på kronofogdepersonal, 11.400 timmar på exekutiv personal och resterande 2.900 timmar på biträdespersonal. Med dessa utgångspunkter kan statens sammanlagda lönekostnad för kronofogdemyndigheternas konkursuppgifter beräknas till ungefär 1.080.000 kr. Härtill kommer övriga kostnader — för lokaler m.m. — som föränleds av de nya arbetsuppgifterna. Dessa kostnader kan beräknas till cirka 200.000 kr. Kungörelsekostnaderna kan beräknas till 140.000 kr. Konkursuppgifterna skulle alltså medföra en reell totalkostnad för det allmänna på $(1.080.000 + 200.000 + 140.000 =)$ cirka 1.420.000 kr om året och — fränsett kungörelsekostnader — omkring 1.300.000 kr om året. Hela detta belopp torde emellertid inte behöva anslås till kronofogdemyndigheternas verksamhet till följd av förvaltaruppgifterna. I viss utsträckning kan nämligen dessa uppgifter utföras utan några personalförstärkningar. Kommittén anger att inte är möjligt att göra annat än en grov uppskattning av det ökade anslagsbehovet. I sammanhanget är bl.a. den väntade nya indelningen av kronofogdedistriktet av betydelse. Enligt kommitténs mening kan den erforderliga anslagsökningen uppskattas till 1.000.000 à 1.200.000 kr om året. För större delen av denna kostnad bör emellertid statsverket få täckning genom medel från konkursbona. Dessutom gäller att de tidigare angivna kostnaderna på 700.000 resp. 150.000 kr faller bort.

Mot den angivna kostnadsökningen står de vinster som statsverket kan väntas göra på grund av reformförslaget. Kommittén pekar på några sådana vinster. Eftersom någon rättens ombudsman inte skall förekomma i förenklad konkurs kommer det utdelningsbara beloppet att öka med vad som annars skulle ha betalats i arvode till rättens ombudsman (enligt kommitténs beräkning omkring 600.000 kr). Ytterligare besparingar kan uppkomma på grund av andra förenklingar vid förvaltningen. En stor del av det belopp som sålunda frigörs för utdelning tillfaller staten. Det förenklade konkursförfarandet blir vidare effektivare än de nuvarande fattigkonkurserna. Förvaltaren har betydligt större handlingsmöjligheter än vad gode mannen har vid fattigkonkurs. Detta bör medföra ökade möjligheter att få fram tillgångar som kan omvandlas i utdelning till borgenärerna, däribland staten som förmånsberättigad skatteborgenär.

Enligt kommitténs förslag skall ett konkursförfarande med utdelning till borgenärerna kunna äga rum redan när tillgångarnas värde räcker till betalning av kostnaderna för en förenklad konkurs. Dessa kostnader blir regelmässigt lägre än kostnaderna för en ordinär konkurs. Det ökade

utrymme som därigenom öppnas för utdelning även utan gäldenärens medgivande torde till avsevärd del komma staten som skatteborgenär till godo.

Att mera exakt beräkna storleken av de ovan berörda vinsterna låter sig inte göra, framhåller kommittén. Sammanlagt bör det emellertid röra sig om betydande belopp. Det är inte uteslutet att den beräknade kostnadsökningen för det allmänna på 450.000 kr vid advokatalternativet helt eller i det närmaste uppvägs av vinsterna. Kommittén tror att den eventuella nettokostnadsökningen under alla förhållanden blir blygsam från statsfinansiell synpunkt.

Kommittén tillägger att hänsyn inte har tagits till de fördelar som den föreslagna reformen innebär för konkursborgenärerna över lag. Vidare har t.ex. värdet av de ökade möjligheterna att upptäcka och därmed även motverka gäldenärsbrott inte beaktats.

4 Remissinstanserna

4.1 Allmänna synpunkter

Alla remissinstanserna synes vara ense om att gällande bestämmelser om fattigkonkurs i många hänseenden är bristfälliga och oklara och att ett stort behov föreligger av en reform av konkursförfarandet, särskilt såvitt avser förfarandet i mindre och enklare konkurser. Åtskilliga remissinstanser uttalar också sin allmänna tillfredsställelse över att konkurslagskommittén har valt att behandla förfarandet i sådana konkurser med förtur.

Många remissinstanser vill emellertid ta upp konkursrättsreformen ur ett något vidare perspektiv än vad kommittén har gjort. Dessa remissinstanser uppehåller sig bl.a. vid frågor om hur samhällsekonomiska intressen skall kunna beaktas i händelse av konkurs samt frågor om hur samhällets informationsberedskap skall kunna ökas så att skadliga företagskonkurser förebyggs.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen anför sålunda att generalexekutionen av ålder har ansetts utgöra en borgenärernas ensak. Samhällsutvecklingen har emellertid enligt vad utredningen anför gått i den riktningen att denna grundsyn måste ifrågasättas av flera skäl. Intresset att sanera ekonomiskt ej livskraftiga företag kommer givetvis alltid att vara vägande, men hur detta skall ske måste avgöras med hänsyn till även andra faktorer än borgenärernas krav, såsom sysselsättnings-, lokaliserings- och andra näringspolitiska aspekter (jfr prop. 1970:142 s. 98-99 och 1971:142 s. 28). Samhällets engagemang genom olika stödåtgärder till gäldenärer med finansiella svårigheter har ökat. Numera uppskjuts ofta mer ingripande åtgärder, när det kan förväntas att företaget kan få statligt

stöd. Kronofogdemyndigheterna tar såsom företrädare för staten som skatteborgenär ofta kontakt med länsstyrelser, företagarföreningar, kreditinstitut m.fl. för att undersöka möjligheterna att undvika konkurs för gäldenären i sådana fall, i vilka skäl av nu angivet slag gör sig gällande. Det finns enligt utredningen anledning understryka vikten av att samhällets informationsberedskap ökas så att förutsättningar skapas för snabba och differentierade åtgärder från det allmännas sida. Man kan därför enligt utredningen överväga att skapa ett informationssystem, som i så god tid kan underrätta om en gäldenärs sviktande ekonomi att mer rationella och adekvata åtgärder än konkurs kan tillgripas. Officiella institutioner som domstolar, notarius publicus m.fl. kunde åläggas att rapportera till detta informationssystem. I framtida lagstiftning bör enligt utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen vidare skapas möjlighet till avveckling av företag även utan tillämpning av konkursinstitutet. Åtgärder som t.ex. tvångsförvaltning av rörelse bör därför göras möjliga. Även *kronofogdemyndigheten i Västerviks distrikt* menar att tvångsförvaltning bör kunna anordnas. Åtgärden bör enligt kronofogdemyndigheten kunna sättas in på ett så tidigt stadium att rådrum skapas för noggrann bedömning av lämplig form för antingen avveckling eller sanering och för bedömande av förutsättningar för bidrag från det allmänna till fortsatt verksamhet.

Också *metallindustriarbetareförbundet* tar — med instämmande av *LO* — upp vissa samhällsekonomiska aspekter på konkursförvaltningen. Förbundet påpekar att konkursförvaltaren vid en konkurs omedelbart ställs inför valet, om rörelsen skall fortsättas eller inte. Han skall då enligt gällande lag endast beakta vilket som är fördelaktigast för företagets borgenärer. De samhällsekonomiska aspekterna måste emellertid kunna göras gällande enligt förbundets mening. Det är betydligt lättare att få en ekonomiskt bärkraftig rekonstruktion av ett företag till stånd om driften aldrig har upphört. Förbundet påpekar att kommittén tyvärr inte har behandlat frågan, om hur de eventuella samhälleliga fördelarna av att ett konkursföretags verksamhet fortsätter skall beaktas utan att övriga borgenärens intressen åsidosätts. I de fall då en konkurs inte endast är av ringa betydelse för det allmänna bör staten ges rätt till någon form av medförvaltning från och med initialskedet i konkursen. Förbundet anser att dessa problem borde utredas noggrannare och leda till åtgärder.

Enligt *statens industriverks* uppfattning bör samhällets skilda intressen i konkursföretag beaktas vid prövningen av betänkandet. Verket syftar främst på att starka regional- eller sysselsättningspolitiska skäl kan tala för att rörelsen i ett konkursföretag drivs vidare i en eller annan form. Ett uttryck härför är enligt verket att riksdagen år 1972 beslöt att statliga bidrag under vissa förutsättningar kan utgå för tidsbegränsad fortsatt drift till nedläggningshotat företag. Syftet med detta stöd är att skapa rådrum för bl.a. utredningar om företaget kan rekonstrueras, eventuellt med hjälp av statliga insatser. Även verket menar att någon form av statlig medför-

valtare bör finnas vid företagskonkurser.

Statens dominerande roll i flertalet konkurser berörs även av *länsstyrelsen i Södermanlands län* som finner det synnerligen angeläget, att det allmänna genom lagstiftning bereds ökade möjligheter till kontroll av och insyn i förvaltningen av samtliga konkursbon, såväl de som innehar tillgångar som de tillgångslösa. Vid en revision av konkurslagstiftningen bör enligt länsstyrelsen statens möjligheter till insyn och kontroll ytterligare undersökas, innan regler om ett nytt summariskt konkursförfarande införs. Även länsstyrelsen uppehåller sig vid möjligheten att förordna statlig medförvaltare. Om staten i egenskap av borgenär genom lagstiftning bereds möjligheter att på ett tidigt stadium kontrollera de dispositioner, som en enskild gäldenär med betydande skulder vidtar, torde det enligt länsstyrelsen vara möjligt att begränsa statens ekonomiska förluster till följd av konkurser. Därigenom erhålls enligt länsstyrelsen även möjligheter att vidta åtgärder, innan det har gått så långt att betalningsinställelse måste ske.

Synpunkter liknande dem som har förts fram av industriverket och länsstyrelsen i Södermanlands län anföras av *länsstyrelserna i Kalmar och Göteborgs och Bohus län*.

Även RRV tar upp frågan om samhällets intresse i konkurssammanhang. RRV påpekar att konkurslagskommittén tydligen inte har ansett att frågan innefattas i utredningsuppdraget. RRV har därför avstått från att behandla frågan. Det är emellertid enligt RRV:s mening angeläget att den snarast får sin lösning.

LO påpekar att förvaltarens uppgift enligt gällande lag är att ta till vara borgenärernas intressen. I företagskonkurser är det emellertid enligt LO inte minst viktigt att frågor om nedläggning eller försäljning av företag blir beaktade från arbetsmarknads- och regionalpolitisk synpunkt. För att detta skall kunna ske krävs enligt LO:s mening att samhället får en mer framträdande roll i dessa konkurser. Det bör enligt LO föreskrivas skyldighet för konkursförvaltaren att underrätta behörig myndighet, statlig som kommunal, om inträffade företagskonkurser och inhämta synpunkter i frågor om nedläggning och försäljning av företag.

Metallindustriarbetareförbundet erinrar om att den nya lagstiftningen beträffande aktiebolag har syftat till att ta bort åtskilliga av de små aktiebolag som ofta går i konkurs. Förbundet utesluter inte att ytterligare åtgärder kommer att bli nödvändiga för att förhindra att bolag bildas, går i konkurs och återuppstår i form av ett nytt bolag. Förbundet påpekar möjligheten av att vissa personer svartlistas eller att länsstyrelsen får föra ett speciellt lämplighetsregister i stil med det som tillämpas för körkort.

Flera remissinstanser menar att man vid en reformering av konkursrätten allmänt bör eftersträva att samhället får ett ökat inflytande över konkursförvaltningen både i små och stora konkurser. Till dessa instanser hör *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen, länssty-*

relsen i Kalmar län, LO, kronofogdeföreningen och åtskilliga kronofogdemyndigheter.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen framhåller att det är av utomordentlig betydelse att den som skall handha förvaltningen i förenklad konkurs har särskilda förutsättningar att kunna tillgodose samhällets och de enskilda borgenärernas ofta motstridiga anspråk. Utredningen anser det vara uppenbart att kronofogdemyndigheterna med sina personella resurser och sin exekutionsrättsliga erfarenhet är särskilt lämpade för uppgiften. De har vidare goda möjligheter att kunna beakta näringspolitiska och sociala aspekter vid en konkurs. Kronofogdemyndigheterna får genom sin verksamhet i allmänhet god kännedom om gäldenärer med finansiella svårigheter. Härigenom skulle kronofogdemyndigheterna som förvaltare genom snabba och mindre ingripande åtgärder kunna tillgodose borgenärernas intressen och i förekommande fall åstadkomma en rationell planering av samhällets stödåtgärder. Dessutom kräver enligt utredningen statens dominerande engagemang som skatteborgenär att förvaltarens uppgift anförtröts ett organ, som har ett mer uttalat intresse av att effektivt bevaka det allmännas fordringar på skatt och avgift och som är särskilt insatt i de problem som kan uppstå vid indrivning av sådana fordringar.

Kronofogdeföreningen och kronofogdemyndigheten i Borås distrikt betonar vikten av att olika samhälleliga organ bör engageras för att neutralisera skadeverkningarna av företagskonkurs. Detta skulle i ordinär konkurs kunna tänkas ske genom att kronofogdemyndigheterna görs till tillsynsorgan. En annan möjlighet är enligt kronofogdeföreningen att låta kronofogdemyndigheterna vara förvaltare i samtliga konkurser med rätt att överlämna sådana förvaltningsuppgifter som kräver särskild sakkunskap till advokat eller annan lämplig person. Inte heller RSV är främmande för en sådan ordning men finner inte anledning att i nu förevarande sammanhang gå närmare in på frågan.

Kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt uppehåller sig vid samhällets bristande möjligheter till insyn i och kontroll av konkursbon med de regler som f.n. gäller. Under pågående konkurs har t.ex. kronofogdemyndigheten, som företräder det allmänna, ingen möjlighet att ens som borgenär få ta del av förvaltarens räkenskaper. Kronofogdemyndigheten anser detta tala för att förvaltningen av konkursbon bör överföras till det allmänna. Kronofogdemyndigheten i Västerviks distrikt framhåller att konkursförvaltning i första hand innebär en praktisk tillämpning av de exekutionsrättsliga reglerna, att exekutionen i sin helhet bör ses som en del av rättsväsendet och att förvaltningen bör göras helt statlig. Även länsstyrelsen i Kalmar län finner nämnda skäl tala för att förvaltningen görs statlig. Länsstyrelsen menar att för en sådan lösning också talar de arbetsmarknads- och regionalpolitiska intressen som i vissa fall skall bevakas. Kronofogdemyndigheten i Västerviks distrikt påpekar vidare att

man för att uppnå en opartisk och effektiv konkursförvaltning bör låta denna handhas av en särskild förvaltningsmyndighet inom varje hovrättsområde direkt underställd RSV och sidoordnad kronofogdemyndighet. Enligt kronofogdemyndigheten kan också genom en sådan lösning vinnas fördelar i fråga om bl.a. redovisningsteknisk sakkunskap för revision och branschkunnet sakkunskap för avveckling.

Överåklagaren i Göteborg uttalar att ju mer samhället utvecklas, desto större blir det allmännas intresse och behov av insyn med hänsyn till dem som är anställda i företag, statens skatteanspråk m.m. På grund härav kan det ifrågasättas om inte förvaltaren, trots utredningens ståndpunkt, borde ha en ställning förenad med ämbetsansvar. En liknande inställning har *RSV, länsåklagarmyndigheten i Göteborgs och Bohus län* samt *kronofogdemyndigheten i Västerviks distrikt*.

LO och metallindustriarbetareförbundet tar särskilt upp frågan om de anställdas inflytande över förvaltningen av konkursbo. *LO* anser att det i tillgångskonkurser är av stor vikt att konkursförvaltningen bedrivs i nära kontakt med de anställda och deras fackliga organisationer. *LO* menar att konkursförvaltare måste åläggas att underrätta vederbörande fackliga organisationer om pågående konkurser. *LO* anför vidare att kommittén i det framlagda betänkandet knappast alls har behandlat dessa frågor. *LO* ser det som en brist att inte kommittén under utredningsarbetet har låtit arbetstagarorganisationerna komma till tals med synpunkter vad beträffar frågor som rör företagskonkurser. *Metallindustriarbetareförbundet* ger uttryck för en liknande inställning.

Några remissinstanser behandlar förhållandet mellan utmätningstitutet m.m. och det summariska konkursförfarandet. *RSV* framhåller att verket delar konkurslagskommitténs uppfattning att fortsatt behov finns av ett summariskt konkursförfarande även om utmätningstitutet görs effektivare på sätt lagberedningen har föreslagit. Möjligen kan antalet konkurser som skall handläggas i summarisk ordning komma att minska. En sådan nedgång skulle i så fall ha samband med bl.a. konkursens funktion vid indrivning och avskrivning av skatter. *RSV* berör i sammanhanget också förhållandet till reglerna om utmätningssed. *RSV* nämner att kronofogdemyndigheterna numera vid skatteindrivning i allmänhet själva får välja exekutionsform. Kronofogdemyndigheterna torde allmänt anse att hot om konkurs är ett mera verksamt medel än utmätningssed för att erhålla betalning. Denna uppfattning bekräftas av *kronofogdeföreningen*. Föreningen uttalar vidare att även om det efter ett införande av utsökningsbalken finns anledning vänta en ökning av antalet förhör och motsvarande minskning av antalet konkurser betydelsefulla skillnader kvarstår som nödvändiggör bibehållande av konkurs i förenklad form. Med hänsyn bland annat till konkursens betydelse för tillämpning av lönegarantilagen anser *SACO*, att ett förenklat konkursförfarande i fråga om sådana konkurser som nu handläggs enligt reglerna om fattigkonkurs

inte kan ersättas genom ett effektivare utmätningförfarande. Å andra sidan menar *advokatsamfundet* att det är uppenbart att ett genomförande av utsökningsbalken kommer att kraftigt minska antalet konkurser och att de konkurser som blir kvar i allmänhet inte kommer att vara så enkla att ett summariskt förfarande kan användas. Samfundet påpekar också att i en stor del av nu ifrågasatt konkurser gäldenären är aktiebolag med ett aktiekapital om 5.000 kronor eller obetydligt däröver och att huvuddelen av dessa aktiebolag troligen kommer att upplösas inom några år.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län påpekar att konkursen har bieffekter som gör att en borgenär kan vilja sätta en gäldenär i konkurs även om det inte, såvitt kan bedömas, finns utrymme för utdelning. I den mån sådana verkningar kan röjas undan, bör detta automatiskt leda till en minskning av antalet konkurser med ett syfte som ligger vid sidan av konkursinstitutets egentliga. Det förtjänar enligt länsstyrelsen vidare att närmare studeras om inte bokföringsbrottet, i likhet med vad som gäller övriga gäldenärsbrott, genom ändring i brottsbalken kan lösgöras från sambandet med konkurs. Det bör också övervägas om det är nödvändigt att vidmakthålla kravet på att gäldenären/arbetsgivaren skall ha försatts i konkurs för att betalning av arbets- eller pensionstagares fordringar skall kunna utgå enligt lönegarantilagen. I sammanhanget nämner länsstyrelsen också att en konkurs kan få verkningar på gäldenärens möjligheter att inneha tjänst eller uppdrag. Föreskrifterna härom bygger enligt länsstyrelsen på ett föråldrat synsätt. Avslutningsvis framhåller länsstyrelsen att enligt en utbredd uppfattning konkursen är personligt nedsättande för gäldenären. Av bl.a. den anledningen kan konkurshot användas som ett verksamt påtryckningsmedel mot en gäldenär som inte betalar. Det kan enligt länsstyrelsen starkt ifrågasättas om samhället har anledning att stödja denna uppfattning lagstiftningsvägen.

4.2 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om mindre konkurser

4.2.1 Reformens inriktning

Huvuddelen av remissinstanserna tillstyrker ett genomförande av kommitténs förslag. *Göta hovrätt*, *länsstyrelsen i Södermanlands län*, *Malmö tingsrätt*, *domareförbundet*, *advokatsamfundet* och *lagmannen i Jönköpings tingsrätt* är dock kritiska mot förslaget och ifrågasätter om inte detta måste arbetas om innan det kan läggas till grund för lagstiftning (se även under 4.2.3).

Av allmänt *positiva uttalanden* om förslaget kan här redovisas följande.

JK förklarar att han helt kan ansluta sig till de bedömningar som kommittén har lagt till grund för sitt förslag att effektivisera förfarandet vid de s.k. fattigkonkurserna och att förenkla handläggningen vid övriga mindre konkurser. Den förvaltning av mindre omfattning som föreslås för sistnämnda konkurser finner *JK* vara väl tillfyllest. *Hovrätten över Skåne*

och *Blekinge* uttalar att de förslag som har lagts fram beträffande nuvarande fattigkonkurser framstår som i stort sett ändamålsenliga. Hovrätten tillstyrker därför att förslaget läggs till grund för lagstiftning. Hovrätten delar också kommitténs uppfattning om fördelarna från kostnads- och snabbhetssynpunkt med att tillämpningsområdet för ett summariskt konkursförfarande utvidgas till att omfatta även konkurser där tillgångarna kan beräknas överstiga konkurskostnaderna men där boet likväl kan antas vara av enkel beskaffenhet. Kommittéförslaget är enligt *DON:s* mening väl ägnat att ligga till grund för lagstiftning. *DON* framhåller särskilt att institutet förenklad konkurs torde medföra administrativa förenklingar, vilka blir till fördel både för intressenter, som direkt berörs av konkursen, och för den domstol där konkursen är anhängig.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen anser att kommittéförslaget medför väsentliga fördelar genom att en snabbare och mindre kostnadskrävande avveckling kan ske av åtskilliga konkurser som nu handläggs enligt ett omständligare förfarande. Utredningen tillstyrker därför i princip förslaget. En förutsättning för att förfarandet skall fylla sitt ändamål är dock enligt utredningens mening att förvaltarskapet anförtros kronofogdemyndigheterna.

Enligt *LO:s* mening är det en brist i utredningsarbetet att kommittén inte har utrett och analyserat orsakerna till att konkursförfarandet i allmänhet är tids- och kostnadskrävande. Även *LO* godtar dock att kommittéförslaget läggs till grund för lagstiftning under förutsättning att kronofogdemyndigheterna anförtros förvaltarskapet.

I likhet med flera andra remissinstanser anser *metallindustriarbetareförbundet* att kommittéförslaget skulle innebära en effektivisering och ett förbilligande av förfarandet i många konkurser. Förbundet instämmer till fullo i förslaget. *TCO* instämmer i syftet med den föreslagna reformen och anger att förslaget kan antas leda till att utdelningen till konkursborgenärer kommer att öka. *SACO* har samma uppfattning och anser att kommitténs förslag fyller angelägna behov.

Också *bankinspektionen* ansluter sig till utredningsförslaget. Allmänt sett synes det bankinspektionen innebära en klar förbättring för kreditinstitutet att ett större antal konkursfall än f.n. kan komma att handläggas i förenklad form. Denna bedömning tar bl.a. sikte på den högre grad av effektivitet som enligt bankinspektionen bör kunna uppnås. Även *bankföreningen* finner förslaget väl förtjänt att läggas till grund för lagstiftning. *Sparbanksföreningen* anför att tyngdpunkten i betänkandet ligger i det omsorgsfullt underbyggda förslaget om införande av ett nytt summariskt konkursförfarande. Denna reform har betydande räckvidd och kan enligt föreningen få den största betydelse, eftersom den beträffande sammanlagt väl 75-80 procent av det totala årliga antalet konkurser synes kunna möjliggöra på en gång smidigare, effektivare, snabbare och billigare handläggning. Föreningen tillstyrker att de välmotiverade förslag som har

lagts fram i denna del blir i allt väsentligt genomförda.

Företagarnas riksförbund anför att lagstiftningen i fråga om konkursförfarandet måste syfta till att dels genomföra och avskryva en konkurs på ett enkelt, billigt och smidigt sätt, dels handlägga konkursen med berättigade hänsyn till borgenärernas krav på resultat. Förslaget utgör en acceptabel kompromiss mellan dessa krav och kan i stort tillstyrkas av förbundet. En lucka i den nuvarande konkurslagstiftningen är att en konkurs ofta avskrivs utan att tillfredsställande utredning har gjorts om konkursboets möjlighet att omvandla egendom i pengar. Förslaget täcker enligt förbundet väl detta behov.

Ackordscentralen finner förslaget väl underbyggt och föredömligt utformat. *Grossistförbundet* menar att varje åtgärd som bidrar till att reducera kapitalförstöring i konkurs och som samtidigt tar till vara såväl borgenärernas berättigade intresse som rimliga rättssäkerhetskrav bör hälsas med tillfredsställelse. Förbundet har mot denna bakgrund inga principiella invändningar mot kommitténs förslag till det nya summariska förfarandet. *SHIO* och *köpmannaförbundet* anför att den föreslagna ordningen kommer att medföra ett smidigt och kostnadsbesparande förfarande som de till alla delar ansluter sig till.

Kronofogdemyndigheten i Kalmar distrikt anför att vinsten med kommittéförslaget är uppenbar. Genom det tidsbesparande summariska förfarandet bringas kostnaderna ned högst avsevärt. Kostnaderna för det ordinära förfarandet i en mindre konkurs står inte i rimlig proportion till utdelningen. Det kan många gånger te sig stötande för fordringsägarna. Enligt myndigheten har man i förslaget kunnat råda bot på detta missförhållande. *Kronofogdemyndigheterna i Örebro, Malmö, Eslövs, Hälsleholms* och *Västerås distrikt* anför liknande synpunkter. Sist nämnda myndighet påpekar också att långsamheten i det nuvarande förfarandet har varit till särskild olägenhet i de fall då tillämpning av lönegarantilagen har varit aktuell.

Kommitténs förslag att återvinning skall kunna ske vid förenklad konkurs godtas utan undantag av remissinstanserna. Sålunda förklarar sig bl.a. *TCO* helt instämma i syftet med reformen särskilt såvitt avser möjligheten till återvinning vid förenklad konkurs.

Av de *kritiska remissinstanserna* menar *Göta hovrätt* att det föreslagna förenklade förfarandet i jämförelse med den nuvarande förvaltar-konkursen inte innebär några påtagliga förenklingar. Förvaltarens uppgifter är i stort sett desamma. De enda påtagliga skillnaderna är att borgenär inte behöver bevaka sin fordran och att någon rättens ombudsman inte skall finnas. Kommittén har emellertid anfört att rättens ombudsman bör kunna undvaras även i ordinära konkurser och avser att lägga fram förslag härom senare. Kommitténs förslag innebär, anför hovrätten vidare, att förfarandet i omkring två tredjedelar av alla konkurser blir betydligt mera komplicerat än f.n. utan att några påtagliga

förenklingar åstadkoms i övriga konkurser. Hovrätten kan därför inte tillstyrka att förslaget läggs till grund för lagstiftning. Enligt hovrättens mening krävs det betydligt radikalare grepp.

Länsstyrelsen i Södermanlands län menar att förslaget inte är tillfredsställande från statsverkets synpunkt, eftersom det även vid förvaltning av konkursbo som helt saknar eller endast har ringa tillgångar kan uppstå svåra avvägningsproblem och förvaltningen inte är underkastad någon särskild tillsyn eller granskning.

Domareförbundet anser de av kommittén anförda skälen för ett nytt summariskt förfarande vara bärande såväl vad gäller de s.k. fattigkonkurserna som beträffande en stor del av övriga konkurser. Särskilt gäller detta fall när endast få borgenärer finns. Förbundet ifrågasätter emellertid om kommittén har skapat ett förfarande som är så förenklat i förhållande till det nuvarande att verkliga vinster uppstår för samhället och den enskilde. Avsikten med konkurs måste vara en exekution av i princip all egendom tillhörande gäldenären. Andra led i konkursförfarandet, såsom efterforskande av eventuella gäldenärsbrott, måste vara sekundära vid utformningen av regelsystemet. Om man tar bort bevakningsförfarandet, kan det också befaras, att detta tvärt emot avsikten kommer att medföra nya svårigheter. Förbundet ifrågasätter därför om inte förslaget måste arbetas om och andra förenklingar än de föreslagna övervägas.

Advokatsamfundet har ingenting att erinra mot kommitténs förslag beträffande de nuvarande fattigkonkurserna, även om de föreslagna förvaltaruppgifterna måste leda till ökade kostnader. Vad däremot gäller förslaget att låta det förenklade förfarandet i inte obetydlig omfattning avse även konkurser som nu handläggs som ordinära konkurser anser samfundet att stark kritik måste riktas mot förslaget. Kommittén utgår från att sådana konkurser där tillgångarna överstiger konkurskostnaderna skall kunna i enkla fall handläggas synnerligen snabbt och att man således genom ett förenklat förfarande skall vinna i tid och även i kostnader. Enligt samfundets uppfattning är detta en illusion, som framför allt har sin grund däri att kommittén tror sig kunna åstadkomma tidsvinster och kostnadsbesparingar främst genom att slopa bevakningsförfarandet och rättens ombudsmans medverkan. Den mest centrala uppgiften i en konkursförvaltning är emellertid de åtgärder som behövs för att ombesörja att tillgångarna i konkursen blir realiserade. Beträffande sättet för försäljning av tillgångarna innebär kommittéförslaget inte någon förändring i sak i förhållande till gällande rätt, vilket i och för sig är naturligt. Samfundet avvisar tanken på att några tidsvinster skall kunna göras genom de föreslagna reglerna utan befarar tvärtom att olägenheter kan uppkomma. Enligt samfundets mening hade kommittén bort söka en lösning av det förenklade konkursförfarandet genom en påbyggnad av det nuvarande fattigkonkurssystemet. *Malmö tingsrätt* kritiserar förslaget på i princip samma grund som advokatsamfundet. Tingsrätten uppehåller sig också vid

hur svårt förvaltarens och konkursdomarens arbete kommer att bli genom att bevakning inte skall ske. Även *handelskammarförbundet* har i huvudsak samma inställning som advokatsamfundet. Handelskammarförbundet bestrider dock inte, att också i konkurser, som inte är att betrakta som fattigkonkurser, situationen ibland kan vara sådan att ett förenklat förfarande enligt kommitténs förslag med fördel skulle kunna användas. Detta gäller emellertid enligt förbundets mening i ett betydligt mindre antal fall än vad kommittén har förordat.

Lagmannen i Jönköpings tingsrätt menar att de uppgifter som har lagts på förvaltaren i de förenklade konkurserna är så omfattande att det starkt kan ifrågasättas om förslagets genomförande leder till någon förenkling av konkursförfarandet.

Åtskilliga remissinstanser tar särskilt upp frågan om *slopande av bevakningsförfarandet* i de konkurser vilka f.n. handläggs i vanlig ordning men som enligt förslaget skall handläggas som förenklade konkurser. Flera av dessa remissinstanser är positiva till vad kommittén har föreslagit. Hit hör *kronofogdeföreningen*, *SACO* samt *kronofogdemyndigheterna i Hässleholms, Sundsvalls och Luleå distrikt*. Några av dessa instanser framhåller uttryckligen att sloandet av bevakningsförfarandet kommer att innebära avsevärda tidsvinster utan att rättssäkerheten sätts i fara. Även *RSV* finner det naturligt att bevakningsförfarandet inte behövs i små konkurser. *SACO* påpekar att i konkurser som enligt nuvarande regler handläggs i ordinär form inte sällan förekommer att tillgångarna täcker konkurskostnaderna och därutöver endast räcker till utdelning åt förmånsberättigade fordringar — i de flesta fall löne- och pensionsfordringar. Sist nämnda fordringar är för det mesta väl kända av gäldenären och konkursförvaltaren. Enligt *SACO* är det i sådana fall inte sakligt motiverat att sätta igång ett bevaknings- och anmärkningsförfarande med därav föranledd ökning av konkurskostnaderna. Några remissinstanser, bl.a. *domareförbundet* och *Lidköpings tingsrätt*, menar att någon form av anmälningsförfarande behövs.

Direkt kritiska mot beredningsförslaget i denna del är *Jönköpings och Malmö tingsrätter*, *handelskammarförbundet*, *LO*, *advokatsamfundet*, *Finansieringsföretagens förening* och *fastighetsägareförbundet*.

Advokatsamfundet går längst i sin kritik. Åtgärden att slopa bevakningsförfarandet ger enligt samfundet inte någon reell vinst. Tvärtom kan enligt samfundet åtgärden innebära direkta olägenheter i åtskilliga konkurser. Från tidssynpunkt kan utan vidare konstateras att det nuvarande bevaknings- och anmärkningsförfarandet regelmässigt inte leder till någon tidsförskjutning beträffande konkursernas avslutande. I den mån tvistiga fordringar föreligger i konkurs — vilket ofta är fallet beträffande t.ex. lönefordringar — leder heller inte ett slopande av bevakningsförfarandet till några fördelar utan innebär snarare en påtaglig nackdel. Kommittén har inte beaktat att det stora flertalet bevakningstvister klaras upp vid förlik-

ningssammanträden inför rättens ombudsman. Frågor om tvistiga fordringar skulle enligt kommitténs förslag komma att avgöras först i samband med utdelningsförslaget, vilket måste anses vara en misslyckad ordning. Konkursdomaren får inte möjlighet att på grundval av en allsidig utredning avgöra tvistefrågorna med påföljd att ett biläggande av uppkommen tvist i samband med utdelningsförslagets behandling ofta torde bli omöjlig att åstadkomma. Följden blir att utdelningsförslaget överklagas och att hovrätterna kan komma att belastas med åtskilliga mål rörande tvistiga fordringar i konkurs. Samfundet menar vidare att man med kommittéförslaget sparar tvisterna till konkursens avslutande, vilket förlänger avvecklingstiden. Förvaltaren får i vissa fall mycket stora svårigheter att upprätta utdelningsförslag och konkursdomaren svårigheter att pröva förslaget. *Malmö tingsrätt* och *handelskammarförbundet* har ungefär samma inställning som advokatsamfundet. Handelskammarförbundet anser att förslaget under alla omständigheter bör kompletteras med en bestämmelse om bevaknings- och anmärkningsförfarande. För att uppnå den av kommittén eftersträvarade förenklingen borde därvid kunna föreskrivas att konkursdomaren, i samband med att gäldenären beedigar bouppteckningen, har att besluta om bevakning skall ske. Förvaltaren borde vidare kunna överta rättens ombudsmans uppgifter avseende eventuella anmärkningar och förlikningssammanträde hållas direkt inför konkursdomaren.

Inte heller LO kan inse att man skulle kunna göra tidsvinster genom att helt slopa bevakningsförfarandet. Det ter sig för LO tvärtom mer tidsödande och kostsamt att slopa detta förfarande än att låta borgenärerna själva utreda, precisera och anmäla sina fordringar. Från rättssäkerhetsynpunkt måste det vidare både för löneborgenärer och andra borgenärer vara av särskilt intresse att utredningen om deras fordringar är tillförlitlig och grundas på ett sakligt och korrekt utredningsmaterial. Med hänsyn till förekomsten av bristande samarbetsvilja hos gäldenären vid boutredningen, motsatsförhållande mellan gäldenären och borgenärer, gäldenärens bristfälliga bokföring, förvaltarnas arbetsbörda och bristande insikter i arbetsrättsliga förhållanden etc. löper man med den av kommittén föreslagna ordningen risken att de anställdas fordringar kan bli felaktigt bedömda eller inte alls uppmärksammade. LO anser vidare att kommittén inte har tillräckligt utrett och övervägt förfarandet vid *handläggningen* av tvistiga fordringar. LO föreslår att uppkomna tvistiga fordringar handläggs vid sammanträde inför konkursdomaren såsom ordförande.

Finansieringsföretagens förening menar att det med den av kommittén föreslagna ordningen föreligger en risk för att vissa fordringar tappas bort. Enligt föreningen synes det därför lämpligare att fordringsägarna vid en förenklad konkurs bevakar sina fordringar. Föreningen anser inte detta vara någon för borgenärerna betungande uppgift, eftersom bevakningsförfarandet i hög grad underlättar förvaltarens arbete. *Fastighets-*

ägareförbundet tycker också att kommitténs förslag att slopa bevakningsförfarandet är en alltför radikal åtgärd och ifrågasätter om man inte i denna del har gått alltför långt i strävandena att förenkla förfarandet. Bakgrunden till förslaget i denna del skulle vara, att tillgångarna i boet inte räcker till för andra borgenärer än dem, som har förmånsrätt. Visserligen skall det av förvaltaren upprättade utdelningsförslaget underkastas viss kontroll av konkursdomaren och fastställas av denne samt borgenär ha rätt att överklaga beslutet i vanlig ordning. Förbundet ifrågasätter emellertid om man inte kan tillgodose borgenärernas rätt på ett bättre och säkrare sätt. Man skulle därvid kunna tänka sig ett bevakningsförfarande när tillgångar finns i sådan omfattning, att det är helt klart att dessa mer än väl täcker konkurskostnaderna.

Jönköpings tingsrätt anser att man kan slopa bevakningsförfarandet endast såvitt avser konkurser där det är uppenbart att någon utdelning inte skall tillfalla oprioriterade borgenärer. Tingsrätten påpekar att förfarandet i övrigt vid förenklad konkurs föga skiljer sig från förfarandet i ordinära konkurser.

Enligt Lidköpings tingsrätt inger slopandet av bevakningsförfarandet vissa betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt, särskilt som gäldenärens bokföring kan vara högst bristfällig. Enligt tingsrättens mening synes det därför lämpligt att i konkurskungörelsen ange att borgenär bör hos förvaltaren anmäla sin fordran. Även domareförbundet, som håller med kommittén om att förfarandet inte får göras alltför formbundet, är inne på en sådan lösning och menar att det i eller i anslutning till den första konkurskungörelsen kan tas in en uppmaning till borgenärerna att anmäla sin fordran hos förvaltaren eller ännu hellre konkursdomaren.

Positiva uttalanden i fråga om det av kommittén föreslagna tillämpningsområdet för förenklad handläggning görs av bl.a. statskontoret, RSV, länsåklagarmyndigheten i Gävleborgs län, kronofogdeföreningen, kronofogdemyndigheterna i Hässleholms, Borås, Mariestads, Sundsvalls och Luleå distrikt, SACO och fastighetsägareförbundet. Flera av de till förslaget positivt inställda menar det vara lyckligt att valet av handläggningsform inte längre skall påverkas av att säkerhet ställs. SACO uttalar bl.a. att den föreslagna flexibla gränsen mellan sådana konkurser som skall handläggas i förenklad form och sådana som skall bli föremål för det ordinära förfarandet synes ändamålsenlig och inte torde behöva inge några farhågor från rättssäkerhetssynpunkt.

Kommitténs beräkning att mer än en tredjedel av sådana konkurser som f.n. handläggs i ordinär form skall kunna handläggas som förenklade konkurser är enligt RSV:s uppfattning ganska löst grundad. Antalet konkurser som kommer att handläggas i summarisk form är helt beroende av konkursdomarnas rättstillämpning.

Arbetsmarknadsstyrelsen ifrågasätter om inte den av kommittén förordade gränsen för de nya reglernas tillämpning, dvs. förekomsten av

tillgångar motsvarande ett värde av sju basbelopp, utan risk bör kunna höjas till det dubbla. Även *kronofogdemyndigheten i Malmö distrikt* menar att gränsen utan större risk kan höjas.

Domareförbundet, som är kritiskt till den uppdelning kommittén har förordat, anser att förslaget överbetonar tillgångssidan av konkursboet (boets omfattning) vid val av handläggningssätt. Enligt förbundet bör även skuldsidan beaktas. Förbundet anser att detta kan ske på två sätt. Om skuldförhållandena är invecklade, bör ordinär konkurs vara den normala formen. Om däremot endast en eller ett par borgenärer kan beräknas få utdelning i konkursen, bör denna kunna handläggas i förenklad form, trots att tillgångarna är förhållandevis betydande. Därvid bör stor hänsyn tas till borgenärernas önskemål. En liknande uppfattning framförs också av *Göta hovrätt*, *Oskarshamns tingsrätt* och *Jönköpings tingsrätt*. Dessa remissinstanser menar att i de fall där det är uppenbart att endast en eller ett par borgenärer kan komma i fråga för utdelning i konkursen som regel bör kunna handläggas i förenklad form. De påpekar också att konkursdomaren kommer att ha ett mycket vagt underlag för sitt beslut och att beslutet kommer att bli svårare om man skall laborera med storleken på en tillgångssida beräknad i ett visst antal basbelopp. Oskarshamns tingsrätt menar härutöver att sakägarnas uppfattning om vilken konkursform som skall användas bör tillmätas stor vikt av konkursdomaren. Även *länsstyrelsen i Södermanlands län* anser att man inte bör se enbart till tillgångarnas storlek eller boets beskaffenhet, eftersom konkursdomaren vid tidpunkten för konkursbeslutet ofta saknar kännedom om gäldenärens ekonomiska förhållanden.

Advokatsamfundet anger som sin uppfattning att kommittén genom den föreslagna värdegränsen åstadkommer att det förenklade konkursförfarandet i stor utsträckning kommer att omfatta konkurser av långt ifrån okomplicerad natur. Trots att företagarkonkurser regelmässigt inte är enkla, kan den höga värdegränsen befaras leda till att i många sådana fall det förenklade förfarandet ändå kommer att tillämpas. Vidare kommer med säkerhet ett inte oväsentligt antal konkurser att vara sådana där utdelning till ett flertal fordringsägare kan ifrågakomma, vilket omedelbart vållar vissa problem bl.a. med hänsyn till det summariska förfarandet för att fastställa utdelning. Enligt samfundet bör förenklat konkursförfarande endast användas då tillgångarna är av mycket lätt realiserbar natur. Förenklat konkursförfarande bör aldrig användas i sådana situationer där konkurrens i utdelningshänseende mellan flera fordringsägare kan ifrågakomma och inte heller om boets tillgångar har ett värde överstigande cirka 15 — 20.000 kr.

Handelskammarförbundet anser att ett förenklat förfarande normalt bör komma i fråga endast i sådana konkurser, där tillgångarnas värde kan antas motsvara förslagsvis högst tre basbelopp. En förutsättning för att det förenklade förfarandet skall kunna tillämpas bör enligt förbundet vidare

vara, att det med säkerhet kan sägas att inga tvister behöver befaras.

Många remissinstanser uppehåller sig vid frågan om *konkursdomarens möjligheter att välja lämplig handlägningsform*. Nästan ingen av remissinstanserna anser att kommitténs förslag löser de problem som är förenade med önskemålet att få fram ett tillräckligt beslutsunderlag.

Domareförbundet vitsordar att det f.n. föreligger svårigheter för konkursdomaren att bedöma om förutsättningarna för fattigkonkurs är uppfyllda. Förbundet finner dock värdet ringa av en föreskrift med innehåll att gäldenären skall inge bouppteckning samtidigt med att han inger ansökan om konkurs. Bouppteckningen lär enligt förbundet komma att utebli i lika många fall som f.n., även om föreskriften ändras på föreslaget sätt. En vanlig orsak till konkursansökan är ju också att gäldenären inte kan överblicka sin ställning men ändå vet att han är på obestånd. Skyldighet att upprätta bouppteckning kan i sådana fall enligt förbundets mening tänkas på ett icke önskvärt sätt fördröja konkursen. Erfarenheten har visat, att kravet på bouppteckning är orealistiskt eller i vart fall för högt ställt. När konkursansökan har gjorts av borgenär föreligger väl så stora svårigheter att avgöra hur konkursen skall handläggas som vid egen ansökan av konkursgäldenären. Den föreslagna ändringen synes riktig i och för sig, men förbundet väntar sig knappast någon större förbättring genom förslaget. I stället kommer konkursdomaren själv att bli tvungen att vara verksam för utredning av gäldenärens ekonomiska situation. Hjälp kan givetvis många gånger erhållas från borgenärerna, särskilt om kronofogdemyndigheten är konkurssökande. Ungefär samma uppfattning som domareförbundet har *Göta hovrätt*.

Länsstyrelsen i Kalmar län menar att gäldenärens förmåga eller vilja att lämna en redogörelse för sin ekonomi kan ifrågasättas och att i många fall just avsaknaden av ordnad bokföring är en av orsakerna till gäldenärens konkurs. Likartade synpunkter framförs av *Eksjö tingsrätt*, som också betonar att man har anledning att behandla gäldenärens eventuella uppgifter med försiktighet och således inte generellt tillägga dem alltför stor betydelse som underlag för prövningen. Även *handelskammarförbundet*, *advokatsamfundet* och *Jönköpings tingsrätt* befarar att de föreslagna föreskrifterna inte kommer att efterföljas av gäldenärerna, varför konkursdomaren — liksom hittills — kommer att ha mycket vaga uppgifter att grunda sitt beslut i fråga om handlägningsform på. *Kronofogdeföreningen* har samma uppfattning. Föreningen påpekar när det gäller bedömningen av de "övriga förhållanden", som kan indikera förenklad handläggning, att avsevärda svårigheter kan väntas, eftersom konkursförvaltningens svårighetsgrad i allmänhet inte kan förutses vid konkursbeslutet.

Kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt anför att man inte lagstiftningsvägen kan göra mycket för att konkursdomaren vid konkursbeslutet skall ha ett bättre underlag för sin prövning om man på samma

gång skall iaktta skyndsamhetskravet. Kronofogdemyndigheterna, vilka som regel har haft ingående kontakter med gäldenären. bör emellertid kunna förse konkursdomaren med utredning. Även *kronofogdemyndigheterna i Kalmar och Mariestads distrikt* anser att svårigheterna kan elimineras genom samråd mellan konkursdomaren och kronofogdemyndigheten.

Kronofogdemyndigheterna i Västerås och Luleå distrikt samt fastighetsägareförbundet anser att det kan ifrågasättas om de av kommittén föreslagna obligatoriska reglerna inte kommer att medföra att gäldenärer drar sig för att inge välbehövliga konkursansökningar.

Principiella betänkligheter mot att i 8 § KL byta ut ordet "bör" mot "skall" utan att någon ändring i sak åsyftas och inte heller någon sanktion knyts till underlåtenheten att inge förteckning m.m. anförs av *Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, Helsingborgs tingsrätt, DON, advokatsamfundet, bankföreningen och handelskammarförbundet*. Liknande synpunkter anförs av *SACO*, som dock i huvudsak biträder förslaget i förevarande del.

Med hänsyn till svårigheterna beträffande valet av konkursform ifrågasätter *domareförbundet* om inte vissa ändringar bör göras i det föreslagna handläggningssättet. Konkursbeslutet bör inte få anstå. Däremot bör enligt förbundet konkursdomaren i tveksamma fall kunna lämnas längre tid för undersökning av lämpligaste handläggningsform. Detta kan vinnas t.ex. genom omedelbar kungörelse att konkurs har beslutats och ett senare kungjort beslut om handläggningsformen. Förbundet har den uppfattningen att den tidsutdräkt som härigenom skulle vållas, innan frågan om konkursformen avgörs, normalt inte torde behöva bli lång. Undantagsvis bör en så lång tid få förflyta, som är normalt fram till första borgenärs-sammanträdet. Det synes *tingsrätten i Oskarshamn* lämpligt att valet av handläggningsform endast i uppenbara fall träffas i samband med själva konkursbeslutet. I övriga fall bör beslut om konkursformen anstå till ett i samband med konkursbeslutet kungjort sammanträde med gäldenären och borgenärerna. Ett på ett ofullständigt och kanske felaktigt material fattat beslut om ordinär konkurs kan leda till att en omfattande procedur dras igång helt i onödan. Ett dröjsmål på några veckor kan inte medföra någon olägenhet av betydelse. Även *Göta hovrätt* är inne på en liknande linje. Enligt hovrätten bör valet av handläggningsform föregås av en grundläggande utredning om gäldenärens ekonomiska ställning utan att särskild förvaltare behöver utses. Hovrätten anser kronofogdemyndighet skickad att handha sådan utredning. Endast om det står klart att konkursboet är av sådan omfattning eller karaktär att särskilda förvaltningsåtgärder är påkallade, bör särskild förvaltare utses. Med en sådan ordning skulle enligt hovrättens uppfattning det stora flertalet konkurser kunna avslutas utan att förvaltarkostnader uppstår samtidigt som intresset av objektiv avveckling under insyn av borgenärer och andra tillgodoses. De fåtaliga

förvaltarkonkurserna kunde i ett sådant system ges en särskild reglering.

RSV erinrar om att kommittén har tänkt sig att vid tveksamma fall konkursen bör börja som förenklad men ifrågasätter om man inte i stället borde skjuta upp beslutet om handläggningsform i dessa fall. Fördelarna skulle bli att antalet beslut om övergång mellan handläggningsformerna skulle minska. *Kronofogdemyndigheten i Västerås distrikt* ifrågasätter också om det kan vara riktigt att låta de tveksamma fallen föranleda beslut om förenklad handläggning.

Vad gäller *det summariska förfarandets beteckning* menar *JK* och *Eksjö tingsrätt* att handläggning enligt detta förfarande skulle kunna betecknas "enkel konkurs". *Domareförbundet* anser att beteckningen "liten konkurs" är ett alternativ, medan *kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt* ifrågasätter om inte det summariska förfarandet kan betecknas "ordinär konkurs", eftersom det skall omfatta omkring 80 procent av alla konkurser.

Gotha hovrätt, *domareförbundet* och *två tingsrätter* kritiserar *kommitténs lagstiftningsteknik*. Hovrätten anser att lagtexten har blivit mycket svåröverskådlig och svårtillämpad genom att det föreslagna förenklade förfarandet inordnats i den nuvarande KL och i huvudsak har reglerats genom hänvisningar till bestämmelserna om nuvarande tillgångskonkurser. Hovrätten påpekar att det förenklade förfarandet till yttermera visso lagtekniskt har reglerats olika beroende på om tillgångarna förslår till konkurskostnaderna eller inte med ytterligare ett system av hänvisningar. *Eksjö tingsrätt* ifrågasätter om inte hela systematiken i KL bör arbetas om med hänsyn till att förenklad konkurs kommer att bli den vanligaste handläggningsformen. *Malmö tingsrätt* och *domareförbundet* kritiserar den av kommittén föreslagna paragrafindelningen och anser att bl.a. uppdelningen av vissa paragrafer i flera moment gör innehållet svåröverskådligt. De föreslår i stället uppdelning i flera paragrafer.

Vissa synpunkter på den av kommittén gjorda uppdelningen av bestämmelserna mellan lag och förordning anförs av *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *domareförbundet* och *Malmö tingsrätt*. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* ifrågasätter det lämpliga i att reglera stora och betydelsefulla delar av konkursförfarandet i administrativa föreskrifter i stället för i lag. Enligt hovrätten bör t.ex. frågor om konkurskungörelses innehåll vara fullständigt reglerade i KL. Om det likväl skulle anses att kungörelsens innehåll bör regleras i förordning, bör hänvisningar finnas i de paragrafer i KL som berörs. Även *tingsrätten* menar att föreskrifter av den angivna typen bör ges i lag. *Domareförbundet* anser att sådana bestämmelser som det är av särskilt intresse för enskilda intressenter att lätt kunna ta reda på bör tas in i lag. Enligt förbundets mening bör vidare administrativa föreskrifter som riktar sig till enskilda inte förekomma. Sålunda bör begränsningar i förvaltarens skyldigheter framgå av lag.

4.2.2 Förvaltningen av konkursboet m.m.

Nästan alla remissinstanser är positiva till vad kommittén har föreslagit i fråga om brottsutredning vid förenklad konkurs. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* betonar det angelägna i denna reform. Det kan enligt hovrättens mening knappast anses tillfredsställande att, som förhållandet nu är, upptäcktsrisken beträffande gäldenärsbrott är mindre i sådana fall där en rörelse har drivits så långt att inga tillgångar kvarstår än vad som är fallet när viss behållning finns kvar i rörelsen vid konkursbeslutet. Liknande synpunkter framförs av bl.a. *överåklagaren i Stockholm, åklagarmyndigheten i Malmö åklagardistrikt, länsåklagarmyndigheten i Gävleborgs län, revisorsföreningen och några kronofogdemyndigheter. Även länsåklagarmyndigheterna i Blekinge och Kronobergs län, utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen, metallindustriarbetareförbundet, SACO och Företagarnas riksförbund* uttalar sig mycket positivt angående förslaget i fråga om brottsutredning. *Ackordscentralen* finner nuvarande regler groteska och hävdar att gäldenärsbrott i vissa fall har satts i system.

RÅ anför att hittills vunna erfarenheter tyder på att vid fattigkonkurser kan finnas en inte obetydlig dold och allvarlig gäldenärsbrottslighet. Både av hänsyn till borgenärernas skydd och till den brottsprevenirande effekten är det angeläget att samhället ges möjlighet att ingripa mot allvarligare former av gäldenärsbrottslighet och med sådan sammanhängande annan kriminalitet, t.ex. skattebrott. Man kan å andra sidan inte bortse från att vissa förfaranden, som nu är att anse som gäldenärsbrott, i realiteten kan te sig föga straffvärda. Utredningen vid misstanke om gäldenärsbrott är ofta tidsödande och kräver kvalificerad utredningspersonal. Med tanke på den föreslagna ordningen med anmälningskyldighet vid misstänkt gäldenärsbrott är det önskvärt att dessa brott vid en kommande översyn utformas så att de rättsvårdande myndigheternas insatser kan koncentreras till de fall där ett ingripande framstår som befogat. *Åklagarmyndigheten i Malmö åklagardistrikt, länsåklagarmyndigheten i Göteborgs och Bohus län och kronofogdemyndigheten i Västerås distrikt* uttrycker liknande tankegångar.

RPS uttalar att en av kommittén gjord uppskattning av dold gäldenärsbrottslighet på intet sätt motsägs av den polisiära erfarenheten. Kommitténs i detta sammanhang framförda uppfattning, att det finns anledning att se över hela lagstiftningen om gäldenärsbrott och de frågor som har samband härmed delas helt av styrelsen. En följd av kommitténs förslag torde enligt *RPS* bli, att antalet polisanmälda brott på detta område kommer att öka, vilket kommer att ställa större krav på polisens ansträngda resurser.

Enligt *ackordscentralen* kan det ifrågasättas om det bör ankomma på konkursförvaltaren att göra anmälan om eventuell brottslighet. *Ackordscentralen* menar att en förvaltare som i allmänhet är affärsjurist är föga skickad att ta ställning till frågan och att hans bedömande inte sällan påverkas av önskemål om ett gott förhållande till gäldenären. Enligt

ackordscentralen bör dessa ärenden automatiskt hänskjutas till en liten för ändamålet tillskapad grupp hos RPS.

Den av kommittén föreslagna reformen rörande beivrande av gäldenärsbrott avstyrks endast av *Jönköpings tingsrätt*, som anser att förvaltarens åligganden kommer att medföra ett inte ringa merarbete jämfört med vad som åligger en god man med därav följande höjning av arvode. Tingsrätten ifrågasätter om inte de fördelar det förenklade förfarandet medför för det allmänna vad beträffar utredning av gäldenärsbrott går förlorade i och med att enkelheten i handläggningen försvinner i det stora flertalet konkurser.

Kronofogdeföreningen berör risken av att förvaltarens anmälan om brott alltför sent kommer till åklagarens kännedom. Enligt föreningen bör anmälan göras ofördröjligen direkt till åklagaren, eftersom ett dröjsmål kan ge gäldenären rådrum att undanskaffa tillgångar och själv avvika. *Kronofogdemyndigheten i Kalmar distrikt* uttalar sig i samma riktning.

Länsåklagarmyndigheten i Göteborgs och Bohus län menar att det klart måste framgå att förvaltarens anmälningsskyldighet inte är begränsad till gäldenärsbrott utan också omfattar andra förmögenhetsbrott av gäldenären. Länsåklagaren påpekar också vikten av att förvaltaren lämnar sådana uppgifter om gäldenären att denne kan identifieras av åklagare och polis utan alltför stort besvär. *Överåklagaren i Göteborg* anser att det bör ankomma på förvaltaren att i samband med anmälan låta tillstålla åklagaren allt bokföringsmaterial.

Hovrätten över Skåne och Blekinge och *domareförbundet* kritiserar kommitténs förslag att förvaltare behöver utses endast om särskilda skäl föreligger, när gäldenären är dödsbo. Hovrätten framhåller att kommittén i motiveringen har uttalat att sådana särskilda skäl skulle vara bl.a. att borgenärerna kunde beräknas få utdelning inom den förenklade konkursens ram eller att bouppteckning som kan godtas i konkursen behöver upprättas. Enligt hovrättens uppfattning bör förutsättningarna för att underlåta att utse förvaltare direkt knytas till dessa skäl. *Domareförbundet* har en liknande inställning.

Kommerskollegium och *handelskammarförbundet* föreslår, med förebild i 55 § KL, att om gäldenären har varit bokföringsskyldig förvaltaren skall lämna uppgift om vilka handelsböcker gäldenären har hållit och hur de blivit förda.

Flera remissinstanser uttalar sig i fråga om borgenärernas möjligheter att följa konkursens utveckling. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* kritiserar att kommittén inte har funnit det vara nödvändigt med en bestämmelse om att underrättelse om konkurskungörelsens innehåll skall sändas till kända borgenärer, sedan bouppteckning har kommit in till konkursdomaren. Någon föreskrift om att förvaltaren under utredningen skall kontakta kända borgenärer finns inte heller upptagen i betänkandet. Konkursborgenärerna torde under sådana omständigheter många gånger

komma att sväva i ovisshet om huruvida deras fordringar har kommit till förvaltarens kännedom. Eftersom något bevakningsförfarande enligt förslaget inte heller skall äga rum och således förvaltarens primära upplysningskälla är konkursgäldenären, vilken kanske inte alltid kan förväntas medverka till boutredningen på bästa sätt, torde man vid sådana förhållanden kunna vänta sig att borgenärerna i stor utsträckning kommer att hos förvaltaren eller konkursdomaren framställa förfrågningar om deras fordringar är kända för förvaltaren. Det kan ifrågasättas om det inte kommer att kräva större arbetsinsats och alltså blir dyrare att besvara sådana förfrågningar än att underrätta de i bouppteckningen upptagna borgenärerna om konkurskungörelsens innehåll. I samma syfte föreslår *fastighetsägareförbundet* att bouppteckningen jämte uppgift om tiden för edgång skall i vanligt brev sändas till prioriterade borgenärer. Härigenom skulle hindras att utdelningsförslaget blir felaktigt på grund av oriktiga uppgifter, eftersom borgenärerna skulle få möjlighet att rätta till felaktiga uppgifter innan förslaget upprättas. Också *ackordscentralen* stryker under behovet av information till borgenärerna. Om förvaltaren från början vet att oprioriterade inte kan påräkna någon utdelning, bör enligt ackordscentralens mening underrättelse härom lämnas. Ackordscentralen tillägger att sådana underrättelser — liksom mellanbesked i långdragna konkurser — är betydelsefulla också med hänsyn till borgenärernas bokslut, deklARATIONER, kreditförsäkringar m.m. Om det mot förmodan skulle visa sig att genom tipsvinst e.d. utdelning blir möjlig, får man börja om på nytt, men sådana fall torde säkerligen vara lätt räknade.

Malmö tingsrätt anser att förvaltarens skyldighet att samråda med borgenärer i viktigare frågor bör inskränkas till de borgenärer som kan beröras av den aktuella förvaltningsåtgärden. TCO föreslår däremot att kravet på att förvaltaren skall samråda med borgenärer skärps. Samråd med de borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen bör enligt TCO:s mening ske inte bara i viktigare frågor utan vara obligatoriskt i alla frågor.

Företagarnas riksförbund ifrågasätter om förvaltaren själv skall få avgöra fråga om boet skall inträda i rättegång. Det kunde enligt förbundets mening övervägas att införa en bestämmelse enligt vilken för sådant beslut krävs samtycke från speciellt berörda borgenärer. Eftersom det alltid är mycket vanskligt att bedöma utsikterna att vinna en rättegång, anser förbundet tveksamt om förvaltaren själv skall ha avgörandet.

Oskarshamns tingsrätt anser att det inte kan generellt godtas att försäljning av boets egendom får ske omedelbart. Redan vid konkursförvaltning enligt nu rådande system, som kräver stort hänsynstagande till både gäldenär och borgenär, förekommer inte sällan anmärkningar från missnöjda intressenter. Detta förhållande skulle enligt tingsrättens mening säkerligen bli mer accentuerat, om ett konkursbos tillgångar kunde vara sålda innan gäldenären ens har hunnit beediga bouppteckningen. Farhågor i denna riktning kan också lätt leda till att förenklad konkurs inte kommer

att användas i den utsträckning som är önskvärt.

RSV, kronofogdeföreningen och kronofogdemyndigheten i Malmö distrikt har ingenting att erinra mot förslaget att det i alla förenklade konkurser skall ankomma på kronofogdemyndigheten att pröva i vad mån betalning enligt den statliga lönegarantin skall utgå för fordran i konkursen. De sist nämnda två remissinstanserna ifrågasätter om inte samma regel bör införas också beträffande ordinär konkurs och ersätta den nuvarande ordningen, enligt vilken genom bevaknings- och anmärkningsförfarandet avgörs om fordran som omfattas av garantin föreligger. Om kronofogdemyndigheten anses kunna pröva lönefordringar i förenklad konkurs med tillgångar, borde myndigheten rimligen också kunna göra det i ordinär konkurs, varigenom en mer enhetlig och rationell ordning skulle skapas.

4.2.3 Förvaltningsorgan

I fråga om valet mellan kommittémajoritetens förslag att till förvaltare i förenklad konkurs skall utses någon som uppfyller kraven för att vara förvaltare i ordinär konkurs (advokatalternativet) och det i reservationen framförda förslaget att förvaltare i förenklad konkurs skall vara kronofogdemyndighet (kronofogdealternativet) råder delade meningar bland remissinstanserna.

Klart för advokatalternativet uttalar sig *JK, hovrätten över Skåne och Blekinge, DON, bankinspektionen, RRV, kommerskollegium, länsstyrelsen i Västerbottens län, överåklagarmyndigheten i Malmö åklagardistrikt, länsåklagarmyndigheterna i Blekinge län och Kronobergs län, Oskarshamns, Lidköpings, Malmö och Helsingborgs tingsrätter, kronofogdemyndigheterna i Stockholms, Helsingborgs och Göteborgs distrikt, handelskammarförbundet, bankföreningen, sparbanksföreningen (majoriteteten), Finansieringsföretagens förening, fastighetsägareförbundet, SACO, ackordscentralen, advokatsamfundet, domareförbundet, revisorföreningen, revisorsamfundet, grossistförbundet, köpmannaförbundet, SHIO, Företagarnas riksförbund och Familjeföretagens förening.*

RÅ och arbetsmarknadsstyrelsen säger sig ha full förståelse för synpunkterna i reservationen men förordar ändå kommittémajoritetens förslag.

Ytterligare några remissinstanser godtar i huvudsak advokatalternativet men förordar vissa kompletterande regler med tanke främst på det samhällsekonomiska intresset i företagskonkurser. Hit hör bl.a. *länsstyrelsen i Södermanlands län och industriverket.*

En medelväg förordas av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Eksjö tingsrätt och TCO.* De anser att det bör läggas i konkursdomarens hand att vid utseende av förvaltare i förenklad konkurs välja mellan kronofogde- och advokatalternativen. Länsstyrelsen framhåller att bl.a. det förhål-

landet att statsverket i en stor del av de förenklade konkurserna kommer att vara enda borgenär med förmånsberättigad fordran talar för att möjlighet bör finnas att utse kronofogde till förvaltare. Tingsrätten anser att kronofogdemyndigheten i allmänhet är lämpligast som förvaltare. En regel om att förvaltarskapet vid förenklad konkurs skall utövas av kronofogdemyndigheten bör dock inte göras ovillkorlig, eftersom det kan tänkas fall där det på grund av särskilda omständigheter framstår som lämpligast att utse annan förvaltare.

Klart för kronofogdealternativet uttalar sig RPS, statskontoret, RSV, länsstyrelsen i Kalmar län, kronofogdemyndigheterna i Norrköpings, Växjö, Kalmar, Västerviks, Karlskrona, Hässleholms, Eslövs, Malmö, Borås, Mariestads, Örebro, Söderhamns, Sundsvalls, Östersunds, Umeå och Luleå distrikt, utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen, LO, kronofogdeföreningen och Lantbrukarnas riksförbund. LO och utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen går så långt att de inte tillstyrker genomförandet av kommitténs förslag i övrigt, om inte kronofogdemyndigheterna anförtros förvaltningen. Kronofogdealternativet förordas vidare av en minoritet inom sparbanksföreningen.

Göta hovrätt, som enligt vad tidigare har angetts förordar ett inledande utredningsstadium före beslut om handläggningsform, anser att kronofogdemyndighet bör ha hand om boet under inledningsskedet och förvaltare därefter utses endast om det behövs.

I remissyttrandena ägnas stort intresse åt frågan hur kravet på opartiskhet inverkar på valet av förvaltningsorgan i förenklad konkurs.

De remissinstanser som förordar advokatalternativet instämmer över lag i kommittémajoritetens bedömning att kravet på att förvaltaren skall vara och även utåt framstå som opartisk och neutral i förhållande till olika borgenärsintressen är ett avgörande skäl för att detta alternativ bör väljas. Bl.a. JK, hovrätten över Skåne och Blekinge, bankinspektionen, kronofogdemyndigheterna i Stockholms, Helsingborgs och Göteborgs distrikt, handelskammarförbundet, bankföreningen, Finansieringsföretagens förening, SACO och advokatsamfundet ansluter sig till denna bedömning.

JK framhåller att skatteskulder och skulder avseende allmänna avgifter utgör en stor del av det totala skuldbeloppet i enkla konkurser och att staten är borgenär i de allra flesta av dessa konkurser. Med hänsyn till övriga borgenärer och till att motsättningar kan uppstå mellan olika grupper av borgenärer, är det enligt JK:s mening mindre lämpligt att till förvaltare förordna kronofogdemyndighet, som i konkursen företräder statens intressen. Eftersom det på andra närliggande områden finns jävsregler för att förhindra intressekollisioner av liknande slag, bör man undvika sådana också vid tillsättning av konkursförvaltare. Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt anför att situationen ofta kan vara komplicerad för kronofogdemyndighet genom att hos myndigheten finns anhängiga både allmänna och enskilda mål mot samma gäldenär och att

myndigheten då måste iakttas enskilda borgenärens rätt till verkställighet. Enligt myndighetens mening är det en förtjänst hos nuvarande ordning att något liknande inte förekommer vid konkurs och att sålunda inte all exekution och prövning av anspråk är förbehållen den som företräder staten som borgenär. Kronofogdealternativet skulle kunna inverka menligt på kronofogdarnas huvuduppgift att svara för verkställighet. Samma tjänstemän skulle ofta omväxlande få fullgöra de båda nämnda funktionerna, och en sådan omställning skulle både bli svår att uppnå och menligt inverka på huvuduppgiften att svara för objektiv verkställighet. Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt har dock en sådan personalorganisation att dessa svårigheter inte där skulle aktualiseras. Vidare framhåller myndigheten att det tidigare har funnits författningsbestämmelser om förbud för kronofogdepersonal att åta sig förvaltaruppdrag i konkurs.

Kronofogdemyndigheten i Göteborgs distrikt säger sig ha förmärkt att det redan i dag på sina håll finns ett visst misstroende mot kronofogdarnas opartiskhet. Risk föreligger att misstroendet skulle öka om de blir förvaltare i förenklad konkurs. Det kan antas att förenklad konkurs oftast skulle tillkomma efter ansökan av kronofogdemyndigheten, som redan från början skulle stå i motsatsförhållande till gäldenären och ha svårigheter att etablera samarbete med denne. Kronofogden skulle som förvaltare vara skyldig att tillse att de fordringar som görs gällande i konkursen — även skattefordringar — är befogade. Han skulle sålunda bl.a. biträda gäldenären med att upprätta skattedeklarationer och att anföra besvär över åsatta taxeringar som har legat till grund för myndighetens konkursansökan. Myndigheten skulle som förvaltare pröva sina egna anspråk i konkursen beträffande både betalningsrätt och förmånsrätt och också komma i en egendomlig ställning vid förlikningssituationer, eftersom den själv är part.

Advokatsamfundet instämmer i vad kommittémajoriteten har anfört om att kronofogden som skatteindrivare försätts i en principiellt mindre lämplig situation om han samtidigt är förvaltare i förenklad konkurs. Samfundet tillägger att kronofogdarna kan komma att försättas i än mera besvärande situationer än dem som kommittémajoriteten har angett. I konkurser förekommer ibland att gäldenären har skatteprocesser. Det åligger förvaltaren att söka förhindra att konkursboet utan fog påförs ytterligare skatter. Det kan inte under några omständigheter vara förenligt med kronofogdens ställning att denne för konkursboets talan mot staten i fråga om skatter. En annan situation som inte är ovanlig är att tveksamhet föreligger huruvida viss egendom omfattas av företagsinteckning eller inte. Om i sådant fall kronofogden representerar en förmånsberättigad skattefordran och samtidigt är förvaltare, kan det inte alltid förutsättas att företagsinteckningshavaren kan godta som ett opartiskt beslut att kronofogden träffar ett avgörande, särskilt om rättens ombudsman inte finns,

vilken eljest skulle kunna på ett objektivt sätt avgöra frågan. Vidare kan i förvaltarens uppgifter ingå att för konkursboets räkning driva in gäldenärens fordringar. Fordringsindrivningen kan ofta gälla kunder och andra som har skatteskulder, och kronofogden försätts då som förvaltare i en synnerligen olämplig jävssituation. Som ett skäl mot kronofogdealternativet framhåller samfundet vidare att kronofogdemyndigheterna i framtiden sannolikt kommer att i domstols ställe handlägga den summariska betalningsprocessen. Om så blir fallet, anser samfundet uppenbart att de inte samtidigt i egenskap av ställföreträdare för ett konkursbo kan handlägga inkassering av utestående fordringar.

Om det anses att det allmänna i vissa fall bör beredas tillfälle att följa handläggningen av förvaltningen i enkla konkurser är det enligt JK:s mening en bättre utväg att förordna jurister på de allmänna advokatbyråerna som förvaltare än att välja kronofogdealternativet. Även *Oskarshamns tingsrätt* framhåller särskilt denna möjlighet.

De remissinstanser som förordar kronofogdealternativet bestrider i allmänhet att advokatalternativet erbjuder garantier för att förvaltaren skulle ha en opartisk och oberoende ställning. *Länsstyrelsen i Kalmar län, kronofogdeföreningen, kronofogdemyndigheterna i Norrköpings, Kalmar, Hässleholms och Borås distrikt samt utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* pekar på flera omständigheter som talar för denna ståndpunkt. Advokater företräder i sin yrkesverksamhet som regel enskilda intressen. Många advokater är som styrelseledamöter eller på annat sätt knutna till kreditinrättning eller bolag som kan vara borgenär i konkurs. Advokater är ofta ombud för köpmannaföreningarna som bl.a. tar till vara medlemmarnas intressen som borgenär i konkurs. Ingenting hindrar att sådan advokat eller den som direkt företräder enskild borgenär utses till förvaltare eller att advokat eller annan som i och för sig är behörig att vara förvaltare påverkas av gäldenären vid uppdragets utövande, även om han inte står i släktskaps- eller beroendeförhållande till gäldenären.

Kritiken mot att advokater eller andra som är köpmannaföreningarnas ordinarie platsombud väljs till förvaltare är dock enligt *advokatsamfundets* mening obefogad. Köpmannaföreningarna representerar i näringsidkares konkurser ofta ett flertal fordringsägare, som tillsammans innehar en väsentlig del av de oprioriterade fordringarna. Det är uppenbart att en advokat eller annan jurist som företräder en större kategori fordringsägare med oprioriterade fordringar inte har intresse av att gynna någon av dessa på annan fordringsägarers bekostnad. Denna situation är alls inte att jämföra med t.ex. den situationen att kronofogdemyndigheten skall föra ett skattemål på konkursboets vägnar, varvid det är helt ofrånkomligt att kronofogdemyndighetens opartiskhet — även om det sker med orätt — kommer att ifrågasättas.

I uttalandena till förmån för kronofogdealternativet bestrids i allmänhet att kronofogdemyndigheten som förvaltare i förenklad konkurs inte skulle

uppfylla kravet på opartiskhet. *Lantbrukarnas riksförbund* pekar på att förenklad konkurs avses att användas, när tillgångar saknas eller i varje fall uppgår till obetydliga belopp. *Statskontoret* framhåller att risken för intressekonflikter torde vara större i kronofogdemyndighetens nuvarande dubbla funktion att verkställa utmätning i både allmänna och enskilda mål än vid en sådan fullständig avveckling av tillgångar som förekommer i konkurs. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* pekar på att en förvaltare i konkurs kan utföra sina uppgifter mer eller mindre effektivt men i allmänhet inte till fördel eller nackdel för olika borgenärer. Det är svårt att föreställa sig att gäldenären skulle kunna obehörigen påverka kronofogdemyndigheten. *Minoriteten inom sparbanksföreningen* uttalar, att det förefaller vara ett verklighetsfrämmande antagande att kronofogdemyndigheten vid förvaltningen i förenklad konkurs som i regel är okomplicerad skulle kunna göra sig skyldig till — eller ens med något berättigande misstänkas för — mannamån. F.ö. innehåller förslaget att förvaltarens utdelningsförslag kan överklagas. *Kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt* uppger, att personal hos myndigheten i regel har förordnats till god man i fattigkonkurser som tillkommit efter ansökan av myndigheten och att detta förhållande på intet sätt har inverkat menligt på förtroendet från konkursdomarens, gäldenärens eller enskilda borgenärens sida. Tvärtom anser många gäldenärer det vara naturligt att personal från kronofogdemyndigheten förrättar bouppteckningen i konkursen. *Kronofogdeföreningen* framhåller att kronofogdemyndighetens dubbla funktion är av grannliga natur och kräver särskild omsorg vid utmätning. Kronofogdemyndigheten har en sådan dubbelroll också vid exekutiv auktion, då myndigheten ofta företräder staten som borgenär och samtidigt har att beakta enskild borgenärs anspråk. Trots de antydda svårigheterna och de principiella invändningar som kan riktas mot kronofogdemyndighetens dubbelroll har emellertid enligt föreningens erfarenhet systemet hittills fungerat i praktiken utan att sakligt underbyggda klagomål om bristande objektivitet har kunnat framställas. Om de planerade allmänna reformerna av exekutionsväsendet genomförs, kan längre fram övervägas om kronofogdemyndigheten bör ombildas till ett renodlat judiciellt organ. Ombildningen torde dock inte kunna förverkligas inom överskådlig tid. Detta bör emellertid inte hindra att kronofogdemyndigheten nu görs till förvaltare i förenklad konkurs.

Att kronofogdealternativet skulle erbjuda svårigheter i konfliktsituationer rörande statens anspråk i konkursen bemöts även av RSV, som bl.a. pekar på att kronofogdemyndigheten som förvaltare måste agera i de enskilda borgenärernas intresse för att återvinna skattemedel som gäldenären har betalt kort tid före konkursbeslutet. Vidare måste kronofogdemyndigheten som förvaltare pröva sina egna anspråk i konkursen beträffande både betalnings- och förmånsrätt. RSV instämmer emellertid i vad som har anförts i reservationen om möjligheten att komma till rätta

med dessa situationer genom att bl.a. skapa särskilda anordningar till enskilda borgenärens skydd. *Kronofogdeföreningen* och *kronofogdemyndigheten i Umeå distrikt* anmärker att den kritik som ibland riktas mot kronofogdemyndighetens dubbla roll som judiciellt organ och skatteindrivare från synpunkten att skattefordringarna därigenom gynnas i själva verket åsyftar en helt annan sak, nämligen skattefordringarnas privilegierade ställning enligt förmånsrättsreglerna. Myndigheten måste självfallet följa dessa regler.

Bland de remissinstanser som förordar advokatalternativet delar *RRV* och *Lidköpings tingsrätt* inte kommittémajoritetens bedömning att kravet på opartiskhet speciellt talar för detta alternativ. De anser att kommittémajoriteten har överdrivit betydelsen av kronofogdemyndighetens fiskala funktion och ser inget hinder för att kronofogdemyndigheten som förvaltare i förenklad konkurs skulle kunna tillfredsställa lika stora anspråk på opartiskhet och objektivitet som advokat.

Kravet på förvaltningens effektivitet intar självfallet en framträdande plats i remissyttrandena vid sidan av diskussionen om förvaltarens opartiskhet.

I en del remissyttrandena anmärks att det brister i effektivitet i nuvarande förvaltarkonkurser. *Kronofogdeföreningen* framhåller att insynen i advokaternas konkursförvaltning i allmänhet är bristfällig. Först när handlingarna har getts in till rätten kan borgenärerna ta del av vad som har inträffat. Önskemål om påskyndande av arbetet med konkursutredning eller anmärkningar mot försumlig advokat leder i allmänhet inte till något resultat. Innan förvaltningen resulterar i avveckling och slutredovisning förflyter i allmänhet alltför lång tid även i ganska okomplicerade konkurser. *Kronofogdemyndigheten i Sundsvalls distrikt* säger sig ha tråkiga erfarenheter av advokatförvaltning i konkurser och framhåller som de allvarligaste anmärkningarna att förvaltningen tar alltför lång tid och inte i så få fall resulterar i att konkursboets tillgångar helt går åt till förvaltningskostnaderna. Även *LO* kritiserar de nuvarande förvaltarkonkurserna från synpunkten att det brister i effektivitet.

RRV anser visserligen att effektivitetskravet allmänt sett bör kunna uppfyllas vid både advokat- och kronofogdealternativet, men i vissa fall av förenklad konkurs bör enligt verkets mening advokat som förvaltare kunna genomföra affärstransaktioner på ett smidigare sätt än om förvaltningen sker som myndighetsutövning. Mot denna bakgrund föreligger enligt verkets mening inte något omedelbart intresse för det allmänna att överta förvaltningen i konkurser. Också *kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt*, *handelskammarförbundet*, *fastighetsägareförbundet* och *advokatsamfundet* gör liknande uttalanden. *Advokatsamfundet* stryker under att det ibland kan riktas befogade anmärkningar mot advokaters sätt att genomföra konkursuppdrag likaväl som det kan finnas kronofogdar som skulle kunna vara väl lämpade i och för sig för uppgifter som

konkursförvaltare både i mindre och i större sammanhang. Samfundets uttalanden till förmån för advokatalternativet får emellertid uppfattas som allmänna synpunkter och samfundet erinrar om att advokaterna är den yrkesgrupp som har den största erfarenheten av praktiskt konkursarbete. Samfundet framhåller bl.a. att i förenklad konkurs kan ingå att avveckla en i gång varande rörelse. Arbetsuppgifter av det slaget bör handläggas på ett individuellt sätt och betydligt mer flexibelt än som kan begäras av kronofogdemyndigheten.

Från bl.a. kronofogdehåll uttalas å andra sidan tvivel om effektivitetskravet skulle tillgodoses med advokat som förvaltare i förenklad konkurs. *Kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt* framhåller att kommittémajoriteten utgår från att till förvaltare i allmänhet bör utses advokater som är specialiserade på konkursrätt och affärsjuridik. Enligt myndighetens erfarenhet finner man dock knappast sådana specialister utanför storstadsområdena. *Kronofogdeföreningen* gör ett liknande uttalande. *Kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt* anför att det kan vara svårt att finna advokater som har en kontorsorganisation som är tillräcklig för förvaltaruppdrag i konkurs. *Kronofogdemyndigheten i Umeå distrikt* anser att svårigheterna att finna advokat som är lämplig som förvaltare framför allt gäller de mindre konkurserna. De allra flesta advokatbyråer utgör nämligen alltför små enheter och kan inte väntas få förvaltaruppdrag i så stor omfattning som behövs för att de skall förvärva sakkunskap på området. Inte heller RSV tror att advokatalternativet kommer att leda till att något större antal advokater blir specialiserade på konkursförvaltning, och verket noterar att knappast ens kommittémajoriteten synes övertygad om detta.

I uttalandena till förmån för kronofogdealternativet åberopas liksom i reservationen som huvudargument bl.a. statens intresse som borgenär i förenklad konkurs. RPS anser att särskilt detta skäl är tungt vägande. *Länsstyrelsen i Kalmar län* framhåller att det är angeläget att staten i sin uppbördsverksamhet följer upp konkurserna. När det går till konkurs i uppbördsärenden är det med hänsyn till de stora ekonomiska intressen som ofta står på spel inte tillfredsställande att staten passivt avvaktar slutredovisningen utan att utöva kontroll över konkursförvaltningen och ta till vara möjligheterna till återvinning. *Kronofogdemyndigheterna i Norrköpings, Borås, Mariestads och Östersunds distrikt, utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* och *kronofogdeföreningen* gör liknande uttalanden. *Kronofogdemyndigheten i Mariestads distrikt* framhåller bl.a., att när skattefordringar förekommer i konkurs, kronofogdemyndigheten bäst kan bedöma dessa fordringars ofta speciella karaktär. Den föreslagna ordningen att fordringar inte skall bevakas i förenklad konkurs innebär vidare enligt myndighetens mening ett osäkerhetsmoment, som talar för att det allmänna bör få större inflytande över förvaltningen. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen*

anför bl.a. att gäldenärer ofta tillgriper åtgärder för att göra sina tillgångar oåtkomliga för exekution och att det vid utredningens undersökningar har framkommit att gäldenärer ibland använt konkurs för detta ändamål. Kronofogdemyndigheterna har enligt utredningens mening sannolikt bättre möjligheter än advokater att uppmärksamma och stävja sådana åtgärder och får förutsättas bättre kunna ta till vara möjligheterna till återvinning i konkurs.

Advokatsamfundet invänder mot det senast nämnda argumentet att skatteflyktsåtgärder inte är av den karaktären att de i egentlig mening har att göra med konkursförfarandet. Frågor om skatteflykt skall enligt samfundets mening omhänderas av taxeringsmyndigheter och inte av konkursförvaltare och heller inte av kronofogdemyndigheten. Samfundet påpekar vidare att om företagsinteckningar i enlighet med ett framlagt förslag (jfr prop. 1975/76:12) ges företräde till betalning framför arbetstagares lönefordringar förvaltarens uppgifter i nu aktuella konkurser kommer att ytterligare kompliceras och i ökad utsträckning avse andra borgenärsintressen än statens. Detta talar mot kronofogdemyndigheten som konkursförvaltare. Härtill kommer enligt samfundet att kronofogdemyndigheten inte under några omständigheter bör ifrågakomma som förvaltare i sådana konkurser i vilka staten inte har praktisk möjlighet att få utdelning.

Kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt anser logiskt att samma myndighet som har hand om specialexekutionen får hand om general-exekutionen. *Kronofogdemyndigheten i Mariestads distrikt* anför att väsentliga likheter finns mellan instituten utmätning och konkurs. Vid båda sker utredning om gäldenärens ekonomiska och personliga förhållanden, omhändertagande och realisation av egendom, bedömning av vilken realisationsform som är lämplig, prövning av vilka fordringar som har rätt till betalning, fördelning av influtna medel med iakttagande av förmånsrätt m.m.

Argumentet att kronofogdemyndighet som förvaltare i förenklad konkurs ofta kan dra nytta av utredning, som myndigheten har verkställt i ärende om skatteindrivning eller utmätning för annan fordran än skatt hos gäldenären, åberopas särskilt av *statskontoret* samt *kronofogdemyndigheterna i Kalmar, Hässleholms, Malmö, Mariestads, Örebro, Västerås och Östersunds distrikt*. *Statskontoret* framhåller att det mera undantagsvis förekommer att konkursgäldenären är okänd för kronofogdemyndigheten men att det vanligaste förhållandet är att myndigheten genom olika exekutiva åtgärder mot gäldenären under relativt lång tid har kunnat bilda sig en god uppfattning om dennes ekonomiska förhållanden. *Kronofogdemyndigheten i Malmö distrikt* anför att vare sig konkurs initieras av kronofogdemyndigheten eller av enskild borgenär myndigheten vanligen redan har tillgång till ett utredningsmaterial som underlättar boupp-teckning m.m. Medan kronofogdemyndigheten sålunda har åtskilligt

utredningsmaterial gratis, måste vid advokatalternativet materialet införskaffas på nytt och detta blir ett förhållandevis omfattande dubbelarbete som kan fördyra förfarandet. *Kronofogdemyndigheten i Östersunds distrikt* antar att förenklad konkurs i de flesta fall kommer att föregås av utmätningar eller utmätningförsök, och kronofogdemyndighetens förvaltarskap blir i stort sett en fortsättning på myndighetens tidigare mellanhavanden med gäldenären. *Kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt* lägger vikt vid att kronofogdemyndigheten som företrädare för staten som borgenär tar initiativ till konkurs i det övervägande antalet fall och att staten och arbetstagarna oftast är förmånsberättigade i konkursen. Enligt myndigheten förefaller det därför från tids- och kostnadssynpunkt helt naturligt att kronofogdemyndigheten har hand om förvaltningen. *Kronofogdemyndigheten i Mariestads distrikt* framhåller bl.a. att kronofogdemyndigheten har kontinuerliga och nära kontakter med andra myndigheter och kan dra nytta också av dessa myndigheters kännedom om gäldenärens person och hans verksamhet.

Gentemot synpunkter av nu berörda slag invänder *advokatsamfundet* att det inte kan generellt förutsättas att kronofogdemyndigheten redan före konkursen har fått goda kunskaper om gäldenärens ekonomiska förhållanden. I reservationen konstateras nämligen att detta i mindre grad gäller i storstadsdistrikten. Enligt samfundets mening förlorar argumentet härigenom sin bärkraft, eftersom det övervägande antalet förenklade konkurser torde vara att finna inom storstadsdistrikten.

Beträffande kronofogdepersonalens kvalifikationer att ha hand om förvaltningen i förenklad konkurs framhåller *kronofogdemyndigheten i Kalmar distrikt* att kravet på att förvaltaren skall vara lagfaren torde kunna uppfyllas vid de flesta kronofogdemyndigheter. Vidare är kronofogdemyndigheterna väl förtrogna med exekutionsrätt, kanske mer än några andra. Samma uppfattning har *kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt*. *Eksjö tingsrätt* anför bl.a. att kronofogdealternativet uppenbarligen medför att en viss enhetlighet kommer att prägla bedömningen i förekommande frågor men att detta knappast kan antas bli fallet vid advokatalternativet. RSV framhåller att kronofogdemyndigheterna i sin verksamhet har stöd av verket, men att motsvarighet härtill saknas vid advokatalternativet. Förvaltningsuppgifterna i de små konkurserna ställer vidare stora krav på affärsjuridiska kunskaper. *Kronofogdemyndigheten i Mariestads distrikt* gör gällande att kronofogdemyndigheten har bättre förutsättningar än advokat att driva förvaltningen också när det gäller förlikningsverksamhet, bl.a. med hänsyn till att kronofogdemyndighet som regel har ingående kännedom om gäldenären och har vana vid liknande överväganden i sin övriga verksamhet.

En del remissinstanser som förordar kronofogdealternativet framhåller att kronofogdemyndigheterna bör ha rätt att anlita utomstående för sådana förvaltningsuppgifter i förenklad konkurs som fordrar stor arbetsinsats

eller särskilda kvalifikationer. *Kronofogdemyndigheten i Norrköpings distrikt* anför att kronofogdemyndigheterna inte kan vara permanent rustade för mer krävande uppgifter som ibland kan förekomma i förenklad konkurs. Möjligheten måste åtminstone finnas övergångsvis, innan kronofogdemyndigheterna har fått behövlig personalförstärkning. *Statskontoret* föreslår att kronofogdemyndighet som förvaltare i förenklad konkurs i vissa fall, då förvaltning av tillgångar över en längre tidsperiod aktualiseras, skall kunna hos konkursdomaren begära att någon förordnas att biträda vid förvaltningen av sådana tillgångar. *Länsstyrelsen i Kalmar län* uttalar att kronofogdealternativet ger staten möjlighet att via konsulter tillföra konkursförvaltningen specialkunskap i fråga om lokaliseringsstöd, lån och garantier samt statsbidrag till nedläggningshotade företag.

Också de remissinstanser som förordar advokatalternativet synes i allmänhet utgå från att kronofogdemyndighet får anses vara i och för sig kompetent för förvaltningsuppgiften i förenklad konkurs. *Advokatsamfundet* ifrågasätter emellertid i viss mån denna uppfattning. Kompetent för uppgiften får enligt samfundet i vart fall den anses vara som befinner sig i kronofogdekarriären. Om man skall se till kronofogdemyndighetens verksamhet i stort, torde det inte vara en allmänt vedertagen uppfattning att kronofogdemyndighetens indrivningsverksamhet fungerar särskilt effektivt. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten får ibland en karaktär av slentrianmässighet och brist på personligt engagemang. Om kronofogdemyndigheterna skall byggas ut ytterligare, finns vidare anledning att förmoda att de kommer att som större ämbetsverk fungera utan den effektivitet som är önskvärd. Kronofogdemyndigheterna kommer dessutom att tvingas omhänderta en stor mängd olika ärenden. Samfundet har svårt att föreställa sig att det kan vara en ändamålsenlig ordning att låta kronofogdemyndigheten avveckla en i gång varande rörelse. Det är i allmänhet inte förenligt med tanken på tillskapandet av större ämbetsverk att ge verken arbetsuppgifter, som utan tvekan bäst handhas av någon som är beredd att handlägga dessa på ett individuellt sätt och betydligt mera flexibelt än vad som kan begäras av kronofogdemyndigheten. Till detta kommer att det förefaller uteslutet att sådana personer som befinner sig i kronofogdekarriären kommer att ha tid och möjlighet att ägna konkursuppgifterna tillräcklig uppmärksamhet. Sannolikheten talar för att konkursuppgifterna kommer att förläggas till kronofogdeassistentplanet, vilket innebär att de handläggs av personer med otillräcklig kompetens för uppgiften. Samfundet anser för sin del att en advokat har minst lika god kompetens som kronofogdemyndighet att handlägga de inledande förvaltningsuppgifterna. I kronofogdemyndighetens vanliga arbetssätt ingår inte förhandlingar med spekulanter på gäldenärens rörelse eller övriga tillgångar. Hela den förvaltningsfrågan är i övrigt mycket olämplig att anförtro åt ett statligt verk, anser samfundet. Samfundet påpekar också att i reservationen har angetts att kronofogde-

myndighet skulle nedlägga större intensitet i förvaltningen och kunna åstadkomma snabbare avveckling. Något bärande skäl härför har emellertid inte anförts.

Också i en del andra uttalanden ifrågasätts kronofogdealternativets lämplighet från effektivitetssynpunkt. *Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt* anser att effektiviteten kan bli lidande på förvaltningens karaktär av myndighetsutövning. Myndigheten framhåller att även kronofogdemyndighetens handlande som företrädare för staten som borgenär i allmänna mål har sådan karaktär. Partsställningen skulle kräva särskild omsorg vid handläggningen av förvaltaruppgifterna och skulle inte underlätta snabbhet i förfarandet. Vid advokatalternativet är däremot förvaltaren inte underkastad ämbetsansvar och kan arbeta smidigare och effektivare för att åstadkomma en snabb konkursavveckling. *Bankinspektionen* gör ett liknande uttalande. *Handelskammarförbundet* framhåller att kronofogdemyndigheterna i allmänhet torde sakna personal med tillräckliga affärsmissiga kunskaper och erfarenheter för att framgångsrikt ta till vara borgenärernas intressen vid avvecklingen av t.ex. en rörelse. *Fastighetsägareförbundet* åberopar att kronofogdemyndigheten inte har den erfarenhet av affärslivet som vid advokatalternativet normalt krävs beträffande den som utses till förvaltare.

Invändningen mot kronofogdealternativet att byte av förvaltare måste ske i de fall då förenklad konkurs övergår till ordinär konkurs bemöts med samma motivering som i reservationen av bl.a. *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen*. Utredningen tillägger att förvaltarbyte kan tänkas förekomma även vid advokatalternativet, eftersom advokat som har förordnats till förvaltare i förenklad konkurs kanske varken kan eller vill av olika skäl åta sig avvecklingen av ett ordinärt konkursbo. *Kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt* erinrar om att personal hos denna myndighet i regel har förordnats till god man i fattigkonkurser som har tillkommit efter ansökan av myndigheten. I de fall då konkursen har övergått till ordinär konkurs har gode mannen överlämnat bouppteckningen jämte andra uppgifter till förvaltaren i den efterföljande ordinära konkursen. Denne har i många fall endast behövt ombesörja försäljning och fördelning av inflyttna medel, och detta har sannolikt medfört bl.a. lägre konkurskostnader än om konkursen från början hade handlagts av advokat. *Lidköpings tingsrätt*, *handelskammarförbundet* och *SACO* åberopar däremot som ett skäl för advokatalternativet att det är angeläget att undvika förvaltarbyte vid övergång från förenklad till ordinär konkurs. Tingsrätten anser inte osannolikt att sådana övergångar kommer att bli vanligare än nu i motsvarande fall med hänsyn till att konkursdomaren kommer att i inledningsskedet ha bristfälligt underlag för att bedöma konkursens omfattning och svårhetsgrad.

Vad kommittémajoriteten har anförts om att skäl talar för att göra kronofogdemyndigheterna till kontrollorgan i ordinär konkurs och att det i

så fall inte är tillfredsställande att de också skulle vara förvaltare i förenklad konkurs som eventuellt har föregått den ordinära konkursen stryks under av några remissinstanser som förordar advokatalternativet, nämligen *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Malmö tingsrätt* och *Lidköpings tingsrätt*. Också *Eksjö tingsrätt* anser att det skulle inge starka betänkligheter att vid övergång från förenklad till ordinär konkurs låta kronofogdemyndigheterna i egenskap av kontrollorgan pröva riktigheten och lämpligheten av förvaltningsåtgärder som myndigheten själv tidigare har vidtagit. Tingsrätten framhåller emellertid att man inte behöver välja just kronofogdemyndigheterna som kontrollorgan i ordinär konkurs.

Möjligheten att de allmänna advokatbyråerna anlitas för förvaltaruppdrag i konkurser berörs av några remissinstanser som förordar advokatalternativet. *Fastighetsägareförbundet* anför att det kan vara lämpligt att advokat vid allmän advokatbyrå förordnas till förvaltare i förenklad konkurs när endast skatteskulder finns. *Oskarshamns tingsrätt* framhåller beträffande konkurser i allmänhet, att i den mån större samhälleligt engagemang anses önskvärt detta kan åstadkommas genom att jurister vid de allmänna advokatbyråerna anlitas som förvaltare. *Advokatsamfundet* anför däremot att någon prioritet just för de allmänna advokatbyråerna till förvaltaruppdrag i förenklad konkurs inte bör komma i fråga. Advokaterna på de allmänna byråerna saknar dessutom f.n. i allmänhet erfarenhet av konkursfrågor.

Frågan om den planerade omorganisationen av exekutionsväsendet med minskat antal kronofogdedistrikt och större personalorganisation inom distrikten har betydelse för kronofogdealternativets genomförande tas särskilt upp till behandling från några håll.

DON samt *kronofogdemyndigheterna i Östersunds och Luleå distrikt* hävdar att ombildningen till större distrikt är nödvändig för att kronofogdemyndigheterna skall kunna handlägga dessa uppgifter. De anser därför att omorganisationen bör ha trätt i kraft och varit i funktion någon tid, innan uppgiften att vara förvaltningsorgan i förenklad konkurs förs över till kronofogdemyndigheterna. Enligt *kronofogdemyndigheten i Luleå distrikt* torde överförandet inte vara möjligt inom ramen för nuvarande organisation med hänsyn till den specialisering som krävs för uppgiften. Frekvensen av förenklade konkurser skulle bli alltför liten inom ett relativt stort antal kronofogdedistrikt för att kronofogdealternativet skulle medföra åsyftade rationaliseringsvinster. Om alternativet likväl skulle genomföras före den planerade omorganisationen av kronofogdemyndigheterna, förordar myndigheten att i varje fall inom vissa län förvaltarskapen i samtliga förenklade konkurser i länet samlas hos en enda kronofogdemyndighet.

RSV, kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt och *kronofogdeföreningen* framhåller att rationaliseringsvinsterna med kronofogdealternativet självfallet blir större med större kronofogdedistrikt men ser

inget hinder att genomföra alternativet inom ramen för nuvarande organisation. Enligt RSV får till och med de minsta nu existerande kronofogdemyndigheterna anses mer lämpliga att vara förvaltningsorgan i förenklad konkurs än allmänpraktiserande advokater med en- eller tvåmansbyrå.

Också en del remissinstanser som förordar advokatalternativet berör den planerade omorganisationen. *Helsingborgs tingsrätt* menar att det i framtiden eventuellt starkt minskade antalet kronofogdedistrikt skulle medföra praktiska svårigheter vid kronofogdemyndigheternas utövande av förvaltarekapet i förenklad konkurs. *Domareförbundet* anlägger samma synpunkt. Förbundet framhåller att det kommer att finnas ett behov av nära kontakt mellan konkursdomaren och förvaltaren. Förbindelsen måste vara inte blott skriftlig och formell utan även kunna ske vid personliga sammanträffanden. Förvaltaren måste finnas lätt tillgänglig och om möjligt på tingsrättens kansliort. Kostnadsberäkningarna för kronofogdealternativet i betänkandet kommer knappast att visa sig hålla, om kronofogdemyndigheterna lokaliseras till endast ett fåtal platser i landet. Alla sammanträden inför konkursdomaren kommer då att ta längre tid och kontakterna mellan konkursdomaren och förvaltaren försvåras.

Det i reservationen anmärkta förhållandet att kronofogdemyndigheterna enligt förslaget prövar frågor om statlig lönegaranti för fordringar i förenklad konkurs och att denna prövning underlättas, om myndigheten också är förvaltare, återopas särskilt av *kronofogdemyndigheterna i Hässleholms, Malmö, Mariestads, Örebro, Söderhamns och Umeå distrikt* samt *LO*. *Kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt* uppger att personal hos myndigheten som regel förordnas till god man i fattigkonkurser som tillkommit efter ansökan av myndigheten och att sådana konkurser regelmässigt avslutas inom betydligt kortare tid än andra. Gode mannen brukar under arbetet med bouppteckningen inhämta uppgifter om löne- och pensionsskulder, och lönegarantibeloppen har i de flesta fall betalats ut redan någon vecka efter det att konkursen avskrivits. *Kronofogdemyndigheten i Söderhamns distrikt* anser att kronofogdealternativet borde ge bättre möjligheter att hindra sådant missbruk av den statliga lönegarantin som ibland har påtalats. *LO* anför att advokatalternativet skulle bli alltför omständligt, eftersom först advokaten skall utreda och pröva de arbetstagens löne- och pensionsfordringar som är utdelningsberättigade och sedan lämna uppgift härom till konkursdomaren, som i sin tur skulle ha att vidarebefordra uppgiften till kronofogdemyndigheten för den egentliga prövningen enligt lönegarantilagen. I nuvarande förvaltarkonkurser förekommer enligt *LO* tämligen ofta att underrättelse från förvaltaren till kronofogdemyndigheten om godkända bevakningar lämnas mycket senare än vad som kan anses vara "utan dröjsmål". I vissa fall medför förvaltarnas bristande tidsresurser att överläggningar eller förhandlingar som de anställdas fackliga organisationer har påkallat i frågor om anställningen

inte kommer till stånd eller onödigt kompliceras.

Om *kostnaderna* för de båda alternativen uttalar sig åtskilliga remissinstanser. Av de remissinstanser som förordar kronofogdealternativet instämmer bl.a. RSV, *kronofogdeföreningen* samt *kronofogdemyndigheterna i Hässleholms, Malmö, Mariestads, Söderhamns och Östersunds distrikt* i bedömningen i reservationen att det allmännas kostnader blir väsentligt lägre vid kronofogdealternativet än vid advokatalternativet. RSV konstaterar att även om personalbehovet vid myndigheterna skulle vara i det närmaste dubbelt så stort som har beräknats skulle kronofogdealternativet ändå vara avsevärt mycket billigare.

Advokatsamfundet och *grossistförbundet* ställer sig kritiska till beräkningarna i fråga om kronofogdealternativet och anser det inte alls sannolikt att kronofogdealternativet är billigare. Advokatsamfundet menar att detta alternativ torde förutsätta inte endast en utbyggnad utan även en omorganisation av kronofogdemyndigheterna. På grund härav bör de beräkningar av ökade kostnader som har redovisats i betänkandet före framläggandet av ett lagförslag ytterligare analyseras och kompletteras. I detta sammanhang anmärker samfundet att erfarenheterna från rättshjälpsreformen visar att kostnaden för handläggning av ett juridiskt ärende är lika stor vare sig enskild eller statsanställd advokat handhar ärendet. Samfundet vill vidare framhålla att en realistisk bedömning av effekten av förhørsinstitutet och av bortfallet av de s.k. 5.000-kronorsbolagen måste ge vid handen att antalet fattigkonkurser kommer att minska avsevärt. Att under dessa omständigheter bygga ut och omorganisera kronofogdemyndigheterna föranleder samfundet att starkt ifrågasätta om inte ett genomförande av kronofogdealternativet kan komma att innebära ganska betydande kostnadsökningar utan motsvarande nytta för det allmänna.

RRV, som förordar advokatalternativet, ifrågasätter inte att detta alternativ kan antas dra väsentligt högre kostnader utan menar t.o.m. att skillnaden kan väntas bli större än den angivna summan en miljon kr. om året. RRV anser att advokatalternativet inte bör genomföras utan att åtgärder vidtas för att åstadkomma en begränsning av kostnaderna. Härvid bör enligt RRV i första hand tas fasta på kommitténs synpunkter angående användningen av taxor och på anlitage av de allmänna advokatbyråerna.

Kommitténs uttalande att det är tänkbart att på sikt taxor kan utarbetas för bestämmande av arvode till förvaltare i förenklad konkurs anser *advokatsamfundet* oacceptabelt, möjligen med undantag för fattigkonkurser i ordets egentliga bemärkelse. Konkursförvaltningen lämpar sig enligt samfundet regelmässigt mycket illa för taxesättning. Förhållandena är ofta starkt varierande och det är alldeles uppenbart att arvodenas storlek kan variera starkt beroende på förhållandena i konkurserna. En taxesättning kommer ofrånkomligen att ha till följd att konkursförvaltaren inte känner någon uppmuntran att lägga ned det extra arbete på konkursavvecklingen som kan vara till direkt fördel för borgenärerna. Det intresse

som staten kan ha i arvodessättningen enligt lagen om allmän rättshjälp gäller principiellt inte konkursfallen. Tvärtom torde borgenärerna sakna förståelse för ett arvodessystem som kan komma att innebära att konkursförvaltaren av ekonomiska skäl känner sig förhindrad att lägga ned den energi på uppdragets fullföljande som är från alla synpunkter önskvärd.

Från organisatorisk synpunkt framhåller slutligen *RSV* och *kronofogdeföreningen* som angeläget att ett genomförande av kronofogdealternativet tidsmässigt samordnas med genomförande av förslaget till utsokningsbalk och den planerade omläggningen av den summariska betalningsprocessen. *RSV* framhåller i detta sammanhang också att vid ett genomförande av kronofogdealternativet utbildningen av personalen kommer att ägnas uppmärksamhet och att den omfattande fackutbildning verket bedriver utan svårigheter kan utvidgas till att omfatta de här aktuella uppgifterna.

4.2.4 Kontrollen över förvaltningen

Förslaget att någon rättens ombudsman inte skall förordnas och några granskningsmän inte förekomma i förenklad konkurs utan kontrollen över förvaltningen i stället utövas av i första hand konkursdomaren godtas av flertalet remissinstanser. Till dem som uttryckligen tillstyrker reformen i denna del hör bl.a. *RÅ*, *RSV*, *länsåklagarmyndigheten i Göteborgs och Bohus län*, *Jönköpings tingsrätt*, *kronofogdemyndigheterna i Västerviks, Hässleholms och Sundsvalls distrikt*, *SACO*, *fastighetsägareförbundet* och *Finansieringsföretagens förening*. *LO*, som förklarar sig inte ha något att invända mot att någon rättens ombudsman inte skall förordnas i förenklad konkurs, säger sig ha den erfarenheten att det i viss utsträckning förekommer att advokater ibland är konkursförvaltare och ibland rättens ombudsman. Detta måste anses olämpligt och inte vara befrämjande för den objektivitet och opartiskhet som rättens ombudsman har att iakttä. *Kronofogdeföreningen* anser att det vid genomförande av kronofogdealternativet torde vara nödvändigt att bygga upp ett lämpligt kontrollsystem.

Endast *domareförbundet* och *advokatsamfundet* är negativa till förslaget i förevarande del. *Domareförbundet* ifrågasätter — med tanke på kronofogdealternativet i fråga om förvaltningen — om det är lämpligt att en myndighet, tingsrätten, kontrollerar en annan myndighets ämbetsutövning. Enligt domareförbundets mening är även den av kommittén med utgångspunkt i advokatalternativet föreslagna lösningen svår att godta, eftersom konkursdomaren kommer att få ökade arbetsuppgifter, vilka i många fall kräver inte bara juridisk utan också ekonomisk sakkunskap. Uppgifterna blir inte rutinmässiga, vilket många gånger är fallet i nuvarande system. De måste därför i princip handhas av ordinarie domare.

De nya arbetsuppgifterna kräver enligt förbundet under alla omständigheter, att särskild utbildning anordnas, så att konkursdomaren får tillräckliga kunskaper beträffande redovisning, bokföringsgranskning och liknande. Härtill kommer enligt förbundets mening att halvårsberättelser enligt 56 § KL inte torde kunna avvaras i förenklade konkurser om konkursdomaren skall vara kontrollorgan. I vart fall blir det enligt förbundet nödvändigt, att förvaltaren tillhandahåller material för en noggrann prövning. Det skulle därför knappast bli fråga om en förenkling av arbetet för förvaltarens del. *Advokatsamfundet* understryker att den granskning av en redovisning som kan göras av rättens ombudsman måste vara avsevärt mera tillfredsställande än den granskning som kan göras av en person — konkursdomaren eller annan — som inte har följt avvecklingsarbetet. Konkursdomaren kommer att sakna förutsättningar att göra en sakrevision av förvaltarens redovisning. Skall konkursdomaren ge sig in på en verklig revision av redovisningarna, kommer detta att medföra ett betydande merarbete för konkursdomaren, ett arbete som säkerligen blir mera vidlyftigt än det arbete som en rättens ombudsman skulle behöva lägga ned på saken. Någon tidsvinst kan enligt samfundet inte åstadkommas genom att man inte utser rättens ombudsman i förenklade konkurser. Kostnadsmomentet beträffande rättens ombudsmans medverkan är obetydligt och kan inte sägas utgöra ett reellt skäl för avskaffande av institutet i dessa konkurser. Enligt samfundets mening är det därför angeläget att bibehålla rättens ombudsman i de allra flesta konkurser som inte är egentliga fattigkonkurser.

Också andra remissinstanser tar upp frågan om konkursdomarens kvalifikationer och menar att de av kommittén föreslagna ändringarna, genom att de ställer ökade krav på konkursdomaren, medför att konkursgöromålen vid tingsrätt i betydligt större utsträckning än f.n. bör anförtros ordinarie domare. Till dessa remissinstanser hör *JK, hovrätten över Skåne och Blekinge, DON, RSV, några tingsrätter, kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt och fastighetsägareförbundet*. Flera av dessa remissinstanser påpekar att endast mera rutinbetonade göromål bör anförtros tingsnotarie. Hovrätten och en tingsrätt anmärker, att ett genomförande av kommittéförslaget kommer att ställa krav på ökade resurser hos tingsrätterna. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* trycker på att konkursdomarna genom kurser eller på annat sätt erhåller tillräckliga kvalifikationer.

Hovrätten över Skåne och Blekinge och *Malmö tingsrätt* anser att förvaltaren i förenklad konkurs bör åläggas att avlämna berättelse enligt de regler som gäller i fråga om vanlig konkurs (56 § KL). Hovrätten framhåller att det stora flertalet av de förenklade konkurserna kan beräknas komma att bli avskrivna inom en kortare tidsrymd efter konkursbeslutet. Det torde därför vara tillräckligt att skyldigheten att avge ifrågavarande berättelser avser sådana förenklade konkurser som inte är avslutade viss angiven tid efter konkursbeslutet. Det kunde då också, anser hovrätten,

synas lämpligt att tidpunkten för avgivandet av berättelsen bestämdes till viss tid efter konkursbeslutet och inte — som vid ordinär konkurs — till i lag fixerade tidpunkter. Beträffande kvartalsräkningar som avses i 58 § tredje stycket KL delar hovrätten kommitténs uppfattning att krav härpå inte behöver ställas upp vid förenklad konkurs. Tingsrätten påpekar att kommittén borde ha föreslagit något system enligt vilket den som är missnöjd med förvaltningsåtgärd skall kunna göra sin röst hörd.

Lidköpings tingsrätt ifrågasätter om det behövs att förvaltaren avger redovisning till konkursdomaren, när förenklad konkurs avskrivs utan att tillgångar finns. Tingsrätten påpekar att god man i fattigkonkurs nu inte är skyldig att avge redovisning, och detta har enligt tingsrättens mening inte visat sig vara förenat med några olägenheter.

4.2.5 Konkursens upphörande

Domareförbundet anser det viktigt att en konkurs kan upphöra så snart konkursrättsliga hinder inte föreligger och utan att hänsyn tas till ovidkommande omständigheter, såsom förvaltarens redovisningsskyldighet och prövningen av dennes ersättningsanspråk. Redovisningsgranskning, prövning av förvaltararvode och återlämnande av egendom m.m. får ske snarast efter konkursens upphörande. Förbundet tar också upp en terminologisk fråga. Enligt förbundet är det oegentligt att använda termen avskrivning för konkursdomarens beslut om att förenklad konkurs upphör. Termen används i processrätten för beslut varigenom rätts befattning med ett mål eller ett ärende upphör utan att beslut i sak fattas. Termen har enligt förbundet varit användbar i fattigkonkurs, men för förenklad konkurs bör en annan skapas. Konkursdomaren och förvaltaren har i förenklad konkurs flera arbetsuppgifter kvar, när gäldenärens konkurstillstånd upphör. Den nya termen för konkursens upphörande bör vara lätt förstäligen för gäldenären. Det slutliga beslutet, när intet återstår att göra för konkursdomaren, kan benämnas t.ex. avslutning.

Flera remissinstanser diskuterar hur utdelningsförfarandet bör vara organiserat för att erbjuda borgenärerna ett tillfredsställande rättsskydd.

TCO, domareförbundet och grossistförbundet menar att den föreslagna bestämmelsen om att förvaltaren skall underrätta i utdelningsförslaget upptagen borgenär bör vidgas så att underrättelse om att utdelningsförslag föreligger också lämnas kända borgenärer som inte får utdelning. Domareförbundet anser det väsentligt att varje borgenär som genom att anmäla fordran eller på annat sätt har visat ett intresse för konkursen underrättas om dess avslutande. Enligt förbundet kan kostnaderna härför inte vara så stora. Förbundet påpekar också att tidningskungörelsen om utdelningsförslaget i sådant fall kan förenklas.

Hovrätten över Skåne och Blekinge och Malmö tingsrätt anser det vara en allvarlig brist att de bestämmelser kommittén föreslår inte innehåller

något om hur den skall förfara som vill göra invändningar mot förvaltarens utdelningsförslag. Hovrätten ifrågasätter vidare om inte den föreslagna tidsfristen för utdelningsförslagets fastställande, två veckor efter kungörelsen, är alltför knappt tilltagen för att ge borgenär möjlighet att med säkerhet hinna ta del av utdelningsförslaget och sedan hinna framföra sin invändning och grunderna för denna till konkursdomaren. Hovrätten finner vidare — i likhet med *Helsingborgs* och *Malmö tingsrätter* — det vara mindre tillfredsställande med en reglering av innebörd att konkursdomaren utan närmare genomgång och prövning skall fastställa utdelningsförslaget. Hovrätten ifrågasätter därför om inte man bör införa ett system innebärande att borgenär, som har anmärkning att göra mot utdelningsförslaget, åläggs att inom viss kortare tid efter kungörelsen framställa invändningar hos konkursdomaren. Konkursdomaren skulle sedan, om sådan invändning framställdes, ha möjlighet att inhämta yttrande däröver av förvaltaren och även att, om så skulle visa sig erforderligt, kalla borgenären och förvaltaren till förhandling. Skulle däremot ingen anmärkning göras mot utdelningsförslaget, borde föreskrivas att detta skall fastställas av konkursdomaren, såvida det inte innehåller uppenbara fel eller brister för vilket fall konkursdomaren skulle ha möjlighet att jämka förslaget. *Helsingborgs tingsrätt* ifrågasätter om inte det klanderförfarande som nu används i tillgångskonkurser är väl så ändamålsenligt som det förfarande kommittén föreslår.

Domareförbundet påpekar att konkursdomaren för att kunna ta ställning till utdelningsförslaget från förvaltaren måste få alla de handlingar som behövs för en saklig kontroll.

Advokatsamfundet menar att konkursdomaren inte bör engageras i utdelningsförslagets framläggande, eftersom han ofta inte har möjlighet att på ett tillräckligt säkert sätt ta del av underlaget. Samfundet anser vidare oklart vad som händer om förvaltaren och konkursdomaren har olika uppfattningar. Om ett av konkursdomaren fattat beslut angående utdelning överklagas, är det inte heller klarlagt vem som blir borgenärens motpart i målet inför hovrätten. Förvaltare, som givetvis kan komma att medge talan om överklagandet avser en ändring i det av förvaltaren upprättade förslaget, torde enligt samfundet inte kunna föra talan. Med den nuvarande ordningen för klandertalan är däremot sörjt för en bättre balans mellan borgenär och konkursförvaltning säger samfundet.

TCO framhåller det angelägna i att process- och överklagademöjligheterna utvecklas motivledes och jämförs med motsvarande möjligheter enligt lönegarantilagen.

Beträffande det fallet att förvaltaren, efter återförvisning upprättar nytt utdelningsförslag ifrågasätter *Helsingborgs tingsrätt* om konkursdomaren bör kungöra det nya utdelningsförslaget i andra fall än då detta innehåller mera ingripande ändringar. Även när ny utdelning är aktuell med anledning av att nya medel har tillkommit bör enligt tingsrätten samma princip gälla.

I en stor del av konkurserna är borgenärsförhållandena så klara att det är uppenbart vem medlen skall tillfalla vid en utdelning. I sådana fall borde förvaltaren efter konkursdomarens medgivande kunna dela ut medlen direkt till berättigad borgenär utan att kungörelse- och fastställelseförfarandet tillämpas. Tingsrätten påpekar vidare att om ett utdelningsförslag har gjorts om efter återförvisning måste borgenär som i nytt förslag blir utan utdelning underrättas om förslaget. *Domareförbundet* hävdar att underrättelse i det berörda fallet inte behöver sändas till samtliga borgenärer som har upptagits i förslaget utan att det är tillräckligt att de borgenärer som berörs blir underrättade.

Hovrätten över Skåne och Blekinge delar kommitténs uppfattning att det inte synes vara påkallat med något särskilt kungörelseförfarande innan konkursdomaren bestämmer arvode till förvaltaren och — vid tillämpning av 187 § — till rättens ombudsman. Hovrätten anser också tillfredsställande att konkursdomaren skall pröva ersättning till förvaltaren för kostnad som uppdraget har medfört. Hovrätten ifrågasätter om inte redan i samband med genomförandet av förslagen i förevarande betänkande borde tas upp motsvarande fråga beträffande ordinär konkurs.

Malmö tingsrätt ifrågasätter om inte arvode till förvaltare skall bestämmas innan utdelningsförslag upprättas.

Föreningen auktoriserade revisorer anser oklart om förvaltaren i sina kostnader även skall inkludera arvodet till den expertis som anlitas för komplicerade utredningar. Enligt föreningens uppfattning bör ersättning för sådan medverkan även kunna inrymmas i förvaltararvodet.

4.2.6 Ansvar för konkurskostnader

Många remissinstanser uttalar sin allmänna tillfredsställelse över att kommittén har löst de problem som f.n. är förenade med att god man i fattigkonkurs och förvaltare m.fl. i vissa andra fall kan bli utan ersättning. Hit hör bl.a. *hovrätten över Skåne och Blekinge* och *domareförbundet*.

I fråga om den konkurssökande borgenärens ansvar för konkurskostnaderna är åsikterna delade. *Länsstyrelsen i Södermanlands län, kronofogdemyndigheterna i Västerås* och *Sundsvalls distrikt, bankinspektionen* samt *domareförbundet* är positiva till kommitténs förslag om ett begränsat kostnadsansvar. *TCO, SACO* och *fastighetsägareförbundet* menar att den enskildes kostnadsansvar bör slopas eller göras mindre omfattande än vad beredningen har föreslagit. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *Jönköpings tingsrätt* ifrågasätter å andra sidan om inte kostnadsansvaret bör vara mer omfattande. Även *RRV* ställer sig tveksamt till begränsningen av borgenärens kostnadsansvar.

Till stöd för att borgenärens kostnadsansvar helt kan slopas anför *TCO* bl.a. att det uppstår administrativt merarbete, om det allmänna inte svarar för de kostnader som inte kan tas ut ur boet. Det fåtal fall där borgenär har

låtitt ansökning tillkomma endast i chikanerande syfte bör man komma till rätta med på annat sätt. SACO tror att de av kommittén uttalade farhågorna för meningslösa konkursansökningar i händelse av kostnadsansvarets slopande är överdrivna. De skäl som kommittén har anfört för ett avskaffande av sökande borgenärs ansvar har enligt förbundets mening så stor tyngd att de borde fått väga över. *Fastighetsägareförbundet* menar att den enskilde borgenärens kostnadsansvar bör förutsätta att ansökan gjorts i chikanerande eller eljest otillbörligt syfte. I gengäld skulle någon annan begränsningsregel inte behövas.

Jönköpings tingsrätt menar att nuvarande regler, att konkurssökande borgenär svarar för hela den kostnad som inte kan tas ur boet är av värde för att hindra konkursansökningar, som syftar till att trakassera en gäldenär eller eljest har ett otillbörligt syfte. Tingsrätten avstyrker därför den föreslagna begränsningen i borgenärens skyldighet att svara för konkurskostnaderna. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser att maximibeloppet för borgenärs subsidiära kostnadsansvar bör sättas i relation till kostnaderna för en normal tillgångslös konkurs. Härigenom skulle ansvaret bli större än en tiondel av basbeloppet. Hovrätten ifrågasätter vidare om inte förslaget bör omarbetas så att borgenärs kostnadsansvar begränsas till att omfatta enbart skillnaden mellan ett visst maximibelopp satt i relation till basbeloppet och de kostnader vilka inte kan tas ut ur konkursboet. Enligt hovrättens mening skulle en sådan reglering bättre än kommitténs förslag stämma överens med det tänkta ändamålet för bibehållande av borgenärs subsidiära kostnadsansvar. Hovrätten menar vidare att det skulle innebära en fördel om staten undantas från det särskilda kostnadsansvaret för borgenär. En lagstiftning av sådan innebörd torde i vart fall kunna komma att medföra en viss förenkling beträffande expeditioner m.m. Det torde också enligt hovrätten kunna ifrågasättas det meningsfulla med ett beslut av innebörd att staten förpliktas att i egenskap av konkurssökande utge ett visst belopp, medan det samtidigt förordnas att återstående konkurskostnader skall utgå av allmänna medel. Hovrätten ifrågasätter också det lämpliga i att konkursdomaren vid avskrivningsbeslut skall avgöra om borgenär skall förpliktas betala konkurskostnader och, om så skulle vara fallet, bestämma det exakta beloppet för borgenärens betalningsskyldighet. Som kommittén anför kan det när konkursen avskrivs fortfarande vara ovisst om och i vilken utsträckning boet räcker till betalning av konkurskostnaderna. Enligt hovrättens mening borde man därför avstå från att åstadkomma en exekutionstitel mot borgenären i dessa fall och endast låta avskrivningsbeslutet innehålla en erinran om borgenärens skyldighet att, därest boet skulle visa sig inte förslå till betalning av konkurskostnaderna, betala dessa kostnader intill ett angivet maximibelopp. Skulle borgenären sedan inte frivilligt erlägga betalningen, torde något statligt organ få söka utverka en exekutionstitel mot honom.

Domareförbundet framhåller att till konkurskostnaderna också hör kungörelsekostnader och andra kostnader hos konkursdomaren. Dessa bör behandlas som andra kostnader, dvs. förskjutas av boet. Om så inte har skett kan för fall, där boet inte förslår till att betala kostnaderna, i samband med kostnadsprövningen förordnas att utgiften skall stanna på statsverket. Ett motivuttalande i denna riktning är enligt förbundets mening önskvärt.

4.2.7 Företrädesordningen för konkurskostnader

Kommitténs förslag att konkurskostnader i förmånsrättshänseende skall gå före massafordringar mot boet får ett blandat mottagande av remissinstanserna. *Hovrätten över Skåne och Blekinge, länsstyrelsen i Södermanlands län, kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt och SACO* hör till de remissinstanser som godtar förslaget. *Göta hovrätt, kronofogdemyndigheterna i Stockholms och Västerås distrikt, handelskammarförbundet och sparbanksföreningen* vill ha en motsatt ordning till stånd. *Fastighetsägareförbundet* menar att åtminstone hyresfordran som riktar sig mot boet skall få gå före konkurskostnaderna, eftersom detta skulle möjliggöra för fastighetsägare att låta konkursbo få viss kredit och boet härigenom i vissa fall få möjlighet att tillgodogöra sig värdet av en rörelse med en välbelägen affärslokal.

JK är tveksam och anför att lika starka skäl synes tala för att låta företrädesordningen mellan konkurskostnaden och massafordringen vara den av kommittén föreslagna som den omkastade. Det synes *JK* tveksamt vilken ordning som kan vara den bästa. Det väsentligaste torde vara att få en bestämd ordning fastslagen. Om konkurskostnaderna skall utgå ur konkursboet före massafordringarna bör enligt *JK* lönegarantilagen ändras så att staten svarar även för arbetstagares lönefordran hos ett insolvent konkursbo.

Domareförbundet menar att problemet bör lösas genom att möjlighet öppnas att försätta konkursbo i konkurs. *Domareförbundet* erinrar om att kommittén räknar med att rättstillämpningen genom uttalanden av lagberedningen och kommittén skall bryta med nuvarande praxis. Det är möjligt att så kommer att bli fallet. Starka skäl talar dock enligt förbundets uppfattning för en lagändring av innehåll att konkurs kan tillgripas mot konkursbo. Oavsett inställningen i rättspraxis till möjligheten av att försätta konkursbo i konkurs, bör annars lönegarantilagen bli analogt tillämplig om konkursbo sätts ur stånd att betala löner till arbetstagare. Det är dock tveksamt om ett åberopande av det ursprungliga konkursbeslutet jämte ett påstående, att konkursboet numera är insolvent, är tillräckligt också för en praktisk tillämpning av lagen även om förvaltarens påstående bestyrks av den kontrollerande konkursdomaren. Förbundet förordar i vart fall en uttrycklig ändring i lönegarantilagen om man av de skäl som

kommittén anför inte vill ändra också konkurslagen.

Att kommittén har avstått från att ta ställning till frågan om konkursbo skall kunna försättas i konkurs anser *advokatsamfundet* olyckligt. Samfundet menar att kommittén hade bort i KL inarbeta vissa bestämmelser som möjliggör att konkursbo kan försättas i konkurs.

Även *LO* har den uppfattningen att kommittén borde ha utrett frågan huruvida insolventa konkursbon skall kunna försättas i konkurs eller inte och föreslagit en lagreglering. Det är enligt *LO* viktigt att denna fråga blir löst. Det bör enligt *LO*:s mening ankomma på kommittén att i sitt fortsatta arbete på nytt behandla denna fråga. Om kommittén därvid skulle komma fram till att möjligheter inte kan ges att försätta insolventa konkursbon i konkurs, måste arbetstagare hos sådana konkursbon tillförsäkras samma skydd som det lönegarantilagen ger i företagskonkurser.

Metallindustriarbetareförbundet instämmer i kommitténs uttalanden om att lönegarantilagen bör tillämpas även vid konkursbos insolvens.

4.3 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om förvaltningen vid större konkurser

4.3.1 Förvaltarens kvalifikationer

De grundläggande principerna i kommittéförslaget i denna del godtas av de flesta remissinstanserna. I flera yttranden betonas att nuvarande ordning vid konkursförvaltning inte alltid befrämjar en affärsmässig avveckling av konkursföretag och att konkurser inte avvecklas inom rimlig tid. Vissa remissinstanser, såsom *industriverket*, uttrycker den uppfattningen att realiserandet av konkursboets tillgångar inte så sällan sker på ett ekonomiskt mindre tillfredsställande sätt. Industriverket finner det därför vara motiverat att ställa strängare krav på konkursförvaltarens kompetens än nu gällande lag gör. Denna uppfattning delas av bl.a. *JK*, *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *RRV*, *RSV*, *Jönköpings tingsrätt*, *kronofogdemyndigheten i Göteborgs distrikt*, *advokatsamfundet*, *SACO*, *kronofogdeföreningen* och *sparbanksföreningen*. En del av dessa instanser betonar samtidigt vikten av att konkursdomaren mera individuellt än nu bedömer de enskilda advokaternas lämplighet.

Några remissinstanser medger att det är angeläget att tillföra de komplicerade konkurserna största möjliga sakkunskap men ifrågasätter om inte de kvalifikationskrav utredningen ställer upp leder för långt. Flertalet konkurser anses av dessa remissinstanser inte vara mer komplicerade än att de allmänpraktiserande jurister som nu anses lämpliga som konkursförvaltare även i framtiden bör kunna anlitas. Till dessa remissinstanser hör *Göta hovrätt* och *Eksjö tingsrätt*. Även *länsstyrelsen i Södermanlands län* och *domareförbundet* har en liknande uppfattning och framhåller att sådana specialister som kommittén har tänkt sig endast finns på större orter och att förvaltningskostnaderna i konkurser utanför dessa

orter till följd av dyra reseersättningar och krav på högre arvoden från förvaltarnas sida kan bli för höga. Enligt *domareförbundet* bör man beakta möjligheten till faktiskt samarbete mellan flera personer, varav endast en är utsedd till förvaltare. Vidare kan självfallet förvaltare vid behov anlita ekonomisk expertis. Även *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* påpekar att förvaltaren kan få hjälp från utomstående, bl.a. från länsstyrelsens skatteavdelning, som har tillgång till högt kvalificerade revisorer.

Flera av de remissinstanser som menar att de kvalifikationskrav utredningen uppställer går för långt anser att den av kommittén föreslagna självständiga prövningsrätten för konkursdomaren bör anses vara en tillräcklig garanti för att endast kvalificerade personer erhåller förvaltaruppdrag.

Vad som kan anföras till stöd för att kronofogdemyndigheten bör vara förvaltare i förenklad konkurs kan enligt *LO* åberopas till stöd för en lösning som innebär att kronofogdemyndigheten får handha förvaltningen också i ordinär konkurs. På så sätt vinner man enligt *LO* även den fördelen att förfarandet blir enhetligt. Man undviker också de problem som kan uppstå vid övergång mellan olika konkurshandläggningsformer. *LO* framhåller vidare att det hade varit värdefullt om kommittén närmare hade undersökt hur konkursförvaltare och gode män arbetar. Av intresse i sammanhanget hade varit att få en kartläggning av hur uppdragen fördelar sig på olika advokater, hur många uppdrag såsom förvaltare och god man ett visst bestämt antal advokater har på gång under en viss bestämd tidsperiod, hur många timmars arbete som läggs ned på varje uppdrag av ett visst bestämt antal förvaltare och gode män under en viss tidsperiod, hur ofta det förekommer att advokater i vissa konkurser är förvaltare och i andra rättens ombudsman. Det kan enligt *LO:s* mening i många fall antas att förvaltarnas stora arbetsbörda beror på att advokaterna tar på sig för många uppdrag.

Industriverket, länsstyrelsen i Södermanlands län, kronofogdemyndigheten i Luleå, metallindustriarbetareförbundet, grossistförbundet, köpmannaförbundet och *SHIO* anser att kommittén i alltför hög grad har betonat vikten av lagfarenhet hos förvaltaren. Länsstyrelsen menar att civilekonomer och andra personer med god och lång praktisk erfarenhet av ekonomisk förvaltning kan vara minst lika lämpliga förvaltare som de lagfarna. *Metallindustriarbetareförbundet* menar att kommitténs uttalande att en konkursförvaltare skall ha "erfarenhet av det ekonomiska livet", inte är tillräcklig garanti för att en tillfredsställande ekonomisk utredning om företagets framtidsutsikter görs inom ramen för konkursförvaltningen. I många konkurser torde de ekonomiska frågorna kräva betydligt mer sakkunskap av konkursförvaltningen än de rent juridiska. Enligt förbundets mening är det därför felaktigt att ställa sådana formella krav på juridisk sakkunskap att t.ex. gruppen auktoriserade revisorer inte kommer i fråga som konkursförvaltare.

Företagarnas riksförbund anser däremot att det i en konkurs ofta uppstår ett flertal rent juridiska frågor som kräver verklig sakkunskap hos förvaltaren.

Domareförbundet betonar kravet på opartiskhet. Enligt förbundet kan det samtidigt inte anses alltför diskvalificerande, att den som är insatt i gäldenärens affärer, t.ex. därför att han har varit dennes rådgivare, utses till förvaltare. Advokater och andra fristående ekonomiska rådgivare torde normalt kunna påräknas ändå iaktta opartiskhet. *Länsåklagarmyndigheten i Göteborgs och Bohus län* anser att till förvaltare inte får utses den som har varit bokförare och deklarationsmedhjälpare till gäldenären eller revisor i det aktiebolag som har försatts i konkurs. Länsåklagarmyndigheten säger sig ha påträffat åtskilliga sådana fall.

RÅ, överåklagaren i Göteborg och länsåklagarmyndigheten i Göteborgs och Bohus län framhåller att det från åklagarsynpunkt är angeläget att förvaltaren besitter sådana insikter att han kan göra en riktig bedömning, om misstanke om gäldenärsbrott föreligger. Garantier måste skapas för att systemet med brottsanmälningar fungerar i alla konkurser. Länsåklagaren påpekar också att i många fall har gjorts brottsanmälan utan att det har funnits anledning till det.

En åldersgräns för förvaltaren vid 67 år som kommittén har tänkt sig förefaller *domareförbundet* inte bara onödig utan också olämplig. Förbundet anser inte den av kommittén gjorda jämförelsen med en domare eller notarius publicus rättvisande utan vill i stället jämföra med advokat- och företagaryrket, där några åldersgränser inte finns. *Företagarnas riksförbund* har samma uppfattning.

Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, Malmö tingsrätt och domareförbundet anser att de kvalifikationskrav som enligt kommittén bör ställas på förvaltaren inte bara bör komma till uttryck motivedes utan bli lagstadgade. Enligt hovrätten bör i första hand anges att till förvaltare bör utses endast den som är advokat eller som kan beräknas ha motsvarande kunskaper och erfarenhet samt att förvaltaren skall ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver.

Malmö tingsrätt ifrågasätter om det finns något behov av en bestämmelse att till konkursförvaltare inte får utses någon som står gäldenären nära eller är beroende av honom, eftersom detta torde innefattas i det allmänna lämplighetskravet.

4.3.2 Utseende av konkursförvaltare

Ett tiotal remissinstanser godtar uttryckligen kommitténs förslag att konkursförvaltaren i fortsättningen skall utses av konkursdomaren och inte av borgenärerna. Hit hör bl.a. *JK, de båda hörda hovrätterna, RRV, bankföreningen, sparbanksföreningen, advokatsamfundet, domareförbundet, kronofogdeföreningen* och *Företagarnas riksförbund*. Kommitté-

förslaget avstyrks i denna del av *en tingsrätt, en kronofogdemyndighet, handelskammarförbundet* och *Finansieringsföretagens förening*.

Av de remissinstanser som godtar kommittéförslaget, menar *sparbanksföreningen* att en orsak till att avvecklingen av även förhållandevis små och okomplicerade konkurser inte sällan har dragit ut på tiden och föranlett stora kostnader har varit att förvaltningsuppdragen anförtratts personer utan önskvärda resurser. Förslaget att slutlig förvaltare skall utses inte av borgenärerna utan av konkursdomaren innebär därför ett steg i rätt riktning. Även *kronofogdeföreningen, kronofogdemyndigheten i Göteborgs distrikt* samt *Företagarnas riksförbund* menar att kommittéförslaget är till fördel för borgenärerna, eftersom man undviker vissa förvaltares jakt på fullmakter som ibland kan leda till att en olämplig förvaltare förordnas. Kronofogdeföreningen och kronofogdemyndigheten pekar härvidlag på att det har förekommit att till förvaltare har förordnats gäldenären närstående personer som har utnyttjat fullmakter från aningslösa borgenärer.

Bankföreningen godtar kommittéförslaget mot bakgrunden av de bestämmelser som förslaget innehåller för att säkerställa att förvaltare har tillräckliga kvalifikationer och åtnjuter borgenärernas förtroende. Föreningen anknyter till att konkursdomaren enligt ett uttalande av kommittén skall inhämta borgenärernas syn på förvaltarvalet och framför allt beakta vad som anförs från de borgenärer som särskilt berörs av förvaltarvalet. Föreningen menar att detta väl svarar mot den föreslagna lagtexten, vari såsom ett kvalifikationsvillkor för förvaltare anges att han skall åtnjuta borgenärernas förtroende.

Advokatsamfundet anser att det finns fog både för att förvaltarvalet skall ankomma på konkursdomaren och för att det skall ankomma på borgenärerna. För konkursdomaralternativet talar att önskemålet om opartiskhet säkerställs. För borgenärsalternativet talar att förvaltaren alltid kommer att väljas med borgenärernas förtroende. Enligt samfundets uppfattning är kommitténs medelväg att å ena sidan låta konkursdomaren avgöra förvaltarfrågan och å andra sidan föreskriva att förvaltaren skall ha borgenärernas förtroende godtagbar. Samfundet påpekar vikten av att konkursdomarens förordnande inte sker slentrianmässigt efter någon vid domstolen tillämpad rutin. För att borgenärernas intresse skall vara tillräckligt respekterat krävs enligt samfundet att konkursdomaren, när denne skall höra borgenärerna, endast fäster vikt vid de uppfattningar som framförs från sådana borgenärer vilka har ett reellt intresse av utfallet av konkurser, dvs. har någon praktisk möjlighet att få utdelning. Härvidlag bör bortses från sådana borgenärer vilkas utdelning får anses från början vara säkerställd. Samfundet hänvisar i detta sammanhang till 180 § KL.

Metallindustriarbetareförbundet tar upp frågan i vad mån representant för statsverket bör höras innan förvaltare förordnas. Förbundet påpekar att staten trots betydande engagemang i konkurserna löper risk att inte bli

betraktad som "betydande borgenär", därför att det statliga intresset är uppdelat på många olika myndigheter. Därför, och också av praktiska skäl, bör enligt förbundets mening samråd mellan konkursdomaren och statlig institution alltid äga rum angående förvaltarvalet. RRV tillmäter länsstyrelses och kronofogdemyndighets möjligheter till samråd med konkursdomaren vid val av förvaltare stor betydelse.

Domareförbundet menar däremot att en regel om att kronofogdemyndigheten skall höras särskilt inte bör vara nödvändig. Förbundet ifrågasätter om sådant samråd skall föreskrivas för något fall. Det är enligt förbundet självklart att ett gott samarbete upprätthålls mellan konkursdomaren och kronofogdemyndigheten, som ju ofta representerar den störste fordringsägaren. Detta samråd bör kunna utformas på sätt som för varje särskild ort finnes lämpligt. Det är inte alltid som kronofogden eller annan som är behörig för formellt samråd är tillgänglig, vilket kan fördröja beslutsprocessen onödigt. Ett sådant samråd, vilket måste dokumenteras, blir då tungrott utan motsvarande nytta.

Av de remissinstanser som inte godtar kommittéförslaget befarar *kronofogdemyndigheten i Hässleholms distrikt* att konkursdomarens förordnande kommer att ske på slentrianmässig grund efter turordning. Kronofogdemyndigheten menar att en reform på detta område kan anstå tills det avgörs om kronofogdemyndighet skall vara förvaltningsorgan i alla konkurser. *Malmö tingsrätt* vill behålla den nu gällande ordningen, därför att konkursdomaren annars skulle komma att ställas inför ytterst känsliga avgöranden som måste framstå som en i och för sig onödig gradering av förvaltarkandidaterna. Enligt *Finansieringsföretagens förening* bör borgenärerna ha den suveräna rätten att välja förvaltare. Möjligen bör konkursdomaren ha möjlighet att påverka valet då borgenärerna inte är ense.

Handelskammarförbundet anför att det såvitt förbundet vet inte finns belägg för att förvaltare som har valts av borgenärerna skulle ha handlat partiskt. Kommittéförslaget löser inte heller problemen med att få en opartisk förvaltare. Förbundet pekar i denna del på att om konkursdomaren väljer en av flera föreslagna personer de som inte vann gehör för sin kandidat med fog kan misstänka den valde för partiskhet. Väljer konkursdomaren en som inte har föreslagits av borgenär finns å andra sidan en risk för att förvaltaren kommer att sakna förtroende hos borgenärerna över huvud taget. Det kan enligt förbundet inte heller bortses från att kommitténs förslag kan leda till att förvaltarna utses slentrianmässigt enligt någon rutin. Detta gäller desto mer som enligt vad kommittén uttalar interimförvaltare helst också bör utses till slutlig förvaltare, och tiden endast i undantagsfall torde tillåta att konkursdomaren kan samråda med de större borgenärerna redan vid utseendet av interimförvaltaren. Förbundet förordar därför att nuvarande regler behålls. I andra hand påyrkar förbundet att bestämmelsen om utseende av förvaltare komplet-

teras med en hänvisning till 180 § KL, eftersom endast de borgenärer som inte är säkra på att erhålla utdelning men som har en reell möjlighet därtill bör tillerkännas inflytande.

RSV, kronofogdeföreningen och kronofogdemyndigheten i Eslövs distrikt ifrågasätter om inte systemet med interimsförvaltare kan slopas, om kommitténs förslag i fråga om utseende av förvaltare genomförs.

4.4 Kostnader för reformen

Advokatsamfundet menar att beräkningen av kostnaderna för kronofogdealternativet rimligen måste göras från den förutsättningen att konkurserna sköts av person med kronofogdekompetens och inte av assistenter som beräkningen har utgått från. *Grossistförbundet* pekar på att i reservationen inte torde ha tagits med kostnader för hyra, maskinutrustning, utbildning m.m., som vid advokatförvaltning normalt täcks av arvodena till förvaltaren och rättens ombudsman. *RRV* menar att skillnaden i kostnader mellan de båda alternativen kan väntas bli större än den i reservationen angivna merkostnaden för statsverket.

Några remissinstanser anmärker att personalbehovet vid genomförande av kronofogdealternativet sannolikt har beräknats för lågt. *RSV* konstaterar att även om personalbehovet skulle vara i det närmaste dubbelt så stort skulle statsverkets årliga utgifter för kronofogdealternativet ändå inte uppgå till mer än högst en miljon kr.

Kronofogdeföreningen anser att kostnadsberäkningen för kronofogdealternativet är alltför optimistisk. Detta gäller särskilt i storstadsdistrikten, där förvaltningen i förenklad konkurs — att döma av erfarenheterna från de exekutiva målen — blir mer tidskrävande än kommittén har förutsett. Föreningen anser också att en större andel av arbetsvolymen än som har angetts av kommittén kommer att belasta kronofogdepersonalen. Någon personalreserv finns totalt sett inte inom den lokala exekutionsorganisationen. Kronofogdemyndigheterna måste därför utökas med den personal som behövs för arbetsuppgifterna i förenklad konkurs. *Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt* anlägger samma synpunkter på sitt eget behov av personal, om kronofogdealternativet genomförs. *Kronofogdemyndigheten* anför bl.a. att en omständighet som bör beaktas är att en mycket stor del av konkurserna anhängiggörs med resultatlös betalningsanmaning som konkursgrund. I dessa fall saknar myndigheten i regel närmare kännedom om gäldenären. Tidigare erfarenheter ger myndigheten anledning tro att den i rationaliseringssyfte tänkta anknytningen till indrivningsverksamheten inte kan genomföras. Det stora antalet förenklade konkurser kommer därför att vid ett genomförande av kronofogdealternativet kräva avsevärd personalförstärkning. Med hänsyn till obekantskapen med de nya arbetsuppgifterna tillkommer dessutom ett stort behov av utbildning. *Kronofogdemyndigheten i Göteborgs distrikt*

uppger att det för förvaltning och avveckling av ett så stort antal konkurser som kan komma i fråga med de högt ställda krav på effektivitet, snabbhet och flexibilitet som förslaget förutsätter, krävs betydande personalförstärkning. Den tidsåtgång som i reservationen har beräknats för varje särskild konkurs är alltför knappt tilltagen. Myndigheten grundar sin uppfattning härom på bl.a. de erfarenheter som har vunnits vid handläggning av lönegarantiärenden och genom vissa kronofogdars godemansuppdrag. *Kronofogdemyndigheten i Malmö distrikt* lämnar för sin del liknande uppgifter.

Kronofogdemyndigheten i Mariestads distrikt pekar på att en ökning av personalbehovet motverkas, om centralmyndigheten för exekutionsväsendet utarbetar formulär m.m. för skilda moment i förenklad konkurs.

5 Föredraganden

5.1 Allmänna synpunkter

Vår lagstiftning om konkurs är sedan flera år tillbaka föremål för en genomgripande revision. De allmänna motiven för revisionen har jag redogjort för i den proposition om ändring i konkurslagen (1921:225, KL) som förelades riksdagen på våren 1975 (prop. 1975:6, s. 111). Både samhällsutvecklingen i stort och behovet av en modernisering av konkurslagstiftningen har gjort det nödvändigt att revidera konkursinstitutet i viktiga delar. Det har samtidigt stått klart att översynen bör ske etappvis.

De ändringar i KL som riksdagen på grundval av prop. 1975:6 beslöt tidigare under 1975 (LU 1975:12, rskr 1975:91) och som trädde i kraft den 1 juli 1975 avsåg i första hand den s.k. materiella konkursrätten, dvs. reglerna om förutsättningarna för att gäldenär skall få försättas i konkurs, gäldenärens förlust av rådigheten över sin egendom, återvinning till konkursbo och kvittning under konkurs. En av grundtankarna bakom reformen var att så långt möjligt motverka otillbörliga transaktioner från gäldenärens eller borgenärs sida i samband med förestående konkurs. Själva förfarandet vid konkurs berördes däremot bara i mindre omfattning av reformen. En nyreglering skedde sålunda av det förfarande som leder fram till beslut om konkurs. Övriga regler om konkursförfarandet, bl.a. reglerna om förvaltningen av konkursbo, bevakning av fordringar i konkursen och fördelning av boets medel mellan borgenärerna, är i huvudsak oförändrade sedan KL:s tillkomst år 1921.

Enligt KL kan en konkurs handläggas antingen som tillgångskonkurs eller som s.k. fattigkonkurs. Konkursdomaren beslutar om formen för

handläggningen i samband med att beslut om konkurs meddelas. Kännetecknande för förfarandet vid tillgångskonkurs är att förvaltningen och avvecklingen av gäldenärens bo uppdras åt en eller flera förvaltare som väljs av borgenärerna. Förvaltaren står under tillsyn av en rätts ombudsman. Syftet med konkursen är att tillgodose de konkurrerande betalningsanspråken genom utdelning till borgenärerna. Utdelningen grundas på de bevakningar av fordringarna som borgenärerna har gjort. Anmärkning mot bevakning liksom prövning av tvist angående bevakad fordran skall klaras av inom konkursens ram enligt en särskild i KL angiven ordning.

Förfarandet vid fattigkonkurs skiljer sig i väsentliga avseenden från proceduren vid tillgångskonkurs. Fattigkonkurs kommer till stånd när det finns anledning anta att gäldenärens bo inte täcker kostnaderna för en tillgångskonkurs. Förfarandet är i sådant fall inte inriktat på att åstadkomma någon avveckling av boet eller utdelning till borgenärerna. Fattigkonkurs syftar i stället till att med bibehållande av konkursens verkningar hindra att det i mindre konkurser uppstår kostnader som inte står i rimligt förhållande till boets omfattning. Meningen med förfarandet är främst att utreda om det finns förutsättningar för ordinär konkurs. Det finns för fattigkonkursernas del inte några regler om bevakning av fordran. Någon egentlig förvaltning av konkursboet kommer inte heller till stånd, utan konkursdomaren förordnar en god man att ta vård om gäldenärens bo. Den gode mannen har mycket begränsade befogenheter. En fattigkonkurs avskrivs normalt när gäldenären har gått ed på riktigheten av en av den gode mannen upprättad bouppteckning.

År 1965 avslutades 1.306 konkurser. Av dessa var omkring 590 (45 %) fattigkonkurser. Antalet konkurser har sedan år 1965 ökat kraftigt. Ökningen gäller i särskilt hög grad fattigkonkurserna. År 1974 avslutades sålunda 4.563 konkurser, varav omkring 3.200 (70 %) var fattigkonkurser. Ökningen motsvaras till mycket stor del av en stegring av andelen aktiebolagskonkurser. Antalet beslutade konkurser vari gäldenären var aktiebolag utgjorde sålunda 352 (24 %) år 1964 och 2.497 (59 %) år 1974. Hittills erhållna uppgifter för år 1975 pekar på att de angivna tendenserna består. Det totala antalet konkurser har dock inte stigit de senaste två åren.

Fattigkonkursernas växande antal förklaras till stor del av den nya nybildning av små aktiebolag som inleddes i början av 1960-talet och som kulminerade år 1972. Under denna tid och särskilt mot slutet av perioden skedde en kraftig expansion av s.k. 5.000-kronorsbolag. Dessa etablerades sannolikt i stor utsträckning av skattetekniska skäl. Gällande bolags- och konkurslagstiftning torde även i sin mån ha bidragit till att åtskilliga bolag bildats för mindre seriösa syften. Härpå tyder inte minst den mycket korta livslängden hos 5.000-kronorsbolag.

På sikt kan antalet tillgångslösa konkurser väntas minska till följd av den år 1973 gjorda ändringen i 2 § lagen (1944:705) om aktiebolag, varigenom

aktiekapitalets lägsta belopp har höjts från 5.000 till 50.000 kronor (SFS 1973:303). Reformen trädde såvitt gäller ny bolagsbildning i kraft år 1973 men har tillagts den övergångsbestämmelsen att äldre bolag med lägre aktiekapital skall upplösas i och med utgången av år 1978 (SFS 1973:1081).

Det finns givetvis också andra förklaringar till att fattigkonkursernas antal har stegrats kraftigt. Jag nöjer mig med att erinra om att hot om konkurs är ett effektivt påtryckningsmedel mot betalningsförsumliga gäldenärer. Vad särskilt gäller indrivningen av skattefordringar kan nämnas att kronofogdemyndigheterna regelmässigt har bemyndigande att pröva om konkursansökan bör göras mot gäldenär med skatteskulder. Det är vanligt att kronofogdemyndighet i stället för att begära utmätningssed använder konkursansökan som påtryckningsmedel mot gäldenär med ringa tillgångar — vare sig gäldenären är näringsidkare eller inte.

Mot nu angivna bakgrund är det naturligt att fattigkonkursernas roll har kommit i förgrunden på ett helt annat sätt än tidigare. Konkurslagskommittén, som har till uppgift att göra en allmän översyn av konkursförfarandet, har i ett delbetänkande, (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m.m., ansett det särskilt angeläget att nuvarande system med fattigkonkurser omprövas. Enligt kommittén är KL:s regler om fattigkonkurs i åtskilliga hänseenden både bristfälliga och svårtillämpade. Oklarheterna hänför sig bl.a. till frågan hur långt den gode mannens befogenheter sträcker sig. En påtaglig brist i den nuvarande lagstiftningen är vidare att den gode mannen kan bli utan ersättning för sitt arbete. Samtidigt är det ordinära konkursförfarandet enligt kommittén oproportionerligt dyrt och tidsödande i mindre konkurser.

Kommittén föreslår att ett särskilt förfarande (förenklad konkurs) skapas för de nuvarande fattigkonkurserna och en del av övriga konkurser. Förfarandet beräknas härigenom komma att omfatta mer än tre fjärdedelar av samtliga konkurser. Det förenklade förfarandet föreslås av kommittén bli avsevärt mer ingripande än förfarandet vid de nuvarande fattigkonkurserna. Det skiljer sig från förfarandet vid ordinär konkurs främst genom avsaknaden av regler om bevakning av fordran och vad som hänger samman därmed. En annan skillnad är att institutet rättens ombudsman anses kunna undvaras i de mindre konkurserna. Däremot föreslår kommittén att förvaltare skall utses i sådan konkurs.

Kommittén behandlar i betänkandet också vissa andra frågor. Sålunda föreslås bl.a. nya regler om ansvaret för konkurskostnaderna och om företrädesordningen mellan sådana kostnader och s.k. massafordringar. Vidare läggs fram förslag i fråga om konkursförvaltares kvalifikationer och utseende av förvaltare i sådana konkurser som inte skall handläggas i förenklad ordning. Kommittén föreslår också en del andra ändringar i KL jämte följdändringar i bl.a. lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs.

Betänkandet har remissbehandlats och fått ett i huvudsak positivt

mottagande. Remissinstanserna är ense om att gällande bestämmelser om fattigkonkurs är bristfälliga och oklara och att ett stort behov föreligger av en reform av konkursförfarandet, särskilt såvitt avser förfarandet i mindre och enklare konkurser. Åtskilliga remissinstanser uttalar sin tillfredsställelse över att kommittén har valt att behandla förfarandet i sådana konkurser med förtur. Kritiska röster saknas dock inte. Det gäller bl.a. formerna för det föreslagna förenklade förfarandet, där meningarna går isär bl.a. beträffande frågan vem förvaltaruppgiften skall ligga på.

En del remissinstanser behandlar också reformeringen av konkurslagstiftningen ur ett vidare perspektiv än det rent konkursrättsliga. Särskilt uppehåller man sig vid frågan hur samhällsekonomiska intressen bättre än nu skall kunna beaktas i samband med konkurs. Innan jag går närmare in på kommitténs förslag skall jag något beröra detta mer allmänna spörsmål.

En utgångspunkt för det fortsatta reformarbetet på konkursrättens område måste givetvis vara att konkursinstitutet anpassas efter de krav som det moderna samhället ställer. Som jag har framhållit i prop. 1975:6 (s. 114) gäller detta särskilt formerna för förvaltningen av konkursbo. Förändringarna inom det ekonomiska livet under den tid som har förflutit efter KL:s tillkomst har gjort att konkursförvaltningen ofta har blivit mera komplicerad. På konkursförvaltaren ställs inte bara krav på att han avvecklar konkursboet i vederbörlig ordning. Han måste också ta ställning till olika frågor av annat slag, t.ex. företagsekonomiska och arbetsrättsliga spörsmål. Till bilden hör vidare att samhället på ett helt annat sätt än tidigare har engagerat sig i det ekonomiska livet genom statligt kreditstöd i olika former, lokaliseringsstöd, statsbidrag till nedläggningshotade företag eller liknande. Samhället har också tagit på sig ett ökat ansvar för sysselsättningen. Vid företagskonkurs ställs därför särskilda krav på konkursförvaltningen när det gäller att bedöma företagets ställning i fråga om erhållet samhällsstöd eller behov av nytt sådant stöd och till sysselsättningsfrågorna.

Vid remissbehandlingen har mot denna bakgrund ställts frågan hur arbetsmarknads- och regionalpolitiska intressen skall beaktas i konkurs-sammanhang, särskilt såvitt gäller större konkurser. Frågan tas upp av bl.a. industriverket och länsstyrelsen i Södermanlands län, vilka menar att samhället bör få tillsätta en särskild förvaltare i konkurs (medförvaltare eller granskningsman), när de berörda intressena är hotade. Utredningen om säkerhetsåtgärder i skatteprocessen och en kronofogdemyndighet vill gå än längre och förordar att möjlighet införs till tvångsförvaltning redan före beslut om konkurs. Några remissinstanser är inne på tanken att skapa ett informationssystem som kan initiera samhälleliga insatser i så god tid att konkurs kan undvikas.

Vad remissinstanserna har anfört rör frågor av stor betydelse för samhällets möjligheter att motverka ogynnsamma följder av konkursförfarandet. Jag vill härvidlag till en början erinra om att konkurs inte är den

enda ordning varigenom konkurrerande borgenärers anspråk mot betalningsförmögen gäldenär kan tillgodoses. Vid sidan av konkurs står framför allt ackord till buds för att sanera gäldenärs ekonomiska förhållanden. Denna form för uppgörelse mellan gäldenären och borgenärerna hindrar under vissa förutsättningar konkurs och motverkar därför en värdeförstörande tvångsavveckling av gäldenärens verksamhet. Den erbjuder vidare många gånger de inblandade intressenterna ekonomiskt mera tillfredsställande lösningar än konkurs. Genom den nya ackordslag som tillkom år 1970 har systemet med ackord blivit ett betydligt mer användbart medel än tidigare för att i kritiska situationer åstadkomma en uppgörelse mellan gäldenären och borgenärerna med minsta möjliga förlust för företag och anställda.

Med det nu sagda har jag endast velat fästa uppmärksamheten på att de samhällsekonomiska problem som remissinstanserna har berört inte gör sig gällande med samma styrka vid ackord som när gäldenären försätts i konkurs. I det senare fallet är förfarandet inriktat på att gäldenärens egendom skall avyttras och behållningen fördelas mellan borgenärerna. Avser konkursen ett företag, medför konkursen vanligen att detta läggs ned. En ackordsuppgörelse erbjuder smidigare möjligheter till sanering av gäldenärens ekonomiska förhållanden utan att företagets verksamhet behöver upphöra. Självfallet kan dock även vid ackord uppstå svårigheter att tillgodose de arbetsmarknads- och regionalpolitiska intressen som remissinstanserna syftar på.

Från samhällets sida har gjorts stora ansträngningar att komma till rätta med svårigheterna. Frågor om ackord beträffande låne- och bidragsfordringar av typen industrigarantilån och lokaliseringsstöd handläggs numera av ett särskilt organ inom arbetsmarknadsdepartementet, nämligen expertgruppen för samordning och uppföljning av företag som har fått statligt stöd (EFSU). EFSU har också en allmänt samordnande roll i fråga om bevakning av statens fordringar i företag som har fått statligt stöd. De samhällsekonomiska aspekterna vid företags obestånd tillgodoses också på andra vägar.

Enligt min mening måste vid företags konkurs borgenärernas intressen sammanvägas med arbetsmarknads- och regionalpolitiska intressen. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att man bättre än nu skall kunna beakta dessa senare intressen. Konkurslagskommittén överväger f.n. frågan om att införa ett system med en representant för det allmänna i konkurs för att tillgodose de berörda samhälleliga intressena. Också den av bl.a. LO berörda frågan om information till anställda i samband med konkurs prövas f.n. av konkurslagskommittén. Vidare avser chefen för finansdepartementet att föreslå att särskilda sakkunniga tillkallas för att utreda behovet av samordning av statliga åtgärder vid företags obestånd m.m. De förslag till vidgat samhällsinflytande vid konkurs som har förts fram vid remissbehandlingen bör mot angivna bakgrund lämpligen tas upp i andra

sammanhang. Detta bör dock inte hindra att man redan i detta lagstiftningsärendet i görlig mån tillgodoser önskemålet om att ge de samhälls-ekonomiska intressena en mer framträdande plats vid konkurs. Jag tänker här främst på frågan vilka kvalifikationer som konkursförvaltare bör ha. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

Ett särskilt skäl att nu ta upp frågan om hur mindre konkurser skall handläggas är önskemålet att öka möjligheterna att beivra allvarigare former av gäldenärsbrott. Detta har uppmärksammats inte bara av kommittén utan också i andra sammanhang. I prop. 1975/76:82 har regeringen lagt fram förslag om sådana ändringar i brottsbalken som skall göra det möjligt att styra de tillgängliga utredningsresurserna till de områden där de bäst behövs för att bekämpa den ekonomiska kriminaliteten. Genom en revision av KL:s regler om fattigkonkurs kan ännu ett steg tas i denna riktning.

I enlighet med det anförda bör den delreform på konkursrättens område som nu är aktuell utformas på det sätt som kommittén har föreslagit och som i huvudsak har godtagits av remissinstanserna. Att som en instans har hävdats avstå från en reform beträffande mindre konkurser av hänsyn till eventuella konsekvenser av en ny utsökningsbalk beträffande bl.a. ett förstärkt utmätninginstitut anser jag inte kunna komma i fråga. De skäl som kommittén har angett för att det nuvarande systemet med fattigkonkurs nu bör avlösas av en mer effektiv ordning talar med styrka för att den föreslagna revisionen kommer till stånd. Jag förordar att kommittéförslaget även i övrigt läggs till grund vid utarbetandet av ändrade regler i de hänseenden som berörs i betänkandet. Härutöver bör också göras ett par smärre justeringar i KL som faller utanför ramen för betänkandet (bl.a. beträffande 199 §).

5.2 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om mindre konkurser

5.2.1 Reformens inriktning

Systemet med de nuvarande fattigkonkurserna är behäftat med många brister. Eftersom förfarandet vid sådan konkurs är föga ingripande, kan mindre nogräknade gäldenärer ha åtskilligt att vinna på att före konkursutbrottet bringa ned sina tillgångar så att konkursen blir handlagd som fattigkonkurs. Bl.a. saknas regler om att eventuella gäldenärsbrott skall efterforskas. Inte heller finns möjlighet att genom återvinningstalan få egendom att återgå till boet. Reglerna om fattigkonkurs är också i övrigt knapphändiga och svårtillämpade. Det inträffar ofta att den gode mannen inte kan få ersättning för sitt arbete. Det blir därför givetvis svårt att finna personer som är lämpliga och villiga att åta sig uppdrag som god man, vilket i sin tur kan leda till att olämpliga personer ibland förordnas. Andra olägenheter av det nuvarande systemet hänger samman med att kostnaderna för en ordinär konkurs är så höga att i många fall hela boet går åt till

sådana kostnader medan gäldenären, om konkursen handläggs som fattigkonkurs, får behålla motsvarande del av boets medel. Detta går i det senare fallet ut över de prioriterade fordringsägarna. De försök som i praxis — bl.a. vid Stockholms tingsrätt — har gjorts för att komma till rätta med olägenheterna kan inte anses ha gett tillräckligt resultat.

För att motverka de nackdelar som är förenade med nuvarande regler om fattigkonkurs föreslår kommittén att dessa skall ersättas av ett nytt förfarande, kallat förenklad konkurs. Detta skall enligt förslaget tillämpas inte bara i nuvarande fall av fattigkonkurs, dvs. när gäldenärens bo inte kan antas räcka till kostnaderna för en ordinär konkurs, utan också i andra fall när boet kan antas vara av enkel beskaffenhet. Normalt bör förenklad konkurs användas när tillgångarna i boet understiger summan av sju basbelopp. Någon fix gräns anser kommittén dock inte böra skrivas in i KL. Även andra omständigheter bör nämligen påverka valet av handläggningsform, främst tillgångarnas och skuldernas beskaffenhet och hur många borgenärer som kan väntas få någon utdelning. Prövningen av om konkurs skall handläggas i ordinär ordning eller som förenklad konkurs skall göras av konkursdomaren i samband med konkursbeslutet.

En annan viktig nyhet i kommittéförslaget är att boet vid förenklad konkurs i princip alltid skall tas om hand av en förvaltare. Dennes funktioner skall i flera avseenden vara desamma som i ordinär konkurs. Sålunda skall t.ex. försäljning av egendom och utdelning till borgenärer kunna äga rum. Den största skillnaden mot det ordinära förfarandet är enligt förslaget att borgenärerna inte skall behöva bevaka sina fordringar för att kunna komma i fråga för utdelning. I stället skall förvaltaren på grundval av utredningsmaterialet pröva vilka fordringar som finns, hur stora de är och vilken förmånsrätt de har. Något särskilt organ för kontroll av förvaltarens åtgärder föreslås inte vid förenklad konkurs. Inte heller ges möjlighet till någon rättslig prövning av tvistiga fordringar inom konkursens ram. I stället skall förvaltaren i första hand söka träffa uppgörelse med borgenärerna. Kvarstående tvistefrågor prövas på utdelningsstadiet.

Som jag har nämnt tidigare har remissinstanserna i allmänhet gett uttryck åt en positiv inställning till kommitténs förslag. Det saknas dock inte kritiska instanser. Det är främst i tre hänseenden som invändningar riktas mot förslaget. Några remissinstanser, däribland Göta hovrätt och domareförbundet, menar att det nya förfarandet blir onödigt komplicerat i de konkurser där någon utdelning till borgenärerna inte blir aktuell, dvs. i de fall som nu handläggs som fattigkonkurs. Vad gäller de mindre tillgångskonkurser som enligt förslaget skall handläggas i förenklad ordning anser åtskilliga instanser att bevakningsförfarandet bör behållas och att den eftersträfvade förenklingen bör uppnås på annan väg. Till de instanser som för fram synpunkter av detta slag hör bl.a. Göta hovrätt, handelskamarförbundet, domareförbundet, advokatsamfundet och LO. Slutligen anförs från flera håll kritik mot det sätt på vilket kommittén har

dragit gränsen mellan ordinär konkurs och förenklad konkurs.

De kritiska synpunkter som sålunda har kommit fram vid remissbehandlingen fäster uppmärksamheten på en grundläggande svårighet när det gäller att finna en enklare, billigare och i övrigt mer ändamålsenlig form för handläggningen av mindre konkurser än den KL nu tillhandahåller. Som jag förut har framhållit är det ett önskemål från samhällets sida att hindra missbruk av nuvarande regler om fattigkonkurs, så att bl.a. eventuella gäldenärsbrott i görlig mån uppdragas och beivras. Det är också angeläget att förtydliga bestämmelserna om hur konkurser av denna kategori skall handläggas. Önskemålen kan knappast tillgodoses utan att man effektiviserar förvaltningen av konkurserna och ger något utförligare regler för handläggningen. Åtgärder av sådant slag kan emellertid i sin tur verka i "komplicerande" riktning. På motsvarande sätt kan strävandet efter förenkling av mindre tillgångskonkurser tänkas medföra olägenheter från t.ex. rättssäkerhetssynpunkt. Slopandet av bevakningsförfarandet kan sålunda skapa vissa problem i fråga om hur man skall konstatera vilka fordringar som finns i konkursen.

De berörda svårigheterna bör enligt min mening inte överdrivas. Allmän enighet råder om det befogade i att en reform på området kommer till stånd. Vad saken gäller är närmast att finna en lämplig form för att tillgodose de olika intressen som här bryter sig mot varandra. För att komma fram till en tillfredsställande lösning synes det vara lämpligt att behandla invändningarna mot kommittéförslaget i tur och ordning.

Vad först gäller invändningen att den föreslagna utbyggnaden av förfaranderegleringen i nuvarande fattigkonkurser skulle göra systemet onödigt komplicerat kan jag så till vida hålla med de kritiska instanserna, att förslaget formellt sett inte innebär någon förenkling i förhållande till vad som gäller nu. De krav på snabbare och billigare handläggning som har förts fram i diskussionen har emellertid knappast gällt denna typ av konkurser. Beträffande fattigkonkurserna har i stället påtalats att det nuvarande systemet medför att det under vissa omständigheter kan löna sig för en insolvent gäldenär att före konkurs göra sig av med alla sina tillgångar. Detta hänger bl.a. samman med att risken för upptäckt av brott eller annat otillbörligt förfarande generellt sett är ganska liten vid fattigkonkurs. I detta fall kommer f.n. inte någon egentlig förvaltning av boet till stånd, och den gode mannens uppgifter är starkt begränsade. Inte heller finns möjlighet till återvinning av egendom som gäldenären har avhänt sig. Kommittéförslaget utjämnar på dessa punkter skillnaden mellan handläggningen av större och mindre konkurser. Med hänsyn till vikten av att man kan komma till rätta med gäldenärsbrott och andra otillbörliga förfaranden anser jag att förslaget här innebär ett steg i rätt riktning. Förslaget ger också i övrigt, bl.a. genom regeln att förvaltare skall förordnas, möjlighet till en mer aktiv förvaltning än den som kommer till stånd vid nuvarande fattigkonkurs. Härigenom torde i vissa fall utdelning

till borgenärerna kunna komma till stånd beträffande medel som annars inte skulle ha varit tillgängliga för borgenärerna.

Man kan självfallet inte bortse från att ett mera ingripande förfarande ibland kan vara utan värde i de fall varom nu är fråga. Att i förväg skilja ut sådana fall anser jag dock ogörligt. Genom reglernas konstruktion får ses till att man uppnår behövlig flexibilitet i tillämpningen. Förfarandet måste också vara utformat så, att man tillgodoser löneborgenärernas intresse av att lönegarantimedel betalas ut snabbt och säkert. Jag förordar med hänsyn till det anförda att en reform av förfarandet i nu berörda del sker i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget.

Kritiken mot förslaget att i förenklingssyfte slopa bevakningsförfarandet i vissa mindre tillgångskonkurser går i allmänhet ut på att en sådan ändring inte ger någon reell vinst. Det blir enligt de kritiska remissinstanserna mer tidsödande och kostsamt att slopa bevakningsförfarandet än att låta borgenärerna själva utreda, precisera och anmäla sina fordringar. LO framhåller att det från rättssäkerhetssynpunkt måste vara av särskilt intresse att utredningen om löneborgenärernas fordringar är tillförlitlig och grundas på ett sakligt och korrekt utredningsmaterial. Flera av remissinstanserna påpekar också att man med den av kommittén föreslagna ordningen löper risken att fordringar blir felaktigt bedömda eller inte uppmärksammade och att förvaltaren kan få stora svårigheter att upprätta utdelningsförslag. Några instanser anser vidare att det slojade bevakningsförfarandet kan dra med sig avsevärda problem när det gäller hanteringen av tvistiga fordringar. Med kommittéförslaget sparas sålunda eventuella tvister till konkursens avslutande, vilket förlänger avvecklingstiden. Från några håll framhålls att ett slopande av bevakningsinstitutet i vart fall måste förenas med en skyldighet för borgenärerna att anmäla sina fordringar till konkursboets företrädare.

Eftersom tanken att slopa bevakningsförfarandet är en kärnpunkt i kommitténs förslag beträffande handläggningen av mindre tillgångskonkurser, skall jag till en början uppehålla mig något vid bevakningens roll i konkurs. Den primära effekten av en bevakning är givetvis att företrädarna för konkursboet uppmärksammas på fordringens förekomst. Bevakningens viktigaste funktion är emellertid att den i princip utgör förutsättning för att borgenär skall ha rätt till utdelning i konkursen. För utdelning krävs nämligen att det på något sätt har klarlagts att borgenärens krav är befogat. En summarisk prövning av framställda anspråk måste äga rum inom konkursens ram. Huvudregeln är att var och en som bevakar sin fordran i konkursen äger rätt till utdelning i enlighet med yrkandet, om bevakningen inte blir föremål för anmärkning. Görs anmärkning mot bevakningen prövas fordringen i s.k. jävprocess. Förfarandet vid själva utdelningen blir därefter i normala fall förhållandevis enkelt.

När man skall bedöma möjligheterna till förenkling av mindre tillgångskonkurser är det av visst intresse att ställa kommitténs förslag om

slopande av bevakningsförfarandet i relation till vad som har kommit fram vid kommitténs statistiska undersökning av ordinära konkurser som avslutades under år 1974 (se avsnitt 2.5 och bilaga 2). Av totalt 1.332 ordinära konkurser avslutades 1.203 (90,3 %) genom slututdelning enligt 146 § KL och 104 (7,8 %) genom avskrivning enligt 186 § KL. Utdelningen översteg i de fall konkursen avslutats enligt 146 § i 61 % inte 50.000 kr. Utdelning till oprioriterade borgenärer förekom i 181 konkurser (15,0 %). Den genomsnittliga utdelningsprocenten för borgenärer utan förmånsrätt var 3,5. Enligt konkursbouppteckningen förekom genomsnittligt 56 borgenärer i konkurs, varav 14 fick utdelning. I 57,8 % av konkurserna fick endast 6 eller färre borgenärer någon utdelning.

De redovisade siffrorna tyder på att bevakningsinstitutet i åtskilliga fall har betydelse främst för en minoritet av borgenärerna i konkursen, nämligen de bäst prioriterade. Att klarlägga förekomsten och omfattningen av dessa fordringar torde i mindre konkurser ofta kunna ske utan ett så formbundet bevaknings- och anmärkningsförfarande som KL f.n. föreskriver. Uppenbarligen bör det vara möjligt att till fördel för såväl borgenärerna som gäldenären genom ett mer flexibelt och snabbt förfarande klarlägga vilka de utdelningsberättigade fordringarna är och därefter fastställa utdelningens storlek. Genom att på lämpligt sätt avgränsa tillämpningsområdet för de konkurser där bevakningsförfarandet slopas bör man kunna undvika de problem som har framhållits vid remissbehandlingen.

Till förmån för kommitténs förslag i denna del talar enligt min mening också andra skäl. Inte från något håll har anvisats någon konkret möjlighet till annan mera avsevärd förenkling än den som kommittén har föreslagit. Det torde även vara förhållandevis svårt att konstruera konkurssystemet så att man i andra hänseenden vinner rationaliseringsmässiga fördelar som uppväger ett bibehållande av bevakningsinstitutet. Man kan inte heller gärna tänka sig en ordning med tre slag av konkursförfaranden: ett för ordinära konkurser, ett annat för mindre tillgångskonkurser (med bibehållet bevakningskrav) och ett tredje motsvarande vad som nu räknas till fattigkonkurser. Detta skulle leda till ett onödigt komplicerat system, som vore förenat med betydande tekniska nackdelar. Jag kommer därför till slutsatsen att det är en riktig linje att dela upp konkurserna handläggningmässigt i två grupper, den ena med bevakningsförfarande och den andra utan. Till den förra gruppen kommer då att höra ordinära konkurser av större omfattning och till den senare mindre tillgångskonkurser liksom utdelningslösa konkurser (dvs. nuvarande fattigkonkurser). Jag vill i sammanhanget tillägga att den mera vittsyftande frågan hur förfarandet i ordinära konkurser skall vara anordnat f.n. utreds av konkurslagskommittén. Den uppdelning av konkurser i två huvudgrupper som jag nu har förordat utesluter givetvis inte att kommittén beaktar möjligheterna att förenkla förfarandet också i de större konkurserna.

Med den av mig nu valda lösningen blir det av underordnad vikt att ta ställning till om man eventuellt bör i mindre konkurser ersätta bevakning med en mer formlös anmälan om fordringens förekomst. Några större fördelar torde knappast stå att vinna genom att i lag föreskriva skyldighet för borgenär att göra sådan anmälan. Jag anser därför inte att man bör belasta regleringen av mindre konkurser med särskilda föreskrifter härom.

Vad slutligen gäller den gränsdragning mellan större och mindre konkurser som kommittén har gjort har som jag nämnt förut också härvidlag olika meningar kommit fram vid remissbehandlingen. Sålunda anser bl.a. arbetsmarknadsstyrelsen att tillämpningsområdet för det förenklade förfarandet kan utvidgas genom att gränsen får gå vid ett högre antal basbelopp än kommittén har föreslagit. Advokatsamfundet och handelskammarförbundet menar däremot att man bör dra gränsen vid ett lägre antal basbelopp. Vissa andra remissinstanser — däribland Göta hovrätt, länsstyrelsen i Södermanlands län, några tingsrätter och domareförbundet — kritiserar kommittén för att den har överbetonat tillgångssidan av konkursboet vid val av handläggningsform. Man bör enligt deras mening fästa större vikt vid skuldsidan, hur invecklade skulderna är och hur många borgenärer som kan beräknas få utdelning i konkursen. Flera remissinstanser påpekar i detta sammanhang att konkursdomaren kommer att ha ett dåligt underlag för sitt beslut om handläggningsform.

Vid bestämmandet av gränsen mellan ordinär och annan konkurs bör som jag ser det en utgångspunkt vara att till det enklare förfarandet hänförs — förutom självfallet sådana konkurser där tillgångar helt saknas — övriga konkurser där bevakningsförfarande inte behövs. Det bör med andra ord finnas anledning anta att boet kan avvecklas snabbare och till lägre kostnad om bevakningsförfarande inte förekommer. Av de nyss lämnade statistiska uppgifterna framgår att ett enklare förfarande är önskvärt i åtskilliga konkurser som nu handläggs i ordinär form. I flertalet ordinära konkurser får bara ett litet antal förmånsberättigade borgenärer utdelning, medan övriga — främst sådana som har oprioriterade fordringar — uppmanas att bevaka sina fordringar utan att de har någon praktisk möjlighet att få utdelning. Det säger sig självt att ett sådant system kan framstå som vilseledande och vara onödigt betungande för både borgenärer och konkursfunktionärer. Det är emellertid onekligen svårt att på ett tidigt skede av konkursen, när val av handläggningsform måste ske, förutse boets omfattning och i vad mån borgenärerna kommer att få utdelning. Man bör därför enligt min mening inte ta ställning till gränsen mellan ordinär och annan konkurs utan att man har gjort klart för sig hur valet av handläggningsform skall ske.

Kommittén föreslår att konkursdomaren skall träffa sitt beslut om lämplig handläggningsform redan i samband med beslutet om konkurs. Kommittén påpekar härvid att med gällande system utredningen om gäldenärens ekonomiska förhållanden ofta är knapphändig vid tiden för

konkursbeslutet. Därför föreslår kommittén vissa ändringar i det förfarande som föregår beslut om konkurs. Nu gällande bestämmelse att gäldenär som gör konkursansökan "bör" inge bouppteckning (8 § KL) föreslås ändrad till att gäldenären "skall" inge bouppteckning. Gör ansökan av borgenär skall konkursdomaren enligt förslaget förelägga gäldenären att lämna en kortfattad redogörelse för sin ekonomi. De förordade bestämmelserna är inte saktionerade men bör enligt kommittén ändå göra verkan i önskad riktning.

Kommitténs förslag till förbättring av konkursdomarens underlag för att pröva valet av handläggningsform har mötts av en omfattande remisskritik. Nästan ingen av de remissinstanser som har yttrat sig särskilt i denna fråga anser att kommitténs förslag löser de problem som är förenade med önskemålet att få fram ett tillräckligt underlag för konkursdomaren. Många remissinstanser framhåller att gäldenärens förmåga och vilja att lämna en redogörelse för sin ekonomi kan ifrågasättas och att i många fall just avsaknaden av ordnad bokföring är en av orsakerna till konkursen. Ett flertal remissinstanser anför härutöver principiella betänkligheter mot att byta ut ordet "bör" mot "skall" utan att någon ändring i sak åsyftas och utan att någon sanktion har knutits till underlåtenhet att inge bouppteckning. Några remissinstanser anser att konkursdomaren för valet av handläggningsform bör kunna få hjälp av borgenärerna, särskilt om kronofogdemyndigheten är konkurssökande.

Jag håller med remissinstanserna om att en tillräcklig förbättring av konkursdomarens prövningsunderlag inte vinnns genom vad kommittén har föreslagit. Förslaget är inte heller invändningsfritt från principiell synpunkt. Man bör därför pröva andra vägar för att nå det eftersträfvade resultatet. Det är ett väsentligt krav att misstag i fråga om val av handläggningsform undviks i största möjliga utsträckning. En övergång från en handläggningsform till annan drar nämligen med sig både onödiga kostnader och onödig tidsutdräkt. Härigenom motverkas de intressen som en enklare handläggningsform tjänar. En tänkbar utväg är den som anvisas av bl.a. Göta hovrätt och domareförbundet, vilka förespråkar att konkursdomarens beslut bör skjutas upp till en tidpunkt då situationen bättre kan överblickas. Hovrätten föreslår att valet av handläggningsform föregås av att kronofogdemyndighet gör en grundläggande utredning om gäldenärens ekonomiska ställning. En i huvudsak likartad inställning kommer till synes i vissa andra remissyttranden, där det föreslås att konkursdomaren först i samband med ett borgenärssammanträde beslutar om bevakning skall ske eller inte.

Att skjuta upp ställningstagandet i fråga om lämplig handläggningsform kan naturligen tänkas komplicera eller fördröja förfarandet i vissa mindre konkurser. En relativt omständlig procedur kan komma att dras i gång utan motsvarande nytta. Man får här enligt min mening göra skillnad mellan olika situationer. Det finns givetvis många konkurser där det redan vid

beslutet om konkurs är klart att ett ordinärt konkursförfarande bör sättas igång. På samma sätt finns det konkurser där man redan från början ser att det inte kan bli någon utdelning till borgenärerna. Vid sidan härav finns det situationer där det är tveksamt hur det förhåller sig på denna punkt. För egen del anser jag övervägande skäl tala för att konkursdomarens ställningstagande till lämplig handlägningsform skjuts upp en kort tid i de fall där ovisshet råder om vilket förfarande som bör tillämpas. Om det i en mindre tillgångskonkurs förekommer anledning att anta att en enklare handläggning kan komma till stånd bör således öppnas möjlighet att göra en särskild utredning för att ge bättre underlag för konkursdomaren i hans val av handlägningsform. Utredningsfunktionen bör lämpligen anförtros kronofogdemyndigheterna. Dessa är genom sina arbetsuppgifter väl lämpade härför.

Det bör åvila kronofogdemyndighet som har fått ett utredningsuppdrag av nu nämnt slag att upprätta en översiktlig redogörelse för gäldenärens tillgångar och skulder, om sådan inte finns. Av redogörelsen bör framgå vilken eller vilka borgenärer som kan beräknas få utdelning i konkursen samt övriga omständigheter som kan vara av betydelse för den slutliga prövningen av frågan på vilket sätt konkursen skall handläggas. Den upprättade redogörelsen bör snarast ges in till konkursdomaren. Kronofogdemyndighet som har fått uppdrag av berört slag bör lämpligen åläggas att ta hand om gäldenärens bo men bör i övrigt inte få några egentliga förvaltningsuppgifter. Till frågan om förvaltarskapet i mindre konkurser återkommer jag i det följande (avsnitt 5.2.3).

När särskild utredning skall föregå valet av handlägningsform, bör konkursdomarens beslut träffas så fort den nödvändiga utredningen föreligger. Svårigheten att utreda ett bo kan givetvis variera högst avsevärt. Normalt skall det emellertid inte behöva ta mer än några dagar för att konstatera om boet är av sådan beskaffenhet att det ordinära konkursförfarandet behöver tillgripas eller om det räcker med ett enklare förfarande. Å andra sidan behöver borgenärer och andra intressenter visst rådrum. Jag förordar därför att konkursdomarens beslut i de fall varom nu är fråga meddelas inom en vecka från dagen för konkursbeslutet. Med hänsyn till ärendets brådskande art bör konkursdomaren endast om synnerliga skäl föreligger få skjuta upp beslutet. Exempel härpå är att begärd utredning inte har kunnat ges in till konkursdomaren inom den angivna tiden eller att utredningen är bristfällig och inte lämpligen bör läggas till grund för beslutet om handlägningsform. Enligt min mening bör uppskov bara få avse ett fåtal dagar. Någon olägenhet för borgenärerna eller gäldenären torde med den av mig nu anvisade lösningen inte finnas. När konkursdomaren finner det lämpligt bör sammanträde med berörda intressenter sättas ut inom den nyss angivna tiden.

Det kan inträffa att en kronofogdemyndighet redan vid tiden för beslutet om konkurs är väl insatt i gäldenärens ekonomiska förhållanden.

Myndigheten kan t.ex. ha företagit utmätning hos gäldenären och i samband därmed ha gjort en undersökning av det slag som behövs. En sådan undersökning bör givetvis ställas till konkursdomarens förfogande snarast möjligt. I sådant fall bör konkursdomaren efter omständigheterna kunna besluta om någon kompletterande utredning skall ske eller inte.

Mot bakgrund av det anförda skall jag nu ta upp frågan om den närmare avgränsningen av tillämpningsområdet för en enklare handläggningsform vid konkurs.

Kommittén har som förut berörts låtit tillgångarnas storlek få stor betydelse för val av handläggningsform. Liksom vissa kritiska remissinstanser anser jag dock att denna omständighet i många fall är av underordnad betydelse för att bedöma svårighetsgraden i fråga om förvaltningen av ett konkursbo. Om de tveksamma fallen görs till föremål för sådan särskild utredning som jag nyss har förordat finns det även förutsättningar för att göra gränsdragningen mellan de skilda handläggningsformerna mera nyanserad än enligt kommittéförslaget. Härvidlag är det bl.a. av intresse att klargöra hur sloandet av bevakningsförfarandet inverkar på frågans bedömande.

Generellt kan sägas att det är betydligt lättare för den som utreder boet att få fram uppgifter om sådana fordringar som är förenade med förmånsrätt än om oprioriterade fordringar. Förmånsrätten är nämligen nästan alltid anknuten till ett utåt markerat förhållande mellan gäldenär och borgenär. Genom att ta hand om gäldenärens bokföring och affärs-korrespondens kan förvaltaren få en ganska god bild av vilka fordringar som finns mot gäldenären. Man kan emellertid inte bortse från att det finns fall där gäldenären inte är samarbetsvillig och där en förvaltare kan stöta på svårigheter att få fram uppgifter om oprioriterade fordringar. Det kan också vara så att borgenärens fordran ännu inte är förfallen till betalning och att borgenären inte hör av sig. Om den enklare handläggningsformen används även när oprioriterade fordringar kan ge utdelning, kan därför fördelarna med ett slopat bevakningssystem uppvägas av att förvaltaren får ett alltför betydande merarbete. De utredningstekniska svårigheter som kan vara förenade med de oprioriterade fordringarna bör enligt min mening beaktas på det viset att den enklare handläggningsformen i princip begränsas till fall där utdelning kan beräknas ske endast för prioriterade fordringar eller där någon utdelning över huvud taget inte är aktuell. Undantag från denna princip bör göras endast om det är helt klart att borgenärskretsen är ytterst begränsad och några andra komplikationer inte finns.

Fördelarna med ett slopat bevakningsinstitut är givetvis störst när de borgenärer som kan förväntas få utdelning är få. Att antalet berörda parter är lågt är av betydelse också med hänsyn till önskemålet att förfarandet i övrigt skall kunna utformas på ett enkelt sätt. Om den enklare handläggningsformen förbehålls — förutom fall där utdelning över huvud taget inte

kommer i fråga — fall där bara ett mindre antal utdelningsberättigade borgenärer förekommer möjliggör detta t.ex. ett enkelt samrådsförfarande mellan förvaltaren och borgenärerna. Huruvida utdelning kommer i fråga eller inte blir naturligtvis också beroende av förfarandet, varför någon gång även konkurser med många borgenärer kan bli föremål för det enklare förfarandet om detta är förutsättning för att utdelning över huvud taget skall utgå. En avgränsning av nu förordad slag undanröjer enligt min mening behovet av ett sådant anmälningsförfarande som några remissinstanser har föreslagit. Det bör i stället på sätt kommittén har föreslagit kunna ankomma på utredare och förvaltare att ta fram och i samråd med borgenärerna eller, i fråga om löneborgenärer, deras fackliga företrädare beräkna förekommande relevanta fordringar. Jag vill erinra om att ett steg på denna väg redan har tagits genom de nyligen företagna ändringarna i lönegarantilagen (se avsnitt 2.4). Eftersom i regel endast helt få utdelningsberättigade borgenärer skall förekomma i de fall varom nu är fråga anser jag mig också kunna dela kommitténs uppfattning att särskilda regler om behandling av tvistiga fordringar kan undvaras.

I avsnitt 5.2.4 skall jag beröra hur kontrollen över förvaltarens åtgärder skall ske. Jag vill dock redan nu framhålla att det är ett väsentligt intresse att tillämpningsområdet för den enklare handläggningsformen blir sådant att kontrollsystemet kan bli enkelt och rationellt. Många gånger kan sådana avvägningsproblem uppstå i samband med avvecklingen av ett konkursbo att ett omfattande kontrollsystem är erforderligt. Bl.a. kan detta vara fallet när gäldenären har drivit en större rörelse som har missköts under lång tid. Kan sådana problem förutses anser jag det vara lämpligast att konkursen får handläggas enligt reglerna för ordinär konkurs, om tillgångarna förslår till det.

Om vid valet av handläggningsform de kriterier jag nu har ställt upp blir beaktade kan enligt min mening några avgörande invändningar inte riktas mot att den enklare handläggningen får komma till stånd också när tillgångarna i boet har ett något större värde. Som framgår av det statistiska material jag har redovisat tidigare kan dock tillgångarna genomsnittligt antas vara ganska begränsade i de fall där endast ett fåtal borgenärer får utdelning.

I överensstämmelse med kommittéförslaget, som i denna del har lämnats utan erinran av remissinstanserna, anser jag att det bör ankomma på konkursdomaren att pröva och avgöra vilken handläggningsform som skall väljas. Den som önskar att ett ordinärt konkursförfarande skall komma till stånd bör vara hänvisad till att hos konkursdomaren förebbringa sakskalet till stöd för detta. Enskild borgenär bör inte kunna påverka beslutet genom att ställa säkerhet för konkurskostnaderna.

Kommittén föreslår att man under vissa omständigheter skall kunna låta handläggning enligt den enklare formen gå över i ett ordinärt förfarande, om det t.ex. skulle visa sig brista i någon av de förutsättningar som har

motiverat det tidigare valet av handlägningsform. Remissinstanserna har allmänt godtagit kommitténs uppfattning på denna punkt. Enligt min mening kommer dock frågan i ett nytt läge, om gränsen mellan handlägningsformerna dras på det sätt jag nyss har förordat.

Vad som skulle kunna motivera en övergång till ny handlägningsform är främst att tillgångar kommer fram som gör utdelning möjlig till flera borgenärer än som tidigare har förutsetts eller att förvaltningen och boets avveckling visar sig vara svårare än beräknat. Fall av först nämnda slag har naturligen en utpräglad undantagskaraktär. Samtidigt torde handläggningen i det särskilda fallet kunna ske så att eventuella nackdelar av att konkursen inte handläggs enligt de ordinära reglerna till stor del elimineras. Det måste också beaktas att det normalt skulle vara förenat med betydande kostnader och arbete att — sedan handläggning har skett enligt den enklare ordningen — gå tillbaka och sätta igång med bevakningsförfarande o.d. För den skull anser jag övervägande skäl tala för att regelsystemet för den enklare handlägningsformen inte belastas med de regler som skulle vara erforderliga för att möjliggöra övergång till ordinär konkurs. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att kronofogdemyndighetens utredning, på vilket valet av handlägningsform i tveksamma fall kommer att bygga, sker med tillbörlig noggrannhet. Om det t.ex. finns anledning anta att en pågående process kan få en för gäldenärens ekonomi så fördelaktig utgång att många borgenärer kan påräkna utdelning bör konkursen handläggas enligt reglerna om ordinär konkurs, under förutsättning att övriga tillgångar förslår till att täcka kostnaderna.

Som kommittén föreslår bör under inga omständigheter en konkurs som handläggs enligt de ordinära reglerna kunna övergå till att handläggas enligt den enklare formen.

Det är svårt att exakt beräkna hur många konkurser som kan falla inom tillämpningsområdet för de mindre konkurser jag nu har diskuterat. Området torde emellertid vara ungefär lika stort som det kommittén har räknat med i fråga om förenklad konkurs. Uppskattningsvis bör en tredjedel av de konkurser som nu handläggs enligt reglerna för ordinär konkurs kunna handläggas i den enklare formen. Detta skulle innebära att den enklare handlägningsformen kommer att omfatta omkring 80 % av samtliga konkurser. Jag vill dock framhålla att beräkningarna innehåller ett betydande mått av osäkerhet. Det totala antalet konkurser kan av skäl som jag har berört förut väntas stiga något under de närmaste åren och därefter minska (se vidare avsnitt 5.4).

Kommittén har tagit upp bestämmelserna om det förenklade förfarandet i 9 kap. KL. I likhet med vad som är fallet nu i fråga om fattigkonkurs hänvisar bestämmelserna på åtskilliga punkter till vad som gäller i fråga om övriga konkurser. Kommitténs lagstiftningsteknik har mötts av invändningar från vissa remissinstanser, bl.a. Göta hovrätt och domare-

förbundet, som menar att lagtexten blir svåröverskådlig och svårtillämpad.

Som jag nyss har angett kommer den enklare handläggningsformen att gälla för majoriteten av samtliga konkurser och det skulle därför vara konsekvent, om reglerna för den handläggningsformen kom före de regler som skall gälla för övriga konkurser. Det skulle också vara en fördel om förfarandet reglerades på annat sätt än genom hänvisningar till vad som skall gälla i ordinär konkurs. En omarbetning i enlighet härmed är dock inte möjlig i nuvarande skede av konkursrättsreformen. Att ta in de nya förfarandereglererna i en särskild lag anser jag inte heller skulle lösa problemen. Några andra alternativ synes knappast möjliga. Enligt min mening kan formella skäl inte få utgöra något hinder med tanke på det angelägna i reformen. Jag har därför i departementsförslaget använt samma systematik som kommittén.

Enligt kommitténs förslag skall samma materiella regler gälla vid alla konkurser. Detta innebär bl.a. att i motsats till nu återvinning till konkursbo skall kunna ske även i de mindre konkurserna. Kommittéförslaget godtas utan undantag av remissinstanserna. Även jag ansluter mig till kommitténs uppfattning.

Kommittéförslaget innebär att en uppdelning har gjorts av reformens författningsmässiga innehåll efter vad som bör tas in i lag och vad som kan regleras genom administrativa föreskrifter. Kommittén har här följt samma principer som lagberedningen gjorde i betänkandet (SOU 1970:75) Utsökningsrätt X. Kommittéförslaget har kritiserats av bl.a. hovrätten över Skåne och Blekinge samt domareförbundet, som menar att kommittén har gått för långt i fråga om att inskränka laginnehållet.

För egen del vill jag påpeka att jag redan i samband med den reform av KL som skedde våren 1975 (se prop. 1975:6 s. 149) hade anledning att ta ställning till hur en uppdelning av författningsinnehållet beträffande konkurs borde ske sedan den nya regeringsformen har tillkommit. Det synes lämpligt att även i detta lagstiftningsärende följa samma principer.

De av kommittén föreslagna beteckningarna på de skilda förfarandena — förenklad konkurs och ordinär konkurs — har mötts av kritik från några håll. Som alternativ till uttrycket förenklad konkurs har därvid framförts uttrycken "enkel", "liten" och "ordinär" konkurs. Enligt min mening är inte något av de använda uttrycken så rättvisande att det kan användas i lagtext. Beteckningarna förenklad och enkel konkurs ger inte en tillräcklig bild av hur ingripande förfarandet har gjorts i motsats till förfarandet vid fattigkonkurs. Jag har därför stannat vid att inte i lagtexten ge de skilda handläggningsformerna några direkta beteckningar.

5.2.2 Förvaltningen av konkursboet m.m.

Som jag har nämnt tidigare är förfarandet vid nuvarande fattigkonkurs av summarisk karaktär. Någon egentlig förvaltning av konkursboet

kommer inte till stånd. På den av konkursdomaren utsedde gode mannen ankommer främst att göra bouppteckning. Denna bildar underlag för beslut huruvida konkursen skall avskrivas eller handläggas i ordinär form. Uppdrag som god man torde också innefatta rätt att vidta vissa åtgärder som föranleds av att gäldenären genom konkursen har förlorat rådigheten över sin egendom.

I fråga om tillgångskonkurser finns i KL utförliga regler om konkursboets förvaltning. Till en början utser konkursdomaren en interimsförvaltare. Vid första borgenärssammanträdet väljer sedan borgenärerna den slutliga förvaltaren. Förvaltaren företräder boet utåt och skall vidta alla åtgärder som främjar en förmånlig och snabb utredning av detta. Han kan under vissa förutsättningar låta en av gäldenären bedriven rörelse fortsättas för boets räkning. Till förvaltarens uppgifter hör vidare bl.a. att driva in utestående fordringar och realisera boets egendom i övrigt. Förvaltningen kontrolleras av en av konkursdomaren utsedd rättens ombudsman. Ett flertal viktigare förvaltningsåtgärder kräver samtycke av rättens ombudsman, bl.a. väckande av talan och ingående av förlikning om osäker eller tvistig fordran. I vissa frågor har rättens ombudsman också självständiga beslutsfunktioner. Borgenärernas inflytande över konkursförvaltningen kommer till uttryck främst genom rätten att utse förvaltare. De har däremot inte befogenhet att generellt meddela instruktioner åt förvaltaren och har tillagts beslutanderätt bara i vissa situationer, t.ex. beträffande fortsättande av gäldenärens rörelse eller uppskov med försäljning av egendom.

Enligt kommittéförslaget skall vid förenklad konkurs (utom vid dödsbos konkurs) alltid utses en förvaltare. Denne föreslås ha i huvudsak samma ställning och uppgifter som förvaltaren vid ordinär konkurs. Han skall sålunda omhänderta boet och företräda det utåt. Han skall vidare driva in gäldenärens utestående fordringar och kunna sälja den egendom som finns i boet. Han skall också kunna besluta t.ex. att en av gäldenären bedriven rörelse skall fortsättas. På förvaltaren skall dessutom ankomma att undersöka och anmäla om egendom har frångått gäldenären under sådana omständigheter att den kan bli föremål för återvinning. Förvaltaren skall även ta ställning till frågan huruvida gäldenären kan misstänkas ha gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer. Den av kommittén föreslagna ordningen innebär att KL:s bestämmelser om konkursförvaltares befogenheter och skyldigheter i princip blir tillämpliga även på förvaltare vid förenklad konkurs.

Till skillnad mot vad som gäller i ordinär konkurs skall enligt kommitténs förslag förvaltaren vid förenklad konkurs inte ha någon rättens ombudsman vid sin sida. I stället åligger det enligt förslaget förvaltaren att i viktigare frågor höra sådana borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen, dvs. de borgenärer som kan komma i fråga för utdelning. Bestämmelserna om samråd skall inte tolkas så att förvaltaren kan

undandra sig ansvaret för avgörandet av olika förvaltningsfrågor. Beslutanderätten ligger således hos förvaltaren. Samråd kan enligt kommittén böra ske t.ex. vid bedömning av om återvinningstalan eller annan talan bör väckas, i fråga om fortsatt drift av gäldenärens rörelse eller i fråga om försäljning av egendom av större värde.

De av kommittén föreslagna riktlinjerna för hur förvaltningen av mindre konkurser bör gå till har överlag godtagits av remissinstanserna. Många instanser betonar särskilt det angelägna i att utredning om gäldenärsbrott sker också i mindre konkurser. De erinringar som framförs mot den nya ordningen gäller väsentligen borgenärernas möjligheter att följa konkursens utveckling.

När det gäller att ta ställning till hur förvaltningen skall gå till i det nya systemet för mindre konkurser vill jag först erinra om att det här rör sig om sinsemellan ganska skilda situationer. Liksom f.n. kommer en stor grupp av konkurser att kännetecknas av att gäldenären helt eller så gott som helt saknar tillgångar. Vid sidan härav blir åtskilliga fall aktuella där gäldenären visserligen inte saknar tillgångar men där dessa inte förslår till kostnaderna för ordinär konkurs. Det kan här röra sig om situationer där tillgångar på högst 10.000 — 15.000 kr är tillgängliga för betalning av konkurskostnader eller utdelning till borgenärer. En tredje kategori utgörs av sådana mindre tillgångskonkurser som idag faller utanför fattigkonkursernas område men som med det nya systemet bör handläggas i den förenklade ordningen. Med tanke på att de mindre konkurserna således varierar avsevärt till sin karaktär är det av vikt att reglerna om förvaltningen i sådana konkurser ges en flexibel utformning. De bör med andra ord konstrueras så, att de kan tillämpas i alla de typsituationer som jag nu har berört.

Enligt min mening uppfyller kommittéförslaget i stort sett kravet på flexibel utformning. Det gäller inte bara de allmänna funktioner som förvaltningen skall ha i form av undersökning av gäldenärens ekonomiska ställning och av eventuell återvinningsmöjlighet eller brottsmisstanke. Det avser också de mera speciella förvaltningsuppgifterna att realisera gäldenärens egendom, driva in fordringar, fortsätta en av gäldenären bedriven rörelse o.d. Även i övrigt synes förslaget ge en i huvudsak lämplig ram för handläggningen av de skilda former av mindre konkurser som det kan bli fråga om. I det följande skall jag behandla de olika momenten i förvaltningen allt efter som de aktualiseras under konkursens gång.

En viktig fråga är naturligen vem förvaltningsuppgiften i mindre konkurser skall anförtros åt. Denna fråga har tilldragit sig speciell uppmärksamhet vid remissbehandlingen. Med hänsyn till frågans stora vikt tar jag upp den i ett särskilt avsnitt (5.2.3).

Enligt gällande regler om fattigkonkurs krävs inte ovillkorligen att en ställföreträdare för konkursboet utses. Konkursdomaren kan underlåta att utse god man bl.a. vid dödsbos konkurs. Kommittén menar att man bör bygga vidare på denna ordning och pekar på att syftet med konkurs-

ansökan i dödsbofallen ofta torde vara att dödsbodelägarna med stöd av 21 kap. 1 § ärvdabalken (ÄB) önskar befria sig från personligt betalningsansvar för den avlidnes skulder. Någon egentlig konkursutredning behövs då inte. Kommittén föreslår därför att, när gäldenären är dödsbo, förvaltare skall utses endast om särskilda skäl föreligger. Om dödsboets borgenärer kan påräkna utdelning eller bouppteckning behöver upprättas, kan detta enligt kommittén vara anledning att förordna förvaltare.

De flesta remissinstanserna godtar kommittéförslaget i denna del. Ett par remissinstanser menar dock att förutsättningarna för att inte utse förvaltare bör anknytas direkt till att utdelning inte kan påräknas och att en godtagbar bouppteckning redan finns.

Jag delar kommitténs uppfattning att det ofta kan vara onödigt att utse förvaltare vid dödsbos konkurs. I åtskilliga sådana fall är det emellertid nödvändigt att så sker. Ett exempel är att bouppteckning enligt ÄB inte har förrättats. Det kan i sammanhanget anmärkas att bouppteckningsskyldigheten vid dödsfall nyligen har föreslagits bli villkorlig i bagatellfall (se prop. 1975/76:50). En närmare undersökning kan vidare behöva ske av möjligheten till återvinning. När utdelning kan påräknas till borgenärerna, anser jag det också uppenbart att förvaltare måste förordnas. De olika omständigheter som påverkar frågan om förvaltare vid dödsbos konkurs kan enligt min mening inte gärna räknas upp fullständigt i lagtexten. I KL bör därför liksom enligt kommittéförslaget anges att förvaltare i dödsbofallen behöver utses endast om särskilda skäl föreligger.

Vid såväl fattigkonkurs som annan konkurs gäller f. n. att bouppteckning skall upprättas och tillställas konkursdomaren. Vid fattigkonkurs behöver den gode mannen normalt inte prestera annan utredning om boet. Vid annan konkurs skall förvaltaren också tillställa konkursdomaren en skriftlig berättelse om boets tillstånd och om orsakerna till gäldenärens obestånd så vitt de har kunnat utrönas (55 § KL). Till frågan om brottsmisstanke återkommer jag strax. I berättelsen skall även anmärkas vilka handelsböcker bokföringsskyldig gäldenär har hållit och hur de blivit förda.

En av förvaltaren upprättad bouppteckning behövs enligt kommittén även vid förenklad konkurs. Förvaltaren skall enligt kommittéförslaget däremot inte behöva avge någon sådan berättelse om boets tillstånd som avses i 55 § KL, eftersom detta enligt kommittén normalt skulle både fördyra och förlänga proceduren utan motsvarande nytta. Uppgift skall dock lämnas om eventuella återvinningsmöjligheter.

Remissinstanserna har allmänt lämnat kommittéförslaget utan erinran i nu berörda del. Kommerskollegium och handelskammarförbundet menar dock att förvaltaren bör åläggas att också lämna uppgift om hur bokföringspliktig gäldenär har skött sin bokföring. Inte heller jag ser någon anledning att på denna punkt ha en annan ordning än vad som gäller för ordinär konkurs. Jag ansluter mig med denna justering till vad kommittén har föreslagit.

Särskilt intresse i sammanhanget tilldrar sig frågan om förvaltarens uppgiftsskyldighet beträffande misstanke om gäldenärsbrott. Enligt nu gällande lag skall förvaltare vid tillgångskonkurs lämna uppgift till konkursdomaren om huruvida det finns anledning anta att gäldenären har gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer och i så fall grunden härför. Samma skyldighet åvilar god man vid offentligt ackord (22 § andra stycket 4 ackordslagen). Handläggs konkurs som fattigkonkurs finns däremot inte någon sådan uppgiftsskyldighet. Konkursdomare som har mottagit anmälan om brottsmisstanke skall underrätta åklagaren (218 § KL).

Kommittén föreslår att förvaltaren vid förenklad konkurs skall ha samma skyldighet att anmäla brottsmisstanke som vid övriga konkurser. Nästan alla remissinstanser godtar kommittéförslaget på denna punkt. Endast en tingsrätt avstyrker förslaget och menar att enkelheten i det nya konkursförfarandet kan gå förlorad, om brottsutredning skall ske, och att förslaget kan leda till ökade konkurskostnader.

Huvuddelen av alla åtal för gäldenärsbrott hänförs sig f.n. till fall av ordinär konkurs. Endast i ett mindre antal fall har brottsanmälan skett vid fattigkonkurs. Detta är ägnat att inge starka betänkligheter. Som framgår av de undersökningar som har företagits på senare år (se de i avsnitt 2.5 nämnda undersökningarna av Kedner och prop. 1975/76:82 s. 70) har man nämligen knappast anledning anta att brottsligheten generellt sett är mindre i fattigkonkursfallen än i övriga fall. Tvärtom torde mera "slipade" gäldenärer kunna med fog misstänkas för att driva ned sina tillgångar i botten före konkursbeslutet i syfte att undgå brottsupptäckt. Den brottsförebyggande effekt som straffbestämmelserna på området kan ha minskas härigenom i betydande mån. Som jag har betonat i prop. 1975/76:82 (s. 25) är det ett angeläget önskemål att skapa ökade möjligheter att effektivt beivra de allvarligare fallen av sådan ekonomisk hänsynslöshet som det här är fråga om. I linje härmed ligger att man inför en anmälningsplikt beträffande brottsmisstanke också i mindre konkurser. Jag förordar därför att kommitténs förslag på denna punkt genomförs.

Ackordscentralen har i sitt remissyttrande påpekat att en förvaltare ibland kan vara mindre skickad att ta ställning till straffrättsliga frågor och dessutom vara beroende av ett gott förhållande till gäldenären. Enligt ackordscentralen bör därför frågan huruvida brottslighet har förekommit hänskjutas till en för ändamålet tillskapad grupp hos RPS. Jag håller med om att det f.n. kan förekomma fall där förvaltaren t.ex. är affärsjurist och mindre van vid straffrättsliga tänkesätt. Med nuvarande regler om utseende av ställföreträdare för konkursbo torde det också i andra fall kunna förekomma att ställföreträdaren inte bedriver efterforskning av brott på det sätt som vore önskvärt. Som jag senare skall återkomma till föreslår jag emellertid nya regler om utseende av förvaltare och om dennes kvalifikationer (se avsnitt 5.2.3 och 5.3). Det gäller både ordinära och

mindre konkurser. Med de lösningar jag har valt beträffande dessa frågor anser jag risken vara liten att sådana missförhållanden som ackordscentralen berör skall behöva förekomma i fortsättningen.

Också i en del andra remissyttranden har vissa frågor om brottsanmälan vid konkurs tagits upp. Kronofogdeföreningen och en kronofogde-myndighet menar således att förvaltaren bör göra sin anmälan ofördröjligen direkt till åklagaren och inte till konkursdomaren. En läns-åklagarmyndighet anser att underrättelseplikten bör omfatta alla förmögenhetsbrott av gäldenären mot borgenärerna. Önskemål framförs också om förbättring av informationen mellan förvaltaren och åklagaren i de fall brott kan misstänkas.

Jag medger att skäl kan anföras för att förvaltaren får göra sin brottsanmälan direkt till åklagaren. En sådan lösning skulle i vissa fall kunna motverka fortsatt otillbörligt förfarande från gäldenärens sida. Man kan dock inte bortse från att lösningen är förenad med svårigheter bl.a. när det gäller att kontrollera att förvaltaren verkligen fullgör sin skyldighet att efterforska brott. Jag är därför inte beredd att nu föreslå någon ändring i förhållande till vad kommittén har förordat på denna punkt. Ingenting hindrar emellertid att en förvaltare i boets intresse — utöver anmälan till konkursdomaren — gör en direkt anmälan till polismyndighet eller åklagare när förvaltaren finner omständigheterna påkalla det.

Anmälningsplikten bör gälla endast gäldenärsbrott. Har gäldenären begått annat förmögenhetsbrott mot enskild borgenär, bör detta inte bedömas på annat sätt än om han hade gjort det mot en utomstående person. Man kan däremot tänka sig fall då ställföreträdare för gäldenär begår förmögenhetsbrott mot gäldenären och därigenom minskar boets förmögenhetsmassa. En liknande situation kan uppkomma om gäldenären gjort sig skyldig till skattebrott. Dessa fall omfattas inte av den föreslagna anmälningsbestämmelsen. Jag anser emellertid självklart att en förvaltare har anledning att med all skärpa ingripa mot och söka neutralisera sådana förhållanden. I första hand ifrågakommer därvid naturligtvis att göra polisanmälan av brottet. Någon särskild bestämmelse härom anser jag inte nödvändig.

Görs anmälan om brottsmisstanke, bör förvaltaren givetvis samtidigt lämna åklagaren alla erforderliga upplysningar och även vara beredd att hålla erforderligt material till handa. Att därutöver ålägga förvaltaren några positiva skyldigheter, såsom att översända handlingar utan anmaning därom, anser jag onödigt.

Några remissinstanser, bland dem RÅ och RPS, tar upp vissa resursfrågor i sammanhanget. Med anledning härav vill jag erinra om att ett viktigt syfte bakom den nyligen föreslagna reformen beträffande gäldenärsbrotten är att koncentrera de rättsvårdande myndigheternas insatser på de verkligt allvarliga fallen. Det förhållandet att antalet brottsanmälningar kan komma att öka till följd av den nya regeln om anmälningsplikt

vid mindre konkurser föranleder ingen annan bedömning. Vad gäller frågan om ökade resurser inom rättsväsendet för handläggning av sådan ekonomisk kriminalitet som det nu är tal om vill jag hänvisa till mina uttalanden i prop. 1975/76:82 (s. 28).

En viktig fråga är hur prövningen av anspråk enligt den statliga lönegarantin skall gå till i mindre konkurser. I de nuvarande fattigkonkurserna är det kronofogdemyndigheten som prövar anspråken. I andra konkurser görs prövningen av förvaltaren i konkursen.

Kommittén föreslår att kronofogdemyndigheten får ta hand om lönegarantiprövningen i alla förenklade konkurser. Denna inställning har godtagits av samtliga remissinstanser. Även jag kan ansluta mig till kommittéförslaget på denna punkt. Jag återkommer till frågan vid behandlingen av förslaget till ändring i lagen om statlig lönegaranti vid konkurs (se avsnitt 6.4).

Några remissinstanser har föreslagit att kronofogdemyndigheterna bör få ta hand om lönegarantifrågorna också i alla andra konkurser. Med anledning härav vill jag framhålla att lönegarantiprövningen i förvaltar-konkurs i prop. 1975/76:19 har föreslagits ändrad i väsentliga hänseenden. Ändringen leder till att prövningen kan ske betydligt snabbare än nu. Med hänsyn härtill anser jag tillräckliga skäl inte föreligga att såvitt gäller de större konkurserna nu frångå principen att förvaltaren prövar lönegarantianspråken.

Vid tillgångskonkurs skall enligt gällande regler försäljning av boets egendom normalt inte ske förrän första borgenärssammanträdet har ägt rum. I undantagsfall kan dock försäljning komma till stånd tidigare. Enligt 61 § andra stycket KL får sålunda försäljning genast ske av lös egendom som är utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller som hastigt faller i värde eller fordrar alltför kostsam vård. Vidare kan försäljning ske till bestridande av utgifter för boet. Försäljning förutsätter samtycke från rättens ombudsman.

Kommittéförslaget går längre än 61 § KL i fråga om rätt för förvaltaren att sälja egendom på ett tidigt stadium. Kommittén menar nämligen att många omständigheter kan ge anledning till en snar försäljning och tar bl.a. upp det exemplet att tillfälle till en god affär yppas. Enligt kommittéförslaget skall förvaltaren vidare ensam få besluta att försäljning skall ske. Sedan gäldenären har avlagt bouppteckningsed skall enligt kommittéförslaget boets egendom säljas så snart det kan ske, om annat inte är föreskrivet.

Det är enligt min mening viktigt att förvaltaren när konkurs handläggs enligt den enklare handläggningsformen får relativt fria händer att agera. Kommitténs förslag om att egendom i konkursboet skall säljas redan på det inledande stadiet av konkursen har också lämnats utan erinran av alla remissinstanser utom en. Denna instans befarar att det kan föranleda anmärkningar från missnöjda intressenter om egendomen är såld innan

borgenärerna har hunnit bevaka sin rätt. Jag anser dessa farhågor överdrivna. Jag vill särskilt framhålla att kravet på samråd mellan förvaltare och berörda borgenärer — som jag strax skall beröra — ger garantier för att olämpliga försäljningar inte kommer till stånd. Att i fråga om förvaltarens rätt att sälja boets egendom dra paralleller med de nuvarande tillgångskonkurserna anser jag felaktigt. Det borgenärssammanträde som i dessa konkurser bildar skiljelinje i fråga om rätt till försäljning har betydelse främst för frågor om förvaltarval. Någon motsvarighet härtill föreslås inte i fråga om mindre konkurser. Jag anser mig därför kunna gå något längre än vad kommittén har föreslagit. För att förfarandet skall påskyndas bör enligt min mening förvaltaren sälja egendomen i boet så snart det kan ske, om annat inte föreskrivs. Han bör således inte behöva avvakta att gäldenären har avlagt bouppteckningsed. Givetvis får regeln om boets försäljning inte inkräkta på gäldenärens s.k. beneficium (se 97 §). Till den närmare innebörden av förslaget återkommer jag i specialmotiveeringen till 185 c §.

Om förvaltaren, när konkurs handläggs enligt den enklare handläggningsformen, skall få ensam fatta beslut även i sådana frågor där annars samtycke av rättens ombudsman krävs, är det enligt min mening väsentligt att borgenärerna får ett större inflytande över förvaltningen än de har vid de nuvarande förvaltar Konkurserna. Det av kommittén föreslagna samrådsförfarandet har godtagits av de flesta remissinstanserna. Kritiska röster saknas dock inte. En tingsrätt menar således att förvaltarens skyldighet att samråda med borgenärerna kan inskränkas till att gälla de borgenärer som särskilt berörs av den ifrågavarande förvaltningsåtgärden. TCO föreslår att samrådsskyldigheten görs obligatorisk i alla frågor. Företagarnas riksförbund anser att väckande av talan normalt innebär ett så känsligt ställningstagande att beslut härom bör förutsätta ett direkt samtycke från berörda borgenärer.

Med hänsyn till det sätt på vilket tillämpningsområdet för den enklare handläggningsformen har avgränsats anser jag inte att samrådsskyldigheten behöver inskränkas till sådana borgenärer som är berörda just av viss förvaltningsåtgärd. Att å andra sidan vidga samrådsskyldigheten till att gälla alla förvaltningsfrågor anser jag leda till ett för tungrott förfarande. Mot bakgrund härav anser jag mig i allt väsentligt kunna godta det av kommittén föreslagna samrådsförfarandet. Med anledning av vad en remissinstans har uttalat om behovet av direkt samtycke från borgenärerna för väckande av talan vill jag påpeka att inledande av process eller inträdande i en redan pågående rättegång nästan undantagslöst måste betraktas som en för boet mycket betydelsefull händelse. Det finns därför anledning för förvaltaren att fästa stor vikt vid borgenärernas uppfattning i denna fråga.

Nära frågan om hur borgenärernas inflytande över konkursförvaltningen bör komma till uttryck ligger frågorna om i vilken omfattning och

på vilket sätt borgenärerna bör hållas informerade angående konkursförloppet. Enligt nu gällande regler får borgenärerna sin primära information om konkursen genom att beslut om konkurs kungörs (19 och 185 §§ KL). Om konkursen skall handläggas som fattigkonkurs skall detta anges i kungörelsen. I fråga om andra konkurser gäller enligt 12 § konkursförordningen att sådana borgenärer som har upptagits i bouppteckningen skall kallas till borgenärssammanträdet. Kallelsen skall innehålla vissa närmare uppgifter om förvaltningen av konkursboet. Under konkursens förlopp skall borgenärerna kallas även till andra sammanträden, bl.a. för att klara upp tvistiga fordringar. Närmare regler om borgenärssammanträde finns i 8 kap. KL. Vid fattigkonkurs får borgenärerna normalt inte någon ytterligare information om konkursen utöver den ursprungliga kungörelsen.

Kommittéförslaget bibehåller nuvarande regler om att beslut om konkurs skall kungöras. Enligt förslaget skall vidare i kungörelse om förenklad konkurs anges att konkursen handläggs som sådan konkurs. Kommittén anser det däremot inte nödvändigt med någon bestämmelse enligt vilken konkursdomaren skall särskilt underrätta borgenärer eller kalla dem till sammanträde. Reglerna om borgenärssammanträden i 8 kap. KL skall över huvud taget inte vara tillämpliga vid förenklad konkurs.

Några remissinstanser framhåller att man vid det förenklade förfarandet måste ta stor hänsyn till borgenärernas informationsbehov, eftersom bevakning inte skall ske och borgenärerna därför ofta måste sväva i ovisshet om huruvida deras fordringar har uppmärksammats. En hovrätt ifrågasätter om inte med den av kommittén valda lösningen förfrågningar hos förvaltaren kan komma att kräva större arbetsinsats och bli dyrare än om särskilda underrättelser tillställs de kända borgenärerna. Ackordscentralen menar att underrättelser bör lämnas till borgenärer med oprioriterade fordringar, om det kan förutses att dessa inte kommer att få utdelning. Ackordscentralen tillägger att sådana underrättelser är behövliga också med hänsyn till borgenärernas bokföring, kreditförsäkringar m.m. Fastighetsägareförbundet anser att alla borgenärer med förmånsberättigade fordringar bör underrättas om tiden för edgång för att i samband därmed kunna rätta till felaktigheter i bouppteckningen beträffande sina fordringar.

Av vad jag har anfört i det föregående följer att när konkurs handläggs i det enklare förfarandet det stora flertalet borgenärer — i synnerhet de med oprioriterade fordringar — kommer att vara uteslutna från möjlighet till utdelning. Normalt måste detta förhållande stå klart för varje enskild borgenär på samma sätt som det nu gör vid fattigkonkurs. I tveksamma fall kan också en enkel förfrågan hos konkursdomaren eller förvaltaren undanröja oklarhet på denna punkt. Samtidigt vill jag emellertid framhålla att det inte skulle innebära några mera betydande svårigheter eller kostnader, om konkursdomaren får till uppgift att vid handläggning enligt den enklare formen informera varje känd borgenär om konkursen. Om

informationen får den utformningen att därav framgår att vederbörande borgenärs fordran har uppmärksamats och huruvida enligt tillgänglig utredning utdelning kan påräknas, bör onödiga förfrågningar hos konkursorganen minska och borgenärerna samtidigt utan besvär få behövligt underlag för bokföring m.m. Med hänsyn till att behovet av information vid handläggning enligt den enklare ordningen snarast får anses vara större än vid handläggning i ordinär form anser jag övervägande skäl tala för att konkursdomare åläggs att underrätta borgenärerna i de berörda hänseendena. Det torde få ankomma på regeringen att utfärda behövliga föreskrifter härom.

Något behov av att underrätta borgenärerna eller vissa av dem om tiden för edgång anser jag inte föreligga. Endast få borgenärer kan ha ett direkt intresse av tidpunkten för edgång och kommunikation mellan dessa och konkursboets förvaltningsorgan i fråga om fordrans storlek m.m. kan ske på enklare sätt. Som kommittén har påpekat bör vidare kontakterna mellan förvaltaren och de borgenärer som berörs av förfarandet kunna utformas på ett betydligt enklare sätt än enligt reglerna i 8 kap. KL om borgenärs-sammanträden. Med tanke på de relativt sett fåtaliga borgenärer som här normalt kommer i fråga torde samrådet mellan förvaltaren och borgenärerna i stället kunna ske formlöst per telefon e.d.

5.2.3 Förvaltningsorgan

Den reform beträffande mindre konkurser som jag nu har angett inriktningen för innebär att förvaltningen av konkursboet får en ändrad karaktär i jämförelse med vad som är fallet i nuvarande fattigkonkurser. Förvaltarfunktionen blir i flera hänseenden jämförbar med den vid ordinär konkurs. Således skall även i mindre konkurs utredning ske av eventuella återvinningsmöjligheter och av frågan huruvida gäldenärsbrott har ägt rum. Finns tillgångar i boet blir det aktuellt att sälja egendomen. Vidare skall klarläggas vilka borgenärer som finns och utdelning ske i mån av tillgångar. Den nya handläggningsformen kan beräknas bli tillämplig i närmare 80 % av alla konkurser. Det är därför av vikt att förvaltningsuppgiften handhas på ett sätt som motsvarar de nya krav som ställs på förvaltningen i mindre konkurser.

Frågan vem förvaltaruppgiften skall ligga på har blivit föremål för delade meningar inom kommittén. Majoriteten föreslår (med instämmande av två av kommitténs experter) att i fråga om förvaltare vid förenklad konkurs skall gälla samma kvalifikationskrav som för förvaltare i ordinär konkurs. Det innebär att i regel advokat eller annan juridiskt utbildad person kommer i fråga. Såväl enskilda som allmänna advokatbyråer skall enligt detta alternativ (advokatalternativet) kunna anlitas. Det kan anmärkas att kommittén samtidigt föreslår att kvalifikationskraven för förvaltare i ordinär konkurs skall skärpas (se vidare avsnitt 5.3). En

ledamot av kommittén anser (med instämmande av två av kommitténs experter) att kronofogdemyndighet bör handha förvaltarskapet i förenklad konkurs (kronofogdealternativet). Reservanten menar att denna myndighet har särskilda förutsättningar att handha förvaltningsuppgifterna i sådana fall.

Också vid remissbehandlingen har åsikterna gått starkt isär på denna punkt. Advokatalternativet har fått gehör hos många instanser, bl.a. JK, RÅ, hovrätten över Skåne och Blekinge, DON, bankinspektionen, RRV, kommerskollegium, arbetsmarknadsstyrelsen, industriverket, två länsstyrelser, fyra tingsrätter, de två största kronofogdemyndigheterna, handelskammarförbundet, advokatsamfundet, domareförbundet och nästan alla näringslivsorganisationer. Tre instanser — en länsstyrelse, en tingsrätt och TCO — förordar en mellanväg och menar att konkursdomaren bör kunna få välja mellan advokat- och kronofogdealternativen. Klart för kronofogdealternativet uttalar sig RPS, statskontoret, RSV, en länsstyrelse, ett 15-tal kronofogdemyndigheter, utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen, LO, kronofogdeföreningen och Lantbrukarnas riksförbund.

Diskussionen om lämpligt förvaltningsorgan i mindre konkurser har i både betänkandet och remissyttrandena kretsat kring i första hand tre frågor. Ett principiellt spørsmål är om kronofogdealternativet låter sig förena med kravet på att konkursförvaltningen skall bedrivas opartiskt, så att ingen borgenär gynnas framför annan. Såväl kommittémajoriteten som de remissinstanser vilka förordar advokatalternativet har hävdad att kronofogdemyndigheterna som konkursförvaltare skulle få en mindre lämplig dubbelställning med tanke på bl.a. myndigheternas roll vid indrivning av skatter och andra samhälleliga fordringar. Från andra håll hävdas dock att advokatalternativet inte heller är invändningsfritt såvitt gäller kravet på opartiskhet. För det andra har frågan om vilket alternativ som bäst tillgodoser kravet på effektiv förvaltning stått i förgrunden. I sammanhanget kan anmärkas att remissinstanserna allmänt har anslutit sig till kommitténs åsikt att kronofogdemyndigheterna i och för sig har erforderlig kompetens för att handha förvaltarfunktionen. För det tredje har naturligt nog frågan om vilket alternativ som kostnadsmissigt har de största fördelarna diskuterats. Härutöver har också berörts vissa andra spørsmål av betydelse för vem som skall ha förvaltaruppgiften. Jag syftar främst på frågor om det skall vara möjligt att låta en mindre konkurs gå över i ordinär konkurs och hur en reform påverkas av den pågående utredningen av distriktsindelningen inom exekutionsväsendet.

Innan jag går närmare in på de olika argument som kan anföras för och emot de två alternativen kan det vara på sin plats att i korthet beskriva kronofogdemyndigheternas organisation och uppgifter.

Landet är sedan exekutionsväsendets förstatligande år 1965 indelat i 81 kronofogdedistrikt. I varje distrikt finns en kronofogdemyndighet. Chef

för kronofogdemyndigheten är en kronofogde (i de tre största distrikten en kronodirektör). Vid åtskilliga kronofogdemyndigheter finns ytterligare en eller flera kronofogdar. I kronofogdekarriären ingår även biträdande kronofogdar och kronofogdesekreterare. För tillträde till denna karriär krävs i princip juris kandidatexamen och notariemeritering. Vid sidan av denna grupp finns icke lagfaren personal i exekutionskarriären (kronokommissarier och kronoassistenter). Kronofogdes uppgifter som utmättningsman delegeras i avsevärd utsträckning till personal i exekutionskarriären. Härtill kommer tjänstemän i kontorskarriären samt förvaltningspersonal.

Vid ingången av budgetåret 1974/75 fanns inom kronofogdedistriktet inrättade totalt 2.708 tjänster, varav 210 i kronofogdekarriären, 1.317 i exekutionskarriären, 1.150 i kontorskarriären och 31 för förvaltningspersonal. I 30 kronofogdedistrikt är all personal stationerad på en och samma ort (centralorten). I övriga distrikt finns personal stationerad på en eller flera orter utanför centralorten. Kronofogdemyndigheterna lyder i vissa hänseenden under länsstyrelserna. Centralmyndighet för exekutionsväsendet är RSV.

Kronofogdemyndigheternas arbetsuppgifter består till övervägande del i handläggning av s.k. allmänna mål, dvs. mål om uttagande av skatter, böter eller andra på indrivning beroende medel. I dessa mål är staten borgenär. Statens intressen tas till vara av utmättningsmannen, dvs. kronofogden. Övriga mål som handläggs av kronofogdemyndigheterna kallas enskilda mål. Hit hör bl.a. mål där enskild borgenär begär verkställighet av dom eller annan exekutionstitel genom utmätning eller införsel. En viktig uppgift för kronofogdemyndigheterna är vidare att i fattigkonkurs pröva om betalning enligt den statliga lönegarantin skall utgå för fordran i konkursen (se avsnitt 2.4).

Exekutionsväsendets distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m.m. utreds f.n. av kronofogdemyndighetsutredningen (Kn 1974:03). Utredningen skall med ledning av de av riksdagen år 1972 fastställda riktlinjerna för indelningen av landet i kronofogdedistrikt (prop. 1972:1 bil. 14, CU 1972:7, rskr 1972:70) klarlägga behovet av exekutiv personal av olika kategorier på olika stationeringsorter så att fullgod service åt allmänheten skall kunna lämnas till rimliga kostnader för den exekutiva organisationen. De åsyftade riktlinjerna innebär bl.a. att man skall undersöka möjligheterna att skapa större arbetsenheter för att åstadkomma en mer enhetlig och ändamålsenlig organisation samt en bättre rekrytering och utbildning. Vid sina överväganden skall utredningen beakta att kronofogdemyndigheterna kan få vidgade uppgifter till följd av reformer på utsöknings- och konkursrättens områden.

De alternativa lösningar i fråga om valet av förvaltningsorgan i mindre konkurser som har utkristalliserats vid kommittébehandlingen skiljer sig från varandra på en principiellt viktig punkt. Medan advokatalternativet

utgår från att man som förvaltare anlitar främst jurist vid enskild eller allmän advokatbyrå, innebär kronofogdealternativet att en statlig myndighet, kronofogdemyndigheten, fullgör förvaltarfunktionen. Detta alternativ innebär givetvis så till vida en nyhet att vi i nuvarande konkurssystem inte har någon motsvarande uppgift lagd på ett offentligt organ. Jag vill dock erinra om att det i samband med rättshjälpsreformen uttryckligen har förutsatts att allmän advokatbyrå skall anlitas för uppdrag som god man vid fattigkonkurs, se prop. 1972:4 s. 281 och 283 samt 4 § instruktionen (1973:249) för de allmänna advokatbyråerna. När sådant uppdrag har lämnats till allmän advokatbyrå, har uppdraget dock formellt sett alltid gått till den enskilde juristen vid byrån och inte till byrån såsom särskilt offentligt organ. Kronofogdealternativet innebär på denna punkt att man tar ett steg vidare på den redan inslagna vägen och anlitar en myndighet som sådan för förvaltningsuppdraget. Jag kan för egen del inte se något principiellt hinder i detta hänseende. Remisskritiken mot kronofogdealternativet synes inte heller gälla det förhållandet att ett offentligt organ som sådant utses att fullgöra förvaltarfunktionen utan inrikta sig på valet av just kronofogdemyndigheten för denna uppgift. Härvidlag är det särskilt kravet på förvaltarens objektivitet som har kommit i blickfältet.

Kommittémajoriteten menar att redan kronofogdemyndighetens nuvarande dubbelställning i vissa exekutiva mål är diskutabel från principiell synpunkt. En vidare utveckling på samma väg såvitt gäller förvalterskapet i mindre konkurser inger majoriteten betänkligheter framför allt med tanke på fall då utdelning till borgenärerna kommer i fråga och statens borgenärsintresse konkurrerar med andra fordringsägares. Kravet på att förvaltningen i mindre konkurser inte bara skall vara utan också uppfattas som opartisk och neutral ökar enligt kommittémajoriteten i styrka bl.a. med hänsyn till att någon rättens ombudsman inte avses skola finnas i sådana konkurser. Det bör understrykas att kritiken mot kronofogdealternativet i förevarande hänseende avser risken för bristande opartiskhet och neutralitet gentemot enskilda borgenärer. Kommittén har varit enig om att kronofogdemyndighet bör kunna vara förvaltare i konkurs där det bara finns skattefordringar. På denna punkt föreligger sålunda knappast delade meningar om att kronofogdealternativet kan godtas.

Advokatalternativet har som jag nämnt tidigare fått ett stort antal förespråkare vid remissbehandlingen. Dessa remissinstanser instämmer överlag i kommittémajoritetens bedömning av kravet på förvaltningens objektivitet. Från en del håll pekas på att kronofogdemyndighet som förvaltare kan försättas i besvärliga situationer. Sålunda framhåller advokatsamfundet att det t.ex. måste anses som klart olämpligt att kronofogde som företrädare för konkursbo skulle föra talan mot staten i fråga om skatt som har påförts gäldenären. Även andra fall av intressekollision nämns i de remissyttranden där advokatalternativet förordas.

De remissinstanser som ansluter sig till kronofogdealternativet bestrider i allmänhet att advokatalternativet erbjuder större garantier för att förvaltaren intar en opartisk och oberoende ställning än det förra alternativet. Man pekar även på att risken för intressekonflikter inte torde vara mindre med kronofogdemyndighetens nuvarande dubbla ställning vid verkställighetsåtgärder än när det gäller att avveckla ett mindre konkursbo. Kronofogdeföreningen uttalar att trots de invändningar som kan riktas mot kronofogdemyndighetens dubbelroll systemet enligt föreningens erfarenhet hittills har fungerat i praktiken utan att sakligt underbyggda klagomål om bristande objektivitet har kunnat framställas.

Statens ekonomiska intressen i de mindre konkurserna har av en del remissinstanser anförts som skäl för att staten också får ta hand om förvaltningen av konkursbona. Flera remissinstanser menar att samhället i vart fall måste ha en betydligt bättre insyn i konkursförfarandet än tidigare. Från några håll ifrågasätts om inte samhällets intressen påkallar att förvaltaren har en ställning förenad med ämbetsansvar.

För egen del ser jag saken på följande sätt. Kronofogdemyndighet har i sin verksamhet ofta en dubbel funktion. I allmänna mål uppträder myndigheten dels som exekutivt organ, dels som företrädare för staten som borgenär. I enskilda mål däremot har myndigheten enbart den exekutiva funktionen. Förekommer det beträffande samma gäldenär såväl allmänt som enskilt mål, inträder den situationen att kronofogdemyndigheten skall verka för att såväl statens borgenärsanspråk tillgodoses i det allmänna målet som den enskilde borgenärens intresse tillbörligt beaktas i det andra målet. Den angivna ordningen har tillämpats länge utan att några egentliga olägenheter av den har kommit till synes. Detta förhållande bekräftas bl.a. av vad kronofogdeföreningen har anført i sitt remissyttrande i detta ärende. Det bör i sammanhanget påpekas att tjänsteman hos kronofogdemyndighet enligt nuvarande regler inte är jävig enbart av den anledningen att han företräder statens fiskala intresse i allmänt mål, se 6 § utsökningslagen (UL) och 60 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272). Enligt dessa regler gäller för utmätningsman i princip samma jäv som i rättegångsbalken är föreskrivna i fråga om domare. Som ett undantag härifrån har stipulerats att jäv mot utmätningsman inte får grundas på åtgärd som han har vidtagit på tjänstens vägnar (dvs. som exekutiv förrättningsman). Samma undantag har föreslagits av lagberedningen i förslaget till ny utsökningsbalk (se SOU 1973:22 s. 123). Beredningens ståndpunkt i denna del har allmänt godtagits vid remissbehandlingen av balkförslaget.

Att kronofogdemyndighetens dubbelställning i exekutiva mål har kunnat accepteras beror naturligen främst på att myndigheten som företrädare för statens borgenärsintresse inte kan direkt jämföras med en representant för en enskild borgenär. Det torde vara tillräckligt att här peka på de viktigaste skillnaderna. Tjänsteman hos kronofogdemyndighet har inte något

personligt intresse av att indrivningsverksamheten utövas på visst sätt, t.ex. så att en borgenär gynnas framför annan. Han handlar också under samma ansvar som andra offentliga tjänstemän och är sålunda underkastad disciplinansvar enligt statstjänstemannalagen (1965:274), om han skulle åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten. Kronofogdemyndighetens verksamhet är vidare liksom annan statlig verksamhet på flera sätt underkastad offentlig kontroll, t.ex. genom JK och riksdagens ombudsmän. Härtill kommer det skadeståndsansvar för det allmänna som kan göras gällande om fel eller försummelse har skett vid myndighetsutövning.

Som jag har berört tidigare har KL:s regler om utseende av förvaltare av hävd låtit dominerande borgenärsintressen få stort inflytande över förvaltarvalet. Det har ansetts ligga i boets intresse att den som har det största intresset av att förkovra boet också får ta hand om uppgiften. Ett uttryck för denna tanke är bestämmelsen i 47 § KL enligt vilken borgenär som har utsetts till förvaltare inte får undandra sig uppgiften. Att konkursinstitutet har kunnat bygga på det berörda systemet hänger samman med att konkursförfarandet till sin natur är sådant att resultatet av förvaltningsåtgärderna kommer alla borgenärer till del. Åtgärderna kan företas mer eller mindre skickligt men i allmänhet inte till fördel eller nackdel för enskild borgenär eller borgenärsgroup. Det nu sagda pekar närmast i riktning mot att kravet på opartiskhet vid konkursförvaltningen måste vägas också mot andra hänsyn. Det strider därför enligt min mening inte mot KL:s system att välja kronofogdealternativet även i konkurser där — förutom staten — även finns andra fordringsägare. Av vad jag har anfört förut följer att det i så fall endast blir fråga om konkurser med ett fåtal utdelningsberättigade borgenärer.

Man kan dock inte bortse från att det även i mindre konkurser kan uppstå konfliktsituationer där det vore mindre lämpligt att kronofogdemyndighet handhar förvaltarfunktionen. Jag tänker här inte så mycket på fall då det blir aktuellt att föra talan om återvinning på konkursboets vägnar. Även enskild borgenär kan normalt väcka talan härom. Med KL:s nya regler om återvinning kan talan endast undantagsvis riktas mot statsverket (jfr 28 § 1 KL). Jag syftar i stället på situationer då t.ex. förvaltaren i boets intresse bör föra en skatteprocess mot staten. Jag håller med om att advokatalternativet i undantagsfall av nämnda slag från den nu diskuterade synpunkten kan ha fördelar framför kronofogdealternativet. Det är uppenbarligen mindre lämpligt att kronofogdemyndighet är förvaltare, om boet t.ex. skall föra en process mot staten. Saken kan visserligen lösas genom att kronofogdemyndigheten uppdrar åt enskild person att utföra uppdraget. Jag anser dock att man bör undvika att konfliktsituationer av åsyftat slag uppkommer. Stannar man för kronofogdealternativet, bör detta därför utformas så att annan förvaltare kan förordnas, om särskilda skäl finns till det.

Med nyss nämnda förbehåll anser jag sålunda sammanfattningsvis att kronofogdealternativet fyller kraven på att konkursförvaltningen skall bedrivas opartiskt och neutralt.

När det sedan gäller att ta ställning till vilket av de två alternativen som leder till den mest effektiva förvaltningen finns det enligt min mening starka skäl som talar för kronofogdealternativet. Först vill jag än en gång erinra om statens dominerande ekonomiska engagemang i flertalet mindre konkurser. Skatteskulderna representerar vid fattigkonkurs ungefär hälften av samtliga skulder. I omkring 30 % av fattigkonkurserna förekommer enbart skatteskulder. Även om skatteskulderna inte är lika dominerande i övriga konkurser, kommer staten utan tvivel att vara en av de största borgenärerna vid åtskilliga av de konkurser som skall handläggas enligt den enklare ordningen. Skatterna kommer i fortsättningen att få en ännu mera framträdande ställning i konkurs. Genom ändring i förmånsrättslagen har nämligen skattefordringarna fått förmånsrätt före lönefordringar m.m. Det är f.ö. inte bara skattefordringar som ger staten dess dominerande borgenärsställning. Också olika former av statliga stödåtgärder har sin betydelse. Statens engagemang är här ofta förenat med ett betydande ekonomiskt risktagande.

Som jag har nämnt tidigare (avsnitt 5.1) är det viktigt att arbetsmarknads- och regionalpolitiska intressen i fortsättningen kan bli bättre beaktade i konkurssammanhang än nu. Lösningen av dessa problem ligger dock i stort sett utom ramen för den nu aktuella reformen på det konkursrättsliga området. Detta hindrar enligt min mening inte att man vid val av lämpligt förvaltningsorgan i mindre konkurser strävar efter en lösning som ger möjlighet till en förbättrad samhällelig uppsikt över konkursförfarandet.

Enligt kommittéförslaget kan samhället påverka konkursförvaltningen främst genom förvaltarens skyldighet att samråda med borgenärerna. Samrådsförfarandet innebär emellertid inte att staten får något bestämmande inflytande. Samhällets möjligheter att vid förenklad konkurs utöva kontroll över förvaltningen föreslås av kommittén betydligt inskränkt i förhållande till vad som gäller vid ordinär konkurs. Någon egentlig kontroll kommer enligt förslaget till stånd först i samband med förvaltarens slutredovisning. Enligt min mening är det inte tillfredsställande att staten, när stora intressen av tidigare berört slag står på spel, passivt avvaktar sådan redovisning. Med hänsyn till den ställning förvaltaren skall ha i mindre konkurs, bl.a. genom avsaknaden av bevakningsregler, skulle kronofogdealternativet ge betydligt enklare och snabbare möjligheter till insyn i konkursförfarandet än advokatalternativet. Jag vill i sammanhanget påminna om att nuvarande system med olika statliga stödåtgärder till företag med finansiella svårigheter i stor utsträckning har kommit att påverka kronofogdemyndigheternas arbete med skatteindrivningen. Numera uppskjuts ofta mera ingripande åtgärder när det kan väntas att

statligt stöd kan utgå. Kronofogdemyndigheterna tar här såsom företrädare för staten kontakt med länsstyrelser, företagareföreningar, kreditinstitut m.fl. för att undvika konkurs, när de samhälleliga intressena är starka. Den erfarenhet kronofogdemyndigheterna här förvärvat torde med kronofogdealternativet lätt kunna utnyttjas även vid konkurs.

Man skulle i och för sig kunna tänka sig att låta samhällets behov av inflytande över konkursförvaltningen tillgodoses genom att personal vid de allmänna advokatbyråerna förordnas till förvaltare. Kommittémajoritetens förslag innebär bl.a. att jurist vid sådan byrå kan anlitas för dessa uppdrag. Med en sådan lösning bortfaller emellertid en rad fördelar av praktisk natur som är förenade med kronofogdealternativet. Jag skall här peka på de viktigaste.

I mer än 70 % av fattigkonkursfallen är det kronofogdemyndigheten som initierar konkursförfarandet. Konkursansökan kan ses som en yttersta åtgärd under skatteindrivningen hos gäldenär. Det är i själva verket vanligt att kronofogdemyndigheten i sin exekutiva verksamhet får goda kunskaper om konkursgäldenärs ekonomiska förhållanden. Flera remissinstanser har framhållit att det bara mera undantagsvis torde förekomma att gäldenären är helt okänd för kronofogdemyndigheten.

För egen del vill jag framhålla att ett konkursbeslut sällan kommer oväntat. Tvärtom visar en av de undersökningar som jag har berättat tidigare (Kedner, Konkursföretagets förvaltning och ekonomi, SIND 3:1974) att gäldenären i allmänhet har varit på obestånd under ganska lång tid före konkursbeslutet. Under denna tid är det ofta kronofogdemyndigheten som har de närmaste kontakterna med gäldenären. Kronofogdemyndigheten har i första hand att överlägga med gäldenären om frivillig betalning. I ett senare skede kan det bli aktuellt för kronofogdemyndigheten att tillgripa skilda specialexecutiva åtgärder, innan ärendet avancerar så långt att konkurs måste komma till stånd. Det arbete som kronofogdemyndigheten lägger ned på att tillgodose de olika borgenärernas anspråk torde ofta kunna bli av betydande värde i händelse av senare konkurs. Det bidrar till att kostnaderna och tidsutdräkten blir mindre.

Det är visserligen riktigt att man inte generellt kan förutsätta att kronofogdemyndigheten redan före konkursbeslutet har fått närmare kännedom om gäldenären. Särskilt i storstadsdistrikten är gäldenärerna ofta svåra att anträffa på uppgiven adress. Detta utesluter dock inte att det i de flesta andra fall är en från nyss berörda synpunkt rationell ordning att kronofogdemyndigheten är förvaltare också i en eventuell konkurs.

Konkursuppgifterna anknyter således till kronofogdemyndigheternas normala arbetsuppgifter inom det specialexecutiva fältet. Sådana uppgifter som att ta kontakt med gäldenären, utreda om denne har utmättningsbara tillgångar och i så fall vid behov ta hand om dessa samt att gå igenom bokföring m.m. är typiska uppgifter vid både specialexecution och

konkurs. Också sådana uppgifter som att sälja egendom och driva in utestående fordringar är typiska vid båda exekutionsformerna. Utdelningsförfarandet vid konkurs påminner om motsvarande förfarande vid specialexekution, när flera fordringar konkurrerar om betalning. Kronofogdemyndigheternas kontors- och bokföringsresurser är också väl anpassade för de uppgifter som kan komma i fråga.

Vad gäller förhållandet mellan specialexekutiva åtgärder och konkurs vill jag ytterligare nämna att det är vanligt att egendom är utmätt hos gäldenär, när denne går i konkurs. Utmättningsförfarandet skall i princip fortgå utan hinder av konkursen. Förvaltaren har emellertid möjlighet att påverka utmättningsförfarandet, eventuellt genom att påkalla tillämpning av återvinningsreglerna. Det är därför av värde att förvaltningen av konkursen samordnas med den fortsatta handläggningen av utmättningsmålet.

Som jag tidigare har angett (avsnitt 5.2.2) bör prövningen av anspråk enligt den statliga lönegarantin åvila kronofogdemyndigheten, när konkurs handläggs enligt den enklare ordningen. Det är, som många remissinstanser påpekar, givetvis en betydande fördel i detta sammanhang om kronofogdemyndigheten samtidigt är förvaltare. Annars kan i vissa fall uppstå onödigt dubbelarbete. Utbetalningen av lönegarantimedel kan också komma att försenas. Jag vill påpeka att kronofogdemyndigheterna har stor erfarenhet av arbete med lönegarantiärenden. Den ojämförligt största delen av dessa ärenden handläggs redan nu av dessa myndigheter.

Remissinstanserna har ganska utförligt diskuterat om en statlig myndighet eller en privat advokat har de bästa förutsättningarna att avveckla ett konkursbo på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt. Enligt min åsikt kan man knappast generellt säga att den ena eller den andra lösningen skulle vara bättre i det nu berörda hänseendet. Det kan visserligen antas att en avveckling genom ett privaträttsligt subjekt ibland ger utrymme för en smidigare uppgörelse än om en myndighet hade haft hand om saken. Särskilt torde detta gälla i fråga om avveckling av en rörelse. Ingenting hindrar emellertid att kronofogdemyndighet — om detta alternativ väljs — för sådana uppgifter anlitar utomstående. Med den gränsdragning jag har förordat mellan ordinär och mindre konkurs torde sådana fall bli mindre vanliga i de senare konkurserna. I de flesta konkurser blir det fråga om en avveckling, som ligger nära sådan realisation som sker vid specialexekution, t.ex. utmätning. I dessa fall torde kronofogdealternativet ge ett minst lika gott resultat som advokatalternativet. Det bör också betonas att frågor om avveckling kommer att uppstå endast i en mindre del av de konkurser som skall handläggas enligt den enklare ordningen. I flertalet konkurser torde över huvud taget inte finnas något att avyttra.

En viktig faktor vid valet av lämpligt förvaltningsorgan är naturligen hur de två alternativen ställer sig kostnadsmässigt. Denna fråga rör närmare besett dels det allmänna spörsmålet om ansvaret för konkurskostnaderna,

dels frågan vilka kostnader som uppstår vid de olika alternativen. Jag kommer att behandla dessa frågor i avsnitt 5.2.6 och 5.4. Redan nu vill jag som min mening uttala att det från ekonomisk synpunkt torde vara mest fördelaktigt att välja kronofogdealternativet.

Jag har i det föregående nämnt att det också finns vissa ytterligare omständigheter som kan påverka valet mellan de två alternativen.

Som ett skäl mot kronofogdealternativet har framhållits att byte av förvaltare måste ske, om en mindre konkurs skall gå över i ordinär konkurs. Det har vidare påpekats att i sådant fall kan uppstå konfliktsituationer, om kronofogdemyndigheten skall vara kontrollorgan i de större konkurserna. Av skäl som jag tidigare angett (se avsnitt 5.2.1) anser jag att man inte bör tillåta byte av handläggningsform. Argumentet saknar därför aktualitet. Frågan om kronofogdemyndighetens eventuella roll som kontrollorgan i ordinär konkurs kan inte prövas i detta lagstiftningsärende. Det finns enligt min mening inte anledning att av hänsyn härtill skjuta upp prövningen av kronofogdealternativet vid valet av lämpligt förvaltningsorgan i mindre konkurser.

Sambandet med den pågående utredningen om exekutionsväsendets distriktsindelning m.m. har också berörts vid remissbehandlingen. Några remissinstanser menar att en ombildning till större distrikt är nödvändig för att kronofogdealternativet skall kunna genomföras. Andra menar tvärtom att en sådan ombildning kan göra avståndet mellan förvaltare och gäldenär för långt. En del remissinstanser, bl.a. RSV och kronofogdeföreningen, menar att fördelarna med kronofogdealternativet blir större, om distrikten görs större, men ser inga hinder mot att förfarandet i de mindre konkurserna reformeras tidigare.

För egen del ser jag inte något avgörande hinder mot att reformen av förfarandet i mindre konkurser genomförs nu. Enligt min mening förutsätter reformen inte att ställning har tagits till den övergripande frågan om exekutionsväsendets distriktsindelning. Som jag har nämnt tidigare är reformbehovet beträffande de mindre konkurserna så betydande att en reform inte bör anstå utan tvingande skäl. Om viss kronofogdemyndighet f.n. skulle sakna resurser att handha förvaltarskapet i mindre konkurs, bör annan förvaltare kunna förordnas. Systemet bör med andra ord vara så flexibelt att det möjliggör lösningar från fall till fall.

Sammanfattningsvis anser jag övervägande skäl tala för att frågan om förvaltningsorgan i mindre konkurser löses så, att kronofogdemyndighet skall förordnas till förvaltare, om det inte av särskild anledning är olämpligt att förvaltningen ankommer på myndigheten. Jag har i denna del samrått med chefen för kommundepartementet. I fråga om den närmare utformningen av reglerna får jag hänvisa till specialmotiveringen.

Som framgår av vad jag nu har anfört kan i mindre konkurser undantagsvis uppkomma fråga att utse annan än kronofogdemyndighet till förvaltare. Dels kan det i vissa konfliktsituationer vara mindre lämpligt att

kronofogdemyndighet uppträder som förvaltare. Dels kan sådan myndighet någon gång av organisatoriska skäl vara förhindrad att åta sig förvaltarskapet. I båda situationerna kan förutsättas att konkursdomaren redan i samband med konkursens inledande får upplysning från kronofogdemyndigheten om något av de angivna hindren föreligger. I det först nämnda fallet kan nämligen antas att det i regel rör sig om en konkurs där det blir aktuellt att begära in sådan särskild utredning om gäldenärens ekonomiska förhållanden som jag har berört i avsnitt 5.2.1. I det andra fallet torde konkursdomaren även utan utredning av detta slag genom kontakt med kronofogdemyndigheten kunna klarlägga om det finns något hinder av organisatoriskt slag mot att myndigheten åtar sig förvaltarskapet. I intetdera fallet synes införskaffandet av de behövliga upplysningarna behöva medföra någon nämnvärd omgång eller tidsutdräkt.

5.2.4 Kontrollen över förvaltningen

I de nuvarande förvaltarkonkurserna utövas tillsynen över förvaltningen i första hand genom en av konkursdomaren tillsatt rättens ombudsman. Borgenärerna har möjlighet att utöva kontroll över förvaltarens åtgöranden bl.a. genom att välja granskningsmän. För fattigkonkursfallen finns inte något särskilt kontrollsystem.

Kommittén menar att det inte skulle rimma med önskemålet om ett enklare förfarande i mindre konkurser att där använda institutet rättens ombudsman som kontrollmekanism. Inte heller anser kommittén att särskilda granskningsmän behövs i sådana konkurser. Kontrollen över förvaltningen bör i stället i första hand utövas av konkursdomaren. I dennes åligganden bör ingå att övervaka att avveckling av konkurs inte fördröjs i onödan. Kommittén påpekar också att borgenärerna kan utöva kontroll genom reglerna om förvaltarens samrådsskyldighet. Om förvaltaren missköter sitt uppdrag, skall konkursdomaren enligt kommittéförslaget kunna entlediga honom. Kommittén betonar att det är av vikt att konkursdomaren har tillräckliga kvalifikationer för att kunna utöva sin kontrollfunktion. Både redan genomförda ändringar i ackordslagstiftningen och de komplicerade frågor som numera ofta aktualiseras vid handläggning av konkurser motiverar att konkursgöromålen fullgörs av rådmän eller möjligen tingsfiskal.

Reservanten inom kommittén menar att, om kronofogdemyndighet skall vara förvaltningsorgan, den som är missnöjd med förvaltarens agerande bör få anmäla förhållandet hos konkursdomaren. En borgenär som lider förlust till följd av försummelse i myndighetens agerande bör få ersättning.

De flesta remissinstanserna är positiva till kommittéförslaget när det gäller principerna för kontrollen över förvaltningen. Samtliga remissinstanser godtar även kommitténs uttalanden om kraven på konkursdomarens kvalifikationer.

Kritik mot förslagets huvuddrag kommer bara från två håll. Advokatsamfundet menar att det inte finns tillräckliga skäl att avskaffa rättens ombudsman i de konkurser som inte är egentliga fattigkonkurser. Samfundet anser att systemet med rättens ombudsman är både bättre och mindre tidskrävande än det av kommittén föreslagna systemet. Kostnadsmomentet för medverkan av rättens ombudsman finner samfundet obetydligt. Domareförbundet hävdar att kommitténs lösning är svår att godta, eftersom konkursdomarna därigenom kommer att få nya och svåra uppgifter.

Som följer av vad jag har anfört i det föregående kommer frågan om kontroll över förvaltningen i mindre konkurser i ett delvis nytt läge, om man väljer kronofogdemyndighet till förvaltningsorgan. Med kronofogdealternativet framstår det enligt min mening som uppenbart att man kan avvara institutet rättens ombudsman i mindre konkurser. Den kontroll som idag utövas av rättens ombudsman i förvaltarkonkurser betingas bl.a. av att förvaltaren i sådana fall är en enskilt verksam jurist. När kronofogdemyndighet fullgör förvaltarfunktionen, bortfaller denna orsak till kontroll. Möjligheterna till insyn i kronofogdemyndighetens verksamhet och myndighetens allmänna ansvar för fullgörandet av sina uppgifter är verk samma medel för att garantera en effektiv och i övrigt lämplig konkursförvaltning.

Vad jag har sagt nu talar även för att man i mindre konkurser kan avvara särskilda granskningsmän som utses av borgenärerna. I sammanhanget kan anmärkas att det knappast torde finnas något utrymme för tillämpning av allmänna besvärsmått bestämmelser när det gäller kronofogdemyndighets beslut under förvaltningen av konkursbo. Inte heller anser jag behov föreligga att tillskapa några särskilda besvärmöjligheter. Borgenärernas önskemål om fortlöpande kontroll över enskilda förvaltningsåtgärder bör i stället tillgodoses främst genom den samrådsskyldighet som enligt förslaget skall åvila förvaltaren. Med den avgränsning av tillämpningsområdet för mindre konkurser som jag har förordat tidigare kan man räkna med att kollisioner mellan t.ex. olika borgenärsintressen inte blir särskilt ofta förekommande. De flesta viktiga förvaltningsfrågor bör kunna lösas i samförstånd med berörda intressenter.

En viktig del av kontrollen över konkursförvaltningen skall enligt kommittéförslaget utövas av konkursdomaren. Väljer man kronofogdealternativet i fråga om förvaltarskapet, minskar naturligen i viss mån behovet av sådan kontroll. En allmän tillsyn över förvaltningen måste dock utövas av konkursdomaren. Jag skall här beröra de viktigaste frågorna som aktualiseras av denna tillsynsplikt.

För att konkursdomaren skall kunna fullgöra sin kontrollfunktion är det av vikt att han har ett tillräckligt material om konkursen till sitt förfogande. Som kommittén har föreslagit bör förvaltaren avge redovisning till konkursdomaren när konkursen avslutas. När utdelning till borgenärerna

blir aktuell bör också en särskild förvaltarberättelse avges.

I de nuvarande förvaltarkonkurserna är förvaltaren skyldig att avge också bl.a. en s.k. halvårsberättelse angående konkursboet, om konkursen inte är avslutad vid utgången av juni eller december månad som infaller näst efter första borgenärssammanträdet och sedan varje halvår under konkursens förlopp. Liksom kommittén anser jag att en sådan skyldighet inte bör föreskrivas vid förenklad konkurs. En bestämmelse av den karaktären skulle kunna uppfattas som att långa handläggningstider kan tolereras, även när konkurs handläggs enligt den enklare ordningen. Jag vill påpeka att det givetvis står borgenärerna och gäldenären fritt att när som helst fästa konkursdomarens uppmärksamhet på eventuella missförhållanden i förvaltningen.

Som kommittén föreslår bör förvaltaren vara skyldig att på begäran av konkursdomaren, borgenär eller gäldenären lämna upplysning om konkursboet och dess förvaltning (jfr 59 § fjärde stycket KL). En sådan skyldighet är en nödvändig förutsättning för att kontroll skall kunna utövas.

Kommittéförslaget bygger på att förvaltaren skall kunna entledigas om han missköter sig. Detta kan uppenbarligen inte komma i fråga, om kronofogdemyndighet handhar förvaltarskapet. Konkursdomarens kontrollerande funktion får i stället utövas främst i samband med att konkursen avslutas. Mot en sådan lösning anser jag inte att det kan riktas någon principiell invändning. Det står självfallet konkursdomaren fritt att hos kronofogdemyndigheten redan på ett tidigare stadium påpeka bl.a. eventuell fördröjning med visst förvaltargöromål. Hos kronofogdemyndigheten får sedan övervägas om exempelvis fullgörandet av förvaltarfunktionen har skett på bästa sätt eller om t.ex. annan ordning bör övervägas.

Vad jag nu har anfört om konkursdomarens tillsynsfunktion ställer ökade krav på konkursdomarorganisationen. Både kommittén och flera remissinstanser har betonat vikten av att konkursdomargöromålen läggs i mer kvalificerade händer än nu. I samma riktning verkar den ändring i fråga om utseende av förvaltare i ordinär konkurs som jag kommer att behandla i avsnitt 5.3. Med hänsyn härtill bör dessa arbetsuppgifter i fortsättningen genomgående anförtros tjänstemän med sådan erfarenhet av konkursgöromål som krävs för att syftet med reformen skall uppfyllas. Det innebär att tingsnotarier endast bör få mer rutinbetonade sysslor i konkurssammanhang. Övriga uppgifter bör ankomma på personal med fullständig domarkompetens. Det är önskvärt med viss kontinuitet i fråga om handhavandet av uppgifterna. Jag vill tillägga att viss utbildning torde böra komma till stånd i samband med att reformen sätts i kraft.

När det gäller insynen i kronofogdemyndigheternas verksamhet som konkursförvaltare synes kommittéreservanten ha menat att offentlighetsprincipen bör råda här som i annan allmän verksamhet. Jag är inte beredd

att oreserverat ansluta mig till en sådan uppfattning. Grundprincipen måste givetvis i enlighet med tryckfrihetsförordningen vara att handlingar hos kronofogdemyndigheten är offentliga. Handlingar i konkursärende kan emellertid innehålla uppgifter som inte bör komma till utomståendes kännedom. Jag vill nämna att lagberedningen i betänkandet (SOU 1974:55) Utsökningsrätt XIII har föreslagit en bestämmelse beträffande handling i ärende angående verkställighet eller handräckning enligt utsökningsbalken. Bestämmelsen ger sekretesskydd i fråga om uppgifter vilkas offentliggörande inte är förenligt med privatlivets helgd, sådana uppgifter som kan innebära risk för någons personliga säkerhet samt vissa uppgifter som gäller näringsidkares affärs- eller driftförhållanden. Sekretessfrågor av detta slag bör enligt min mening dock inte tas upp nu utan övervägas i samband med prövningen av offentlighets- och sekretesslagstiftningskommitténs betänkande (SOU 1975:22) Lag om allmänna handlingar.

Det jag nu har anfört har närmast tagit sikte på det fallet att kronofogdemyndighet är förvaltare. Som jag tidigare har anfört skall enligt departementsförslaget i undantagsfall även enskilt verksam person kunna förordnas till förvaltare. I dessa fall har förvaltningen till stor del samma karaktär som i de större konkurserna. På samma sätt som vid de större konkurserna bör förvaltaren kunna entledigas av konkursdomaren om han missköter sig. I övrigt anser jag inte de nu berörda fallen påfordra några särskilda regler om kontroll. I stället bör i huvudsak samma regler kunna gälla som för de konkurser vari kronofogdemyndighet är förvaltare.

Jag vill tillägga att frågan om kontrollen i de mindre konkurserna kan komma i ett annat läge om tillsynsfunktionen i större konkurser ändras.

5.2.5 Konkursens upphörande

KL skiljer f.n. mellan ursprunglig och efterföljande fattigkonkurs. Den första typen siktar på fall då det redan från början kan antas att konkursboet inte räcker till betalning av konkurskostnaderna. Den senare typen avser fall då det efter inledande av en ordinär konkurs blir klart att det saknas tillgångar till att betala dessa kostnader. De ursprungliga fattigkonkurserna utgjorde 70 % av samtliga konkurser i landet år 1974. Ursprunglig fattigkonkurs avskrivs normalt i anslutning till att gäldenären beedigar en av gode mannen upprättad bouppteckning. Om konkurserna först har handlagts som tillgångskonkurs, kan avskrivning ske sedan förvaltaren har anmält att tillgångarna inte räcker till konkurskostnaderna och anmälningen har kungjorts.

Även med det nya systemet för handläggning av mindre konkurser har man anledning räkna med att gäldenärens bo i ett mycket stort antal fall inte förslår till de konkurskostnader som följer med ordinär konkurs. Enligt kommittéförslaget skall handläggningen av sådana konkurser liksom nu bli av enkelt slag. När den av förvaltaren upprättade bouppteckning

teckningen har kommit in till konkursdomaren och denne av förvaltaren också fått uppgift om orsakerna till obeståndet samt om återvinningsmöjligheter och eventuell brottsmisstanke, skall konkursen i regel avskrivas i anslutning till att gäldenären beedigar bouppteckningen.

Kommittéförslaget har godtagits av samtliga remissinstanser. Domareförbundet påpekar dock att konkursdomaren och förvaltaren kan ha flera åtgärder att vidta efter beslutet om konkursens avskrivning och att det därför är oegentligt att använda termen "avskrivning" i sammanhanget.

Också jag ansluter mig till kommitténs förslag i nu berörda hänseenden. Förslaget innebär enligt min mening en riktig avvägning av de intressen som gör sig gällande när det har klarlagts att konkursboet inte förslår till konkurskostnaderna. Beträffande den av domareförbundet väckta terminologiska frågan vill jag erinra om att termen avskrivning sedan länge har använts i fråga om avslutande av fattigkonkurser. Den nya handläggningsformen beträffande mindre konkurser ger inte anledning att gå ifrån den sålunda inarbetade termen. Någon tvekan om innebörden av ett avskrivningsbeslut kan enligt min mening inte uppkomma.

I fråga om de mindre konkurser där utdelning till borgenärerna kan bli aktuell innebär kommittéförslaget att förvaltaren sedan boet har avvecklats skall upprätta ett förslag till utdelning och underrätta de utdelningsberättigade borgenärerna. Förslaget skall enligt kommittén underkastas kontroll av konkursdomaren, som har att utfärda kungörelse om detta. Borgenär eller gäldenären skall inom två veckor kunna rikta anmärkning mot utdelningsförslaget, men till skillnad från klanderprocessen i de nuvarande tillgångskonkurserna skall konkursdomaren pröva förslaget även om anmärkning inte görs. Han skall härvid ha tillgång till den av förvaltaren upprättade förvaltningsredogörelsen och förvaltarens redovisning. Utdelningsförslaget skall fastställas, om inte fel eller brist som inverkar på någons rätt kan antas föreligga. Konkursdomaren skall inte behöva granska och pröva förslaget mera ingående, om inte särskild anledning därtill förekommer, t.ex. i form av invändning från borgenär. Normalt skall sålunda förslaget enligt kommittén utan vidare kunna läggas till grund för utdelning. Reservanten inom kommittén anser det tveksamt om kontrollen av utdelningsförslaget skall ankomma på konkursdomaren och om inte i stället kronofogdemyndighetens beslut bör angripas med exekutiva besvär.

Huvudparten av remissinstanserna godtar kommittéförslaget i fråga om utdelningsförfarandet i mindre konkurser. Vissa kritiska röster förekommer dock. Advokatsamfundet menar att konkursdomaren inte bör engageras i utdelningsfrågorna, eftersom han inte har möjlighet att på ett tillräckligt säkert sätt ta del av underlaget. Några andra remissinstanser, däribland hovrätten över Skåne och Blekinge, hävdar att konkursdomarens prövning bör bygga på att invändning görs mot utdelningsförslaget. I annat fall bör konkursdomaren ha att fastställa förslaget, såvida

det inte innehåller uppenbara fel eller brister. I en del remissyttranden framförs åsikten att alla kända borgenärer bör underrättas särskilt om förslaget. Andra remissinstanser åter efterlyser regler om hur den som är missnöjd med förslaget skall förfara. De anser också att tiden mellan kungörelse och konkursdomarens prövning är för kort för att borgenär skall kunna ta till vara sin rätt.

Mot bakgrund av att bevakning inte skall förekomma i mindre konkurser anser jag det ofrånkomligt att förvaltarens utdelningsförslag underkastas någon form av prövning. I likhet med kommittén anser jag det också vara viktigt att systemet utformas så att prövningen kan ske på ett mera formlöst sätt än enligt klanderinstitutet i ordinär konkurs och således inte förutsätta invändning e.d. Något principiellt hinder mot att låta kontrollen av kronofogdemyndighetens utdelningsförslag ligga på konkursdomaren anser jag inte finnas. Någon annan lösning torde f.ö. inte vara praktikabel, eftersom den av kommittéreservanten antydda möjligheten till exekutiva besvär inte passar in i det konkursrättsliga systemet. Jag vill också anmärka att det undantagsvis kan bli aktuellt att utse annan än kronofogdemyndighet till förvaltare. Med hänsyn härtill ansluter jag mig till kommitténs förslag att konkursdomaren anförtros prövningen i alla de konkurser som handläggs enligt den enklare ordningen.

Innan jag går in på hur konkursdomarens prövning skall gå till skall jag något beröra borgenärernas ställning i sammanhanget. Som kommittén föreslår bör konkursdomaren kungöra att utdelningsförslag har upprättats. Med kommittéförslaget kommer emellertid de borgenärer som inte får utdelning att vara uteslutna från direkt information om att kursen håller på att avslutas. Jag har tidigare (se avsnitt 5.2.2) nämnt att det bör åligga konkursdomaren att underrätta kända borgenärer om att deras fordringar har uppmärksamrats och huruvida utdelning kan påräknas. Eftersom det endast i sällsynta undantagsfall kan förväntas inträffa att en borgenär som inte har tagits upp i utdelningsförslaget slutligen kommer i fråga för utdelning, torde behovet av särskild underrättelse om utdelningsförslaget inte vara så stort. Några egentliga olägenheter av ännu en underrättelse finns emellertid knappast. Av rättssäkerhetsskäl förordar jag därför att varje känd borgenär får underrättelse också om utdelningsförslaget, om inte en sådan underrättelse kan anses sakna betydelse för honom. Underrättelsen bör sändas av konkursdomaren. Det torde få ankomma på regeringen att utfärda behövliga föreskrifter i ämnet. Av underrättelsen bör framgå hur borgenär skall förfara om han vill framställa invändning mot utdelningsförslaget.

Borgenär som i enlighet med vad jag nu har anfört har gjorts uppmärksam på sina rättigheter bör enligt min mening ha möjlighet att ta till vara sin rätt inom två veckor från kungörelsen om utdelningsförslaget. Jag godtar kommittéförslaget om att konkursdomarens prövning skall äga rum så snart denna tid har löpt ut. Påstår borgenär att han behöver längre tid

och visar han skäl för sitt påstående, bör konkursdomaren kunna skjuta upp sitt ställningstagande till utdelningsförslaget. Det kan tilläggas att löneborgenär endast i undantagsfall torde ha anledning att framställa invändning mot förvaltarens utdelningsförslag. Ersättning enligt lönegarantin torde nämligen normalt vara utbetald vid tidpunkten för konkursens avslutande och det är sålunda staten som då är innehavare av lönefordringen.

När man tar ställning till hur konkursdomarens prövning skall gå till bör man hålla i minnet att den enklare handläggningsformen inte skall användas, om konkursboet kan antas vara av invecklad beskaffenhet. Med den gränsdragning som jag har föreslagit i fråga om tillämpningsområdena för mindre och ordinära konkurser bör prövningen normalt kunna göras ganska enkel. Härtill bidrar också den omständigheten att utdelningsförslaget i de allra flesta fall har upprättats av kronofogdemyndighet som förvaltare. Att inskränka prövningen till fall då invändning har framställts av borgenär eller gäldenären anser jag dock inte vara lämpligt. I princip bör konkursdomaren ha en granskningskyldighet också i övriga situationer. Enligt min mening bör dock granskningen i sådana fall kunna begränsas till en summarisk genomgång för att utröna om utdelningsförslaget innehåller fel som har inverkat på någons rätt. Är det inte uppenbart att något sådant fel har förekommit, skall förslaget fastställas.

För sin prövning av utdelningsförslaget är konkursdomaren beroende av att få behövligt material från förvaltaren. Utöver förvaltarberättelsen och förvaltarens redovisning bör konkursdomaren som kommittén har föreslagit ha tillgång till de övriga handlingar angående boet som kan vara av betydelse. Det bör åligga förvaltaren att utan särskild anmaning tillhandahålla detta material.

Konkursdomaren kan naturligen komma till annan uppfattning i en utdelningsfråga än förvaltaren. Kommittén föreslår att konkursdomaren i dessa fall antingen själv gör behövliga jämkningar i utdelningsförslaget eller återförvisar ärendet till förvaltaren. Om ärendet återförvisas får det givetvis ankomma på förvaltaren att företa de ändringar som är behövliga för att förslaget skall kunna godkännas. I sista hand vilar nämligen ansvaret för utdelningsförslaget på konkursdomaren (eller efter överklagande på den domstol som slutligen prövar tvisten). Om nytt utdelningsförslag upprättas efter återförvisning eller med anledning av att nya medel blir tillgängliga för utdelning skall enligt kommittén förfarandet följa samma regler som för det första utdelningsförslaget. Sålunda skall bl.a. nya underrättelser till borgenärerna och ny kungörelse utfärdas. Konkursdomaren skall dock efter framställning från förvaltaren ha rätt att låta förvaltaren överlämna nytillkomna medel till gäldenären, om med hänsyn till kostnaderna för utdelning sådan inte lämpligen bör äga rum.

Nästan alla remissinstanser godtar kommittéförslaget i nu berörda delar. En tingsrätt anser dock att nytt utdelningsförslag bör kungöras ånyo bara

om det senare förslaget innehåller mera ingripande ändringar. I enklare fall bör förvaltaren med konkursdomarens medgivande direkt kunna tillställa borgenärerna de medel som är aktuella. Tingsrätten och domareförbundet påpekar också att borgenär som berörs av ett nytt utdelningsförslag bör underrättas om förslagens innehåll.

I likhet med kommittén anser jag att i fråga om nytt utdelningsförslag normalt bör gälla i huvudsak samma regler som i fråga om det första utdelningsförslaget. På en punkt anser jag emellertid att förfarandet kan göras enklare än vad kommittén har föreslagit. Konkursdomaren bör således enligt min mening inte åläggas en ovillkorlig skyldighet att kungöra det nya utdelningsförslaget. Om behovet av ändring är uppenbart och det nya förslaget av mindre ingripande slag bör kungörelse kunna avvaras. I linje med vad jag tidigare har anfört om behovet av underrättelser till borgenärerna bör vidare konkursdomaren åläggas att underrätta alla borgenärer som berörs av det nya utdelningsförslaget.

Med anledning av ett uttalande från advokatsamfundet om partsförhållandet när någon besvärar sig över konkursdomarens beslut i fastställelsefråga vill jag påpeka att förvaltaren inte i denna sin egenskap blir part i hovrättsprocessen. Part blir i stället den vars rätt blir lidande om klagan bifalls. Är det statens borgenärsintresse som berörs, bör i likhet med vad som är fallet i exekutiva besvärsmål statens rätt tillvaratas av RSV.

I nuvarande tillgångskonkurser fastställs arvode till förvaltaren av konkursdomstolen innan utdelningsförslag upprättas. Konkursdomstolen skall normalt kungöra de yrkade arvoden innan prövning sker. Enligt kommittéförslaget skall konkursdomaren samtidigt som förenklad konkurs avskrivs bestämma arvode till förvaltaren. Något särskilt kungörelseförfarande anser kommittén inte behövligt i arvodesfrågan. Konkursdomaren skall också bestämma ersättning till förvaltaren för dennes kostnader. Reservanten inom kommittén ifrågasätter dock om den av kommittén föreslagna ordningen bör användas även med kronofogdealternativet. Reservanten för fram tanken att statens kostnader i stället täcks genom fasta avgifter.

Endast några få remissinstanser uttalar sig rörande de av kommittén behandlade arvodesfrågorna. En instans ifrågasätter således om inte arvode måste bestämmas innan utdelningsförslaget upprättas. En annan remissinstans undrar om förvaltaren i sina kostnader skall inkludera även arvodet till expert som han har anlitat.

Också i nu berörda hänseende kommer frågan i ett nytt läge när kronofogdemyndighet är förvaltare. I dessa fall behöver någon kostnadsprövning inte ske hos konkursdomaren. Det får ankomma på kronofogdemyndigheten att anmäla kostnadernas storlek hos konkursdomaren i de fall utdelning skall ske. Åtskilligt talar för att myndighetens kostnad i ärendet bestäms enligt vissa schabloner. Denna fråga får övervägas

närmare i samband med att det nya systemet skall sättas i kraft. En kostnadsprövning hos konkursdomaren behöver däremot ske i de fall annan än kronofogdemyndighet är förvaltare. Enligt min mening är det välmotiverat och praktiskt att prövningen sker på det förenklade sätt kommittén föreslår. Jag kan därför såvitt gäller dessa konkurser ansluta mig till kommittéförslaget.

För utförande av viss förvaltningsåtgärd, t.ex. förrättande av bouppteckning, utförande av rättegång eller revision av gäldenärens bokföring, kan förvaltaren ha anlitat en utomstående person. Kostnaderna för dennes arbete skall givetvis i första hand betalas av boet. Såsom jag skall utveckla i det följande (se avsnitt 5.2.6) kan emellertid, när boet inte räcker till, ett kostnadsansvar för enskild eller samhället aktualiseras. Det är därför viktigt att förvaltaren redovisar kostnaden på ett sådant sätt att det klart framgår att det rör sig om en konkurskostnad.

Frågan hur arvode skall bestämmas i de konkurser som inte handläggs i den enklare ordningen prövas av kommittén.

Har konkursen från början handlagts som ordinär konkurs, skall enligt förslaget gälla samma regler som nu, om det sedermera visar sig att boets medel inte räcker till konkurskostnaderna och annan boets skuld. Avskrivningen skall dock — i motsats till nu — kunna initieras även av konkursdomaren. Innan avskrivning får ske skall förvaltaren ha avgett redovisning.

Vad kommittén har föreslagit i denna del har inte föranlett någon invändning vid remissbehandlingen. Även jag ansluter mig till förslaget.

5.2.6 Ansvaret för konkurskostnader

Kostnaderna för konkurs avser främst ersättning till de organ som företräder konkursboet. Härtill kommer kostnader hos konkursdomaren för kungörelser m.m.

När konkurs enligt gällande regler handläggs som tillgångskonkurs skall kostnaderna för förfarandet tas ut ur boet, innan borgenärerna får sitt. Av naturliga skäl tillämpas en annan ordning i fråga om fattigkonkurs. Vid ursprunglig fattigkonkurs svarar i stället den borgenär som har ansökt om konkursen för konkurskostnaderna. Detta gäller också när staten har gjort konkursansökningen. Har gäldenären själv ansökt om konkursen, finns inga bestämmelser om vem som skall vara ansvarig. Av allmänna medel kan dock utgå ersättning för de kostnader som konkursdomaren har haft. Denna regel är tillämplig även vid efterföljande fattigkonkurs. Det är oklart i vad mån ersättning för kostnaderna får tas ut ur boet i de fall detta visar sig förslå helt eller delvis till dessa. Som jag har berört förut förekommer dock i praxis en ordning enligt vilken i fattigkonkurs sådant uttag sker (jfr SOU 1974:6 s. 57 och 233). En följd av den angivna regleringen är att god man vid fattigkonkurs i åtskilliga fall blir utan ersättning för sitt arbete.

Kommittén menar att den nuvarande ordningen beträffande kostnaderna vid fattigkonkurs är både bristfällig och svårtillämpad. Kommittén föreslår därför en helt ny reglering av kostnadsansvaret. En utgångspunkt för förslaget är att boets företrädare skall vara tillförsäkrad ersättning för utfört arbete. I första hand bör enligt kommittén den naturliga principen gälla att kostnaderna tas ut ur boet så långt detta räcker. För de fall där tillgångarna inte förslår aktualiseras frågor om borgenärs och det allmännas kostnadsansvar. Om konkursen har uppstått på ansökan av gäldenären finns enligt kommitténs mening knappast något alternativ till att låta staten svara för kostnaderna. Detsamma gäller om enskild borgenär inte förmår utge ersättning. Kommittén har övervägt om kostnadsansvaret för borgenär helt kan slopas och ersättas av ett ansvar för det allmänna men av olika skäl ansett att man bör stanna vid ett begränsat kostnadsansvar för borgenären. Enligt kommittéförslaget skall detta begränsade ansvar gälla efter konkursboets eget ansvar och i fall då konkursen hela tiden har handlagts som förenklad konkurs. Borgenärens kostnadsansvar föreslås begränsat till en tiondel av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. I övrigt skall staten svara för kostnaden. Kommittén påpekar att det ibland kan vara svårt för konkursdomaren att redan i samband med avskrivningsbeslutet avgöra om och i vad mån borgenär bör åläggas ett kostnadsansvar, eftersom det då fortfarande kan vara ovisst om boet räcker till. Med hänsyn härtill och då det erfarenhetsmässigt är relativt sällan som annan borgenär än staten gör konkursansökan i här åsyftade fall kunde man enligt kommittén avstå från att åstadkomma en exekutionstitel mot borgenären. För den händelse han vägrar att betala frivilligt kan exekutionstitel utverkas genom särskild rättegång. Kommittén har emellertid stannat för att i nära anslutning till gällande lag föreslå en ordning, enligt vilken konkursdomaren i samband med avskrivningen av konkursen skall ålägga borgenären att betala ifrågakostnader. Om boet sedan visar sig till någon del täcka dessa kostnader, får avräkning ske från vad borgenären enligt det tidigare beslutet skall betala.

Samtliga remissinstanser godtar kommitténs uppfattning att regleringen av kostnadsansvaret i mindre konkurs bör vara utformat så, att under alla omständigheter konkursfunktionär skall få ersättning för sitt arbete, att kostnaderna härför i första hand skall tas ut ur boet och att i sista hand staten skall svara för kostnaderna. Vad gäller ansvarsfördelningen mellan statsverket och borgenärerna i fråga om de kostnader som inte kan tas ut ur boet är däremot meningarna delade. De flesta remissinstanserna tillstyrker kommittéförslaget. Några instanser (TCO, SACO och fastighetsägareförbundet) vill dock slopa eller minska borgenärernas kostnadsansvar. Ytterligare några instanser föreslår att ansvaret vidgas. Hovrätten över Skåne och Blekinge menar att man med hänsyn till vad kommittén har anfört angående det fallet att ovisshet råder om storleken av borgenärs

kostnadsansvar bör avstå från att åstadkomma en exekutionstitel i konkursärendet. Hovrätten påpekar också att det inte torde vara meningsfullt att staten som borgenär åläggs ett kostnadsansvar som sökande borgenär. Om boet inte förslår skulle nämligen i sådant fall konkursdomaren ha att ålägga staten ett begränsat kostnadsansvar med anledning av dess egenskap av borgenär och samtidigt förordna att återstående kostnader skall ersättas av allmänna medel. Domareförbundet efterlyser ett uttalande om att konkursdomarens kostnader bör förskjutas av boet och att, om detta inte kan ske, förordnande skall ges om att kostnaden skall stanna på statsverket.

För egen del kan jag i allt väsentligt ansluta mig till kommittéförslaget. De kostnader det här är fråga om, dvs. förvaltararvode och konkursdomarens utlägg för kungörelse m.m. (i fråga om s.k. massaskulder hänvisas till avsnitt 5.2.7), uppgår i regel inte till några större belopp i mindre konkurser. I ursprungliga fattigkonkurser rör sig kostnaderna f.n. om 400-600 kr per konkurs (jfr vidare avsnitt 5.4). I övriga fall är beloppet något större. Till den förra kategorin hör åtskilliga konkurser där tillgångar helt saknas i konkursboet. Till den senare kategorin hör såväl fall då smärre tillgångar finns till betalning av konkurskostnaderna som fall då boet i och för sig räcker till kostnaderna för ordinär konkurs men konkursen har ansetts böra handläggas i den enklare ordningen.

Det är en grundläggande svaghet i nuvarande system att regler saknas om att boets medel vid fattigkonkurs får tas i anspråk för konkurskostnaderna. Genom kommittéförslaget undanröjs oklarheten på denna punkt. Vad gäller de konkurser där boets medel inte förslår till konkurskostnaderna anser jag liksom kommittén att sökande borgenär inte bör helt befrias från kostnadsansvar. En annan lösning skulle lämna fältet fritt för konkurser som inte tjänar något meningsfullt syfte. Den av kommittén föreslagna gränsen för kostnadsansvaret anser jag kunna godtas.

De av hovrätten över Skåne och Blekinge berörda frågorna synes knappast behöva vålla några problem i praktiken. I de flesta fallen är staten konkurssökande och i övriga fall torde borgenären normalt betala sin del i konkurskostnaden frivilligt. Behovet av en särskild exekutionstitel mot borgenären är därför inte särskilt stort. Jag anser därför att man i och för sig skulle kunna nöja sig med att konkursdomaren i avskrivningsbeslutet erinrar borgenären om hans skyldighet att betala konkurskostnaden. Väljer man denna lösning undgår man den av hovrätten påtalade oformligheten att staten som konkurssökande borgenär åläggs att betala till det allmänna. Enligt min mening bör man kunna ta steget fullt ut och låta de nu åsyftade reglerna om borgenärs kostnadsansvar formellt gälla bara enskild borgenärs ansvar. För statens del bör det vara tillräckligt att i KL klargöra att staten alltid i sista hand träder in som ansvarig för konkurskostnaderna. Med denna lösning synes något hinder inte finnas att i avskrivningsbeslutet uttryckligen ålägga enskild borgenär ansvar för konkurskostnaden.

Kommittéförslaget att konkurskostnaderna i första hand skall tas ut ur boet förutsätter att konkursdomaren är aktivt verksam för att få sina kostnader täckta av boet. Även förvaltaren bör innan konkursen avslutas söka få konkursdomarens kostnader reglerade.

5.2.7 Företrädesordningen för konkurskostnader

KL räknar med två huvudkategorier av skulder som i princip skall betalas ur bomassan före utdelning till borgenärerna, nämligen dels konkurskostnader, dels s.k. massaskulder eller — sett från borgenärernas sida — massafordringar. Sist nämnda fordringar tillkommer andra personer än konkursfunktionärerna och riktar sig mot konkursboet som en särskild juridisk person. De kan vara av skilda slag. Som exempel kan nämnas fordran som har uppkommit på grund av att boet har trätt in i ett av gäldenären tidigare ingånget ömsesidigt förpliktande avtal. Massafordringarna behöver emellertid inte grunda sig på avtal utan kan t.ex. utgöra krav på rättegångskostnader som boet har förpliktats utge. I regel är det inte svårt att skilja massafordringarna från konkurskostnaderna, men tveksamma gränsfall kan undantagsvis förekomma.

Det kan inträffa att tillgångarna i ett konkursbo inte räcker till betalning av boets skulder. Frågan är då vilken företrädesordning som skall gälla mellan konkurskostnader och massafordringar och eventuellt mellan konkurskostnader inbördes och massafordringar inbördes. Denna fråga är inte löst i KL. Frågan har vållat problem i rättstillämpningen och olika uppfattningar har kommit till uttryck i doktrinen. Om konkursboet skulle försättas i konkurs, skulle företrädesordningen kunna utläsas ur KL:s och förmånsrättslagens regler. I det angivna fallet är konkursboet onekligen insolvent och konkursgrund kan sägas föreligga (jfr 1 § andra stycket KL). Emellertid kan ett konkursbo enligt rättsfallet NJA 1945 s. 177 inte försättas i konkurs. Lagberedningen kritiserade i betänkandet (SOU 1970:75) Utsökningsrätt X utgången av rättsfallet men ansåg sig inte böra föreslå någon bestämmelse som tog avstånd från rättspraxis. Beredningen påpekade att, om praxis upprätthölls, konkursförvaltningen vid avveckling av insolvent bo fick analogivis tillämpa förmånsrättsordningen och åtskilliga andra regler som måste iaktas trots att boet inte hade försatts i konkurs. Vid remissbehandlingen av betänkandet mötte dessa uttalanden vissa invändningar. I den proposition som grundades på betänkandet (prop. 1975:6 s. 120) uttalade jag att frågan hur man skall förfara när ett konkursbo kommer på obestånd fick tas upp i samband med prövningen av nu förevarande betänkande av konkurslagskommittén.

Enligt kommittén kan det knappast komma i fråga att komplettera KL med ett detaljerat regelsystem endast för sådana onormala situationer som avses här. Däremot finner kommittén i och för sig tänkbart att införa en bestämmelse av innehåll endast att konkursbo kan sättas i konkurs. För-

farandet skulle därefter få utveckla sig enligt KL:s vanliga regler. Kommittén anser sig emellertid sakna tillräckliga skäl att föreslå införandet av någon bestämmelse som tar avstånd från hittillsvarande praxis. Enligt kommitténs mening bör dock hinder inte möta mot att sätta konkursbo i konkurs, men frågan får överlämnas åt rättstillämpningen. Kommittén tillägger bl.a. att lönegarantisystemet visserligen förutsätter att arbetsgivaren har försatts i konkurs men att det beträffande konkursboets arbetstagare torde vara möjligt att tillämpa lönegarantilagen analogt vid konkursbos insolvens.

Även om någon lagreglering angående möjligheterna att få konkursbo försatt i konkurs inte förordas, synes det kommittén önskvärt att den f.n. oreglerade frågan om den inbördes förmånsrätten mellan konkurskostnader och massafordringar löses i lag. Kommittén kan härvid tänka sig att endera av följande tre principer tillämpas. Enligt den första får konkurskostnaderna företräde. Enligt den andra ges konkurskostnaderna och massafordringarna lika rätt och enligt den tredje får massafordringarna företräde. En uppdelning av boets skulder efter huruvida de har uppkommit före eller efter tidpunkten för boets insolvens avvisas emellertid av kommittén med tanke på de praktiska olägenheterna med en sådan lösning. Kommittén förordar den lösningen att konkurskostnaderna ges företräde. Skulle rättspraxis ändras så att det blir möjligt att sätta konkursbo i konkurs, följer enligt kommittén av förslaget att i sådan konkurs de kostnader som har föranletts av den tidigare konkursen får utgå med företrädesrätt framför massafordringarna i samma tidigare konkurs.

Kommitténs förslag i fråga om förmånsrättsfrågorna vid konkursbos insolvens har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna. Förslaget godtas uttryckligen av bl.a. hovrätten över Skåne och Blekinge, en länsstyrelse och SACO. Göta hovrätt, handelskammarförbundet och sparbanksföreningen hör till de remissinstanser som i stället vill låta massafordringarna gå före. Fastighetsägareförbundet menar att åtminstone hyresfordran bör få gå före konkurskostnaderna, eftersom detta kan möjliggöra att fastighetsägare låter konkursbo behålla hyresrätt under viss tid. JK menar att lika starka skäl talar för den av kommittén föreslagna företrädesordningen som den motsatta men att det viktigaste är att få en bestämd ordning till stånd. Domareförbundet, advokatsamfundet och LO hävdar att frågan bör lösas genom att man öppnar möjligheterna att försätta konkursbo i konkurs. JK, domareförbundet och metallindustriarbetareförbundet anser att man under alla omständigheter bör låta lönegarantilagen vara tillämplig även i fråga om de fordringar som arbetstagare hos konkursboet kan ha.

Enligt min mening gäller nu problemet i praktiken dels vilken rätt som bör tillkomma massaborgenärerna, dels hur deras rätt skall tryggas i händelse av att förvaltningen av ett konkursbo utövas så att boet blir

insolvent. Kommitténs förslag innebär en lösning av frågan vilken rätt som bör tillkomma massaborgenärerna. Lagberedningens förslag innebär en delvis annan lösning av samma fråga. Intet av förslagen gör emellertid någon ändring i fråga om massaborgenärernas faktiska möjligheter att påverka förfarandet och göra sin rätt gällande. Här kommer frågan om konkursbos konkurs in. Denna fråga har i övrigt, om kommittéförslaget godtas, praktisk betydelse endast för lönegarantisystemet. Jag bortser då från det föga praktiska fallet att ett i konkurs försatt konkursbo skulle ådra sig nya massaskulder.

Jag anser lämpligt att först ta upp frågan om företrädesrätten mellan konkurskostnader och massafordringar. Valet står här främst mellan att låta konkurskostnaderna gälla före massafordringarna och att ha en motsatt ordning. Som kommittén har påpekat utgör en lösning där konkurskostnaderna sätts främst den kanske naturligaste lösningen genom att de kostnader som bär upp själva förfarandet får bästa rätt. För denna ordning talar också att staten eller, i viss utsträckning, konkurssökande borgenär skall belastas med de kostnader som inte kan tas ut ur boet. Detta kostnadsansvar kunde bli förhållandevis omfattande, om konkurskostnaderna inte hade företräde framför massakraven. Resultatet av den av kommittén föreslagna lösningen kan också sägas ligga i linje med vad som skulle följa av en lösning enligt lagberedningens förslag. Mot kommitténs lösning talar bl.a. att det kan bli svårt för boet att utverka erforderliga krediter. Betydelsen av den föreslagna företrädesordningen får emellertid inte överdrivas. Dels torde det vara mycket sällsynt att ett konkursbo blir insolvent, dels är kreditgivning i sig alltid förenad med ett risktagande. Även i dag måste den som ger konkursbo kredit räkna med att hans fordran kan bli nödlidande genom att konkursboet blir insolvent. I många fall torde också kreditgivning till konkursbo oavsett vilken lösning man väljer i fråga om företrädesordning kunna ske på sådana villkor att kreditgivarens risktagande blir föga framträdande. Enligt min mening får skälen för att konkurskostnaderna ges företräde framför massafordringarna anses väga över skälen för en motsatt ordning. Jag ansluter mig därför till den av kommittén föreslagna regeln.

Den angivna lösningen skulle i och för sig kunna byggas på med regler om att konkursbo kan försättas i konkurs. Härför talar främst, att massaborgenärernas ställning förbättras. Om konkursboets konkurs inte blir handlagd enligt den enklare ordningen får sålunda massaborgenärerna t.ex. inflytande över ett val av företrädare för boet och dessa företrädare har inte som de tidigare medverkat under den tid boet blivit insolvent. Massaborgenärerna får också möjlighet att påkalla tillämpning av återvinningsreglerna. De kan vidare få insyn i förvaltningen genom att en ny förvaltningsberättelse måste upprättas. Deras fordringar kan vidare fastställas genom bevaknings- och anmärkningsförfarandet och särskild talan om fastställelse av deras fordringar eller klander mot utdelningsförslag kan

undvikas. Flertalet av dessa skäl minskar i betydelse om man i stället tänker sig att konkursboets konkurs handläggs enligt den enklare ordningen.

Mot fördelarna av en lösning enligt vilken konkursbo kan sättas i konkurs måste ställas de praktiska olägenheter en sådan lösning skulle kunna dra med sig. Åtskilliga åtgärder måste således vidtas på nytt och nya företrädare för boet skall sätta sig in i konkursen. Kostnaderna härför kan inte sägas vara utan betydelse. En lagteknisk lösning av frågan måste också anses vara ganska komplicerad. Hittills torde inte heller några mera betydande svårigheter ha uppkommit till följd av att frågan är oreglerad i lag. Jag vill också påpeka att frågan torde vara oreglerad även i de flesta andra länder. Mot bakgrund av det anförda kan jag inte se tillräckliga skäl att nu lagstiftningsvägen ta ställning till frågan.

Om arbetstagare utför arbete för konkursboets räkning under uppsägningstid bör lönefordringen anses utgöra konkursfordran (jfr prop. 1975/76:12 s. 32). På sådan fordran blir lönegarantilagen direkt tillämplig. De fall då konkursbo är insolvent och samtidigt har anställda, vilkas lönefordringar inte kan betalas av boet, torde vara och även i fortsättningen bli sällsynta. I sådana fall torde det såsom kommittén har anført vara möjligt att tillämpa reglerna om lönegarantin analogt.

5.3 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om förvaltningen vid större konkurser

5.3.1 Förvaltarens kvalifikationer

De grundläggande bestämmelserna om förvaltares kvalifikationer i ordinär konkurs finns i 42 § KL. Enligt denna paragraf skall förvaltare äga sådan insikt och erfarenhet som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet fordras för förvaltningens behöriga handhavande. Något krav på att förvaltaren skall vara jurist uppställs inte i lagen. I praktiken utses dock regelmässigt advokat eller annan jurist till förvaltare.

Med hänsyn till att anmärkningar i olika sammanhang har framförts mot de kvalifikationskrav som nu gäller för förvaltare i ordinär konkurs anser kommittén det angeläget att man försöker åstadkomma en ordning enligt vilken förvaltningen alltid anförtros åt sådana advokater eller andra personer som har tillräckliga kvalifikationer för uppgiften. Principen bör enligt kommittén vara att inga andra än de som är särskilt inriktade på affärsjuridik och har praktiska erfarenheter av det ekonomiska livet skall komma i fråga som konkursförvaltare. I denna kategori anser kommittén att den som har specialiserat sig på och har erfarenhet av konkursförvaltning i första hand bör utses. Ett grundläggande krav bör enligt kommittén vidare vara att vederbörande har resurser att sköta bokföring och redovisning på ett effektivt och tillförlitligt sätt. Enligt kommittén bör förvaltaren också vara lagfaren, dvs. ha avlagt juris kandidatexamen, men

något ovillkorligt krav härpå bör inte gälla.

Allmänpraktiserande jurister utan särskild inriktning på affärsjuridik bör enligt kommitténs mening inte längre komma i fråga för uppdrag som konkursförvaltare. Även om den samlade tillgången på kvalificerade krafter i landet är tillräcklig, kan läget bli sådant att på viss ort endast allmänpraktiserande jurist finns att tillgå. Också i sådant fall bör enligt kommittén de allmänna kvalifikationskraven upprätthållas och sålunda en affärsjurist från annan ort utses. Enligt kommitténs uppfattning överväger nämligen vinsten av att konkursboet förvaltas av en sakkunnig och erfaren person den kostnadsökning som t.ex. resor kan medföra. Någon gång kan det enligt kommittén dock vara befogat att avsteg görs från huvudreglerna.

En förvaltare bör också åtnjuta borgenärernas förtroende. Kommittén påpekar att det ofta kan vara olämpligt att borgenär eller dennes ombud blir förvaltare i konkursen men att några principiella betänkligheter knappast möter mot en sådana lösning, om endast en borgenär finns eller övriga borgenärer godtar lösningen.

I lagtekniskt hänseende anser kommittén vanskligt att ange kvalifikationskraven i detalj. Det bör enligt kommittén räcka med en allmän föreskrift om att förvaltaren skall ha den insikt och erfarenhet som uppdraget kräver. Det bör enligt kommittén också anges att förvaltaren bör vara lagfaren och att den som utses skall vara lämplig för uppdraget.

De flesta remissinstanserna instämmer i kommitténs uppfattning att de kvalifikationskrav som nu gäller för förvaltare bör skärpas. Viss kritik förekommer dock. LO menar att kommittén borde ha närmare utrett bl.a. hur förvaltare arbetar, hur uppdragen fördelar sig och hur många uppdrag en och samma advokat har samtidigt. LO hävdar också att samma skäl som talar för att kronofogdemyndighet skall vara förvaltare i de mindre konkurserna också talar för att de bör få hand om de större. Andra remissinstanser anser att flertalet konkurser inte är mer komplicerade än att förvaltningen kan anförtros allmänpraktiserande jurister. Några remissinstanser, bland dem RSV, påpekar att kommittéförslaget kommer att förfelas, om inte konkursdomarna bedömer advokaternas lämplighet mer individuellt än vad som nu är fallet. Andra instanser åter anser att kommittén i alltför hög grad har betonat vikten av lagfarenhet hos förvaltaren.

För egen del vill jag till en början erinra om att bestämmelserna i KL om förvaltningen i konkurs i allt väsentligt är oförändrade sedan år 1921. Det är givet att den samhällsutveckling som skett sedan dess har påverkat förutsättningarna för konkursförvaltningens bedrivande. Det synes inte heller vara någon remissinstans som bestrider att ekonomiska och andra förändringar inom näringslivet har medfört att konkursförvaltning numera många gånger är mera komplicerad än förr. LO:s uttalande om att samhället bör ta över förvaltaruppgifterna även i större konkurser har jag delvis redan berört. Enligt min mening torde åtminstone i dagens läge

några mera påtagliga fördelar inte stå att vinna med en sådan lösning. Jag ser därför inte något hinder mot att nu ta ställning till frågan om förvaltarens kvalifikationer i större konkurser.

De större konkurser jag nu syftar på kommer med den gränsdragning jag har förordat mellan ordinär och mindre konkurs att omfatta huvudsakligen sådana konkurser där ett flertal borgenärer konkurrerar om utdelning. I sådana konkurser är tillgångarna ofta betydande. Härtill kommer emellertid också de mindre konkurser i vilka kronofogdemyndighet undantagsvis inte utses till förvaltare. Enligt kommittémajoritetens förslag skall beträffande förvaltare i sådan konkurs i princip gälla samma behörighetsregler som i fråga om annan förvaltare.

I fråga om kraven på förvaltaren i de nu berörda konkurserna gäller naturligen allmänt sett att han skall handha konkursen så att ett så gynnsamt resultat som möjligt uppnås för borgenärerna och övriga intressenter. Jag delar kommitténs uppfattning att det härför i allmänhet krävs ekonomisk sakkunskap, kunskaper om bokföring och redovisning samt juridiska kunskaper. Personer som uppfyller de angivna kvalifikationerna återfinns inom advokatkåren och ackordscentralerna och liknande institutioner. Som har påpekats av kommittén ställer emellertid utvecklingen sådana krav på förvaltarens kunskaper att förordnande bör ges företrädesvis åt personer med speciell inriktning på affärsjuridik, däribland konkursrättsliga frågor. Även kunskaper i arbetsrätt är ofta behövliga. Det innebär att allmänpraktiserande advokat (eller annan jurist) inte annat än i andra hand bör komma i fråga för förvaltaruppdrag. Härigenom skapas ökade garantier för en effektiv och i övrigt ändamålsenlig konkursförvaltning.

Mot det anförda kan visserligen invändas att detta synsätt leder till en ökad specialisering och att man inte kan räkna med att specialister kommer att finnas på mindre orter, vilket i sin tur kan leda till bl.a. ökade resekostnader. Enligt min mening kan man dock knappast undvika en specialisering hos dem som anförtros förvaltaruppdrag, om man skall realisera kommitténs intentioner i fråga om höjda kvalifikationer hos konkursförvaltare. De motiv som ligger bakom en sådan ändrad inställning beträffande kraven på förvaltaren är så starka att de uppväger de eventuella nackdelar som kan vara förenade med en ökad specialisering. En sådan utveckling innebär f.ö. inte någon nyhet för dem som det här är fråga om. Redan i dag förekommer i avsevärd utsträckning att advokatbyråer har specialiserats på olika typer av verksamhet, t.ex. affärsjuridik. En skillnad som uppkommer om man realiserar kommittéförslaget är att konkursdomarens urval av personer för förvaltaruppdrag blir snävare än nu. Från de något ökade resekostnader som detta kan föra med sig i en del fall bör man enligt min mening kunna bortse. Dessa kostnader är obetydliga jämförda med de utgifter en större konkurs i övrigt drar med sig. Ökningen bör också i stor utsträckning kunna uppvägas av den effektivare

handläggning som vinnas genom att förvaltaren besitter särskild kompetens för uppgiften.

Vad jag har sagt nu har i och för sig tillämpning också på sådana mindre konkurser där förvaltaruppgiften anförtros åt annan än kronofogdemyndighet. Det ligger emellertid i sakens natur att kraven här emellanåt kan ställas något lägre än när det gäller större konkurser. Även om samma kvalifikationskrav formellt bör gälla i båda situationerna, bör det vara möjligt att i en mindre konkurs anlita t.ex. advokat eller annan jurist som inte är specialinriktad på affärsjuridik eller har särskild erfarenhet av konkursfrågor. Något krav på att förvaltaren har en väl utvecklad kontorsorganisation till sitt förfogande bör inte heller ställas i sådana fall. Detsamma gäller f.ö. också i viss mån i fråga om större konkurser, nämligen i fall då kravet på en rationell kontorsorganisation inte kan motiveras av hänsyn till konkursboets omfattning eller förvaltningens svårighetsgrad i övrigt.

Som har påpekats av en del remissinstanser ger den av kommittén föreslagna lagtexten inte något fullständigt uttryck för de kvalifikationskrav som enligt förslaget skall gälla i fråga om förvalterskap. Det är emellertid svårt att ge mera preciserade regler härom. Dessa måste med nödvändighet göras ganska uttunnade, om de inte skall behöva förses med alltför många inskränkande undantag. I andra sammanhang har lagstiftaren också nöjt sig med mycket allmänt hållna bestämmelser när det gäller kvalifikationskraven, se bl.a. 21 § rättshjälpslagen (1972:429). Enligt min mening bör den av kommittén föreslagna lagtekniska lösningen kunna i huvudsak godtas.

Remisskritiken mot kravet på att förvaltaren bör vara lagfaren torde huvudsakligen gå ut på att kravet inte skall lagfästas. Redan idag förhåller det sig så att förvaltaren regelmässigt har avlagt juris kandidatexamen. Jag har förståelse för de kritiska remissinstansernas åsikt att denna examen inte innebär någon avgörande garanti för att vederbörande har bättre kvalifikationer som förvaltare än någon med annan utbildning. Tvärtom kan säkert i undantagsfall förekomma att någon sådan person — t.ex. med företagsekonomisk utbildning — är att föredra som förvaltare. Med hänsyn härtill och till vad jag nyss har sagt om behovet av att i lagtexten fullständigt ange kvalifikationskraven anser jag mig inte i lagtexten böra uppställa krav på viss utbildning.

Kommittén påpekar att KL inte innehåller något förbud mot att en galdenären närstående person förordnas till förvaltare. Enligt kommitténs mening bör i lagtexten föreskrivas att till förvaltare inte får utses någon som står galdenären nära eller är beroende av honom. Remissinstanserna godtar allmänt detta förslag. Malmö tingsrätt ifrågasätter dock behovet av regeln.

Även jag kan i princip ansluta mig till kommitténs uppfattning på denna punkt. Jag vill påpeka att i fråga om närstående numera finns särskilda

regler i KL, bl.a. såvitt gäller återvinning. Ett särskilt närståendebegrepp har införts i 29 a §. Enligt min mening bör den som omfattas av detta närståendebegrepp inte kunna komma i fråga som förvaltare. Som har framhållits av tingsrätten är det så pass självklart att nu berörda personer inte skall utses till förvaltare att en lagbestämmelse härom kan föranleda felaktiga motsatstolkningar när det gäller andra situationer. Jag anser därför att en lagregel av det slag kommittén har tänkt sig kan avvaras.

Kommittén behandlar också frågan i vad mån egenskap av tidigare rådgivare till gäldenären bör anses vara diskvalificerande. I och för sig innebär det enligt kommittén vissa fördelar att boet utreds av någon som är insatt i gäldenärens ekonomiska förhållanden, men gäldenärens rådgivare är inte lämplig att vara förvaltare om det kan råda tvekan om hans objektivitet. Detta är enligt kommittén för det mesta fallet, om rådgivaren har biträtt gäldenären under längre tid före konkursutbrottet. Å andra sidan bör enligt kommittén inte heller en företrädare för konkurrent till gäldenären utses till förvaltare.

Uttalandena har föranlett vissa kommentarer vid remissbehandlingen. Domareförbundet menar att den som är insatt i gäldenärens affärer, t.ex. därför att han har varit dennes rådgivare, inte bör anses alltid diskvalificerad. Advokater och andra fristående ekonomiska rådgivare bör enligt förbundet kunna påräknas iakttäta kravet på opartiskhet även i detta fall. En länsåklagarmyndighet påpekar att till förvaltare inte bör få utses den som har varit bokförare eller deklarationsmedhjälpare till gäldenären eller varit revisor i ett aktiebolag som har försatts i konkurs.

Det kan givetvis synas rationellt att en person som är väl insatt i gäldenärens ekonomi blir förvaltare. Här ligger dock stora risker. Förutom att en person som har varit gäldenärens rådgivare i ekonomiska angelägenheter i och för sig kan bli utsatt för misstanke om att även under konkursen vilja gynna sin förre klient kan också inträffa att han kan behöva ta direkt befattning med en tidigare affärstransaktion e.d. som han själv har deltagit i. Sådana medhjälpare som länsåklagarmyndigheten syftar på bör under inge omständigheter förordnas. Enligt min uppfattning bör det emellertid inte vara uteslutet att till förvaltare förordna en person som före konkursen har blivit anlitad av gäldenären för att klara upp dennes insolvenssituation.

De regler som nu finns i KL om att den som är omyndig eller i konkurs inte får vara förvaltare anser kommittén överflödiga med hänsyn till det allmänna lämplighetskravet. Det i KL uppställda förbudet för domstolspersonal att vara förvaltare bör dock alltjämt gälla. Samtliga remissinstanser godtar kommittéförslaget i dessa delar. Även jag kan ansluta mig till förslaget.

Kommittén uttalar också i fråga om kvalifikationskraven på förvaltare att den som har uppnått 67 års ålder normalt inte bör utses till förvaltare. Detta uttalande godtas av alla remissinstanser utom domareförbundet och

företagarnas riksförbund, vilka menar att en åldersgräns vid 67 år inte bara är onödigt utan också olämplig. För egen del instämmer jag i kommitténs bedömning på denna punkt. Om en konkurs skall kunna avslutas snabbt, krävs det ofta mycket aktiva insatser från konkursförvaltarens sida. Jag anser det ligga i linje med kommittéförslaget i övrigt att en person som har uppnått pensionsåldern endast i undantagsfall bör förordnas till förvaltare. Någon särskild lagregel härom anser jag i likhet med kommittén inte behövlig.

5.3.2 Utseende av förvaltare

Den enligt KL gällande ordningen innebär att interimsförvaltare utses av konkursdomaren i samband med konkursbeslutet (43 § KL) och att slutlig förvaltare väljs av borgenärerna vid första borgenärssammanträdet (45 § KL). Endast om ingen borgenär kommer tillstädes vid detta sammanträde eller den av borgenärerna valde är obehörig eller olämplig får konkursdomaren utse slutlig förvaltare.

Kommittéförslaget behåller nuvarande regler i fråga om utseende av interimsförvaltare. Kommittén anser det vara en fördel från effektivitets- och kostnadssynpunkter att personbyte på förvaltarposten undviks. Liksom hittills bör konkursdomaren därför sträva efter att till interimsförvaltare utse någon som kan ha hand om förvaltningen i dess helhet. När det gäller slutlig förvaltare menar kommittén att gällande ordning med borgenärssval inte innebär tillräckliga garantier för att en i alla hänseenden lämplig person blir förordnad. För den skull föreslår kommittén att slutlig förvaltare i fortsättningen skall utses av konkursdomaren och inte längre väljas av borgenärerna. Kommittén menar vidare att den slutlige förvaltaren liksom hittills bör förordnas i anslutning till första borgenärssammanträdet. För att borgenärernas intressen skall tillgodoses föreslår kommittén att konkursdomaren vid detta sammanträde inhämtar borgenärernas synpunkter.

En stor majoritet bland remissinstanserna godtar kommitténs förslag. Advokatsamfundet, som hör till de positiva remissinstanserna, framhåller att det finns fog både för att förvaltarvalet skall ankomma på konkursdomaren och för att det skall ankomma på borgenärerna. För det förra alternativet talar att önskemålet om opartiskhet säkerställs och för det senare alternativet att förvaltaren kommer att väljas med borgenärernas förtroende. Enligt samfundet är kommitténs medelväg att å ena sidan låta konkursdomaren avgöra frågan och å andra sidan föreskriva att förvaltaren skall ha borgenärernas förtroende godtagbar.

Endast ett fåtal remissinstanser är kritiska mot kommittéförslaget. De befarar att konkursdomarens val kan komma att ske slentrianmässigt. Handelskamarförbundet menar vidare att det inte finns belägg för att nuvarande ordning har lett till att förvaltare varit partiska och att

kommittéförslaget inte löser eventuella problem med att få en opartisk förvaltare.

För egen del vill jag instämma i kommitténs uppfattning att den nuvarande ordningen med borgenärssval inte innehåller tillräckliga garantier för att till slutlig förvaltare alltid utses personer som håller måttet. Konkursdomaren skall visserligen se till att den som borgenärerna har valt är behörig och lämplig men i praktiken torde krävas mycket starka skäl för att konkursdomaren skall underkänna den av borgenärerna valde. Kommittéförslaget att slutlig förvaltare skall utses av konkursdomaren är därför väl förenligt med de ökade kvalifikationskrav jag har föreslagit i fråga om förvaltarskap (se avsnitt 5.3.1). En reform i enlighet med kommittéförslaget ligger också i linje med vad jag har anfört om behovet av samhällelig insyn i konkursförfarandet (jfr avsnitt 5.2.3).

Till förmån för ett system där slutlig förvaltare utses av konkursdomaren talar också andra skäl. En sådan ordning torde vara bäst ägnad att främja tilltron till förvaltarens opartiskhet. Förslagets betydelse härvidlag får dock inte överdrivas. Det kan naturligen även med kommittéförslaget uppstå situationer då vissa borgenärer känner sig förfördelade. Enligt min mening innebär emellertid förslaget ett steg i rätt riktning när det gäller att främja kravet på att förvaltaren skall ha borgenärernas förtroende. Jag vill särskilt påpeka att den jakt på fullmakter som förekommer i vissa konkurser blir av väsentligt mindre intresse om förslaget genomförs. Jag är därför beredd att ansluta mig till kommittéförslaget i fråga om utseende av slutlig förvaltare. I likhet med flera remissinstanser vill jag samtidigt betona vikten av att konkursdomaren i princip gör en prövning av omständigheterna i varje särskilt fall och inte faller tillbaka på en slentrianmässig rutin.

Några remissinstanser, bland dem RSV, ifrågasätter om inte systemet med interimsförvaltare kan slopas, om kommitténs förslag i fråga om utseende av slutlig förvaltare genomförs.

För egen del har jag svårt att se några egentliga nackdelar med systemet. Genom att definitiv förvaltare inte utses förrän vid första borgenärssammanträdet vinner man den fördelen att kunna höra borgenärerna i saken. Konkursboets omfattning och beskaffenhet har vid denna tidpunkt hunnit klarna så att man säkrare kan bedöma vilken insikt och erfarenhet uppdraget kräver. Till det första borgenärssammanträdet kan också komma fram omständigheter som gör att den tidigare interimsförvaltaren inte bör utses därför att hans opartiskhet kan sättas i fråga. Jag anser därför övervägande skäl tala för att kommitténs lösning bör godtas.

Givetvis är det i första hand de borgenärer, som varken har sin rätt tryggad eller kan anses uteslutna från varje praktisk möjlighet att få utdelning, vilka har det egentliga intresset av hur förvaltningen bedrivs. Konkursdomaren har därför anledning att fästa särskilt stor vikt vid sådan borgenärs uppfattning, särskilt om dennes fordran är betydande. Detta

utesluter emellertid inte att även andra borgenärers uppfattning kan vara värda att beakta. Jag är inte beredd att, som har ifrågasatts under remissbehandlingen, föreslå någon särskild lagregel om vilka borgenärer som skall ha inflytande över frågan om utseende av förvaltare. När det särskilt gäller vissa frågor om hörande av representant för statsverket anser jag det självklart att kronofogdemyndighetens mening regelmässigt bör inhämtas, om statsverket har beaktansvärda fordringar i konkursen. Inte heller på denna punkt anser jag någon särskild regel behövas. I specialmotiveringen till 42 § återkommer jag till frågan om hörande av borgenärerna innan förvaltare utses.

5.4 Kostnader för reformen

Kommittébetänkandet innehåller ingen närmare beräkning av det ekonomiska utfallet av det förenklade förfarandet. I betänkandet redovisas i stället vilka kostnader det allmänna kan väntas få svara för, om advokatalternativet eller ett renodlat kronofogdealternativ väljs. Innan jag går närmare in på de av kommittén utförda beräkningarna vill jag nämna att de grundas på penningvärdet hösten 1973 och utgår från antalet år 1971 avslutade konkurser, 3.686. Det kan också påpekas att beräkningarna för de två alternativen inte är direkt jämförbara.

F.n. svarar samhället för konkurskostnader endast i vissa av fattigkonkursfallen. Det rör sig främst om kostnaden för god man när staten som borgenär ansökt om konkursen. Dessa kostnader beräknar kommittén till 700.000 kr. om året. Härutöver gäller det konkursdomarens kostnader för kungörelse m.m. i de fall då dessa kostnader inte kan tas ut ur boet och annan borgenär än staten inte skall svara för dem. Dessa kostnader beräknar kommittén till 140.000 kr. om året. Härtill kommer att i vissa tillgångslösa konkurser som uppstår på ansökan av gäldenär jurist vid allmän advokatbyrå brukar förordnas till god man. Någon ersättning för uppdraget tillfaller normalt inte advokatbyrån. Samhällets kostnader i denna del beräknar kommittén till 150.000 kr. om året.

Enligt kommitténs beräkningar kommer statsverkets ansvar för konkurskostnader med advokatalternativet att öka med cirka 450.000 kr. inklusive kostnader hos konkursdomaren m.m. Beräkningarna för kronofogdealternativet är enligt kommittén mer osäkra. Konkursuppgifterna skulle hos kronofogdemyndigheterna kräva sammanlagt omkring 25.500 arbetstimmar om året. Härav skulle i runda tal 11.200 timmar falla på kronofogdepersonal, 11.400 timmar på exekutiv personal och resterande 2.900 timmar på biträdespersonal. På grundval härav beräknar kommittén lönekostnaderna till 1.080.000 kr. och lokalkostnader till 200.000 kr. om året. Kronofogdemyndigheternas anslag skulle emellertid enligt kommittén inte behöva ökas med summan av nämnda belopp, eftersom viss överkapacitet kan tas i anspråk. För större delen av de

angivna kostnaderna bör enligt kommittén statsverket kunna få täckning genom medel från konkursbona eller från ansvarig borgenär. Till de angivna kostnaderna skall även beträffande kronofogdealternativet läggas konkursdomarens kostnader, 140.000 kr.

Vissa remissinstanser, de flesta på kronofogdesidan, menar att kommitténs beräkningar av kostnaderna för kronofogdealternativet är alltför optimistiska. Det framhålls särskilt att behovet av personalförstärkning är större än som har antagits i betänkandet och att någon personalreserv totalt sett inte finns inom kronofogdemyndigheterna.

För egen del vill jag betona att kostnadsberäkningarna kring den nu föreslagna reformen med nödvändighet måste bli osäkra. En osäkerhetskälla ligger redan i svårigheten att bedöma den framtida konkursfrekvensen (jfr avsnitt 5.1). Jag anser det emellertid rimligt att låta antalet år 1974 avslutade konkurser, 4.563 stycken, bilda en utgångspunkt. Detta antal är närmare 25 % högre än det kommittén har räknat med. För att uppnå 1975 års kostnadsläge från det som gällde när kommittéförslaget kom till måste också ett betydande påslag göras.

Mot den angivna bakgrunden får statsverkets nuvarande ansvar för konkurskostnader antas uppgå till mer än 1,5 milj. kr. om året. Advokatalternativet skulle med kommittémajoritetens beräkningsgrunder leda till att de sammanlagda förvaltningskostnaderna för de konkurser som skall handläggas enligt den enklare ordningen uppskattningsvis blir mellan 4 och 5 milj. kr. per år. Till helt övervägande del avser summan advokatarvoden. Av beloppet kan mer än hälften antas bli täckt av konkursbona och av enskilda borgenärer. Statsverkets kostnadsansvar torde begränsa sig till en summa mellan 2 och 2,5 milj. kr.

Kostnaderna för det modifierade kronofogdealternativ, som jag har förordat i det föregående kan på grundval av beräkningar, som f.n. pågår inom RSV, bedömas inte bli lika stora som för kommitténs advokatalternativ. Att departementsförslaget sålunda enligt min uppfattning måste bli billigare än advokatalternativet hänger främst samman med de praktiska fördelar som är förenade med kronofogdealternativet. Till dessa fördelar hör bl.a. att kronofogdemyndigheten normalt har goda kunskaper om gäldenären och dennes ekonomiska förhållanden redan när konkursen beslutas och att myndigheten också har stor erfarenhet av indrivningsarbete, försäljning av egendom, behandling av skattefordringar m.m. Också det nära sambandet mellan konkursförvaltningen och kronofogdemyndigheternas uppgifter med specialexekution och med den statliga lönegarantin talar för att kostnaderna blir lägre. En annan mycket viktig omständighet som talar i samma riktning är att myndigheternas kontors- och bokföringsresurser är väl avpassade för de uppgifter som kan komma i fråga. Konkursuppgifterna kan också ges till personal som varken är över- eller underkvalificerad för uppgiften genom att förvaltningsarbetet delas upp mellan kronofogdepersonal och exekutiv personal. Någon motsva-

rande personalklyvning förekommer normalt inte på advokatbyråerna.

Genomsnittligt sett torde de konkurser som nu handläggs som fattigkonkurser bli mer kostnadskrävande än tidigare. Såvitt gäller de helt tillgångslösa fallen kommer några häremot svarande ekonomiska vinster inte att göras. Om tillgångar kommer fram kan dock borgenärskretsen som sådan komma i bättre ställning, antingen genom att boet förslår till utdelning eller genom att tillgångarna i vart fall får tas i anspråk för bestridande av konkurskostnaderna. Det går inte att närmare ange hur stora belopp det kan bli fråga om. Man kan emellertid räkna med att staten som den i allmänhet störste borgenären kommer att tillföras inte obetydliga medel.

I fråga om de konkurser som nu handläggs enligt de ordinära reglerna men som i fortsättningen beräknas bli handlagda enligt den enklare ordningen blir förfarandet normalt mindre kostnadskrävande än nu. Jag vill bl.a. påpeka att kostnaderna för rättens ombudsmans medverkan i dessa konkurser f.n. torde uppgå till omkring en milj. kr. och att de ökade uppgifterna för konkursförvaltarna inte torde ta i anspråk tillnärmelsevis så stora summor. En stor del av de belopp som i nu ifrågavarande konkurser frigörs för utdelning tillfaller givetvis statsverket som borgenär.

Såvitt gäller de konkurser, som enligt gällande regler avskrivs som efterföljande fattigkonkurser enligt 186 § KL, sker inga väsentliga förändringar när det gäller kostnaderna.

5.5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättningsed,
4. lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs,
5. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
6. lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av fartyg m.m.

Förslaget under 4 har upprättats i samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet.

6 Specialmotivering

6.1 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

De ändringar i KL som nu föreslås innefattar dels en genomgripande reformering av nuvarande bestämmelser om fattigkonkurs i 9 kap., dels vissa ändringar och tillägg i övriga delar av lagen. Jag vill påpeka att revisionen syftar till att i materiellt hänseende åstadkomma en bättre ordning i fråga om framför allt handläggningen av mindre konkurser. Den redaktionella överarbetningen har av skäl som jag berört i prop. 1975:6 (s. 149) getts en mera begränsad räckvidd. Enligt min mening torde de praktiska olägenheter som är förenade med en sådan lagstiftningsmetod få godtas.

Rubriken till 9 kap. har f.n. lydelsen "Huru förfaras skall, då konkursbo ej förslår till bestridande av konkurskostnaderna". Kommittén föreslår att rubriken ändras till "Förenklad konkurs m.m.". För egen del förordar jag att 9 kap. rubriceras "Särskilda bestämmelser om handläggning av mindre konkurser".

19 § Paragrafen upptar de grundläggande bestämmelserna om vad konkursdomaren har att iakta när beslut om konkurs har meddelats. Dessa bestämmelser blir inte direkt tillämpliga om konkurs skall handläggas enligt den enklare ordningen i 9 kap. En erinran härom har tagits in i ett nytt fjärde stycke i paragrafen (jfr även 185 §).

40 b § Enligt nuvarande första stycket i paragrafen, vilken innehåller de processuella reglerna om återvinning, påkallas återvinning av förvaltaren genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställs mot konkursboet. Om förvaltaren inte vill påkalla återvinning och inte heller ingår förlikning i saken, får borgenär påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. En förutsättning härför är dock att borgenären har bevakat fordran i konkursen.

Som jag har nämnt i den allmänna motiveringen skall samma materiella bestämmelser gälla oavsett i vilken form konkursen handläggs (jfr 185 § tredje stycket). Kravet i 40 b § på att borgenär skall ha bevakat sin fordran för att ha rätt att föra återvinningstalan kan dock inte upprätthållas såvitt avser de konkurser som handläggs enligt den enklare ordningen. Kommittén har föreslagit att detta löses genom att i 9 kap. tas in en bestämmelse om att vid återvinning villkoret att borgenär har bevakat fordran inte skall tillämpas (185 a § tredje punkten kommittéförslaget). Enligt min mening är det dock lämpligare att i 40 b § slopa kravet att fordran skall ha bevakats. Den formella utvidgningen av kretsen av taleberättigade borgenärer som sker härigenom torde vara utan praktisk betydelse. I departements-

förslaget har därför orden "som bevakat fordran i konkursen" fått utgå ur paragrafens första stycke.

Jag vill tillägga att den särskilda regel angående tiden för väckande av återvinningstalan som i kommittéförslaget har tagits upp i 185 a § tredje punkten sista meningen inte längre behövs, sedan de grundläggande reglerna om beräkning av sådan tid har gjorts om i samband med reformen av återvinningsinstitutet (se prop. 1975:6).

42 § I denna paragraf anges vilka kvalifikations- och behörighetskrav som skall gälla i fråga om förvaltare.

Enligt paragrafens första stycke skall konkursförvaltaren ha den insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget. I fråga om den närmare innebörden av dessa rekvisit får jag hänvisa till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.3.1).

I paragrafens andra stycke sägs att den som är anställd vid domstol inte får utses till förvaltare. Denna regel överensstämmer i sak med vad som nu gäller.

Kvalifikations- och behörighetskraven gäller såväl interimsförvaltare som slutlig förvaltare vid ordinär konkurs. Enligt 43 § skall konkursdomaren utan dröjsmål utse interimsförvaltare. Som jag har påpekat i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.3.2) bör till sådan förvaltare utses någon som kan antas vara lämpad även såsom slutlig förvaltare. Kvalifikations- och behörighetskraven gäller i princip också när konkurs skall handläggas enligt den enklare ordningen och annan än kronofogdemyndighet skall vara förvaltare (se 185 a § första stycket andra meningen).

Skadeståndslagens (1972:207) regler om skadeståndsansvar i samband med fel eller försummelse vid myndighetsutövning saknar vid ordinära konkurser aktualitet (jfr prop. 1972:5 s. 507). Konkursförvaltare kan dock givetvis bli personligen skadeståndsskyldig för fel eller försummelse.

Nuvarande bestämmelser i 42 § andra stycket om obehörighet på grund av ådömd straffpåföljd m.m. har utmönstrats såsom föråldrade.

Om någon omständighet som utgör hinder mot att en person utses till konkursförvaltare skulle inträffa i fråga om en redan utsedd förvaltare, skall han entledigas (se 80 §).

45 § I denna paragraf anges hur slutlig konkursförvaltare skall utses vid ordinär konkurs. Paragrafen har behandlats i avsnitt 5.3.2.

Enligt första meningen i paragrafen skall den slutlige förvaltaren utses av konkursdomaren vid första borgenärssammanträdet. Innan konkursdomaren utser förvaltare skall han höra de borgenärer som personligen eller genom ombud har infunnit sig vid sammanträdet. Borgenär som inte kan inställa sig är naturligen oförhindrad att dessförinnan skriftligen ange sina synpunkter i förvaltarfrågan. Den angivna ordningen skall gälla även i

sådana fall då flera slutliga förvaltare utses (se 41 och 52 §§). Om konkursförvaltningen skall vara delad, skall konkursdomaren enligt andra meningen i paragrafen utse slutlig förvaltare för varje del av förvaltningen.

I det nuvarande tredje stycket ges en regel för det fallet att ingen borgenär infinner sig vid första borgenärssammanträdet. Förvaltare skall då utses av konkursdomaren. Någon motsvarande föreskrift har inte tagits med i förslaget. Det är givet att den omständigheten att inga borgenärer har infunnit sig vid sammanträdet inte skall föranleda uppskov med tillståndet av slutlig förvaltare.

46 § Paragrafen innehåller regler om val av granskningsmän. En redaktionell justering har gjorts i paragrafens första stycke av hänsyn till de nya reglerna i 45 § om utseende av förvaltare.

47 § I paragrafen sägs f.n. att borgenär, som har utsetts till förvaltare eller granskningsman, inte får undandra sig uppdraget utan giltigt skäl. Kommittén föreslår att paragrafen utgår med hänsyn till de nya reglerna om utseende av förvaltare och med hänsyn till att det knappast torde förekomma att granskningsman utses mot sin vilja. Jag delar kommitténs uppfattning på denna punkt och förordar således att bestämmelsen upphävs.

48 § I paragrafen, vilken behandlar frågor om utökning av antalet förvaltare under konkursens gång, har gjorts en redaktionell justering i första stycket av hänsyn till de nya reglerna i 45 § om utseende av förvaltare.

49 § Paragrafen behandlar frågor om utseende av efterträdare till förvaltare eller granskningsman som avgår. Även i denna paragraf har vidtagits en redaktionell justering av hänsyn till de nya reglerna i 45 §.

I paragrafen har dessutom tillagts ett nytt tredje stycke, som i sak motsvarar nuvarande 187 §. En mindre justering har härvid gjorts med hänsyn till att konkursdomaren enligt 187 § andra stycket i departementsförslaget har beretts möjlighet att utan anmälan av förvaltare ta initiativ till avskrivning av ordinär konkurs, när boet inte kan antas räcka till betalning av konkurskostnaderna och eventuella massaskulder. Med "fråga uppkommit om avskrivning av konkursen enligt 187 §" avses dels det fallet att förvaltaren har gjort sådan anmälan som sägs i första stycket av sistnämnda paragraf, dels det undantagsfallet att fråga om avskrivning har aktualiserats på annat sätt.

50 § Denna paragraf innehåller regler om förvaltningens bedrivande i vissa fall då förvaltaren har avgått eller har förhinder. Paragrafens första stycke avser endast slutlig förvaltare. Det är med andra ord bara tiden efter första borgenärssammanträdet som är aktuell. Ett förtydligande har

skett på denna punkt. Härutöver har en redaktionell justering gjorts av hänsyn till de nya reglerna i 45 § om utseende av förvaltare.

51 § Enligt paragrafens nuvarande lydelse skall förordnande för förvaltare utfärdas av konkursdomaren. Bestämmelsen skall ses mot bakgrund av hittills gällande regel att borgenärerna väljer förvaltaren. Med det nya systemet för utseende av förvaltare bör bestämmelsen utgå ur KL.

54 § Paragrafen reglerar vissa av förvaltarens skyldigheter i samband med konkursutbrott. I paragrafens första stycke ges bl.a. regler om bouppteckning vid ordinär konkurs. Dessa blir genom hänvisning i 185 b § första stycket tillämpliga även när konkurs handläggs enligt den enklare ordningen.

Vid båda handläggningsformerna kan det för tillämpning av lönegarantin vara av värde att bouppteckningen innehåller uppgift om huruvida skuld avser lön eller pension. Detta gäller inte minst när tillämpning av 7 § andra stycket lönegarantilagen blir aktuell. Enligt det lagrummet ankommer det på konkursdomaren att när fråga uppkommit om avskrivning av konkursen enligt 187 § KL underrätta kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun om det finns anledning anta att fordran som omfattas av lönegarantin kan göras gällande.

I överensstämmelse med kommittéförslaget har därför i paragrafens första stycke gjorts det tillägget att förvaltaren i bouppteckningen skall ange i vad mån skuld avser lön eller pension. Härutöver har gjorts vissa redaktionella justeringar.

55 § I paragrafen anges förvaltarens skyldighet att genom en förvaltarberättelse underrätta konkursdomaren om boets tillstånd m.m.

Kommittén föreslår att förvaltaren utöver vad som nu gäller åläggs att i förvaltarberättelsen särskilt anmärka, om egendom har frångått gäldenären under sådana förhållanden att den kan bli föremål för återvinning. Förslaget överensstämmer med vad som har föreslagits i fråga om mindre konkurser. Det ligger också i linje med den reform som har skett beträffande återvinningsinstitutet. Även jag kan ansluta mig till förslaget, som har godtagits av samtliga remissinstanser. Den av kommittén föreslagna bestämmelsen har tagits upp i departemangsförslaget utan ändring i sak.

58 § Enligt nuvarande första stycket första meningen i paragrafen skall pengar som flyter in under förvaltningen, i den mån de inte behövs för betalning av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka sättas in i bank mot ränta på konkursboets räkning. Banken skall godkännas av rättens ombudsman. Kravet på sådant godkännande har utgått i förslaget. Anledningen är främst att det har synts praktiskt att låta regleringen i första stycket första meningen bli i huvudsak tillämplig också i mindre konkurs,

där någon rättens ombudsman inte finns. Även frånsatt detta synes ett krav på att rättens ombudsman skall godkänna den bank som förvaltaren vill anlita numera vara överflödigt. I praktiken torde det sällan förekomma att förvaltaren inhämtar uttryckligt godkännande från rättens ombudsman i förevarande hänseende.

88 § I paragrafen ges regler angående gäldenärens personliga rörelsefrihet under konkursen. Nuvarande ordning innebär att konkursgäldenären, innan konkursbouppteckningen har beedigats enligt 91 §, inte får bege sig bort från sin bostättsort utan samtycke av rättens ombudsman. Senare under konkursen krävs sådant samtycke endast om gäldenären vill bege sig längre bort än att han kan inställa sig inom en vecka.

Kommittén menar att de uppgifter som enligt paragrafen f.n. ankommer på rättens ombudsman utan olägenhet i stället bör kunna fullgöras av förvaltaren. I praktiken torde det enligt kommittén regelmässigt vara han som har det reella avgörandet i här avsedda frågor. Genom att uppgifterna förs över från rättens ombudsman till förvaltaren kan regleringen också vinna tillämpning i mindre konkurs. Kommittén påpekar att vid tillämpningen av reglerna förvaltaren givetvis bör ta hänsyn bl.a. till beskaffenheten av den aktuella konkursen.

Förslaget har vid remissbehandlingen diskuterats av några instanser. Malmö tingsrätt anser i och för sig välgrundat att förvaltaren övertar rättens ombudsmans befogenhet att bestämma gäldenärens personliga rörelsefrihet. Tingsrätten ifrågasätter emellertid om paragrafens innehåll är anpassat till nutida förhållanden. Kronofogdeföreningen och en kronofogdemyndighet ifrågasätter däremot om inte förvaltaren också bör ha rätt att när han anser det behövt omhänderta gäldenärens pass.

Enligt min mening kan kommittéförslaget godtas. Vad remissinstanserna har anfört ger mig anledning att erinra om att nu förevarande etapp av reformarbetet på konkursrättens område har ett begränsat syfte. Det saknas underlag för att nu pröva det materiella innehållet i paragrafen. Frågor om vilken ställning gäldenären skall ha under konkursen övervägs f.n. av konkurslagskommittén.

90 § Enligt paragrafen i dess nuvarande lydelse skall rättens ombudsman, innan han meddelar beslut i fall, som avses i 88 eller 89 §, höra förvaltaren. Om förvaltaren eller gäldenären är missnöjd med ombudsmannens beslut, får frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning.

Kommittén anser att om 88 § ändras på nyss berörda sätt också 90 § måste ändras. Enligt kommitténs mening bör i ett första stycke av paragrafen sägas att om gäldenär i fall som avses i 88 § är missnöjd med förvaltarens beslut, frågan får hänskjutas till konkursdomarens prövning. Innan konkursdomaren meddelar sitt beslut skall han enligt förslaget höra

rättens ombudsman. Den sistnämnda bestämmelsen blir enligt kommittén tillämplig endast i ordinär konkurs. Enligt kommittén bör i fråga om fall som avses i 89 § den nuvarande regleringen alltså gälla men tas upp i ett nytt andra stycke.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna har tagits upp i departementsförslaget utan ändring i sak. Jag vill påpeka att förvaltaren i frågor som avses i 88 § lämpligen bör meddela sitt beslut skriftligen med angivande av att gäldenären enligt 90 § kan hänskjuta frågan till konkursdomarens prövning, om han är missnöjd.

145 a § Om betalning har utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning har meddelats, skall rättens ombudsman enligt denna paragraf anmäla detta till inskrivningsdomaren och därvid sända in föreliggande utdelningsförslag eller annan handling som visar fördelningen. Åtgärderna skall vidtas sedan tiden för klander mot utdelningsförslaget har gått till ända eller väckt klander har avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft. Kan det antas att ytterligare betalning kommer att tilläggas inteckningshavaren, skall dock med anmälan anstå tills det har blivit avgjort, om sådan betalning skall utgå. Slutligen föreskrivs att, när inteckningshavaren lyfter betalning, anteckning härom skall göras på inteckningshandlingen.

Paragrafen infördes samtidigt med lagen (1966:454) om företagsinteckning och bör jämföras med 14 § denna lag. Enligt detta lagrum blir, om företagsintecknad egendom säljs på grund av utmätning eller i konkurs och betalning utfaller på kapitalbeloppet av intecknad fordran, inteckningen utan verkan till motsvarande belopp. Jfr även 29 § andra stycket lagen om företagsinteckning och 10 § 8 kungörelsen (1966:455) med tillämpningsföreskrifter till samma lag.

Den situation som 145 a § behandlar kan uppstå även i de mindre konkurser som skall handläggas enligt den enklare ordningen i 9 kap. och där någon rättens ombudsman inte skall förekomma. Paragrafen kan därför inte kvarstå oförändrad.

Kommittén nämner att advokatsamfundet i skrivelse till utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning har riktat kritik mot anmälningskyldighetens utformning i paragrafen. Enligt kommitténs mening bör frågan regleras i administrativ ordning. Paragrafen föreslås därför av kommittén upphävd.

Enligt min åsikt är det inte möjligt att i nu förevarande sammanhang ta ställning till hur anmälningskyldigheten i sakligt hänseende bör vara utformad i fortsättningen. För den skull bör nu endast en nödvändig anpassning av bestämmelsen till den nya handläggningsformen för mindre konkurser göras. Lättast kan en sådan anpassning ske, om underrättelsekyldigheten flyttas över från rättens ombudsman till förvaltaren. Med en sådan lösning bör bestämmelsen tills vidare kunna stå kvar i KL.

Departementsförslaget har utformats i enlighet härmed. Härutöver har i lagtexten ordet inskrivningsdomaren bytts ut mot ordet inskrivningsmyndigheten.

183 § Paragrafen innehåller regler om talan mot vissa borgenärsbeslut, bl.a. angående val av förvaltare. En redaktionell justering har gjorts av hänsyn till de nya reglerna i 45 § om utseende av förvaltare.

185 § Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om handläggningen av mindre konkurser. Bestämmelserna har ingående behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.1). I kommittéförslaget finns bestämmelser motsvarande paragrafens första och fjärde stycken i 185 § respektive 185 a § första punkten.

Innan jag går in på de olika reglerna om mindre konkurser skall jag i korthet beröra hur det nya systemet är uppbyggt. Enligt 185 § kan konkursdomaren i fråga om mindre konkurser välja mellan två alternativ. Antingen beslutar han direkt att konkursen skall handläggas i den enklare ordning som anges i 9 kap. (första stycket). Detta gäller väsentligen samma fall som nu handläggs som fattigkonkurs. Eller beslutar konkursdomaren om att viss utredning snabbt skall företas före det slutliga valet av handläggningsform (andra stycket). Detta gäller fall då konkursen idag handläggs som ordinär konkurs men där det anses kunna vara lämpligt att tillämpa den enklare handläggningsformen. Väljer konkursdomaren det första alternativet, handläggs konkursen därefter enligt 185 a-g §§. Väljer han det senare alternativet, sker utredningen enligt 186 och 186 a §§. I utredningsfallet skall konkursdomaren sedan bestämma om konkursen skall handläggas vidare enligt 185 a-g §§ eller som ordinär konkurs. Reglerna i 185 a-d §§ gäller alla mindre konkurser, medan 185 e-g §§ blir tillämpliga bara om utdelning till borgenärerna kommer i fråga. Bestämmelser om konkurskostnader ges i 188 och 188 a §§.

Första stycket i 185 § anger i vilka fall konkursdomaren direkt skall förordna att konkurs skall handläggas enligt den enklare ordning vars huvuddrag jag har beskrivit tidigare. I denna del överensstämmer regeln i huvudsak med inledningen till nuvarande 185 §. Regeln avser sådana fall då konkursen enligt gällande lag skall handläggas som ursprunglig fattigkonkurs, dvs. fall där det finns anledning anta att gäldenärens bo inte förslår till betalning av konkurskostnaderna. Härmed avses kostnaderna för ordinär konkurs. Att det är dessa kostnader som avses har särskilt markerats i förslaget. Vad som räknas till konkurskostnader har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.6 och 5.2.7).

I likhet med vad som nu gäller i fråga om fattigkonkurs uppställs i första stycket inte något krav på att boet skall antas vara av enkel beskaffenhet. Beträffande frågorna hur värdet av tillgångarna och storleken av konkurskostnaderna skall uppskattas skall i princip gälla detsamma som

f.n. vid tillämpningen av 185 §.

Om gäldenären är fysisk person, skall hans beneficium — dvs. vad som behövs för hans och hans familjs försörjning (jfr 27 och 97 §§) — frånräknas. Vidare måste reglerna i 81 § om fördelning av ansvaret för konkurskostnaderna mellan olika slags egendom beaktas. Dessa regler innebär att vissa tillgångar får tas i anspråk bara för speciella konkurskostnader. Detta kan medföra att en konkurs skall handläggas i den enklare ordningen trots att värdet av tillgångarna i boet överstiger de beräknade sammanlagda konkurskostnaderna.

Huruvida tvistiga tillgångar skall medräknas får avgöras från fall till fall. Vid beräkning av värdet av sådana tillgångar bör stor försiktighet iakttas. Under förarbetena till KL anmärktes att hänsyn inte kunde tas till värdet av ett tvistigt anspråk, om det inte var så gott som uppenbart att detta tillkom gäldenären.

Vad angår kostnadssidan får konkursdomaren bilda sig en ungefärlig uppfattning om hur stora kostnader som skulle följa med en ordinär konkurs i det aktuella fallet. Härvid kommer främst arvodena till förvaltaren och rättens ombudsman i blickpunkten. Några massaskulder finns inte när konkursen beslutas. Konkursdomaren kan på detta stadium normalt inte förutse storleken av de massaskulder som eventuellt kan uppkomma. Med hänsyn härtill bör massaskulder inte beaktas i detta sammanhang (jfr 185 d § andra stycket).

Paragrafens andra stycke tar upp en av huvudpunkterna i kommittéförslaget, nämligen att vissa konkurser som nu handläggs enligt de ordinära reglerna skall följa i princip samma handläggningssystem som de nuvarande fattigkonkurserna. Beträffande de konkurser varom nu är fråga skall konkursdomaren dock enligt departementsförslaget inte genast ta definitiv ställning till vilken handläggningsform som skall väljas. I stället skall, som har angetts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.1), först göras viss utredning om gäldenärens ekonomiska förhållanden. Bestämmelser om denna utredningsfas finns i 186 §. Konkursdomarens slutliga prövning av handläggningsformen sker därefter enligt 186 a §. Som framgår av denna paragraf skall prövningen regelmässigt ske inom en vecka från konkursbeslutet.

Förutsättningarna för att utredning enligt 186 § skall komma till stånd är att det finns anledning anta att konkursbo med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att det kan avvecklas snabbare och till lägre kostnad, om bevakningsförfarande enligt 5 kap. inte anordnas. Givetvis skall det inte vara fråga om ett sådant fall där konkursdomaren enligt första stycket direkt förordnar att konkursen skall handläggas enligt de särskilda bestämmelserna för mindre konkurser. I den allmänna motiveringen har jag närmare utvecklat under vilka förhållanden den enklare handläggningsformen bör väljas och jag får i denna fråga i första hand hänvisa till vad jag har anfört där. Jag vill tillägga att under-

sökning enligt 186 § bör komma till stånd redan när en ganska låg grad av sannolikhet talar för att konkursen bör handläggas i den enklare ordningen. Genom att utredning kommer till stånd i de tveksamma fallen kan ett alltför invecklat konkursförfarande i många fall undvikas.

I de fall utredning skall ske skall konkursdomaren, om det behövs, även sätta ut ett sammanträde att hållas inför konkursdomaren för slutlig prövning av frågan på vilket sätt konkursen skall handläggas. Givetvis måste konkursdomaren se till att tidpunkten passar den kronofogdemyndighet som enligt 186 § skall ha hand om utredningen. Det får också ankomma på konkursdomaren att kalla gäldenären till sammanträdet. Bestämmelse härom kan meddelas i administrativ ordning. I sådan ordning bör även föreskrivas att borgenär som har ansökt om konkursen bör kallas till sammanträdet. Övriga borgenärer bör däremot normalt inte få särskild kallelse till sammanträdet. Några särskilda regler om påföljd för utevaros anser jag inte behövliga.

Konkursdomarens beslut enligt paragrafens första eller andra stycke skall fattas i samband med att beslutet om konkurs meddelas. Jag vill påpeka att det enligt förslaget alltid är konkursdomaren som skall besluta om handläggningsform. Detta gäller oavsett om själva konkursbeslutet har meddelats av honom eller av rätten eller av högre instans. Konkursdomarens beslut i fråga om handläggningsformen kan dock överklagas (se 210 § och 21 § promulgationslagen till RB). Det torde ligga i sakens natur att beslut som gäller handläggningen skall tillämpas tills vidare utan hinder av att besvär anförs.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har vid remissbehandlingen framhållit att det vore lämpligt att lagtexten utformas så att redan därav framgår att beslut i fråga om handläggningsform skall sättas upp särskilt. Domareförbundet menar däremot att det bör vara tillräckligt att beslut om handläggningsform och tillämpat lagrum tecknas på handling i akten.

Enligt min mening är ett beslut om val av handläggningsform inte av den beskaffenhet att det behöver sättas upp särskilt. Om beslutet fattas enligt första stycket bör det räcka med anteckning i akten och på dagboksbladet. Härutöver kommer beslutet till uttryck genom den kungörelse som skall ske. Om beslutet fattas efter prövning enligt 186 a § kommer det i många fall att tas in i konkursdomarens protokoll från sammanträdet. Även detta får anses tillräckligt.

Liksom de nuvarande reglerna om fattigkonkurs avser bestämmelserna om mindre konkurser endast själva förfarandet, sedan konkurs har beslutats. I motsats till kommittén anser jag att det av tydlighetsskäl behövs en bestämmelse härom. I paragrafens tredje stycke anges i enlighet härmed hur bestämmelserna i 9 kap. om handläggning av mindre konkurser förhåller sig till övriga regler i KL. Handläggs konkursen enligt 185 a-g §§ eller pågår utredning enligt 186 §, skall föreskrifterna om handläggning av konkurs i 19 § samt 3 och 5-8 kap. äga tillämpning endast om detta särskilt

anges i 9 kap. Motsättningsvis kan av bestämmelsen utläsas att de materiella bestämmelserna skall vara tillämpliga, när konkursen handläggs i den enklare ordningen.

Regleringen i paragrafens tredje stycke leder till att (bortsett från 19 §) hela 1, 2 och 4 kap. KL blir i princip tillämpliga när konkurs handläggs i den enklare ordningen. I den mån det i dessa kapitel finns bestämmelser som förutsätter medverkan av rättens ombudsman (se t.ex. 98 §) får dessa gälla i tillämpliga delar. Jag vill påpeka att de bestämmelser i de angivna kapitlen enligt vilka rättens ombudsman har en beslutsfunktion nu föreslås ändrade. Också vissa bestämmelser i 5 och 6 kap. blir direkt tillämpliga. Detta gäller bl.a. reglerna i 100 och 100 a §§ om vilka fordringar som får göras gällande i konkursen, 121 och 121 a §§ om kvittning under konkurs, 133-135 §§ om solidariska skuldförhållanden, 136 § om villkorliga fordringar, 138 § om ränta och 139 § om värdering av vissa fordringar. Även 10 och 11 kap. blir tillämpliga.

I paragrafens fjärde stycke ges en regel om kungörande av konkursdomarens beslut enligt första eller andra stycket. Regeln leder till att kungörelse skall ske i Post- och Inrikes Tidningar och i högst två ortstidningar (se 19 § andra stycket KL jämfört med 7 § tredje stycket konkursförordningen). Kungörelsen skall dessutom finnas tillgänglig på rättens kansli. Har beslut fattats med stöd av paragrafens första stycke, måste av kungörelsen framgå att anledning finns till sådant antagande som sägs där. Har beslut fattats med stöd av paragrafens andra stycke, är det i stället främst det förhållandet att utredning enligt 186 § skall ske, tid och plats för eventuellt sammanträde inför konkursdomaren samt anledningen till sammanträdet som är av intresse. Närmare föreskrifter om kungörelsens innehåll torde få meddelas av regeringen. I fråga om konkursdomarens skyldigheter att underrätta annan myndighet om konkursen finns redan bestämmelser i konkursförordningen. I dessa regler behöver endast vissa mindre betydande ändringar företas.

185 a § Paragrafen innehåller regler om förordnande och entledigande av förvaltare. Paragrafen har utförligt behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.2 och 5.2.3). I kommittéförslaget upptas motsvarande bestämmelser i 185 a § andra punkten första och sista styckena.

Enligt paragrafens första stycke skall konkursdomaren, när förordnande har meddelats att konkurs skall handläggas enligt 185 a-g §§, genast utse kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun att förvalta gäldenärens bo. Begreppet gäldenärens hemortskommun används i 7 § lönegarantilagen (se prop. 1975/76:19 s. 73) och bör kunna användas även i nu förevarande sammanhang. I de undantagsfall där en egentlig "hemort" kan anses saknas (jfr 6 § KL samt 10 kap. 1, 3 och 4 §§ RB), får konkursdomaren förordna den kronofogdemyndighet som har den närmaste anknytningen till gäldenären.

För kronofogdemyndighet som förvaltare gäller i allmänhet samma regler som för annan förvaltare. Vissa undantag har dock uppställts (se bl.a. paragrafens tredje och fjärde stycken). Förvaltningslagen (1971:290) blir inte tillämplig på förfarandet hos kronofogdemyndigheten (se 2 § tredje punkten den lagen). Däremot kan de särskilda reglerna i skadeståndslagen (1972:207) om skadeståndsansvar i samband med fel eller försummelse vid myndighetsutövning få aktualitet.

Om det av särskild anledning är olämpligt att kronofogdemyndighet svarar för förvaltningen, får konkursdomaren enligt andra meningens i paragrafens första stycke utse annan till förvaltare. Denna regel har undantagskaraktär. I fråga om förutsättningarna för dess tillämpning får jag hänvisa till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.3). I fråga om utseende av förvaltaren i nu förevarande fall gäller enligt styckets tredje mening 42 §.

Mer än en förvaltare får inte utses när konkurs handläggs enligt 185 a-g §§. Något praktiskt behov av att kunna förordna ersättare för förvaltaren (jfr 50 § andra stycket) har inte heller ansetts föreligga. Om förvaltaren är förhindrad att utföra viss förvaltningsåtgärd, får han i stället utnyttja de möjligheter konkursförvaltaren i allmänhet har att sätta ombud i sitt ställe.

Enligt kommitténs mening bör konkursförvaltaren vid behov på eget ansvar kunna befullmäktiga annan person att utföra vissa åligganden, t.ex. sluta avtal eller föra talan i rättegång på boets vägnar. Som en allmän regel menar kommittén dock böra gälla att förvaltaren alltid själv skall ta ställning till mera betydelsefulla frågor. Kommitténs uppfattning när det gäller förvaltarens möjligheter att sätta annan i sitt ställe godtas av samtliga remissinstanser. Även jag kan ansluta mig till vad kommittén har anfört.

Paragrafens andra stycke anger att när gäldenären är dödsbo förvaltare behöver utses endast om bouppteckning enligt 20 kap. ÄB inte har upprättats eller särskilda skäl eljest föreligger. Även denna bestämmelse har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.2). Det är viktigt att bedömningen av om förvaltare skall utses inte sker schablonartat. En viss undersökning bör såvitt möjligt alltid komma till stånd, särskilt beträffande eventuella återvinningsmöjligheter.

Paragrafens regler om utseende av förvaltare blir tillämpliga också om konkursdomare efter sådan utredning som avses i 186 § finner att konkursen bör handläggas enligt 185 a-g §§.

I de fall konkursen handläggs enligt 185 a-g §§ företräder förvaltaren boet på samma sätt som vid ordinär konkurs. Förvaltaren skall också i motsats till den gode mannen vid de nuvarande fattigkonkurserna "omhänderha" gäldenärens bo. I avsnitt 5.2.2 har angetts de huvudsakliga befogenheter som förvaltaren har och som följer med att han företräder konkursboet. De sammanfaller i princip med de befogenheter som tillkommer förvaltaren i övriga konkurser. När konkurs handläggs enligt 185

a-g §§ gäller dock inte de inskränkningar som vid övriga konkurser ligger i att förvaltaren i vissa fall måste inhämta samtycke av rättens ombudsman eller liknande begränsningar. Av 185 b § första stycket framgår dock att förvaltaren i viktigare frågor skall samråda med de borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen eller företrädare för borgenärerna, t.ex. innehavare av företagsinteckning eller arbetstagarorganisation. Det ligger i sakens natur att förvaltaren ibland också bör rådgöra med gäldenären om olika förvaltningsåtgärder.

Tredje stycket i paragrafen upptar en jävsbestämmelse för det fall att kronofogdemyndighet är förvaltare i konkursen. Bestämmelsen anknyter till vad som gäller enligt 6 § UL och till 1 kap. 4 § lagberedningens förslag till utskökningsbalk. Som huvudregel skall samma jäv som i 4 kap. RB föreskrivas i fråga om domare gälla även mot kronofogde eller annan tjänsteman som hos kronofogdemyndighet har att vidta förvaltningsåtgärd i konkursen. De jävsbestämmelser till vilka förslaget hänvisar finns upptagna i 4 kap. 13 § RB. Härutöver upptar förslaget den regeln att jäv inte skall anses föreligga därför att tjänstemannen på tjänstens vägnar (dvs som exekutiv förrättningsman) har vidtagit exekutiv åtgärd eller tagit befattning med indrivning hos gäldenären eller därför att gärning har förövats mot honom i eller för hans tjänst. Det förhållandet att vederbörande tjänsteman är anställd i statens tjänst gör honom givetvis inte i och för sig jävig i konkurs vari staten har borgenärsintresse eller som har tillkommit på ansökan av staten. Inte heller det förhållandet att han på tjänstens vägnar företräder staten i allmänna mål gör honom jävig.

Enligt kommittéförslaget skall förvaltaren entledigas, om han finnes inte vara lämplig eller av annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget. Om förvaltaren entledigas, skall han snarast möjligt avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren.

Remissinstanserna godtar allmänt kommittéförslaget i fråga om entledigande av förvaltare. Domareförbundet anser dock att förutsättningarna för entledigande bör komma till uttryck på ett sådant sätt att bestämmelsen blir lätt att tillämpa. Enligt förbundet kommer konkursdomarna i det längsta att dra sig för att stämpla en förvaltare som olämplig, vilket i kommittéförslaget anges som enda exempel på anledning till entledigande.

Som jag har nämnt i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.4) skall kronofogdemyndighet som förordnats till förvaltare inte kunna entledigas av konkursdomaren. Med de kvalifikations- och behörighetskrav jag i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget har föreslagit i fråga om övriga förvaltare (se avsnitt 5.3.1) kommer det enligt min uppfattning att bli utomordentligt sällsynt att förvaltare behöver entledigas av den anledningen att han missköter sitt uppdrag. En bestämmelse om att förvaltaren i sådant fall skall entledigas anser jag likväl inte kunna undvaras. Som en förutsättning för att entledigande skall kunna ske mot

förvaltarens egen vilja anser jag böra gälla att han är olämplig. Att i lagtexten ange mer konkreta exempel på när förvaltaren eljest skall kunna entledigas anser jag knappast behövt. Departementsförslaget upptar därför i fjärde stycket såvitt gäller annan förvaltare än kronofogdemyndighet samma regler om entledigande som kommittéförslaget.

Om förvaltaren entledigas, skall ny förvaltare förordnas. Liksom beslut om förordnande av förvaltare går beslut om entledigande av förvaltare enligt 210 § i verkställighet utan hinder av att ändring söks, om inte annat bestäms.

185 b § Paragrafen innehåller bestämmelser om förvaltarens åligganden. I kommittéförslaget upptas motsvarande bestämmelser i 185 a § andra punkten andra — fjärde styckena. Paragrafen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.2).

Paragrafens första stycke ålägger förvaltaren att iaktta vissa föreskrifter som gäller för förvaltare i övriga konkurser. Hänvisningen avser 53 §, 54 § första stycket, 57 §, 58 § första och andra styckena samt 59 § fjärde stycket. Vad som där föreskrivs om krav på medverkan av rätts ombudsman skall dock inte gälla.

Hänvisningen till 53 § innebär att förvaltaren skall ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla åtgärder som främjar en förmånlig och snabb utredning av boet. I 54 § första stycket sägs att förvaltaren så snart ske kan skall omhänderta gäldenärens bo. Där sägs dessutom att förvaltaren skall ta hand om de böcker och andra handlingar som rör boet samt, när gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen har varit bokföringsskyldig, på lämpligt ställe i hans handelsböcker anteckna dagen för omhändertagandet. Det material som skall omhändertas består inte bara av de egentliga räkenskapsböckerna (kassabok, inventariebok etc.) utan också av följesedlar, verifikationer, affärskorrespondens m.m. Bestämmelserna bör tillämpas på det sätt som föranleds av omständigheterna i det särskilda fallet.

Förvaltaren skall vidare snarast möjligt upprätta sådan bouppteckning som sägs i 54 § första stycket. Bouppteckningen skall uppta tillgångar och skulder i boet med uppgift om varje borgenärs namn, boningsort och postadress samt om nyss berörda böcker och handlingar. Bouppteckningen skall dessutom innehålla uppgift om och i vad mån skuld avser lön eller pension (jfr prop. 1975/76:19 s. 55). Finns det inte någon löne- eller pensionsskuld skall detta enligt tredje stycket i förevarande paragraf anmärkas i bouppteckningen.

Bestämmelserna i 54 § första stycket om upprättande av bouppteckning har även i övrigt motsvarande tillämpning. Detta innebär att förvaltaren kan anlita sakkunnigt biträde för bouppteckningsförrättningen, om det är nödvändigt. Tillgångarna skall i bouppteckningen tas upp till de värden som de prövas äga efter noggrann uppskattning. Vid förrättningen skall

gäldenären vara tillstades och uppge boet under edsförpliktelse. Om av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning redan har getts in till konkursdomaren och förvaltaren finner den tillförlitlig, behöver ny bouppteckning inte upprättas. Bouppteckningen måste givetvis även i detta fall uppfylla de föreskrivna grundkraven.

När konkurs handläggs enligt 185 a-g §§ kan bouppteckning inte ersättas av sådan borgenärsförteckning som avses i 54 § andra stycket.

Bestämmelser om tvångsmedel mot gäldenär som underlåter att vara tillstades vid bouppteckningsförrättningen och att uppge boet under ed finns i 94 §. Hämtning eller häktning kan komma in fråga. Desssa bestämmelser blir tillämpliga även i mindre konkurs (se 185 § tredje stycket).

I förekommande fall är förvaltaren skyldig att föra bok över boets inkomster och utgifter, vilket dock inte medför någon inskränkning i den bokföringsskyldighet som är särskilt föreskriven (57 §). Vidare skall pengar, som inflyter under förvaltningen, av förvaltaren inom en vecka sättas in mot ränta i bank på konkursboets räkning, i den mån de inte behövs för betalning av löpande utgifter (58 § första stycket första meningen). och andra stycket). Bestämmelserna om medelsförvaltning anses tillämpliga även på medel som finns hos gäldenären vid konkursutbrottet. Av bestämmelserna följer att medel, som har satts in i bank för konkursboets räkning, får tas ut av förvaltaren bara under förutsättning att de behövs för betalning av konkurskostnader eller massaskulder eller för utdelning till borgenärerna. Slutligen är förvaltaren skyldig att på begäran av konkursdomaren, borgenär eller gäldenären lämna upplysningar om konkursboet och dess förvaltning (59 § fjärde stycket).

I första stycket av paragrafen återfinns också den tidigare behandlade bestämmelsen att förvaltaren i viktigare frågor skall höra sådana borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen. Samråd kan t.ex. böra ske vid bedömning av om återvinningstalan eller annan talan bör väckas för konkursboets räkning. Även i fråga om fortsatt drift av gäldenärens rörelse eller om försäljning av egendom av större värde bör de särskilt berörda borgenärernas synpunkter normalt inhämtas. Det kan anmärkas att den som innehar en villkorlig fordran, t.ex. borgensman som ännu inte har infriat sin borgen, också är att anse som borgenär i konkurssammanhang (se bl.a. 136 § KL).

Enligt paragrafens andra stycke skall förvaltaren lämna konkursdomaren uppgift om orsakerna till gäldenärens insolvens, i den mån de har kunnat utrönas. Samtidigt skall förvaltaren anmärka dels om egendom kan bli föremål för återvinning, dels om det finns skälig anledning att anta att gäldenären har gjort sig skyldig till brott mot borgenärerna och i så fall grunden därför. Uppgifterna skall lämnas skriftligen så snart som möjligt. Normalt bör det ske samtidigt med att bouppteckning ges in. Att konkursen inte får avskrivas, innan ifrågavarande uppgifter har lämnats, följer av 185 d § andra stycket. Ofta kan det räcka med summariska

uppgifter i här avsedda konkurser. För sin bedömning av återvinningsfrågan kan förvaltaren behöva fordra in kontokuranter för den kritiska tiden före konkursen från vederbörande bank.

I paragrafens tredje stycke tas upp en regel om att annan förvaltare än kronofogdemyndighet genast till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun skall anmäla sådana löne- och pensionsskulder han har fått kännedom om. Denna regel går tillbaka på de ändringar i KL som under år 1975 har gjorts i samband med översynen av lönegarantilagstiftningen (prop. 1975/76:19, SFS 1975:1261). Regeln skall ses mot bakgrund av att det ankommer på kronofogdemyndigheten att pröva lönegaranti-frågorna i alla de konkurser som skall handläggas i den enklare ordningen (se avsnitt 5.2.2 och motiven till ändringarna i lönegarantilagstiftningen i avsnitt 6.4). I paragrafens tredje stycke finns också den tidigare berörda regeln att, när löne- eller pensionsskuld inte finns, förvaltaren skall anmärka detta i bouppteckningen.

Kommittéförslaget upptar också en föreskrift enligt vilken förvaltaren, om särskilda omständigheter inte föreligger, skall tillställa konkursdomaren bouppteckningen senast en månad från konkursbeslutets meddelande. Regeln godtas av nästan alla remissinstanser, men Malmö tingsrätt befarar att regeln kommer att leda till att bouppteckning sällan inges förrän mot slutet av tidsperioden. Tingsrätten anser lämpligare att föreskriva att bouppteckningen skall tillställas konkursdomaren snarast.

För egen del vill jag påpeka vikten av att en bouppteckning ges in så snart den är färdig. En uttrycklig lagbestämmelse härom anser jag vara av värde. Härutöver bör som kommittén föreslagit en yttersta tidsgräns gälla. Inom samma tid bör också de uppgifter som avses i paragrafens andra stycke lämnas till konkursdomaren. I fjärde stycket upptas därför en regel om att bouppteckningen jämte uppgifter i de hänseenden som anges i andra stycket skall tillställas konkursdomaren snarast och senast en månad från konkursbeslutet. När särskilda omständigheter föreligger, kan konkursdomaren dock bevilja uppskov. Som exempel på sådan omständighet kan nämnas att gäldenären har varit oanträffbar.

Även utan uttrycklig bestämmelse torde vara uppenbart att förvaltaren i förekommande fall senast en månad efter konkursbeslutets meddelande också skall anmäla om han godkänner en förut ingiven bouppteckning.

185 c § I paragrafen ingår regler om försäljning av boets egendom. Paragrafen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.2). I kommittéförslaget upptas motsvarande bestämmelser i 185 a § andra punkten femte stycket och 185 b § första punkten.

Normalt är det till fördel för både gäldenären och borgenärerna att konkursen kan avslutas snabbt. Enligt paragrafens första stycke skall förvaltaren, om det finns egendom i boet, sälja denna så snart det lämpligen kan ske, om annat inte är föreskrivet. Av bestämmelsen följer

att förvaltaren kan låta försäljningen anstå en kortare tid, om förmånligare villkor för boet därigenom kan uppnås. I undantagsfall bör även något längre anstånd med realisationen kunna äga rum, om det är uppenbart att ett bättre försäljningsresultat blir följd. Givetvis får reglerna om försäljning inte inkräkta på gäldenärens s.k. beneficium (se 97 §).

Från regeln att boets egendom i princip skall säljas snarast möjligt gäller undantag för fall då annat särskilt har föreskrivits. Här åsyftas 60 och 63 §§, 70 § andra stycket och 71 § femte stycket.

Givetvis bör förvaltaren inte sälja egendom av så ringa värde att det inte bli något över, sedan kostnaden för försäljningen har täckts.

Beträffande försäljning av egendom, fortsättande eller återupptagande av gäldenärens rörelse, indrivning av utestående fordringar och förlikning angående osäker eller tvistig tillgång skall enligt paragrafens andra stycke 60, 63, 67, 70, 71 och 73-78 §§ gälla i tillämpliga delar. Eftersom rättens ombudsman eller formliga borgenärssammanträden inte skall förekomma när konkurs handläggs i den enklare ordningen, kan de i åtskilliga av nämnda paragrafer uppställda kraven på samtycke eller beslut av rättens ombudsman eller borgenärerna inte äga tillämpning. Det har i tydlighetens intresse ansetts lämpligt att i lagtexten ta in en uttrycklig undantagsregel i detta hänseende. Med borgenärerna avses borgenärerna samfällt, således inte viss borgenär eller viss grupp av borgenärer (t.ex. sådana med särskild förmånsrätt i viss egendom). Av 185 b § första stycket följer att förvaltaren emellertid i alla frågor av större vikt skall höra de borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen.

I några av de nämnda paragraferna anges som förutsättning att fordran har bevakats (se t.ex. 70 § sista stycket). Eftersom något bevakningsförfarande inte skall förekomma när konkurs handläggs i den enklare ordningen, har i förevarande stycke föreskrivits att fordran som kan göras gällande i konkursen skall anses som i konkursen bevakad fordran. Vilka fordringar som kan göras gällande i konkurs framgår av 100 § (jfr även 100 a §).

Med beaktande av det sagda innebär en tillämpning av 60, 63, 67, 70, 71 och 73-78 §§ i huvudsak följande när konkurs handläggs enligt 185 a-g §§.

Om gäldenären har drivit rörelse, äger förvaltaren enligt 60 § efter gäldenärens hörande låta rörelsen fortsättas för konkursboets räkning, om det kan ske enligt lag och i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig utredning av boet. Detta gäller också, om förvaltaren vill återuppta en nedlagd rörelse. Formellt gäller inte någon tidsbegränsning för fortsättande av gäldenärens rörelse när konkurs handläggs i den enklare ordningen. Den i 60 § föreskrivna tidsbegränsningen utgår från första borgenärssammanträdet och blir inte tillämplig i sådant fall.

Har gäldenären i hovrätten besvärat sig över konkursbeslutet, får enligt 63 § inte mot hans bestridande försäljning av egendom i boet äga rum förrän hovrätten har utlåtit sig med anledning av besvären. Vad som i 63 §

föreskrivs om uppskov med försäljning av egendom utgör likväl enligt 67 § första stycket inte hinder mot försäljning i vissa särskilda fall, som framgår av 61 §. Av 67 § andra stycket följer att även egendom, vari särskild förmånsrätt gäller, under vissa omständigheter kan säljas genom förvaltarens försorg utan hinder av regleringen i 63 §.

Om fast egendom finns i boet, något som kan bli fallet även i mindre konkurs, äger förvaltaren enligt 70 § första stycket hos vederbörande myndighet begära försäljning därav i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom. Egendomen kan även säljas i annan ordning, om förvaltaren finner det fördelaktigare för boet. När det lämpligen kan ske, skall förvaltaren inhämta gäldenärens mening beträffande försäljningen. Om exekutiv auktion på fast egendom som hör till boet har hållits utan att försäljning kommit till stånd, kan förvaltaren enligt andra stycket i samma paragraf underlåta att vidta ytterligare åtgärder för egendomens försäljning. Har auktion i exekutiv ordning inte ägt rum men finns det anledning att anta att sådan auktion inte kommer att leda till försäljning, får förvaltaren underlåta att föranstalta om egendomens avyttrande, om de borgenärer som i konkursen kan göra gällande fordringar med särskild förmånsrätt i egendomen samtycker till det. Om exekutiv auktion på boets fasta egendom har utsatts, skall förvaltaren enligt tredje stycket före bevakningssammanträdet avlämna behållning som har uppkommit av egendomen under konkursen. Behållning som inte avlämnas före bevakningssammanträdet skall, om egendomen säljs, avlämnas före tillträdesdagen och i annat fall innan utdelning i konkursen sker. Av sista stycket följer att förvaltaren senast vid bevakningssammanträde för auktion på fast egendom skall anmäla arvode, annan kostnad och fordringar, som kan göras gällande i konkursen och bör beaktas vid egendomens försäljning. Förvaltaren skall genom brev underrätta borgenär om anmälan som han gör på dennes vägnar.

De i 71 § första stycket föreskrivna inskränkningarna i förvaltarens handlingsfrihet, när det gäller försäljning av lös egendom i där avsedda fall, blir inte tillämpliga vid förenklad konkurs. Förvaltaren kan alltså själv besluta att försäljning av lös egendom skall äga rum på annat sätt än på auktion. Förvaltaren bör emellertid dessförinnan höra gäldenären, om det lämpligen kan ske (jfr 71 § första stycket andra meningen). Att även särskilt berörda borgenärer kan böra höras enligt förslaget har framgått tidigare. Av paragrafens andra stycke följer att lös egendom, vari borgenär har panträtt eller annan särskild förmånsrätt, aldrig utan hans samtycke får säljas på annat sätt än på auktion, om hans rätt är beroende av försäljningen. Enligt tredje stycket gäller likväl i vissa fall undantag från kravet på borgenärens samtycke. I fråga om fartyg, luftfartyg, gods i fartyg m.m. finns bestämmelser i 71 § fjärde — sjätte styckena. Enligt 71 § sista stycket äger bestämmelserna i 70 § sista stycket motsvarande tillämpning, när gäldenären tillhörig lös egendom skall säljas exekutivt under konkursen. I

den mån det påkallas skall förvaltaren dessutom i ärendet föra talan för borgenärer med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen och genom brev underrätta borgenär om yrkande som han framställer på dennes vägnar.

Om borgenär har lös egendom som pant eller "eljest under panträtt i handom" — varmed likställs retentionsrätt (se 195 § andra stycket) — kan han enligt 73 § första stycket låta sälja den på auktion. Värdepapper som noteras på fondbörs får säljas genom fondkommissionär till gällande börspris. Utan förvaltarens samtycke får försäljning som sagts nu inte äga rum förrän konkursen pågått viss tid. Vid ordinär konkurs är denna tid fyra veckor från första borgenärssammanträdet. Enligt förarbetena har denna tidsfrist föreskrivits för att den slutlige förvaltaren, som utses på första borgenärssammanträdet, skall få tillräcklig tid att vidta åtgärder för inlösen av panten. Eftersom något första borgenärssammanträde inte förekommer vid den enklare handläggningsformen, måste en annan tidsfrist föreskrivas. Enligt förslaget skall vid sådan konkurs fyra-veckorstiden i stället räknas från konkursbeslutets meddelande.

Av 73 § första stycket följer vidare att försäljning genom borgenärens försorg inte heller får ske, om förvaltaren vill lösa egendomen för konkursboets räkning. En anledning för förvaltaren att lösa in panten kan vara att han anser sig kunna sälja den på förmånligare villkor, varvid boet kan tillgodogöra sig övertärdet i panten. Borgenären skall minst en vecka innan han vidtar åtgärd för egendomens försäljning hembjuda den till förvaltaren för inlösen. I vissa fall skall försäljningen ske i exekutiv ordning. Om egendom skall säljas på annat sätt än exekutivt och den inte består av värdepapper som kan säljas utan auktion, får försäljningen inte utan förvaltarens samtycke äga rum på annan ort än där egendomen finns. Borgenären skall minst tre veckor i förväg låta förvaltaren veta, när och var försäljningen skall ske. Har egendomen sålts i annan än exekutiv ordning, är borgenären skyldig att för förvaltaren redovisa för vad som har influtit. Om borgenären inte vill föranstalta om försäljning, äger normalt förvaltaren enligt andra stycket sköta om försäljningen.

I 74-76 §§ ges föreskrifter angående kungörelser och underrättelser om auktion för försäljning av konkursbos egendom.

Av 77 § följer att förvaltaren snarast möjligt skall vidta nödvändiga åtgärder för indrivning av utestående fordringar. Beträffande ordinär konkurs gäller särskilda regler om uppskov. Sådana regler synes inte vara påkallade i fråga om de mindre konkurserna. Vid behov kan förvaltaren försöka få fordringen indriven genom rättegång, lagsökning, betalningsföreläggande eller skiljeförfarande. Innebörden av 77 § är med andra ord att utestående fordringar i första hand skall realiseras genom indrivning.

Har förlikningsanbud lämnats angående osäker eller tvistig tillgång, kan anbudet enligt 78 § antas av förvaltaren, om han finner det fördelaktigt för konkursboet. Paragrafen torde avse både processförlikning och förlikning utom rätta. När det lämpligen kan ske, skall förvaltaren dock inhämta

gäldenärens mening innan förlikning ingås. Om gäldenären motsätter sig förlikningen och ställer säkerhet för vad som bjuds, har han rätt att själv utföra tvisten. Att även särskilt berörda borgenärer kan böra höras följer av 185 b § första stycket.

185 d § I förevarande paragraf ges regler om gäldenärens edgång och om avskrivning av sådana konkurser i vilka utdelning inte kan ske. I kommittéförslaget tas motsvarande bestämmelser upp i 185 a § fjärde och femte punkterna.

Gäldenärseden utgör ett viktigt inslag i konkursförfarandet. Edgången kan vara av betydelse bl.a. för tillämpning av lönegarantilagen. Innan konkursdomaren bestämmer tid för edgången, bör han samråda med förvaltaren. Någon uttrycklig bestämmelse härom anser jag inte behövas i KL. Enligt 7 § lönegarantikungörelsen skall samråd i vissa fall ske med kronofogdemyndigheten. I överensstämmelse med gällande lag föreskrivs att edgången inte får äga rum tidigare än en vecka från konkursbeslutets meddelande. Bortsett från denna föreskrift bör edgången ske så snart som möjligt efter det att bouppteckning har upprättats. I administrativ ordning får tas upp regler om kallelse av förvaltaren, av gäldenärens hustru, om gäldenären är gift, och av borgenär som har ansökt om konkursen.

Beträffande formerna för gäldenärens edgång inför konkursdomaren gäller bestämmelserna i 91 § KL. Där föreskrivs att, när eden skall avläggas, gäldenären först skall göra de tillägg till bouppteckningen eller de ändringar däri som han finner påkallade. Därefter skall han med ed betyga att bouppteckningen med däri av honom gjorda tillägg eller ändringar är riktig, så att honom vederligen ingen tillgång eller skuld har utelämnats och inte heller någon tillgång eller skuld, som inte hör till boet, tagits upp. Jag kan i detta sammanhang nämna att reglerna om borgenärsed i 116 § inte är tillämpliga när konkurs handläggs enligt den enklare ordningen.

När bouppteckningen har beedigats har konkursdomaren ett jämförelsevis tillförlitligt underlag för bedömning av konkursboets omfattning. Om konkursdomaren finner att boet inte räcker till betalning av de konkurskostnader som följer med ett förenklat konkursförfarande och av eventuella massaskulder, skall han enligt paragrafens andra stycke besluta om avskrivning av konkursen. I det läget finns det ingen anledning att låta konkursen fortsätta, eftersom någon utdelning till konkursborgenärerna inte kan förväntas. En i princip liknande ordning gäller f.n. frånsett att det nu är möjligt att hindra avskrivning genom att ställa säkerhet. Konkursen får dock inte avskrivas innan förvaltaren har lämnat sådana uppgifter som avses i 185 b § andra stycket.

I regel torde beslut om avskrivning i här avsedda fall kunna meddelas i anslutning till sammanträdet för edgång. Något hinder mot att beslutet meddelas senare finns emellertid inte. Förvaltaren kan t.ex. behöva tid för att undersöka, om boets egendom över huvud kan realiseras eller om

tvistiga fordringar kan drivas in eller om återvinningstalan bör väckas. Ett speciellt fall då avskrivning inte kan beslutas omedelbart vid edgångssammanträdet föreligger, när eden avläggs vid annan domstol än konkursdomstolen (jfr 92 § andra stycket). Av beslutet bör framgå att konkursen har avskrivits enligt förevarande paragraf.

Vid bedömningen av boets tillräcklighet har konkursdomaren att beakta inte bara redan uppkomna konkurskostnader utan också de kostnader som ett fortsatt konkursförfarande skulle medföra. Ofta blir det inte aktuellt med massaskulder i sådana relativt små konkurser som kommer i fråga här. Om massaskulder redan föreligger, skall de emellertid tas med i beräkningen. Att göra någon prognos beträffande massaskulder som eventuellt kan uppstå framdeles är i regel svårt. I den mån sådana massaskulder kan förutses skall de emellertid beaktas.

Vad angår tillgångssidan bör — som har påpekats i anslutning till 185 § — stor försiktighet iakttas när det gäller att beräkna värdet av tvistiga fordringar. Om hög grad av sannolikhet talar för att egendom kan tillföras boet genom återvinning, bör denna egendom beaktas.

Medel som vid avskrivning enligt förevarande paragraf kan finnas i konkursboet skall i första hand tas i anspråk för betalning av konkurskostnaderna och eventuella massaskulder (se 188 a §). Vid behov får förvaltaren sälja boets egendom för att kostnaderna och massaskulderna så långt möjligt skall kunna betalas ur boet.

Kommittén menar att det inte bör finnas något hinder mot försäljning i angivna syfte även sedan konkursen har avskrivits. Remissinstanserna godtar i regel detta uttalande. Hovrätten över Skåne och Blekinge menar dock att det rekommenderade förfarandet i brist på lagstöd inte är helt invändningsfritt och att saken är så betydelsefull att den bör komma till uttryck i lagtexten. Till jämförelse pekar hovrätten på att det i 171 § beträffande ordinär konkurs som har lagts ned finns en liknande föreskrift, enligt vilken förvaltaren skall av boets egendom betala konkurskostnader och massaskulder innan egendomen återställs till gäldenären.

För egen del anser jag en lagbestämmelse av det slag hovrätten tänkt sig inte vara behövlig. Jag vill särskilt påpeka att av 188 a § framgår att kostnaderna för konkurs som har avskrivits enligt förevarande paragraf skall utgå ur boet framför annan skuld som boet har ådragit sig.

Kommittén menar vidare att i den mån boets egendom inte behövs för betalning av konkurskostnader och massaskulder den, sedan avskrivningsbeslutet har vunnit laga kraft, skall återställas till gäldenären. En sak för sig anser kommittén vara att gäldenären kan medge att det överskott som till ävertys finns i boet i stället överlämnas till konkursborgenär med bästa förmånsrätt.

Kronofogdeföreningen, kronofogdemyndigheten i Mariestads distrikt och LO godtar inte kommitténs uppfattning i denna del utan föreslår att överskottet utdelas till borgenärerna. Kronofogdemyndigheten framhåller

att överskottet visserligen kommer att röra sig om mindre värden men att det ändå stundom kan framstå som stötande att — om gäldenären är "samarbetsvillig" — överskottet kan med dennes medgivande överlämnas till förmånsberättigad borgenär men i motsatt fall får behållas av gäldenären.

Nu berörda fråga hänger samman med att en utdelning enligt 185 f § är förenad med vissa kostnader. Det uppstår sålunda ett mellanläge där det efter edgången visserligen finns ett ekonomiskt överskott i boet men detta inte täcker utdelningskostnaderna. Eftersom dessa i nu förevarande fall inte behöver bli särskilt höga rör det sig om jämförelsevis små värden. Vad de kritiska remissinstanserna eftersträvar är ett utdelningsförfarande som är ännu mindre kostnadskrävande än det i 185 f §. Med beaktande särskilt av de ringa ekonomiska värdena och av rättssäkerhetsintresset anser jag inte att det finns skäl att i lagtexten införa ett sådant system. Som kommittén angett kan gäldenären välja att frivilligt överlämna medlen till betalning av den bäst prioriterade fordringen. Jag vill i denna del även påpeka att i nu förevarande fall borgenärerna kommer att känna till tillgångarnas existens och att gäldenären därför ofta måste ha anledning räkna med att specialeksekution kan komma till stånd om han inte överlämnar sådana medel som skulle täcka kostnaderna för denna exekutionsform.

Innan konkursdomaren beslutar om avskrivning skall han höra förvaltaren. Denne är mer insatt i de bakomliggande förhållandena och kan lämna vägledande upplysningar i avskrivningsfrågan. Av 185 b § första stycket följer att förvaltaren kan ha anledning att ta kontakt med borgenär som har gjort konkursansökan eller annan särskilt berörd borgenär, innan han uttalar sig i saken.

I sista meningen av paragrafens andra stycke föreskrivs att förvaltaren, när konkurs har avskrivits enligt paragrafen, snarast möjligt skall avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren. Det är önskvärt att redovisningen avges före konkursdomarens prövning av avskrivningsfrågan, men detta är inte nödvändigt i fall som avses här. Lika litet som i fråga om andra liknande redovisningar i KL bör ges närmare föreskrifter om vad den här avsedda redovisningen skall innehålla. Omständigheterna i det särskilda fallet blir avgörande. Angående klander av redovisningen kan hänvisas till 190 § tredje stycket och 191 § i förslaget.

Enligt paragrafens tredje stycke kan konkursen avskrivas enligt paragrafens andra stycke utan hinder av att bouppteckningen inte har beedigats. Förutsättningarna härför är att det föreligger hinder mot att bouppteckningsed avläggs av gäldenären eller annan inom skälig tid och saknas anledning anta att genom sådan edgång skulle framkomma tillgång till betalning av konkurskostnaderna och massagälden.

Samtidigt som konkursen avskrivas skall konkursdomaren bestämma arvode och kostnadsersättning till förvaltaren, om denne är annan än

kronofogdemyndighet, se 188 § andra stycket. Av 188 a § första stycket framgår att avskrivningsbeslutet i vissa fall även skall innehålla åläggande för borgenär att betala konkurskostnader.

Sedan avskrivningsbeslut har meddelats och beslutet har vunnit laga kraft, är konkursen avslutad.

185 e § Paragrafen ger de grundläggande reglerna om utdelning. I kommittéförslaget finns motsvarande bestämmelser i 185 b § andra punkten.

När konkursboets egendom har avyttrats, aktualiseras frågan om utdelning till borgenärerna. I paragrafens första stycke föreskrivs att utdelning till borgenärerna skall äga rum, sedan all boets tillgängliga egendom har förvandlats i pengar. Denna utdelning blir liktydig med slututdelning (jfr t.ex. 136 §). Från det utdelningsbara beloppet skall undantas vad som behövs för betalning av konkurskostnaderna och eventuella massaskulder. Detta överensstämmer med vad som enligt 125 § KL gäller vid ordinär konkurs. Vad angår konkurskostnaderna får göras en beräkning av vad den slutliga ersättningen till förvaltaren kommer att uppgå till. Utdelningen får inte anstå i avvaktan på att gäldenären skall förvärva ytterligare medel, t.ex. i form av arbetsförtjänst.

Borgenärerna skall ha utdelning i enlighet med den rätt till betalning som enligt lag eller eljest tillkommer dem. Vilka fordringar som kan göras gällande i konkurs framgår i första hand av 100 § KL. Rätten till betalning borgenärerna inbördes skall bedömas enligt förmånsrättslagen (1970:979).

Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.1) bör i motsats till vad som gäller vid ordinär konkurs något formligt bevakningsförfarande inte förekomma vid den enklare handläggningsformen. I klarhetens intresse har i första stycket tagits in en uttrycklig bestämmelse om att det för rätt till utdelning i konkursen inte krävs att fordran har bevakats. De borgenärer som kommer i fråga för utdelning utgörs av dem som förvaltaren genom gäldenärens uppgifter eller på annan väg har skaffat sig kännedom om. Om annan än kronofogdemyndighet förordnats till förvaltare blir en naturlig åtgärd för förvaltaren att, innan utdelningsförslaget upprättas, hos vederbörande myndighet ta reda på vilka skattefordringar och liknande som kan göras gällande i konkursen.

Jag har tidigare uttalat mig för att det inte är nödvändigt med ett särskilt system för rättslig prövning av tvistiga fordringar inom det enklare förfarandet. I den mån tvistiga fordringar visar sig föreligga bör förvaltaren i första hand försöka träffa uppgörelse med de berörda borgenärerna, dvs. sådana som kan komma i fråga för utdelning. En borgenär kan t.ex. förklara sig villig att sätta ned sin påstådda fordran i konkursen till belopp som kan godtas av övriga intressenter. Han kan också vilja avstå från utdelning med förmånsrätt. Normalt bör här avsedda tvistefrågor kunna lösas inom konkursens ram. Det ankommer på förvaltaren att på grundval

av utredningsmaterialet pröva uppkomna frågor om fordrans existens, storlek och placering i förmånsrättsordningen.

Om fast egendom, registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg med stöd av 70 § andra stycket resp. 71 § femte stycket (jfr 185 c §) inte har sålts, kan utdelning ändå företas. En uttrycklig bestämmelse härom har införts i förevarande paragraf (jfr beträffande ordinär konkurs 126 § fjärde stycket andra meningen).

Enligt paragrafens andra stycke skall förvaltaren upprätta förslag till utdelning. Förslaget skall för varje däri upptagen borgenär ange fordringsbeloppet med den ränta varpå utdelning skall beräknas, fordringens förmånsrätt och utdelningen på fordringen (jfr beträffande ordinär konkurs 128 § andra stycket). I utdelningsförslaget skall inte särskilt anges att viss borgenär inte har kunnat komma i fråga för utdelning. Det framgår av att han inte har tagits med i förslaget.

I andra stycket föreskrivs också att vid utdelningsförslaget skall fogas sådan förvaltningsredogörelse som sägs i 128 § tredje stycket. Av sådan redogörelse skall framgå hur mycket som har influtit för egendomen genom försäljning eller på annat sätt och — om inte hela detta belopp skall delas ut enligt förslaget — för vilka andra ändamål återstoden har tagits i anspråk. Om medel som avses i förslaget har influtit för egendom vari gällt särskild förmånsrätt, skall de föreskrivna uppgifterna lämnas särskilt för den egendomen. Ofta kan det räcka med en tämligen summarisk redogörelse. Att redogörelsen under vissa förutsättningar kan ersättas av redovisningen för förvaltningen av boet berörs under 185 f §. Om någon anser att större belopp hade bort delas ut i konkursen, får han angripa förvaltarens slutredovisning.

Beräkning av ränta på utdelningsgill fordran anknyter enligt 138 § i vissa fall till den dag, från vilken klander mot utdelningsförslag är att räkna. Denna dag har enligt 139 § betydelse också för beräkning av fordran på pension. När konkurs handläggs enligt 185 a-g §§ bör utgångspunkten för tidsberäkningen i stället vara dagen för utdelningsförslagets upprättande. En regel härom har tagits upp i paragrafens tredje stycke.

I 196 § KL ges vissa speciella regler om rabatter som kan få betydelse för utdelningen i konkurs. Reglerna blir i princip tillämpliga även när konkurs handläggs i den enklare ordningen.

Det kan tänkas inträffa att några utdelningsgilla fordringar inte existerar i en mindre konkurs. Någon gäldenären närstående har t.ex. trätt emellan och betalat alla skulder. Vid ordinär konkurs gäller enligt 124 § KL att, om inte någon fordran har bevakats inom den fastställda bevakningstiden, konkursdomaren genast skall avskryva konkursen. Innan egendomen i boet återställs till gäldenären, skall förvaltaren ur egendomen så långt den räcker betala konkurskostnader och massafordringar.

Kommittén menar att om borgenär saknas när konkurs handläggs enligt den enklare ordningen förvaltaren får anmäla detta till konkursdomaren.

Därefter får förfaras på samma sätt som sägs i 124 § KL. Egendomen bör inte återställas till gäldenären förrän beslutet om avskrivning av konkursen har vunnit laga kraft. Någon särskild bestämmelse för det här berörda, extrema undantagsfallet anser kommittén inte behövas.

Hovrätten över Skåne och Blekinge ifrågasätter om det inte bland bestämmelserna om förenklad konkurs borde tas in en hänvisning till 124 §, även om frågan som kommittén framhåller torde uppkomma endast i extrema undantagsfall.

Avskrivning av konkurs enligt 124 § är statistiskt sett sällsynt. I dessa fall har grunden för konkursen upphört att existera. Hur konkursen avskrivs är av *mindre intresse*. Enligt *min mening* kan den av kommittén föreslagna utvägen väljas, om ett sådant fall skulle inträffa när konkurs handläggs i den enklare ordningen. Att belasta regelsystemet med en bestämmelse härom anser jag inte behövligt.

185 f § Paragrafen handlar om utdelningens fastställande. Paragrafen har utförligt behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.5). Kommittéförslaget tar upp motsvarande bestämmelser i 185 b § tredje punkten.

Det av förvaltaren upprättade utdelningsförslaget med därtill hörande förvaltningsredogörelse skall enligt första stycket i paragrafen genast tillställas konkursdomaren för kontroll. Härigenom får också intressenterna möjlighet att ta del av handlingarna hos konkursdomaren.

När förvaltaren lägger fram utdelningsförslaget skall han samtidigt avge redovisning för förvaltningen av boet (jfr beträffande ordinär konkurs 189 § andra stycket). Om redovisningen innehåller alla de uppgifter som skall ingå i den särskilda förvaltningsredogörelsen, bör redovisningen kunna ersätta denna redogörelse. Härigenom nås överensstämmelse med vad som är praxis vid ordinär konkurs. Som har berörts i anslutning till 185 d § bör frågan om redovisningens närmare innehåll inte regleras i lagen. I allmänhet är det lämpligt att redovisningen uppställs som en jämförelse med bouppteckningen.

Angående klander av redovisningen vill jag i första hand hänvisa till 190 § tredje stycket och 191 §. Här skall endast påpekas att klander av redovisningen i princip innefattar krav på ökning av det belopp som över huvud delas ut till borgenärerna. Överklagande av beslut om fastställelse av utdelningsförslag syftar däremot till ändring av fördelningen mellan borgenärerna av de medel som har avsatts för utdelning. Kärandens motpart i process angående klander av redovisningen är förvaltaren. Klander av redovisning torde gälla även till förmån för annan än klaganden. Om medel tillförs boet efter klandertalan, skall de fördelas enligt utdelningsreglerna.

Enligt paragrafens andra stycke skall konkursdomaren genast låta kungöra att utdelningsförslag enligt 185 e § har upprättats (jfr beträffande

ordinär konkurs 129 § första stycket). Kungörelsen skall tas in i de tidningar i vilka konkursbeslutet har kungjorts. Regler om kungörelsens närmare innehåll torde få meddelas av regeringen. Detsamma gäller de bestämmelser om underrättelser till borgenärerna som jag har förordat i den allmänna motiveringen.

Något formellt klanderförfarande såsom i ordinär konkurs skall inte äga rum i fråga om utdelningsförslaget. Med hänsyn till den föreslagna lagstiftningens syfte och tillämpningsområde bör förfarandet i denna del inte göras alltför formbundet. Borgenär som är intresserad kan ta del av utdelningsförslaget i den mån han inte anser sig tillräckligt informerad genom sådan underrättelse som skall utgå till borgenärerna. Om han finner det påkallat, kan han framföra invändningar hos konkursdomaren. Även gäldenären kan vilja anmärka på utdelningsförslaget. Vidare är det tänkbart att massaborgenär vill göra invändning mot förslaget såvitt angår den omfattning i vilken konkursboets medel har tagits i anspråk för utdelningen. I paragrafens andra stycke har mot denna bakgrund tagits in en bestämmelse om att borgenär som vill framställa invändning mot utdelningsförslaget skall göra detta hos konkursdomaren senast två veckor efter det att kungörelsen var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Sedan tiden för invändningar mot utdelningsförslaget har gått ut, skall konkursdomaren enligt paragrafens tredje stycke fastställa utdelning i konkursen enligt utdelningsförslaget, om det inte är uppenbart att fel eller brist som har inverkat på någons — i första hand borgenärs eller gäldenärens — rätt föreligger. I den allmänna motiveringen har jag berört hur konkursdomarens prövning bör ske. Från obetydliga fel eller brister bör konkursdomaren kunna bortse. Utdelningsfrågan bör prövas så snart som möjligt efter tvåveckorsfristens utgång. Fel eller brist som yppas efter fristens utgång men före prövningen skall också beaktas. Det är inte meningen att konkursdomaren skall behöva granska och pröva utdelningsförslaget mera ingående, om inte särskild anledning finns till det, t.ex. i form av invändning från borgenär. Normalt torde förslaget utan vidare kunna läggas till grund för utdelning.

Beslut om fastställelse av utdelning avser endast fordringarnas rätt till betalning i konkursen och har alltså inga rättsverkningar därutöver. Beslutet kan överklagas i vanlig ordning av den vars rätt är beroende av utdelningen (se 210 § och 21 § RB:s promulgationslag). Möjligheten att klaga bör anges i beslutet.

Om konkursdomaren inte finner sig böra fastställa utdelning enligt utdelningsförslaget i oförändrat skick, kan han enligt paragrafens tredje stycke förfara på två sätt. Det ena är att han gör de ändringar i förslaget som påkallas och fastställer utdelning enligt det sålunda jämkade förslaget. Detta alternativ bör kunna komma till användning inte bara när exempelvis en felräkning föreligger utan också i andra situationer, såsom när en uppenbar felbedömning har skett i fråga om en fordrings förmånsrätt. Ett

fall då konkursdomaren i regel bör kunna ändra förslaget föreligger, om han sätter ned av enskild förvaltare begärt arvode. Det utdelningsbara beloppet ökar då i motsvarande mån.

Det är emellertid inte givet att det material som står konkursdomaren till buds är tillräckligt för att han skall kunna besluta om utdelningen. Han kan då begagna sig av den andra av de båda möjligheter som förevarande lagrum erbjuder honom, nämligen att återförvisa ärendet till förvaltaren. Återförvisning av utdelningsförslag till konkursförvaltningen förekommer i samband med ordinär konkurs utan att det finns någon uttrycklig bestämmelse härom. Det kan också nämnas att 23 kap. 8 § andra stycket ÄB innehåller en föreskrift om återförvisning av ärende angående arvskifte till skiftesmannen.

Vid återförvisning bör konkursdomaren så långt möjligt ange i beslutet, i vilka avseenden utdelningsförslaget behöver ändras. Förvaltaren skall på grundval härav upprätta nytt utdelningsförslag. De förhållanden som rådde vid upprättandet av det ursprungliga förslaget bör härvid vara avgörande, t.ex. i fråga om beräkning av ränta på konkursfordran. Det omgjorda förslaget skall tillställas konkursdomaren, som i sin tur undermåttat i förslaget upptagna borgenärer om beräknad utdelning. Beträffande det nya förslaget skall även i övrigt reglerna i 185 f § äga tillämpning. Nytt utdelningsförslag som upprättats efter återförvisning behöver dock inte kungöras. Det bör i allmänhet räcka med att de borgenärer som berörs av ändringarna blir särskilt underrättade. I och för sig finns inte något hinder mot att ett ärende återförvisas från konkursdomaren till förvaltaren mer än en gång.

Mot beslut om återförvisning får enligt förslaget särskild talan inte föras. Däremot kan naturligtvis konkursdomarens beslut om fastställelse av utdelning på grundval av det nya utdelningsförslaget överklagas enligt vanliga regler.

De konkurskostnader som föranleds av att nytt utdelningsförslag skall upprättas och eventuellt kungöras utgör konkurskostnader i samma mån som kostnaderna för det första förslaget. Detta kan medföra att det första förslaget måste ändras i fråga om kostnaderna.

Med hänsyn till den konstruktion som nu har föreslagits i fråga om prövning av utdelningsförslag i mindre konkurs är det uppenbart att konkursdomarens beslut blir giltigt för och emot alla borgenärer. Någon särskild bestämmelse härom motsvarande 131 § KL anser jag därför inte behövas.

När konkursdomaren beslutar om fastställelse av utdelning, skall han enligt paragrafens fjärde stycke samtidigt besluta om avskrivning av konkursen. I och med att avskrivningsbeslutet vinner laga kraft är konkursen avslutad.

Samtidigt med att beslut om avskrivning meddelas skall arvode och kostnadsersättning till förvaltaren bestämmas, se 188 § andra stycket.

Avskrivs inte en mindre konkurs i anslutning till edgångssammanträdet, innebär det att boet har bedömts räcka till betalning av kostnaderna för ett fortsatt förfarande och av eventuella massaskulder. Det är dock inte helt uteslutet att boet i verkligheten visar sig inte räcka till nämnda kostnader och skulder. Någon utdelning till borgenärerna kan då inte komma i fråga. När det gäller ordinära konkurser finns för sådana fall särskilda regler i 187 §, vilka syftar till att konkursen så snart som möjligt skall avskrivas. Kommittén har övervägt om liknande bestämmelser bör meddelas beträffande mindre konkurs men inte ansett saken ha så stor praktisk betydelse i sådant fall att någon uttrycklig lagreglering är motiverad. Om förvaltaren skulle finna att boet inte räcker till betalning av här avsedda kostnader och skulder, är det naturligt att han gör anmälan till konkursdomaren med bifogande av redovisning för förvaltningen. Lämpligen bör han dessförinnan samråda med särskilt berörda borgenärer (se 185 b § första stycket). Finner konkursdomaren anmälingen befogad, har han att besluta om avskrivning av konkursen och även att bestämma arvode och kostnadsersättning till förvaltaren. Avskrivning får i sådant fall anses ha skett enligt 185 d §.

185 g § I första stycket anges hur utdelning till borgenärerna skall verkställas. I andra stycket behandlas det fallet att nya medel blir tillgängliga för utdelning efter det att konkursen har avskrivits. Motsvarande bestämmelser återfinns i kommittéförslaget i 185 b § fjärde punkten och 185 c §.

När beslut om fastställelse av utdelning i konkursen har vunnit laga kraft, skall förvaltaren enligt paragrafens första stycke snarast möjligt tillställa utdelningsberättigad borgenär de medel som tillkommer denne enligt beslutet. Förvaltaren skall självant se till att borgenärerna får sin utdelning. När borgenärs fordran är grundad på löpande fordringshandling får förvaltaren se till att handlingen återställs eller förses med anteckning om verkställd betalning. Även särskilt kvitto kan krävas. Bestämmelser härom finns i 21 § lagen (1936:81) om skuldebrev, jfr 39 § växellagen (1932:130) och 34 § checklagen (1932:131). I förekommande fall får t.ex. också tillses att ställd säkerhet återlämnas, när fordringen har infriats.

Förvaltaren är i princip skyldig att göra skatteavdrag på utdelning för lönefordran och liknande anspråk. Han måste också anses skyldig att i förekommande fall fullgöra arbetsgivares skyldigheter att hålla inne belopp på grund av beslut om införsel eller utmätning i lön.

I andra meningen av paragrafens första stycke har tagits in en bestämmelse om att huvudregeln om utdelning inte skall gälla beträffande fordran som är beroende av villkor, som avses i 136 §, eller är föremål för rättegång (jfr 141 § andra stycket). När det suspensiva villkoret har uppfyllts resp. rättegången blivit slutligt avgjord har förvaltaren att tillställa borgenären denne tillkommande medel.

Borgenär som får utdelning är enligt tredje meningen i första stycket berättigad till den ränta som har upplupit på medlen från dagen för utdelningsförslagets upprättande. Bestämmelsen utgör ett komplement till reglerna om ränteberäkning i 138 § jämförd med 185 e § tredje stycket. Här avses den ränta som faktiskt har belöpt på de borgenären tillkommande medlen från dagen för utdelningsförslagets upprättande till dess att medlen tillställs borgenären. Av hänvisningen till 58 § första stycket första punkten i 185 b § första stycket följer att förvaltaren skall ha boets medel insatta mot ränta i bank.

Något behov av regler som möjliggör lyftning av utdelning i förskott finns knappast i de fall konkursen handläggs enligt den enklare ordningen (se beträffande ordinär konkurs 143-145 §§, jfr även 141 §). Dessa konkurser blir normalt inte särskilt långvariga. Löne- och pensionsfordringar kan vid behov tillgodoses förhållandevis snabbt efter konkursbeslutet genom tillämpning av lönegarantilagen.

Förvaltaren skall enligt fjärde meningen i första stycket göra anmälan hos konkursdomaren, när de medel som finns disponibla för utdelning har tillställts alla utdelningsberättigade borgenärer.

I 145 a § KL ges vissa bestämmelser om anmälnings- och anteckningskyldighet i samband med att innehavare av företagsinteckning har fått utdelning i konkurs. Som jag angett tidigare bör dessa bestämmelser tillämpas även när konkurs handläggs i den enklare ordningen. En erinran härom har tagits in i sista meningen i första stycket.

Så länge tvist som avses i 146 § är oavgjord eller annan fråga om möjlig tillgång för konkursboet är svävande, bör förvaltaren givetvis inte anse sig vara skild från sitt uppdrag, även om konkursen har avslutats. Det åligger honom att ta till vara boets rätt i sådana ärenden.

I paragrafens andra stycke ges bestämmelser för det fallet att medel blir tillgängliga för utdelning sedan konkursen har avslutats. Förvaltaren skall då dela ut medlen till borgenärerna och avge redovisning för medelsförvaltningen. Bestämmelserna i 185 e och f §§ om utdelning och om redovisning skall därvid lända till efterrättelse. Det nya utdelningsförslaget behöver dock inte kungöras. Efter framställning av förvaltaren äger dock konkursdomaren, om han med hänsyn till kostnaderna för en utdelning finner att sådan inte lämpligen bör äga rum, förordna att medlen i stället för att utdelas skall överlämnas till gäldenären (jfr motiveringen till 185 d §).

Bestämmelserna i andra stycket är tillämpliga bl.a. när det först efter konkursens slut kommer fram att gäldenären hela tiden har haft viss tillgång. Vidare kan det t.ex. efter konkursens slut visa sig att medel, som har reserverats för eventuella konkurskostnader eller massaskulder eller för suspensivt villkorade konkursfordringar, inte behöver tas i anspråk för angivna ändamål. Reglerna blir givetvis inte tillämpliga om gäldenären har

förvärvat ny egendom efter konkursens slut, t.ex. genom arbetsförtjänst, gåva eller arv. Sådan egendom ingår inte i konkursboet (se 27 § första stycket).

186 § I paragrafen ges regler om det utredningsförfarande som i vissa fall skall föregå konkursdomarens val av handläggningsform. Någon motsvarighet till dessa bestämmelser finns varken i gällande rätt eller i kommittéförslaget. Paragrafen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.1).

Som jag har nämnt under 185 § står konkursdomaren i mindre konkurs inför två alternativ. Det ena är att han i samband med konkursbeslutet direkt förordnar att konkursen skall handläggas enligt 185 a-g §§ (185 § första stycket). Det andra är att han enligt 185 § andra stycket förordnar att utredning enligt 186 § skall ske. En förutsättning för sådant beslut är att det finns anledning anta att konkursboet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att det kan avvecklas snabbare och till lägre kostnad, om bevakningsförfarande enligt 5 kap. inte anordnas.

Syftet med utredning enligt förevarande paragraf är att få fram sådana upplysningar om gäldenärens ekonomiska förhållanden att konkursdomaren får ett tillräckligt underlag för val av lämplig handläggningsform. Som har berörts tidigare är utredningsskedet mycket kort. Utredningen skall nämligen presenteras för konkursdomaren senast en vecka efter konkursbeslutet.

Utredningsförfarandet inleds med att konkursdomaren underrättar kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun om sitt beslut. I fråga om begreppet "gäldenärens hemortskommun" får jag hänvisa till vad jag har anfört i motiveringen till 185 a §. Det säger sig självt att konkursdomaren måste handla snabbt. Kronofogdemyndigheten bör få underrättelse muntligen, om kravet på skyndsamhet skall kunna tillgodoses.

Kronofogdemyndigheten skall enligt första stycket upprätta en översiktlig redogörelse för gäldenärens tillgångar och skulder. Av redogörelsen bör även framgå vilken eller vilka borgenärer som kan beräknas få utdelning i konkursen. Som jag har nämnt i den allmänna motiveringen har antalet borgenärer som kan påräkna utdelning och den eventuella förmånsrätten för dessa borgenärsfordringar en mycket stor betydelse för frågan om bevakningsförfarande är till fördel eller inte. I första stycket sägs också att av redogörelsen bör framgå de övriga omständigheter som är av betydelse för den slutliga prövningen av frågan på vilket sätt konkursen skall handläggas. Här avses bl.a. bedömningar av hur pass lättavvecklat boet kan antas bli och möjligheterna att ytterligare skulder och tillgångar kan komma fram. Också sådana omständigheter som omfattningen av en rörelse gäldenären har bedrivit och hur bokföringen skötts kan vara av betydelse.

Redogörelsen enligt första stycket skall snarast ges in till konkursdomaren. I lagrummet föreskrivs att den skall tillställas honom senast en vecka från dagen för konkursbeslutet. I enkla fall kan naturligen en preliminär redogörelse lämnas muntligen. Redogörelsen bör inte under några omständigheter göras mera invecklad än vad som är påkallat med hänsyn till syftet med utredningen. Det är givetvis av vikt att redogörelsen finns tillgänglig om sammanträde inför konkursdomaren skall hållas. Redogörelsen bör också vid sådant sammanträde kunna presenteras för gäldenären och de borgenärer som infinder sig.

Kronofogdemyndigheten har under utredningsstadiet inte ställning som förvaltare. Vad som i KL sägs om konkursbos förvaltning kan därför normalt inte äga tillämpning. I stället ges särskilda regler om förvaltningen i paragrafens andra och tredje stycken.

I andra stycket sägs att kronofogdemyndigheten skall omhänderta gäldenärens bo och, om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen har varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker göra anteckning om dagen för omhändertagandet (jfr 54 §).

Normalt torde de flesta förvaltningsåtgärder kunna anstå till dess det slutliga valet av handläggningsform träffats och förvaltare har blivit utsedd. I paragrafens tredje stycke upptas emellertid regler för den undantagssituationen att förvaltningsåtgärd inte utan allvarlig olägenhet kan skjutas upp. I sådant fall får åtgärden vidtas av kronofogdemyndigheten. Myndigheten skall dock dessförinnan samråda med konkursdomaren och med de borgenärer som särskilt berörs av förvaltningsåtgärden. Att samrådet behöver ske i muntlig form ligger i sakens natur.

Endast i undantagsfall bör kronofogdemyndigheten under utredningsfasen vidta sådan åtgärd som att uppsäga arbetsavtal o.d. Lönefordringar som hänför sig till utredningsfasen täcks av den statliga lönegarantin. De anställda i ett företag som berörs av en utredning enligt förevarande paragraf kan därför inte bli lidande av att uppsägningsfrågan skjuts framåt i tiden. Själva lönegarantiprövningen bör ske först sedan det slutliga valet av handläggningsform för konkursen har träffats och förvaltare har utsetts. Detta utesluter dock inte att kronofogdemyndigheten under utredningsfasen såvitt möjligt söker förbereda denna prövning.

KL:s regler om förvaltningen av konkursbo är inte tillämpliga under utredningsförfarandet (jfr 185 § tredje stycket). Det finns emellertid flera andra bestämmelser i KL som får aktualitet redan i utredningsskedet. Som exempel kan nämnas 20-27 §§. I fråga om gäldenärens skyldigheter och rätt till underhåll bör reglerna i 4 kap. tillämpas. Dessa regler förutsätter i flera fall en medverkan av rättens ombudsman eller förvaltare. Under utredningsstadiet bör deras funktioner i frågor enligt 4 kap. utövas av kronofogdemyndigheten. En särskild bestämmelse härom har tagits upp i fjärde stycket i 186 §.

186 a § Paragrafen innehåller regler om konkursdomarens prövning av frågan om handläggningsform i de fall utredning har skett enligt 186 §. Paragrafen, vilken inte har någon motsvarighet i kommittéförslaget, har behandlats i avsnitt 5.2.1.

Enligt första stycket skall konkursdomaren senast inom en vecka från dagen för konkursbeslutet besluta om i vilken form konkursen skall handläggas. Om synnerliga skäl föreligger, får dock tiden utsträckas. Uppskov bör dock bara ske under ett fåtal dagar. Ett synnerligt skäl kan vara att boet är sådant att kronofogdemyndigheten inte hinner färdigställa den redogörelse som avses i 186 § i sådan tid att beslut kan meddelas senast på den sjunde dagen från konkursbeslutet.

Som har berörts under 185 § andra stycket kan konkursdomaren sätta ut ett sammanträde för slutlig prövning av frågan hur konkursen skall handläggas. Sådant sammanträde bör givetvis hållas bara om det är påkallat med hänsyn till behovet av att höra borgenärernas åsikt i frågan eller av annan sådan anledning. Någon särskild form för sammanträdet har inte föreskrivits.

Finner konkursdomaren att konkursen på grund av sådana omständigheter som sägs i 185 § första eller andra stycket bör handläggas enligt 185 a-g §§, skall han enligt andra stycket i 186 a § förordna härom. För att den enklare handläggningsformen skall väljas skall det alltså antingen vara fråga om en bristkonkurs enligt 185 § första stycket eller också förekomma anledning anta att konkursboet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att det kan avvecklas snabbare och till lägre kostnad, om bevakningsförfarande enligt 5 kap. inte anordnas. I fråga om de närmare synpunkter som gör sig gällande vid val av lämplig handläggningsform får jag hänvisa till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.1).

Om konkursen skall handläggas enligt 185 a-g §§ behövs ingen ny kungörelse om konkursen. I annat fall skall konkursdomaren enligt paragrafens andra stycke iaktta vad som i allmänhet är föreskrivet i fråga om förfarandet när beslut om konkurs meddelas. Detta innebär bl.a. att reglerna i 19 § måste iakttas och ny kungörelse utfärdas om konkursen. Bevakningstid och tid för första borgenärssammanträde måste också fastställas och kungöras.

Konkursdomarens val av handläggningsform kan överklagas (se 210 §).

187 § Paragrafen motsvarar 186 § KL, som avser s.k. efterföljande fattigkonkurs. I kommittéförslaget har paragrafen samma beteckning som i departementsförslaget. Paragrafen har behandlats även i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.5). Den föreslagna regleringen ansluter sig i huvudsak till vad som gäller f.n.

Om förvaltaren i ordinär konkurs finner anledning anta att gäldenärens bo inte räcker till full betalning av konkurskostnaderna och eventuella

massaskulder, skall han enligt första stycket genast anmäla detta till konkursdomaren. Det är tydligt att med konkurskostnaderna här avses kostnaderna för den pågående ordinära konkursen. Vid beräkningen skall hänsyn tas inte bara till dittills uppkomna konkurskostnader utan också till de kostnader som skulle följa med ett fortsatt konkursförfarande. Föreskriften att även massaskulderna skall beaktas är — som har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.7) — en följd av att konkurskostnaderna enligt 188 a § skall tas ut ur boet före massafordringarna.

Förvaltaren måste agera i så god tid att konkurskostnaderna och massaskulderna kan betalas ur boet. Han får inte dröja med anmälan till konkursdomaren i förlitan på det subsidiära kostnadsansvar som åvilar statsverket enligt 188 a § andra stycket. Konkursen får inte heller förhållas i förhoppningen att gäldenären skall förvärva ytterligare egendom. Försummelse från förvaltarens sida i nu berörda hänseenden kan bl.a. föranleda nedsättning av hans arvode.

Kommittén anser det vara uppenbart att tillämpning av förevarande paragraf — liksom av nuvarande 186 § — inte bör komma i fråga innan konkursbouppteckning och förvaltarberättelse har upprättats. Någon lagbestämmelse därom anser kommittén inte behövlig. Hovrätten över Skåne och Blekinge instämmer i kommitténs förstnämnda uttalande men föreslår att en bestämmelse härom tas in i lagtexten.

För egen del anser jag att en bestämmelse om att konkursen i nu förevarande fall inte får avskrivas innan konkursbouppteckning och förvaltarberättelse har upprättats skulle kunna föranleda felaktiga motsatslut. Normalt bör nämligen avskrivning enligt paragrafen inte få ske förrän gäldenären har avlagt bouppteckningsed eller återvinningsmöjligheter m.m. har undersökts. Någon lagbestämmelse av det berörda slaget tas därför inte upp i departementsförslaget.

Av paragrafens andra stycke följer att konkursdomaren skall höra rättens ombudsman över förvaltarens anmälan. Finner konkursdomaren anmälan vara befogad, skall han utfärda kungörelse om att konkursboet kan antas inte räcka till betalning av konkurskostnaderna och annan boets skuld, dvs. eventuella massaskulder. Som har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.5) kan konkursdomaren även utan anmälan från förvaltaren ta initiativ till utfärdandet av sådan kungörelse, om det finns annan grund för antagande om boets otillräcklighet. Det är givet att konkursdomaren inte självant bör utfärda kungörelse som sagts nu utan att först ha samrått med förvaltaren och rättens ombudsman. Kungörelse skall ske på sätt som sägs i 19 § andra stycket. Bestämmelser om vad kungörelsen skall innehålla får meddelas i administrativ ordning.

Borgenär eller gäldenären har möjlighet att hos konkursdomaren visa att det finns tillgång i boet till betalning av konkurskostnaderna och eventuella massaskulder. Vederbörande känner t.ex. till en dold tillgång eller kan peka på möjlighet till återvinning av egendom till boet. I enlighet med vad

jag har påpekat i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.1) kan däremot ställande av säkerhet för konkurskostnaderna inte längre påverka frågan om konkursen bör avskrivas. Borgenären kan i vissa fall påverka frågan genom att själv föra återvinningsprocess och härvid stå risken för de därmed förenade processkostnaderna.

Vill borgenär eller gäldenären påvisa tillgång, skall han anmäla detta hos konkursdomaren inom en månad från den dag då kungörelsen var införd i Post- och Inrikes Tidningar. Konkursdomaren får ge borgenären eller gäldenären erforderligt rådrum att påvisa tillgången.

Om anmälan från borgenär eller gäldenären eller annan inträffad omständighet — t.ex. upplysning från förvaltaren eller annan om ny tillgång i boet — inte föranleder antagande att det finns medel till betalning av konkurskostnaderna och eventuella massaskulder, skall konkursdomaren besluta om avskrivning av konkursen. Han skall samtidigt bestämma arvode och kostnadsersättning till förvaltaren och rättens ombudsman, se 188 § andra stycket.

Enligt sista meningen i andra stycket skall konkursdomaren, om förvaltaren inte enligt första stycket har avgett redovisning för förvaltningen, fordra in sådan redovisning och höra rättens ombudsman över den innan konkursen avskrivs. Tillämpning av denna bestämmelse aktualiseras i det — säkerligen mycket ovanliga — fallet att förvaltaren inte själv har tagit initiativ till avskrivning av konkursen genom sådan anmälan som avses i första stycket.

188 § Paragrafen tar upp de grundläggande bestämmelserna om konkurskostnaderna och deras fastställande. Paragrafen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.5).

När kronofogdemyndighet är förvaltare skall som har påpekats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.3 och 5.2.5) konkursdomaren inte fastställa något arvode till förvaltaren. Det får i stället ankomma på kronofogdemyndigheten att anmäla kostnadernas storlek till konkursdomaren. Ett bemyndigande för regeringen att meddela bestämmelser om vilken ersättning som skall utgå till staten har tagits upp i första stycket. Härutöver skall givetvis liksom nu till konkurskostnaderna räknas de utgifter för kungörelser m.m. som konkursdomaren har för konkursen. I fråga om borgenärs skyldighet att betala konkurskostnad gäller 188 a §.

Kostnaderna hos kronofogdemyndigheten för utredning enligt 186 § ingår inte bland de kostnader som skall utgå ur boet. Med hänsyn till utredningsfasens karaktär får i stället ansvaret för dessa kostnader i samtliga fall stanna på statsverket.

Om annan än kronofogdemyndighet är förvaltare och konkursen avskrivs enligt 185 d, 185 f eller 187 §, skall däremot konkursdomaren enligt 188 § andra stycket samtidigt bestämma arvode till förvaltaren och — i fall som avses i 187 § — även till rättens ombudsman. Detta gäller

oavsett om konkursen har tillkommit på gäldenärens eller borgenärs ansökan. Härigenom erhålls en garanti mot oskäligt höga arvoden. Detta har betydelse såväl med hänsyn till borgenärernas möjlighet att få utdelning som med tanke på att staten enligt 188 a § i sista hand skall ansvara för konkurskostnaderna. I fråga om arvode till förvaltaren när denne är annan än kronofogdemyndighet skall i övrigt bestämmelserna i 82 och 83 §§, 84 § första stycket samt 86 § angående arvode till förvaltare i ordinär konkurs ha motsvarande tillämpning.

Arvode till förvaltare som har entledigats enligt 185 a § tredje stycket bör i regel bestämmas i samband med avskrivningsbeslutet.

I mindre konkurs kan det hända att förvaltaren inte kan ta ut sina kostnader helt och hållet ur boet. Enligt 188 a § skall det allmänna då träda in, i den mån konkurssökande borgenär inte skall svara för kostnaden. Som jag har angett i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.5) bör med hänsyn härtill kostnadsposten alltid slutgiltigt prövas av konkursdomaren, när annan än kronofogdemyndigheten är förvaltare vid den enklare handläggningsformen. Detta bör ske samtidigt med att han prövar arvodesfrågan. Föreskrift härom upptas i förevarande lagrum. Bestämmelsen hindrar inte att förvaltaren — på samma sätt som vid ordinär konkurs — vid behov och i mån av möjlighet tar ut medel för löpande kostnader ur konkursboet under förfarandets gång. Sådana uttag måste framgå av redovisningen för förvaltningen. Förvaltaren får givetvis inte sammanlagt tillgodogöra sig mer i ersättning för kostnader än som har medgetts honom enligt konkursdomarens beslut.

I likhet med vad som gäller i fråga om arvodet får förvaltaren, när han begär kostnadsersättning, beräkna den kostnad som eventuellt kan återstå för uppdragets fullgörande.

Beslut om arvode och kostnadsersättning kan överklagas på vanligt sätt genom besvär, se 210 § KL och 21 § RB:s promulgationslag. Beslutet kan däremot inte angripas genom klander av förvaltarens redovisning.

Angående arvode och kostnadsersättning till förvaltaren skall konkursdomaren enligt sista meningen i paragrafens andra stycke höra rättsens ombudsman, om konkursen avskrivs enligt 187 §.

I 81 § ges bestämmelser om hur konkurskostnader i vissa fall skall fördelas på olika slags egendom i konkursboet. Enligt tredje stycket i förevarande paragraf gäller bestämmelserna i 81 § i tillämpliga delar även beträffande kostnader för sådan konkurs som handläggs i den enklare ordningen.

188 a § Paragrafen upptar regler om ansvaret för konkurskostnaderna och om deras förhållande till boets massaskulder. I gällande rätt och i kommittéförslaget upptas motsvarande bestämmelser i 188 §. Paragrafen har utförligt behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.6 och 5.2.7).

Av paragrafens första stycke framgår att konkurskostnaderna skall utgå ur boet framför boets massaskulder, när konkurs avskrivs enligt 185 d §. Har konkursen uppstått på ansökan av annan borgenär än staten och kan kostnaderna inte tas ut ur boet, skall borgenären svara för dem. I fråga om borgenärens ansvar gäller dock en begränsning till en tiondel av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. I departementsförslaget hänvisas till det basbelopp som gällde när konkursbeslutet meddelades. Avskrivningsbeslutet skall innehålla åläggande för borgenären att med angivna begränsning betala kostnaderna. När flera borgenärer är betalningsskyldiga, svarar de solidariskt. Av borgenärerna bör inte kunna tas ut mer än sammanlagt en tiondels basbelopp. Om kostnaderna inte kan tas ut ur boet eller av borgenären svarar staten för kostnaderna.

Enligt paragrafens andra stycke skall, när konkurs avskrivs enligt 187 §, samma regler om boets ansvar och om företrädesordningen för konkurskostnader gälla som när konkurs avskrivs enligt 185 d §. Något kostnadsansvar för enskild borgenär kommer dock inte i fråga. För de kostnader som inte kan tas ut ur boet svarar i stället staten.

Även när konkurs avskrivs på annan grund än enligt 185 d eller 187 § skall konkurskostnader och massaskulder givetvis tas ut ur boet. I dessa fall uppstår emellertid normalt inga direkta konfliktsituationer eftersom boet måste antas förslå även till någon utdelning till borgenärerna. Undantagsfall kan emellertid tänkas och i paragrafens tredje stycke finns en bestämmelse om att i sådant fall reglerna i paragrafens andra stycke skall tillämpas.

I fråga om ordningen för uttagande av borgenärens kostnadsansvar kan tilläggas att konkursdomarens beslut om åläggande för borgenär att betala konkurskostnader utgör exekutionstitel gentemot borgenären. Skulle det visa sig att de konkurskostnader som borgenären har ålagts att betala kan tas ut ur boet helt eller delvis, får motsvarande belopp avräknas från det som borgenären är skyldig att betala.

Närmare regler om hur utbetalning av allmänna medel skall gå till torde få utfärdas i administrativ ordning.

189 § Paragrafen handlar bl.a. om förvaltares redovisningsskyldighet, när han avgår före konkursens avslutande. Paragrafen är och kommer även efter införande av den nya handläggningsformen för mindre konkurs att vara tillämplig endast i fråga om redovisning vid ordinär konkurs. Det har syntts lämpligt att i lagtexten särskilt markera att reglerna gäller bara i samband med sådan konkurs.

190 § Paragrafens första stycke upptar regler om att förvaltaren — i vissa fall då efter konkursens avslutande medel kan tillkomma gäldenären — skall avge redovisning till denne. Stycket har kompletterats med en regel om det fallet att konkursdomaren enligt 185 g § andra stycket

förordnar att konkursboet tillhöriga medel skall överlämnas till gäldenären.

I andra stycket av förevarande paragraf har hänvisningen till 186 § ersatts med hänvisning till nya 187 §.

Huvudbestämmelserna om förvaltarens skyldighet att avlämna redovisning vid förenklad konkurs återfinns i 185 a § fjärde stycket, 185 d § andra stycket och 185 f § första stycket. Trots att i princip endast en redovisning skall avges av förvaltaren vid förenklad konkurs, har det av systematiska skäl syntts lämpligt att som ett nytt tredje stycke i förevarande 190 § föreskriva att redovisning som sagts nu skall gälla som slutredovisning.

191 § I denna paragraf ges regler om klander av förvaltarens redovisning.

Paragrafen har kompletterats med regler avseende klander av redovisning som avses i 190 § tredje stycket. När redovisning vid den enklare handläggningsformen tillställs konkursdomaren skall klandertiden enligt förslaget räknas från det att redovisningen kom in till konkursdomaren.

199 § Enligt paragrafen får den myndighet under vilken en i konkurs försatt ämbets- eller tjänsteman lyder, om särskilda skäl föreligger, avstänga honom från tjänstens utövning under högst fyra månader från det konkursbeslutet meddelades. Härutöver finns i paragrafen en erinran om att det finns särskilda bestämmelser om att i vissa fall den som är i konkurs inte får utöva ämbete eller tjänst.

Paragrafen kan efter den reform som skett när det gäller ämbetsansvaret (prop. 1975:78, JuU 1975:22, rskr 1975:212, SFS 1975:667) inte behållas i sin nuvarande lydelse. I fråga om paragrafens materiella innehåll anser jag att man i linje med den inskränkning av ämbetsansvaret som har skett genom reformen bör slopa den i paragrafen givna generella möjligheten att avstänga statliga tjänstemän från utövning av tjänst på grund av att de kommit i konkurs. Jag anser det vidare obehövt att ha en speciell regel som hänvisar till särskilda bestämmelser i fråga om sådana avstängningsmöjligheter (jfr 4 kap. 1 § RB beträffande domare). Paragrafen har därför fått utgå.

205 § Enligt paragrafen skall rättens ombudsman anmäla gäldenärs nya hemvist till konkursdomaren, om gäldenären byter hemvist under konkursen.

Med sin nuvarande lydelse kommer paragrafen inte att träffa de konkurser som skall handläggas enligt den enklare ordningen. Man kan därför överväga att flytta över den uppgift som nu ankommer på rättens ombudsman på förvaltaren. Jag anser det emellertid kunna ifrågasättas om

någon särskild bestämmelse av nu förevarande slag är behövlig. I vart fall har den enligt min mening inte sin plats i KL. Paragrafen har därför fått utgå.

209 § Paragrafen innehåller regler om att konkursdomaren i vissa fall kan handla trots att han är jävig.

Kommittén föreslår att paragrafen jämkas som en följd av de nya bestämmelserna om handläggningen av mindre konkurser.

Paragrafens jävsregler skall ses mot bakgrund av vad som gäller om jäv enligt 4 kap. RB. Vilka omständigheter som konstituerar jäv framgår av 4 kap. 13 § RB. De processuella frågorna rörande jäv regleras i 4 kap. 14 § RB. I 4 kap. 15 § RB sägs att sedan fråga om jäv har uppkommit domare får vidta endast sådan åtgärd i målet, som inte utan synnerlig olägenhet kan skjutas upp och som inte innefattar avgörande av målet. Samma sak gäller när domare har förklarats jävig.

Nu förevarande regler går något längre än 4 kap. 15 § RB. Visserligen är de åtgärder som anges i 209 § i allmänhet av brådskande natur men något formligt krav på att åtgärden i det enskilda fallet inte utan synnerlig olägenhet kan skjutas upp ställs inte upp i paragrafen. Denna tillkom medan äldre RB alltjämt gällde och vid en tid då enmansdomsagor och kommunikationssvårigheter inskränkte de praktiska möjligheterna att ersätta en jävig domare med en annan domare. Enligt min mening kan bestämmelserna i paragrafen numera undvaras. Jävsfrågorna bör i stället behandlas enligt RB:s regler. Paragrafen har därför i departementsförslaget fått utgå.

210 § I paragrafens tredje stycke anges vissa beslut av konkursdomaren som skall lända till omedelbar efterrättelse, om inte annat förordnas. Till denna grupp av beslut har fogats förordnande eller entledigande av förvaltare enligt 185 a §.

218 § Denna paragraf reglerar konkursdomarens skyldighet att underätta åklagare, när misstanke om gäldenärsbrott föreligger. Paragrafen föreslås upphävd. Motsvarande bestämmelse bör i fortsättningen utfärdas av regeringen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1977. Vid samma tidpunkt bör också de nödvändiga administrativa följdföreskrifterna träda i kraft.

Kommittén föreslår att i övergångshänseende äldre bestämmelser i KL fortfarande skall gälla i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet har meddelats före dagen för ikraftträdandet. Också jag kan med tanke på

karaktären av de föreslagna ändringarna i KL godta en sådan ordning. Regeln har tagits upp i punkt 2 av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

Åtskilliga författningar innehåller regler om att, när konkurs inträffar, åtgärd av visst slag får vidtas inom viss tid efter första borgenärssammanträdet i konkursen. Det finns också i många författningar regler om att viss rättsverkan kan inträda viss tid efter nämnda sammanträde om inte viss åtgärd vidtas. Som exempel vill jag nämna föreskrifter i 15 kap. 6 § andra stycket i den år 1975 antagna aktiebolagslagen, 66 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, 18 § andra stycket och 25 § tredje stycket förordningen (1949:341) om explosiva varor, 42 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521), 18 § ölförsäljningsförordningen (1961:159), 17 § 2 mom. förordningen (1940:910) angående yrkesmässig automobiltrafik och 33 § vapenkungörelsen (1974:123).

Något första borgenärssammanträde av det slag som är föreskrivet beträffande ordinär konkurs skall inte förekomma när konkurs handläggs enligt den enklare ordningen i 185 a-g §§. Samtliga de berörda bestämmelserna måste likväl vara tillämpliga även i de fallen. Den enklaste vägen att nå det resultatet anser jag vara att i anslutning till nu förevarande övergångsbestämmelser införa den regeln att utgångspunkten för fristberäkningen blir tidpunkten för konkursbeslutet i stället för tidpunkten för borgenärssammanträdet, om konkurs handläggs enligt 185 a-g §§. Att tiden härigenom blir något kortare när konkurs handläggs enligt den enklare ordningen än annars anser jag spela mindre roll. En regel av det berörda slaget har tagits upp i punkt 3 av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna. Genom regeln i punkt 3 blir de av kommittén föreslagna ändringarna i lagen (1944:705) om aktiebolag och lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar överflödiga.

Jag vill också nämna att kommitténs förslag till ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal till följd av konkursrättsreformen våren 1975 (prop. 1975:6, SFS 1975:248)numera saknar aktualitet.

6.2 Förslaget till lag om ändring i jordabalken.

Om hyresgäst går i konkurs, får konkursboet enligt 12 kap. 31 § första stycket jordabalken (JB) säga upp hyresavtalet. Beträffande bostadslägenhet fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen eller att rättens ombudsman godkänner denna. Av fjärde stycket följer att hyresvärden har rätt till ersättning för skada på grund av uppsägning enligt första stycket.

Under förarbetena till nämnda bestämmelser framhöll lagberedningen i fråga om bostadslägenheter att dessa som regel inte hade något intresse för hyresgästens konkursbo, medan hyresgästen/gäldenären själv kunde ha största behov av lägenheten. Beredningen ansåg det skäligt att konkurs-

boets uppsägningsrätt begränsades av hänsyn till hyresgästen/gäldenären. Denne borde inte förlora sin bostad utan tvingande skäl. I undantagsfall kunde det dock enligt beredningens mening vara till beaktansvärd skada för boet, om hyresavtalet inte sades upp. Som exempel angavs att hyran var mycket stor och skulle komma att bevakas i konkursen. Beredningen föreslog den medelvägen att det beträffande bostadslägenhet skulle för uppsägning från boets sida krävas gäldenärens samtycke, om inte rättens ombudsman biträdde uppsägningen. Rättens ombudsman fick enligt beredningen förutsättas bedöma frågan på objektiva grunder.

Regeln i 12 kap. 31 § första stycket angående medverkan av rättens ombudsman kan uppenbarligen inte tillämpas när hyresgästens konkurs handläggs som fattigkonkurs. Någon rättens ombudsman förekommer nämligen inte i sådan konkurs.

Inte heller när konkurs handläggs enligt de nya reglerna i 185 a-g §§ skall någon rättens ombudsman finnas. Med hänsyn till dessa konkursers vidsträckta tillämpningsområde — innefattande även fall av utdelning till borgenärerna — har kommittén funnit lämpligt att föreslå en särskild regel om rätten för hyresgästs konkursbo att i samband med sådan konkurs säga upp avtal om bostadslägenhet. Kommittén föreslår den ändringen i 12 kap. 31 § att det vid förenklad konkurs skall fordras gäldenärens samtycke till uppsägningen. För enhetlighetens skull kunde man enligt kommittén överväga att låta den föreslagna ordningen gälla även i de ordinära konkurserna. Hänsynen till hyresgästen/gäldenären talar enligt kommittén för en sådan lösning. Dennes medgivande skulle sålunda alltid krävas för uppsägning av hyresavtal beträffande bostadslägenhet. Kommittén har emellertid inte ansett sig böra för sin del lägga fram förslag till mer omfattande ändringar i hyreslagstiftningen än som är föranledda av KL-förslaget.

Nästan samtliga remissinstanser lämnar kommittéförslaget utan erinran. Inte heller hyresgästernas riksförbund har någonting att erinra mot förslaget att vid förenklad konkurs skall fordras samtycke av gäldenären, om konkursboet vill uppsäga hyresavtal beträffande bostadslägenhet. Förbundet föreslår emellertid i 12 kap. 31 § JB ytterligare den ändringen att också vid ordinär konkurs i sådant fall ovillkorligen skall fordras samtycke av gäldenären. Förbundet anser en sådan regel vara bäst förenlig med besittningsskyddet för bostadshyresgäst enligt hyreslagstiftningen.

För egen del finner jag skäl kunna anföras både för och emot den av hyresgästernas riksförbund föreslagna och av kommittén alternativt framförda lösningen av nu förevarande fråga. Vad som främst talar för den i kommittéförslaget upptagna lösningen är att regeln kan förhindra att alltför stora hyresfordringar bevakas i konkurs. Om förfarandet i de mindre konkurserna görs om på det sätt jag har förordat, kommer emellertid detta att gälla endast en ganska liten del av samtliga konkurser. Hyresfordringen är inte heller förenad med förmånsrätt. Häremot skall

ställas att kommittéförslagets regel kan leda till en omotiverad diskriminering av sådana gäldenärer vars konkurs handläggs enligt de ordinära reglerna. Den av hyresgästernas riksförbund föreslagna regeln ligger också bättre i linje med nutida principer i fråga om hyresgästs besittningsskydd. Jag anser därför övervägande skäl tala för att de regler kommittén har föreslagit i fråga om de mindre konkurserna får gälla i alla konkurser. Lagtekniskt har detta uttryckts så att den i förevarande paragraf upptagna regeln om att rättens ombudsman kan godkänna en uppsägning av hyresavtal beträffande bostadslägenhet har fått utgå.

Några särskilda övergångsbestämmelser torde inte vara nödvändiga.

6.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättningsed

Enligt 13 § första stycket lagen om utmättningsed behöver gäldenär som har avlagt utmättningsed inte inom tre år på nytt avlägga sådan ed, om det inte görs sannolikt att ny tillgång har tillfallit honom efter edgången. Detsamma gäller enligt andra stycket, när gäldenären har avlagt bouppteckningsed i konkurs som har avskrivits enligt 185 eller 186 § KL eller avslutats genom slututdelning utan att ej förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. I dessa fall räknas tiden från det att konkursen upphörde.

Reglerna om avskrivning i 185 och 186 §§ KL motsvaras i KL-förslaget av bestämmelser i 185 d och 187 §§. Hänvisningen i 13 § lagen om utmättningsed har ändrats i enlighet härmed. Även det fallet att gäldenär har avlagt ed i konkurs som har upphört genom avskrivning enligt 185 f § KL-förslaget utan att oprioriterade borgenärer fått full betalning måste beaktas. Bestämmelserna i 13 § andra stycket har därför ändrats att gälla — förutom när gäldenären har avlagt bouppteckningsed i konkurs som har avskrivits enligt 185 d eller 187 § KL — när han har avlagt sådan ed i konkurs som avslutats på annat sätt utan att ej förmånsberättigade borgenärer har fått full betalning. Regeln innebär viss utvidgning i förhållande till gällande lag.

I övergångshänseende skall samma reglering gälla som enligt KL-förslaget.

6.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs

En översikt över det statliga lönegarantisystemet har getts i avsnitt 2.4. Som har påpekats där har vissa ändringar genomförts i lönegarantisystemet fr.o.m. år 1976 (prop. 1975/76:12 och 19).

I den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.2) har jag angett att kronofogdemyndigheten bör ha hand om prövningen av lönegarantifrågorna i alla de konkurser som handläggs enligt 185 a-g §§. Detta påkallar vissa

ändringar i 7 och 8 §§ i förevarande lag. Vissa redaktionella justeringar måste också göras i 2 och 3 §§.

2 § Paragrafen anger vilka fordringar som omfattas av lönegarantin. De hänvisningar som i andra stycket finns till 185 och 188 §§ KL bör i fortsättningen avse 185 d § respektive 188 a § samma lag.

3 § I paragrafen anges vissa förutsättningar för betalning enligt garantin. I fråga om de nuvarande fattigkonkurserna sägs att fordran skall ha blivit känd för myndighet som sägs i 7 § (kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun) inom viss tid. På grund av de ändringar som föreslås beträffande 7 och 8 §§ bör hänvisningen till 7 § i fortsättningen avse 8 § första stycket.

6 § Paragrafen anger hur prövningen av lönegarantifrågor skall ske i de ordinära konkurserna. Paragrafen är och kommer även efter införandet av den nya handläggningsformen för mindre konkurs att vara tillämplig endast i fråga om ordinär konkurs. Det har syntts lämpligt att i lagtexten särskilt markera detta.

7 § Paragrafen behandlar konkursdomarens skyldighet att underrätta kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun om fordringar som omfattas av garantin. Första stycket är tillämpligt vid ursprunglig fattigkonkurs (185 §), medan andra stycket är tillämpligt endast vid de efterföljande fattigkonkurser (186 §) i vilka lönegarantifordringarna inte har beaktats redan vid det ordinära förfarandet.

Handläggs konkursen enligt 185 a-g §§ med kronofogdemyndigheten som förvaltare behövs ingen underrättelseskyldighet enligt paragrafens första stycke. Detta stycke har därför inskränkts till att gälla endast de fall då annan än kronofogdemyndighet är förvaltare.

Den nuvarande formuleringen av paragrafens andra stycke bygger på det hittills gällande systemet för de s.k. efterföljande fattigkonkurserna, nämligen att avskrivning inte kan ske utan anmälan från konkursförvaltaren. I den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.5) och i motiveringen till 187 § KL har jag föreslagit att detta system ändras så att även konkursdomaren kan ta initiativ till avskrivning av ett ordinärt konkursförfarande i bristfallen. I andra stycket av förevarande paragraf har gjorts vissa justeringar för att sådana fall där konkursdomaren tar initiativet till avskrivning skall komma med. Härutöver har hänvisningen till 186 § KL ändrats till att avse 187 § KL.

8 § Paragrafen innehåller regler om kronofogdemyndighetens prövning av lönegarantianspråk. Paragrafens nuvarande lydelse förutsätter att kronofogdemyndigheten får vetskap om lönegarantianspråken i första

hand genom underrättelse enligt 7 § från konkursdomaren.

Kronofogdemyndigheten skall som jag tidigare har angett pröva lönegarantianspråken i alla de konkurser som handläggs enligt 185 a-g §§. Normalt skall kronofogdemyndigheten också fungera som förvaltare i dessa konkurser och får i denna egenskap kännedom om lönegarantianspråken. I övriga konkurser som handläggs i den enklare ordningen får kronofogdemyndigheten underrättelse om lönegarantianspråken antingen från konkursdomaren enligt 7 § eller från konkursförvaltaren enligt 185 b § KL.

Det anförda ger vid handen att lydelsen av paragrafens första stycke bör justeras. Enligt departementsförslaget skall kronofogdemyndigheten pröva lönegarantianspråken när myndigheten är förvaltare i konkursen eller får underrättelse enligt 7 § eller 185 b § KL. Den nuvarande regeln i andra meningen i paragrafens första stycke att prövning även skall ske när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten har behållits i departementsförslaget. Det ligger i sakens natur att den sistnämnda bestämmelsen endast kan bli tillämplig i de fall konkursen handläggs enligt 185 a-g §§ KL eller när fråga uppkommer om konkursens avskrivning enligt 187 § KL.

I fråga om ikraftträdande och i övergångshänseende bör samma regler gälla som i fråga om ändringarna i KL.

6.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom

I 13 § första stycket lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom föreskrivs att, om fastigheten hör till konkursbo, borgenär som i konkursen har bevakat fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten kan begära att denna säljs för hans fordran. Som villkor gäller dock att hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrks. Enligt andra stycket i paragrafen skall borgenär som vill ansluta sig anmäla det hos överexekutor senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Något bevakningsförfarande skall inte förekomma när konkurs handläggs enligt 185 a-g §§. Bevakningskravet i paragrafens första stycke kan därför inte upprätthållas, när fastighet skall säljas exekutivt under sådan konkurs. Kravet på att bevakning har skett har därför fått utgå.

För att en borgenär skall kunna framställa begäran enligt paragrafens första stycke krävs givetvis att hans fordran får göras gällande i konkursen (se 100 och 100 a §§ KL).

6.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.

I 5 § lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. finns en

bestämmelse av i huvudsak samma art som 13 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom (se under 6.5). Vad som har sagts om sist nämnda bestämmelse har motsvarande tillämpning i fråga om 5 § i nu förevarande lag. Även här har därför kravet på bevakning fått utgå.

7 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättningsed,
4. lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs,
5. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
6. lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.

8 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga 1
Konkurslags-
kommitténs
förslag

Förslag till
Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom förordnas i fråga om konkurslagen (1921:225),

dels att 47 och 145 a §§¹ skall upphöra att gälla,

dels att 7, 11, 19, 42, 45, 46, 48-50, 54, 55, 58, 88, 90, 183, 185-191, 205, 209, 210 och 218 §§ samt rubriken till 9 kap. skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 185 a, 185 b, 185 c och 187 a §§, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*²

Föreslagen lydelse

7 §

Vid gäldenärs konkursansökan *bör* i två exemplar fogas av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn, boningsort och postadress samt om de böcker och andra handlingar som röra boet.

Vid gäldenärs konkursansökan *skall* i två exemplar fogas av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn, boningsort och postadress samt om de böcker och andra handlingar som röra boet.

Till dödsbos eller dödsbodelägars ansökan om boets försättande i konkurs skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, om den inregistrerats, uppgift därom. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna och upplysning om varje delägars boningsort och postadress.

11 §

Upptages borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren *genast* förelägga gäldenären att inkomma med förklaring inom viss

Upptages borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren *genast* förelägga gäldenären att inkomma med förklaring inom viss

¹ 145 a § införd SFS 1967:144.

² Som nuvarande lydelse av 7, 11, 19, 54, 55, 185 och 209 §§ har upptagits den lydelse som föreslagits av lagberedningen i betänkandet Utsökningsrätt X (SOU 1970:75).

Nuvarande lydelse

tid, ej över en vecka, efter att han fått del av ansökningshandlingarna. Om särskilda skäl föreligga, får dock förklaringstiden utsträckas till högst en månad. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att hos konkursdomaren anmäla den postadress under vilken kallelse kan tillställas honom. Föreläggandet och ansökningshandlingarna skola delgivas gäldenären.

Föreslagen lydelse

tid, ej över en vecka, efter att han fått del av ansökningshandlingarna. Om särskilda skäl föreligga, får dock förklaringstiden utsträckas till högst en månad. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att *samtidigt lämna en kortfattad redogörelse för sin ekonomi. Han skall dessutom anmodas att* hos konkursdomaren anmäla den postadress under vilken kallelse kan tillställas honom. Föreläggandet och ansökningshandlingarna skola delgivas gäldenären.

I fråga om delgivningen tillämpas vad som gäller om stämning i tvistemål. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen (1970:428) får emellertid ske även när gäldenären vistas på känd ort utom riket och delgivning i annat fall ej kan ske här i riket med laga verkan samt konkursdomaren med hänsyn till omständigheterna finner det icke skäligen böra krävas att delgivningen verkställs utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt som omständigheterna medgiva.

Om delgivning sker enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom sättes under säker vård. Kostnaden därför skall betalas av borgenären.

19 §

När konkursbeslut meddelats, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse därom.

Konkursdomaren skall därjämte bestämma och i kungörelsen tillkännagiva, när och var första borgenärssammanträdet skall hållas, inom vilken tid borgenärerna böra hos konkursdomaren bevaka sina fordringar samt den eller de ortstidningar i vilka kungörelser angående konkursen skola införas.

Första borgenärssammanträdet skall hållas inför konkursdomaren tidigast tre och senast fem veckor från konkursbeslutets meddelande. Vid bestämmandet av tid för sammanträdet skall hänsyn tagas till att bouppteckning bör vara ingiven till konkursdomaren när sammanträdet hålles. Om det med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet prövas oundgängligt, får konkursdomaren utsätta sammanträdet att hållas senare än nyss sagts. Den tid inom vilken bevakningar böra ske skall utgöra minst fyra och högst tio veckor från konkursbeslutets meddelande.

Om kallelse på okända borgenärer utfärdats enligt vad som föreskrives därom och egendomen avträdes till konkurs före den i kallelsen utsatta inställelsedagen, skall i kungörelsen om konkursen erinras om att kallelsen ej förfallit genom konkursen.

Nuvarande lydelse

I fråga om utseende av konkursförvaltare gälla, att den eller de, åt vilka förvaltningen anförtros, skola äga sådan insikt och erfarenhet, som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet erfordras för förvaltningens behöriga handhavande.

Konkursförvaltare må ej den vara, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd; ej den, som är förklarad ovärdig att vidare nyttjas i rikets tjänst eller eljest på grund av honom adömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning; ej den, som genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är under framtiden ställd för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; ej heller den, som blivit dömd ovärdig att föra annans talan inför rätta.

Den som är anställd vid domstol må ej förordnas till konkursförvaltare.

Föreslagen lydelse

Konkurs varom kungörelse utfärdats enligt denna paragraf utgör ordinär konkurs. Att konkurs i vissa fall i stället skall handläggas som förenklad konkurs följer av 185 §.

42 §³

Konkursförvaltare bör vara lagfären. Han skall ha den insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget.

Till konkursförvaltare får ej utses någon som står gäldenären nära eller är beroende av honom. Den som är anställd vid domstol får ej utses till förvaltare.

45 §

Vid första borgenärssammanträdet väljer borgenärerna förvaltare att i stället för den enligt 43 § utsedde förvaltaren omhänderhava konkursboet. Har konkursdoma-

Vid första borgenärssammanträdet skall konkursdomaren efter närvarande borgenärens hörande utse förvaltare att i stället för den enligt 43 § utsedde förvaltaren

³ Senaste lydelse 1970:848.

Nuvarande lydelse

ren efter vad i 52 § är stadgat förordnat, ätt konkursboets förvaltning skall vara delad, skall förvaltare väljas särskilt för varje del av förvaltningen. *Såsom borgenärernas beslut gälle den mening, varom bland närvarande borgenärer de förena sig, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt dessa borgenärer därefter utgöra minst en tredjedel av de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, gälle den mening konkursdomaren biträder.*

Konkursdomaren skall tillse, att icke någon, på vilken borgenärernas val fallit, är obehörig att vara förvaltare jämlikt 42 § andra eller tredje stycket eller i saknad av sådan insikt och erfarenhet, som avses i 42 § första stycket, eller eljest icke lämplig att handhava förvaltningen. Där sådant fall föreligger, åligge det konkursdomaren att utse annan förvaltare i stället för den av borgenärerna valde.

Kommer icke någon borgenär tillstädes, varde förvaltare tillsatt av konkursdomaren.

Föreslagen lydelse

omhänderhava konkursboet. Har konkursdomaren efter vad i 52 § är stadgat förordnat, att konkursboets förvaltning skall vara delad, skall förvaltare utses särskilt för varje del av förvaltningen.

46 §

Sedan förvaltarevalet ägt rum, skola borgenärerna å första borgenärssammanträdet, så framt någon av dem gör framställning därom, välja granskningsmän att med den befogenhet i denna lag sägs å borgenärernas vägnar övervaka förvaltningen. Granskningsmännens antal bestämmes av konkursdomaren. Valet skall ske så, att en var av de närvarande borgenärerna röstar å en granskningsman. Till granskningsmän anses valde, i första rummet den, om vilken borge-

Sedan förvaltare utsetts enligt 45 §, skola borgenärerna å första borgenärssammanträdet, så framt någon av dem gör framställning därom, välja granskningsmän att med den befogenhet i denna lag sägs å borgenärernas vägnar övervaka förvaltningen. Granskningsmännens antal bestämmes av konkursdomaren. Valet skall ske så, att en var av de närvarande borgenärerna röstar å en granskningsman. Till granskningsmän anses valde, i första rummet den, om

Nuvarande lydelse

närer, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, förenat sig, och därefter den eller de, som efter huvudtalet erhållit de flesta rösterna.

För varje granskningsman äge de borgenärer, med vilkas röster han valts, utse en suppleant. Rösterna beräknas vid val av suppleant för den i första rummet utsedde granskningsmannen efter fordringsbeloppen och vid val av suppleant för annan granskningsman efter huvudtalet.

Erhålla vid val, som i denna paragraf sägs, två eller flere lika röstetal, skilje lotten dem emellan.

Har val av granskningsmän ej skett å första borgenärssammanträdet och utses därefter förvaltare jämlikt 48 eller 49 §, må å det sammanträde, å vilket förvaltare tillsättes, val av granskningsmän äga rum efter ty ovan är stadgat.

Föreslagen lydelse

vilken borgenärer, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, förenat sig, och därefter den eller de, som efter huvudtalet erhållit de flesta rösterna.

48 §

Finner konkursdomaren efter första borgenärssammanträdet erforderligt, att antalet förvaltare ökas, skola borgenärerna av konkursdomaren kallas att sammanträda inför honom *för att* utse det antal förvaltare, som ytterligare erfordras; och skall därvid vad i 45 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Rättens ombudsman, förvaltare, granskningsman eller borgenär äge hos konkursdomaren göra framställning om ökning av antalet förvaltare.

49 §

Avgår förvaltare efter första borgenärssammanträdet eller avgår granskningsman, för vilken suppleant ej finnes, skall konkursdomaren kalla borgenärerna att sammanträda inför honom *för att utse* efterträdare till den avgångne, och skola därvid i fråga om val av förvaltare bestämmelserna i 45 § och i fråga om val av granskningsman bestämmelserna i 46 § om val av suppleant för granskningsman

Finner konkursdomaren efter första borgenärssammanträdet erforderligt, att antalet förvaltare ökas, skola borgenärerna av konkursdomaren kallas att sammanträda inför honom. *Vid sammanträdet skall konkursdomaren* utse det antal förvaltare, som ytterligare erfordras; och skall därvid vad i 45 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

49 §

Avgår förvaltare efter första borgenärssammanträdet eller avgår granskningsman, för vilken suppleant ej finnes, skall konkursdomaren kalla borgenärerna att sammanträda inför honom. *Vid sammanträdet skall* efterträdare till den avgångne *utses*, och skola därvid i fråga om *utseende* av förvaltare bestämmelserna i 45 § och i fråga om val av granskningsman bestämmelserna i 46 § om val

Nuvarande lydelse

äga motsvarande tillämpning.

Vad salunda är stadgat gälla dock ej, där flere förvaltare eller granskningsmän äro och någon av dem avgår samt konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande finner det ej vara nödigt, att annan utses i den avgångnes ställe.

Föreslagen lydelse

av suppleant för granskningsman äga motsvarande tillämpning.

187 §

Avgår förvaltare eller granskningsman sedan *jämlikt 186 § anmälan skett därom att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna*, skall borgenärssammanträde, som *omförmäles i 49 §*, ej utsättas, så länge *anmälningen är beroende på* prövning.

Avgår förvaltare eller granskningsman sedan *fråga uppkommit om avskrivning av konkursen enligt 187 §*, skall borgenärssammanträde som *avses i första stycket* ej utsättas, så länge *frågan är under* prövning.

50 §

Har förvaltare avgått och skall efterträdare åt honom utses, äge konkursdomaren, där så erfordras, förordna om befattningens upprätthållande tills *nytt val ägt rum*.

Har förvaltare avgått *efter första borgenärssammanträdet* och skall efterträdare åt honom utses, äge konkursdomaren, där så erfordras, förordna om befattningens upprätthållande tills *ny förvaltare utsetts i föreskriven ordning*.

Har förvaltare laga förfall eller är han efter ty i 80 § tredje stycket stadgas försatt ur tjänstgöring, må konkursdomaren utse annan att under tiden fullgöra hans åligganden.

54 §

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan *ej mindre* omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, *än* även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift *å* varje borgenärs namn, boningsort och postadress, *så ock å* nämnda böck-

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet. *Förvaltaren skall även förrätta* uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift *om dels* varje borgenärs namn, boningsort och postadress, *dels i vad*

Nuvarande lydelse

er och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Da bouppteckning upprättas av förvaltaren, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom en vecka från det beslutet om egendomsavträde meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligge förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress, samt att därefter så snart ske kan inkomma med bouppteckningen. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göre anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

Föreslagen lydelse

mån skuld avser lön eller pension och dels nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

55 §

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Är eller har gäldenären under det

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, *huruvida egendom frångått gäldenären under sådana förhållanden att den kan bli föremål för återvinning* och huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning

Nuvarande lydelse

sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Föreslagen lydelse

till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Är eller har gäldenären under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Avskrift av berättelsen med den balansräkning, som må vara därvid fogad, skall av förvaltaren utan dröjsmål tillställas konkursdomaren ävensom hållas tillgänglig för borgenärer, som vilja taga del av densamma; och äge varje borgenär, som det begär, att mot ersättning för kostnaden få avskrift av berättelsen sig tillsänd.

58 §⁴

Penningar, som inflyta under förvaltningen av konkursbo, skola, i den mån de icke äro erforderliga till bestridande av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka från det de influtit å konkursboets räkning mot ränta insätts i bank, som av rättsens ombudsman godkännes. Till bestridande av löpande utgifter må ej mer innehållas än av ombudsmannen medgives.

Penningar, som inflyta under förvaltningen av konkursbo, skola, i den mån de icke äro erforderliga till bestridande av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka från det de influtit å konkursboets räkning mot ränta insätts i bank. Till bestridande av löpande utgifter må ej mer innehållas än av rättsens ombudsman medgives.

Försummar förvaltaren att inom ovan föreskrivna tid insätta influtna medel, vare han skyldig att å belopp, som obehörigen innehållits, erlägga ränta efter åtta för hundra om året.

Sa länge konkursen pagår, avlämne förvaltaren inom en vecka från utgången av mars, juni, september och december månader varje år till ombudsmannen räkning över boets inkomster och utgifter i penningar under det gångna kvartalet. Har under någon del av kvartalet penningar inestätt i bank, skall vid räkningen fogas av banken till riktigheten bestyrkt uppgift å de insättningar och uttagningar, som må hava under kvartalet förekommit. Räkningarna skola av ombudsmannen granskas ävensom hållas tillgängliga för borgenärerna och gäldenären.

Även efter konkursens avslutande skall förvaltaren hava boets medel insatta i bank, till dess lyftning pakallas av därtill berättigad borgenär. Förvaltaren skall underrätta konkursdomaren, i vilken bank medlen

⁴ Senaste lydelse 1941:142.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

innestå, och inom en vecka från utgången av varje kalenderår till rättens ombudsman för granskning avgiva redovisning som i tredje stycket sägs. När medel ej vidare finnas att lyfta, skall ombudsmannen göra anmälan därom hos konkursdomaren.

88 §

Gäldenär må ej efter det beslut om hans försättande i konkurs meddelats och innan han avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed utan samtycke av *rättens ombudsman* begiva sig från den ort, där han är bosatt. Senare under konkursen må gäldenären ej utan samtycke av *ombudsmannen* begiva sig längre bort än att han kan en vecka efter kallelse personligen infinna sig inom rättens domsaga å ort, där hans närvaro påkallas; vare ock gäldenären skyldig att för *ombudsmannen och förvaltaren* uppgiva stället, där han vistas, och, om det är utom domsagan, viss därinom bosatt person, till vilken kallelse å honom må lämnas.

Gäldenär må ej efter det beslut om hans försättande i konkurs meddelats och innan han avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed utan samtycke av *förvaltaren* begiva sig från den ort, där han är bosatt. Senare under konkursen må gäldenären ej utan samtycke av *förvaltaren* begiva sig längre bort än att han kan en vecka efter kallelse personligen infinna sig inom rättens domsaga å ort, där hans närvaro påkallas; vare ock gäldenären skyldig att för *förvaltaren* uppgiva stället, där han vistas, och, om det är utom domsagan, viss därinom bosatt person, till vilken kallelse å honom må lämnas.

90 §

Är gäldenären missnöjd med förvaltarens beslut i fall, som avses i 88 §, får frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning. Innan konkursdomaren meddelar beslut, skall han höra rättens ombudsman.

Innan rättens ombudsman meddelar beslut i fall, som i 88 och 89 §§ avses, skall han över gäldenärens framställning höra förvaltaren. Nöjes ej förvaltaren eller gäldenären åt ombudsmannens beslut, må frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning.

Innan rättens ombudsman meddelar beslut i fall, som i 89 § avses, skall han över gäldenärens framställning höra förvaltaren. Nöjes ej förvaltaren eller gäldenären åt ombudsmannens beslut, må frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*183 §⁵

Menar någon borgenär, att omröstning rörande val av *förvaltare* eller granskningsman eller suppleant för granskningsman icke lagligen skett eller att beslut av borgenärerna i annan fråga, vars avgörande på dem ankommer, icke lagligen tillkommit, äge han däröver anföra besvär.

Menar någon borgenär, att omröstning rörande val av granskningsman eller suppleant för granskningsman icke lagligen skett eller att beslut av borgenärerna i annan fråga, vars avgörande på dem ankommer, icke lagligen tillkommit, äge han däröver anföra besvär.

Är beslut, varöver enligt första stycket klagan må föras genom besvär, fattat vid sammanträde inför rättens ombudsman, skall klagan föras hos den rätt, där konkursen är anhängig. Besvären skola i sådant fall inom fjorton dagar ingivas till konkursdomaren; och förordne han, där det prövas nödigt, att övriga rättsägare skola vid borgenärssammanträde erhålla del av besvären för att å viss dag avgiva förklaring däröver inför rätten vid äventyr, att målet ändock företages. Har beslutet fattats vid sammanträde inför konkursdomaren, gälle i fråga om klagan däröver vad om klagan över konkursdomarens beslut är stadgat.

Vill gäldenären föra klagan i fall, där det enligt vad ovan stadgas är borgenär medgivet, have lov därtill, så framt hans rätt kan vara beroende av beslutet. Anser gäldenären, att genom borgenärernas beslut om fortsättande av gäldenärens rörelse längre än ett år från första borgenärssammanträdet eller om uppskov utöver nämnda tid med försäljning av boets egendom eller med indrivning av dess fordringar konkursutredningen oskäligt förlänges, äge han ock över sadant beslut föra klagan. I fråga om klagan, varom i detta stycke förmåles, skall vad ovan är föreskrivet om klagan av borgenär äga motsvarande tillämpning.

Borgenärsbeslut gånge utan hinder av klagan i verkställighet, där ej förbud däremot meddelas av konkursdomaren, då besvären ingivits till honom, eller av den rätt, där malet är anhängigt.

9 KAP.

Huru förfaras skall, då konkursbo ej förslår till bestridande av konkurskostnaderna

Förenklad konkurs m. m.

185 §

Finner konkursdomaren, *då beslut om egendomsavträde meddelas, anledning till antagande*, att gäldenärens bo icke förslår till

185 §

Finner konkursdomaren, *när konkurs beslutas, anledning antaga* att gäldenärens bo icke räcker till betalning av de konkurskostna-

⁵ Senaste lydelse 1970:848.

Nuvarande lydelse

bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälla vad här nedan föreskrives:

1) Konkursdomaren skall genast utfärda kungörelse om konkursen. I kungörelsen skall anmärkas, att *anledning finnes till sådant antagande som ovan sagts*. Kungörelsen skall genast anslås i rättens kansli och sändas för att införas en gång i allmänna tidningarna och en eller flera ortstidningar.

2)⁶ Konkursdomaren skall, *där det provas erforderligt*, förordna en *god man att taga vård om gäldenärens bo*. *Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas*. *Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts*. *Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet*.

⁶ Senaste lydelse 1970:743.

Föreslagen lydelse

der som följa med ordinär konkurs, skall konkursen handläggas som förenklad konkurs. Sådant handläggning skall äga rum även i andra fall, om boet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden kan antagas vara av enkel beskaffenhet.

185 a §

Beträffande handläggningen vid förenklad konkurs gäller följande:

1. Konkursdomaren skall genast utfärda kungörelse om konkursen. I kungörelsen skall anmärkas att *konkursen handlägges som förenklad konkurs*. *Om kallelse på okända borgenärer utfärdats, äger 19 § fjärde stycket motsvarande tillämpning*. Kungörelsen skall genast anslås i rättens kansli och sändas för att införas en gång i allmänna tidningarna och en eller flera ortstidningar.

2. Konkursdomaren skall genast förordna en *förvaltare att omhänderta gäldenärens bo*. *Är gäldenären dödsbo, behöver dock förvaltare utses endast om särskilda skäl föreligga*. *Beträffande förvaltare gälla bestämmelserna i 42 §*.

Förvaltaren skall snarast möjligt omhändertaga gäldenärens bo och upprätta sådan bouppteckning som sägs i 54 § första stycket. *Bestämmelserna i nämnda stycke äga även i övrigt motsvarande tillämpning*. *Bouppteckningen skall tillställas konkursdomaren senast en månad från konkursbeslutets meddelande*. *När särskilda omständigheter föreligga, får konkursdomaren dock bevilja uppskov*.

Förvaltaren skall snarast möjligt

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

lämna konkursdomaren skriftlig uppgift om orsakerna till gäldenärens obestånd, såvitt de kunnat utrönas. Samtidigt skall anmärkas, om egendom frångått gäldenären under sådana förhållanden att den kan bli föremål för återvinning och om det finnes skäligen anledning antaga att gäldenären gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer. Finnes anledning till sådant antagande, skall grunden därför angivas.

Beträffande förvaltarens åligganden i övrigt äga 53 och 57 §§, 58 § första stycket första punkten och andra stycket samt 59 § fjärde stycket motsvarande tillämpning. I viktigare frågor skall förvaltaren höra sådana borgenärer som särskilt beröras av förvaltningen.

I fråga om försäljning av boets egendom, fortsättande eller återupptagande av rörelse, indrivning av fordringar och förlikning angående osäker eller tvistig tillgång under konkursen skola bestämmelserna i 185 b § 1 andra stycket tillämpas.

Förvaltaren skall entledigas, om han finnes icke vara lämplig eller av annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget. Om förvaltaren entledigas, skall han snarast möjligt avgiva redovisning för förvaltningen till konkursdomaren.

3. Beträffande rätt att väcka talan om återvinning gälla följande avvikelser från 39 §. Villkoret att borgenär bevakat fordran skall ej tillämpas. Återvinningstalan som avses i andra stycket av nämnda paragraf får väckas så länge konkursen ej avskrivits.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till be-

4. Framgår ej av bouppteckningen eller eljest att konkursen

Nuvarande lydelse

stridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om egendomsavträde meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande, varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid bouppteckningsförrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens beedigande eller eljest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigt bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

Förelsagen lydelse

enligt 186 § bör handläggas som ordinär konkurs, skall konkursdomaren genast kalla gäldenären att inställa sig för att avlägga sådan ed som sägs i 91 §. Edgången får ej äga rum tidigare än en vecka från konkursbeslutets meddelande. Underrättelse om tid och plats för edgången skall sändas till förvaltaren och, om konkursansökningen gjorts av borgenär, till denne.

Bestämmelserna i 4 kap. gälla i tillämpliga delar.

5. Finner konkursdomaren, sedan bouppteckningen beedigats, efter förvaltarens hörande att gäldenärens bo icke räcker till betalning av de konkurskostnader som följa med förenklad konkurs och av annan boets skuld, skall han besluta om avskrivning av konkursen. Beslut om avskrivning får dock ej meddelas förrän förvaltaren fullgjort vad som åligger honom enligt 2 tredje stycket.

Förvaltaren skall snarast möjligt avgiva redovisning för förvaltningen till konkursdomaren.

Föreligger hinder mot att bouppteckningsed avlägges av gäldenären eller annan inom skälig tid och saknas anledning antaga att genom sådan edgång skulle yppas tillgång till betalning av nämnda kostnader och skuld, äger första stycket motsvarande tillämpning

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

trots att edgång som nu sagts icke fullgjorts.

185 b §

När förenklad konkurs ej avskrivs enligt 185 a § gäller ytterligare:

1. Förvaltaren skall sälja boets egendom så snart det lämpligen kan ske, om annat ej är särskilt föreskrivet.

Beträffande försäljning av egendom, fortsättande eller återupptagande av rörelse, indrivning av fordringar och förlikning angående osäker eller tvistig tillgång gälla 60, 63, 67, 70, 71 och 73–78 §§ i tillämpliga delar. Vad där föreskrives om krav på medverkan av rättens ombudsman eller borgenärerna gäller dock ej. Vidare skall fordran som kan göras gällande i konkursen anses som i konkursen bevakad fordran. Den tid av fyra veckor som enligt 73 § första stycket skall räknas från första borgenärssammanträdet skall i stället räknas från konkursbeslutets meddelande.

2. Sedan all boets tillgängliga egendom förvandlats i pengar skall, i den mån medlen ej behövas för betalning av konkurskostnaderna eller annan skuld som boet ådragit sig, utdelning till borgenärerna äga rum i enlighet med den rätt till betalning som enligt lag eller eljest tillkommer dem. För rätt till utdelning krävs ej att fordran bevakats. I fall som sägs i 70 § andra stycket eller 71 § femte stycket utgör den omständigheten, att där avsedd egendom icke blivit såld, ej hinder för utdelning.

Förslag till utdelning skall upp-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

rättas av förvaltaren. Förslaget skall för varje däri upptagen borgenär angiva beloppet av hans fordran med den ränta varpå utdelning skall beräknas, den förmånsrätt som följer med fordringen och den utdelning som belöper på denna. Vid förslaget skall fogas sådan förvaltningsredogörelse som sägs i 128 § tredje stycket.

Vid tillämpning av 138 eller 139 § skall vad som där sägs om den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag är att räkna, i stället avse dagen för utdelningsförslagets upprättande.

3. Förvaltaren skall genast tillställa konkursdomaren utdelningsförslaget jämte förvaltningsredogörelsen samt underrätta i förslaget upptagen borgenär om den utdelning som är beräknad för honom. Han skall samtidigt avgiva redovisning för förvaltningen till konkursdomaren. Konkursdomaren skall genast i samma tidningar som sägs i 185 a § 1 låta kungöra att utdelningsförslag enligt förevarande paragraf upprättats och hålles tillgängligt hos honom. Kungörelsen skall även innehålla upplysning om vad som föreskrives nedan i andra stycket första punkten.

Efter två veckor från det att kungörelsen var införd i allmänna tidningarna skall konkursdomaren fastställa utdelning i konkursen enligt förslaget, om icke fel eller brist som inverkat på någons rätt kan antagas föreligga. Finns konkursdomaren sig icke böra fastställa utdelning enligt förslaget, skall han antingen göra erforderliga ändringar i det och fastställa utdelning enligt det salunda ändrade förslaget eller återförvisa ärendet

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

till förvaltaren. Mot beslut om återförvisning får särskild talan ej föras.

När beslut om fastställelse av utdelning meddelas, skall konkursdomaren samtidigt besluta om avskrivning av konkursen.

4. Sedan beslut om fastställelse av utdelning i konkursen vunnit laga kraft, skall förvaltaren snarast möjligt tillstålla borgenär denne tillkommande medel. Detta gäller dock ej beträffande fordran som är beroende av villkor, som avses i 136 §, eller är föremål för rättegång. Borgenär är berättigad till den ränta som upplupit på medlen från dagen för utdelningsförslagets upprättande. När medlen tillställts borgenärerna, skall förvaltaren göra anmälan därom hos konkursdomaren.

185 c §

Bli sedan förenklad konkurs avskrivits medel tillgängliga för utdelning, skall förvaltaren utdela dem till borgenärerna och avgiva redovisning för förvaltningen av medlen. Bestämmelserna i 185 b § om utdelning och redovisning skola därvid tillämpas. Efter framställning av förvaltaren äger dock konkursdomaren, om han med hänsyn till de med en utdelning förenade kostnaderna finner att sådan icke lämpligen bör äga rum, förordna att medlen i stället för att utdelas skola överlämnas till gäldenären.

186 §

5) Finnes boet förslä till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall konkursdomaren genast utfärda

Finner förvaltaren i förenklad konkurs att boet icke är av enkel beskaffenhet samt att det räcker till betalning av de konkurskostna-

Nuvarande lydelse

sådan kungörelse om konkursen, som *omförmåles* i 19 §, därvid *likväl* skall iakttagas, att de tider, som enligt *sagda* paragraf skola räknas från *det beslutet om egenomsavträde* meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av *nyssnämnda kungörelse*. Om kungörelsens offentliggörande gälla vad i 20 § *stadgas*. Med konkursen skall *jämväl* i övrigt *så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet*; dock att, där *bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra* sådan edgång.

Föreslågen lydelse

der som följa med ordinär konkurs och av annan boets skuld, skall han genast göra anmälan därom hos konkursdomaren. Finner konkursdomaren anmälingen vara befogad eller har på annat sätt framgått att angivna omständigheter föreligga, skall han genast utfärda sådan kungörelse om konkursen som sägs i 19 §. Därvid skall likväl iakttagas att de tider som enligt nämnda paragraf skola räknas från konkursbeslutets meddelande i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av den här avsedda kungörelsen. Beträffande kungörelsens offentliggörande gälla bestämmelserna i 20 §.

Med konkursen skall även i övrigt *förfaras så som är föreskrivet om ordinär konkurs. Förvaltaren skall därvid anses vara utsedd enligt 43 §. Bouppteckning som sägs i 54 § behöver icke ånyo upprättas. Ej heller behöver gäldenären eller annan som avlagt bouppteckningsed åter fullgöra* sådan edgång.

186 §

Varder efter utfärdandet av den i 19 § omförmålda kungörelsen uppenbart, att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna, åligge förvaltaren att utan dröjsmål göra anmälan därom hos konkursdomaren. Vid sådan anmälan skall fogas redovisning för förvaltningen.

Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälingen vara befogad, *läte han kungöra densamma* en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser

187 §

Finner förvaltaren i ordinär konkurs anledning antaga att gäldenärens bo icke räcker till betalning av konkurskostnaderna och annan boets skuld, skall han genast göra anmälan därom hos konkursdomaren. Vid sådan anmälan skall fogas redovisning för förvaltningen.

Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälingen vara befogad eller kan på annan grund antagas att boet icke räcker till betalning av konkurskostnaderna och annan boets skuld, skall han *utfärda kungörel-*

Nuvarande lydelse

om konkursen. *Ställes inom trettio dagar från det kungörelsen infördes i allmänna tidningarna säkerhet för konkurskostnaderna, vare anmälningen förfallen. Vill borgenär eller gäldenären annorledes visa, att tillgång finnes till bestridande av sagda kostnader, göre anmälan därom hos konkursdomaren inom tid, som nyss nämnts, och äge konkursdomaren giva honom det rådrum, som prövas nödigt. Där säkerhet ej ställes eller anmälan, som sist sagts, ej föranleder till antagande, att medel till gäldande av nämnda kostnader finnas, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen.*

Föreslagen lydelse

se härom. Kungörelsen skall införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen. Vill borgenär eller gäldenären visa att tillgång finnes till betalning av nämnda kostnader och skuld, skall han anmäla detta hos konkursdomaren inom en månad från den dag då kungörelsen var införd i allmänna tidningarna. Kungörelsen skall innehålla upplysning här om. Konkursdomaren äger giva borgenären eller gäldenären erforderligt rådrum. Föranleder anmälan som nu sagts eller annan inträffad omständighet ej till antagande att medel finnas till betalning av konkurskostnaderna och annan boets skuld, skall konkursdomaren besluta om avskrivning av konkursen. Har förvaltaren icke avgivit redovisning för förvaltningen enligt första stycket, skall konkursdomaren infordra sådan redovisning och höra rättens ombudsman över den innan beslut om avskrivning meddelas.

187 a §

Beträffande kostnader för förenklad konkurs gäller 81 § i tillämpliga delar.

När konkurs avskrivs enligt 185 a, 185 b eller 187 §, skall konkursdomaren samtidigt bestämma arvode till förvaltaren och, såvitt angår avskrivning enligt 187 §, rättens ombudsman. I fråga om sådant arvode äga 82 och 83 §§, 84 § första stycket samt 86 § motsvarande tillämpning. Ersättning för kostnad som uppdraget medfört skall på samma gång prövas av konkursdomaren. Beträf-

Nuvarande lydelse

Varder konkurs, som uppstått efter ansökning av borgenär, avskrivits jämlikt 185 §, vare borgenären pliktig att vidkännas de av förfarandet föranledda kostnaderna, däri inbegripen gottgörelse, efter konkursdomarens beprövande, till god man, som omförmäles i nämnda paragraf under 2). Beslutet om konkursens avskrivande skall innehålla åläggande för borgenären att gälda nämnda kostnader, därvid varje kostnadsbelopp skall särskilt angivas.

Har konkurs upphört annorledes än genom slututdelning, äge konkursdomaren, i den mån konkursboet ej lämnar tillgång till gäldande av vad konkursdomaren förskjutit för kungörelser, kallelser och underrättelser, som bort gäldas av boet, och kostnaderna ej heller kunnat uttagas av borgenär, vilken jämlikt första stycket är ansvarig för desamma, att av allmänna medel undfå ersättning för vad sålunda förskjutits.

Föreslagen lydelse

funde arvode och kostnadsersättning till förvaltaren i fall som avses i 187 § skall konkursdomaren inhämta yttrande av rättens ombudsman.

188 §

Kostnaderna för konkurs som avskrivits enligt 185 a § skola utgå ur konkursboet framför annan skuld som boet ådragit sig. Har konkursen uppstått på ansökan av borgenär och kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet, skall borgenären betala dessa, dock högst ett belopp som motsvarar en tiondel av det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde för månaden innan konkursbeslutet meddelades. Äro flera borgenärer betalningsskyldiga, svara de solidariskt. Beslutet om avskrivning skall, i den mån boet befinnes otillräckligt, innehålla åläggande för ansvarig borgenär att betala kostnaderna med angivna begränsning. Kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet eller av borgenären, skola de utgå av allmänna medel.

Kostnaderna för konkurs som avskrivits enligt 187 § skola utgå ur konkursboet framför annan skuld som boet ådragit sig. Kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet, skola de utgå av allmänna medel.

Har konkurs upphört på annat sätt än som sagts ovan, äger andra stycket motsvarande tillämpning.

189 §

Avgär förvaltare före konkursens avslutande, skall redovisning för förvaltningen, evad denna

Avgär vid ordinär konkurs förvaltare före konkursens avslutande, skall redovisning för för-

Nuvarande lydelse

handhafts av den avgående ensam eller av honom jämte annan, ofördröjligen avgivas. Har förvaltningen varit delad, såsom i 52 § första stycket är stadgat, skall redovisningen avse allenast den del av förvaltningen, som varit åt den avgående förvaltaren uppdragen.

Då förslag till slututdelning framlägges eller, där ackord kommit till stånd, egendomen i boet återställles till gäldenären, skall ock redovisning för förvaltningen av boet avgivas.

Rättens ombudsman har att granska redovisning, varom ovan förmäles, och däröver avgiva utlåtande. Redovisningen och nämnda utlåtande skola därefter hållas tillgängliga för dem, som önska taga del av handlingarna. Avgives redovisning i sammanhang med framläggande av förslag till slututdelning, skola redovisningshandlingarna vara att tillgå för granskning fran och med samma dag och ä samma ställe som utdelningsförslaget; och varde underrättelse därom intagen i den kungörelse, som omförmäles i 129 §. Då redovisning eljest avgives, äge ombudsmannen efter samråd med förvaltaren bestämma ställe, där redovisningshandlingarna skola hållas tillgängliga; låte ock en gang i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, kungöra, från och med vilken dag samt var handlingarna komma att hållas tillgängliga.

I kungörelse angående redovisnings framläggande skall ock nämnas, att den, som vill klandra redovisningen, har att anhängiggöra sin talan på sätt och inom tid, som stadgas i 191 §.

Då kungörelse, som ovan sägs, utfärdas, skola redovisningshandlingarna i styrkt avskrift genom ombudsmannens försorg tillställas konkursdomaren för att hos honom vara att tillgå; äro räkenskaper eller andra handlingar, som bifogats redovisningen, av vidlyftigare beskaffenhet, vare dock ej nödigt, att avskrifter därav överlämnas. Det åligger därjämte ombudsmannen att ofördröjligen efter kungörelsens utfärdande till gäldenären och varje borgenär, som i konkursen bevakat fordran men icke erhållit full betalning och vars adress är känd, med posten översända meddelande om innehållet i kungörelsen angående redovisningen; dock att, där ackord kommit till stånd, dylikt meddelande ej skall avsändas till borgenär, som för sin bevakade fordran icke äger förmånsrätt.

Föreslagen lydelse

valtningen, evad denna handhafts av den avgående ensam eller av honom jämte annan, ofördröjligen avgivas. Har förvaltningen varit delad, såsom i 52 § första stycket är stadgat, skall redovisningen avse allenast den del av förvaltningen, som varit åt den avgående förvaltaren uppdragen.

Då vid ordinär konkurs förslag till slututdelning framlägges eller, där ackord kommit till stånd, egendomen i boet återställles till gäldenären, skall ock redovisning för förvaltningen av boet avgivas.

Nuvarande lydelse

varder konkurs avskriven jämlikt 124 § eller nedlagd jämlikt 149 §, skall förvaltaren ofördröjligen till gäldenären avgiva redovisning för förvaltningen av boet. Har konkursdomaren jämlikt 148 § förordnat, att konkursboet tillhöriga medel skola överlämnas till gäldenären, skall ock redovisning ofördröjligen avgivas till honom.

Avskrives konkurs enligt 186 §, gälle den redovisning, som enligt samma paragraf skall avgivas av förvaltaren, såsom slutredovisning.

Föreslagen lydelse

varder konkurs avskriven jämlikt 124 § eller nedlagd jämlikt 149 §, skall förvaltaren ofördröjligen till gäldenären avgiva redovisning för förvaltningen av boet. Har konkursdomaren jämlikt 148 eller 185 c § förordnat, att konkursboet tillhöriga medel skola överlämnas till gäldenären, skall ock redovisning ofördröjligen avgivas till honom.

Avskrives konkurs enligt 187 §, gälle den redovisning, som enligt samma paragraf skall avgivas av förvaltaren, såsom slutredovisning.

Redovisning som skall avgivas av förvaltaren enligt 185 a eller 185 b § gäller som slutredovisning.

191 §

Vill gäldenären klandra redovisning, varom stadgas i 189 eller 190 §, eller vill i fall, som avses i 189 §, borgenär, vars rätt kan vara beroende av redovisningen, klandra densamma, skall talan instämmas till den rätt, där konkursen är eller varit anhängig, inom tre månader, räknat i fall, som avses i 189 §, från den dag, då redovisningen enligt vad kungjort blivit först varit för granskning tillgänglig, i fall, som avses i 190 § första stycket, från det redovisningen tillställdes gäldenären och i fall, som i 190 § andra stycket sägs, från det beslutet om avskrivning av konkursen vann laga kraft.

Vill gäldenären klandra redovisning, varom stadgas i 189 eller 190 §, eller vill i fall, som avses i 189 § eller 190 § tredje stycket, borgenär, vars rätt kan vara beroende av redovisningen, klandra densamma, skall talan instämmas till den rätt, där konkursen är eller varit anhängig, inom tre månader, räknat i fall, som avses i 189 §, från den dag, då redovisningen enligt vad kungjort blivit först varit för granskning tillgänglig, i fall, som avses i 190 § första stycket, från det redovisningen tillställdes gäldenären, i fall, som i 190 § andra stycket sägs, från det beslutet om avskrivning av konkursen vann laga kraft och i fall, som avses i 190 § tredje stycket, från det redovisningen inkom till konkursdomaren.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

205 §

Byter gäldenären hemvist under konkursen, skall *rättens ombudsman* hos konkursdomaren göra anmälan om gäldenärens nya hemvist.

Byter gäldenären hemvist under konkursen, skall *förvaltaren* hos konkursdomaren göra anmälan om gäldenärens nya hemvist.

209 §

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 5 § tredje stycket, 6, 9, 11, 12, 15 och 19 §§ samt 20 § första stycket, så ock utfärda sådan kallelse, som i 201 § sägs; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, *anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna*, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 5 § tredje stycket, 6, 9, 11, 12, 15 och 19 §§ samt 20 § första stycket, så ock utfärda sådan kallelse, som i 201 § sägs; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, *att konkursen skall handläggas som förenklad konkurs*, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 a § 1. Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 § eller 185 a § 2, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

210 §⁷

Över beslut, som konkursdomaren meddelat i fall, där sådant enligt denna lag på honom ankommer, må klagan föras i hovrätten; dock må ej klagas däröver att rättens ombudsman entledigats eller att förvaltare tillhållits att fullgöra sina åligganden.

Vill någon klagas däröver att konkurs blivit nedlagd jämligt 149 §, varde tiden för besvärns anförande räknad från det kungörelsen om konkursens nedläggande infördes i allmänna tidningarna.

Beslut av konkursdomaren i frågor, som *omförmälas* i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § länder omedelbart till

Beslut av konkursdomaren i frågor, som *omförmälas* i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § eller av förvaltare enligt

⁷ Senaste lydelse 1970:848 (jfr prop. 1970:136 s. 31 och 11.U 1970:65 s. 31).

Nuvarande lydelse

efterrättelse, om ej annat förordnas; dock att vad sálunda stadgats icke skall äga tillämpning ä beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

Föreslagen lydelse

185 a § 2 länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas; dock att vad sálunda stadgats icke skall äga tillämpning ä beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

218 §

Uppgives i den berättelse, varom stadgas i 55 §, att anledning finnes till antagande, det gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer, skall konkursdomaren därom underrätta allmänna åklagaren.

Uppgives i den berättelse, varom stadgas i 55 §, *eller anmärkes enligt 185 a § 2 tredje stycket* att anledning finnes till antagande, det gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer, skall konkursdomaren därom underrätta allmänna åklagaren.

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs

Härigenom förordnas, att 2 och 7 §§ lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Betalning enligt garantin utgår för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 11 eller 12 § samma lag.

Har arbetstagare på grund av fordran som avses i första stycket ansökt om gäldenärens försättande i konkurs, utgår betalning även för kostnaden härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 § konkurslagen (1921:225), för kostnad som arbetstagaren ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

Har arbetstagare på grund av fordran som avses i första stycket ansökt om gäldenärens försättande i konkurs, utgår betalning även för kostnaden härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 a § konkurslagen (1921:225), för kostnad som arbetstagaren ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

Beträffande fordran med förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen gäller garantin för varje arbetstagare högst ett belopp som motsvarar fem gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

7 §

Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921:225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättel-

Handlägges konkurs som för-
enklad konkurs och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till

¹ Senaste lydelse 1971:1046.

Nuvarande lydelse

se därom till kronofogdemyndigheten i den ort som avses i 7 § första stycket *samma lag*. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten under rättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren mottagit anmälan som avses i 186 § konkurslagen (1921:225) utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

Föreslagen lydelse

kronofogdemyndigheten i den ort som avses i 7 § första stycket *konkurslagen (1921:225)*. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten under rättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren mottagit anmälan *från konkursförvaltaren* som avses i 187 § konkurslagen (1921:225) *eller fråga på annat sätt uppkommit om avskrivning av konkursen enligt nämnda paragraf* utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom**

Härigenom förordnas, att 13 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som *i konkursen bevakat* fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrkes.

Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som *har* fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrkes.

Borgenär som vill ansluta sig enligt första stycket skall anmäla detta hos överexekutor senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Bestämmelserna i 12 § äger motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som anslutit sig enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den
fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

Äldre bestämmelser gäller

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.**

Härigenom förordnas, att 5 § lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Hör egendomen till konkursbo, kan borgenär, som *i konkursen bevakat* fordran varmed är förenad luftpanträtt eller för vilken egendomen svarar på grund av in-teckning eller varmed är förenad retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979), begära att egendomen säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrkes.

Bestämmelserna i 4 § äger motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som anslutit sig enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den
fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

Föreslagen lydelse

5 §

Hör egendomen till konkursbo, kan borgenär, som *har* fordran varmed är förenad luftpanträtt eller för vilken egendomen svarar på grund av in-teckning eller varmed är förenad retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979), begära att egendomen säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrkes.

Äldre bestämmelser gäller

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättningsed**

Häri genom förordnas, att 13 § lagen (1921:244) om utmättningsed skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

13 §

Har gäldenär avlagt utmättningsed, vare han ej pliktig att innan tre år förflutit ånyo avlägga sådan ed, där det ej göres sannolikt, att ny tillgång efter edgången tillfallit honom.

Samma lag vare, då gäldenären avlagt bouppteckningsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 eller 186 § konkurslagen eller avslutats genom slututdelning utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. I nu sagda fall skall tiden räknas från det konkursen upphörde.

Samma lag vare, då gäldenären avlagt bouppteckningsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 a eller 187 § konkurslagen (1921:225) eller avslutats på annat sätt utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. I nu sagda fall skall tiden räknas från det konkursen upphörde.

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

Förslag till**Lag om ändring i förordningen (1845:50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva**

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen (1845:50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §¹

Är köpeavhandling så upprättad och behandlad, som i 1 § sägs; men inträffar utmätning inom trettio dagar efter det avhandlingen inför rätten företeddes, eller försättes säljaren i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid, vare den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att till konkursboet räknas. Detsamma gäller, när ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Göres efter utgången av den i första punkten angivna tid jäv mot köpeavhandling, vilken befinner sig upprättad och behandlad, som nyss sagts, vare, där jävet göres vid utmätningstillfälle, fordringsäga-

Är köpeavhandling så upprättad och behandlad, som i 1 § sägs, men inträffar utmätning inom trettio dagar efter det avhandlingen inför rätten företeddes, eller försättes säljaren i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid, vare den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att till konkursboet räknas. Detsamma gäller, när ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Göres efter utgången av den i första punkten angivna tid jäv mot köpeavhandling, vilken befinner sig upprättad och behandlad, som nyss sagts, vare, där jävet göres vid utmätningstillfälle, fordringsäga-

¹ Senaste lydelse 1970:853.

ren skyldig att, om han vill fullfölja jävet, inom en månad därefter väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid den domstol, till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör, eller vare all talan i ty mål kvitt; och stånde godset i kvarstad, därest sökanden inom fjorton dagar efter utmätningsförrättningen hos överexekutor ställer full borgen för den kostnad och skada, som av kvarstaden följa kan; var säljarens egendom avträdd till konkurs, skall vad om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat i 39 § konkurslagen äga motsvarande tillämpning.

Vad som nu sagts om konkurs äger motsvarande tillämpning om i stället offentligt ackord fastställs. I fråga om talan med anledning av ackordsförhandling äga 17 och 18 §§ ackordslagen (1970:847) motsvarande tillämpning.

ren skyldig att, om han vill fullfölja jävet, inom en månad därefter väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid den domstol, till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör, eller vare all talan i ty mål kvitt; och stånde godset i kvarstad, därest sökanden inom fjorton dagar efter utmätningsförrättningen hos överexekutor ställer full borgen för den kostnad och skada, som av kvarstaden följa kan; var säljarens egendom avträdd till konkurs, skall vad om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat i 39 § och 185 a § 3 konkurslagen (1921:225) äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal**

Härigenom förordnas, att 117 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Försättes försäkringstagaren i konkurs efter ansökan, som gjorts innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och har han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärssammanträdet instämma försäkringstagaren.

Föreslagen lydelse

117 §¹

Försättes försäkringstagaren i konkurs efter ansökan, som gjorts innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och har han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärssammanträdet *eller, när fråga är om förenklad konkurs, innan konkursen avskrivs* instämma försäkringstagaren.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det

¹ Senaste lydelse 1970:854.

att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall vad som i första stycket sägs om konkursansökningen i stället gälla ansökningen om förordnande av god man.

Bestämmelserna i första och andra styckena om konkurs äga motsvarande tillämpning om i stället offentligt ackord fastställts. I fråga om talan med anledning av ackordsförhandling äga 17 och 18 §§ ackordslagen (1970:847) motsvarande tillämpning.

Ej må krav, varom nu är sagt, göras gällande till förfång för förmåntagare vars insättande jämlikt 102 § ej må återkallas.

Denna lag träder i kraft den

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag**

Härigenom förordnas, att 131 § lagen (1944:705) om aktiebolag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

131 §

Försättes bolaget i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från den stämma där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades, äge konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelseledamot eller verkställande direktör beviljad, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot stiftare, revisor, granskare eller aktieägare äge ock, där bolaget försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom tid som i 130 § andra och tredje styckena är för talan i varje särskilt fall föreskriven, konkursboet föra sådan talan.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall anhängiggöras inom sex månader från första borgenärs-sammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för bolaget då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall anhängiggöras inom sex månader från första borgenärs-sammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för bolaget då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. *År fråga om förenklad konkurs, skall talan anhängiggöras innan konkursen avslutades.* Försummas vad nu sagts, vare rätt till talan förlorad.

Denna lag träder i kraft den

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar**

Häriigenom förordnas, att 66 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

66 §

Försättes föreningen i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från den stämma där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades, äge konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelseledamot beviljad, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot revisor, medlem eller röstberättigad, som icke är medlem, äge ock, där föreningen försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom tid som i 65 § andra och tredje styckena är för talan i varje särskilt fall föreskriven, konkursboet föra sådan talan.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall väckas inom sex månader från första borgenärssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för föreningen då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall väckas inom sex månader från första borgenärssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för föreningen då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. *Är fråga om förenklad konkurs, skall talan väckas innan konkursen avskrivs. Försummas vad nu sagts, vare rätt till talan förlorad.*

Denna lag träder i kraft den

**Förslag till
Lag om ändring i jordabalken**

Härigenom förordnas, att 12 kap. 31 § jordabalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Försättes hyresgästen i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Beträffande bostadslägenhet fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen eller att rättens ombudsman godkänner denna.

Har lägenheten ej tillträtts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får hyresvärden uppsäga avtalet, om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om annan lägenhet än bostadslägenhet konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får hyresvärden uppsäga avtalet, om ej sådan säkerhet ställes inom en månad efter anfordran eller inom samma tid konkursboet förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden eller, när hyresrätten får överlätas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Uppsäges avtalet enligt första—tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Föreslagen lydelse

12 kap.
31 §

Försättes hyresgästen i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Beträffande bostadslägenhet fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen eller att rättens ombudsman godkänner denna. *Är fråga om förenklad konkurs, fordras beträffande bostadslägenhet gäldenärens samtycke.*

Denna lag träder i kraft den

Bilaga 2

Statistisk undersökning av ordinära konkurser utförd av konkurslagskommittén under våren 1975

Konkurslagskommittén har för sitt fortsatta arbete gjort en statistisk undersökning av de ordinära konkurserna.¹ Den har haft till syfte att ge underlag för kommitténs ställningstaganden rörande förfarandet i sådana konkurser. Undersökningen har omfattat alla ordinära konkurser som avslutats under år 1974.

Vid undersökningen har kommittén biträtts av juris kandidaten Matti Laakso.

Undersökningen har utförts på följande sätt. Önskade uppgifter — vilka hämtats ur diariet och konkursakter — har antecknats på särskilda av kommittén iordningställda formulär. Detta arbete har i Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätter utförts av Laakso och i övriga tingsrätter av personalen där. Statistiska centralbyrån (SCB) har svarat för den statistiska bearbetningen i form av stansning och framställning av råtabeller m.m. På grundval av SCB:s bearbetning har utarbetats vissa tabeller. En del av dessa presenteras här.

¹ Jfr undersökningen av fattigkonkurser m.m. i kommitténs betänkande (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m.m.

Tabell 1 Fördelning av konkurser avslutade enligt 146 § KL med hänsyn till den i konkursen totala utdelningens storlek

Tingsrätt	Total utdelning (i kr)											
	0	1– 10 000	10 001– 20 000	20 001– 30 000	30 001– 40 000	40 001– 50 000						
	Antal %		Antal %		Antal %							
Stockholms	0	0,0	17	20,0	20	23,5	7	8,2	3	3,5	5	5,9
Göteborgs	1	1,8	10	17,5	12	21,1	5	8,8	3	5,3	6	10,5
Malmö	2	4,7	6	14,0	5	11,6	5	11,6	3	7,0	2	4,7
Övriga	60	5,9	226	22,2	139	13,7	72	7,1	70	6,9	56	5,5
Samtliga	63	5,2	259	21,5	176	14,6	89	7,4	79	6,6	69	5,7

Tingsrätt	Total utdelning (i kr)											
	50 001– 60 000	60 001– 70 000	70 001– 80 000	80 001– 100 000	100 001– 150 000	150 001 och däröver						
	Antal %		Antal %		Antal %							
Stockholms	3	3,5	4	4,7	2	2,4	3	3,5	7	8,2	14	16,5
Göteborgs	2	3,5	2	3,5	3	5,3	2	3,5	3	5,3	8	14,0
Malmö	0	0,0	5	11,6	0	0,0	0	0,0	4	9,3	11	25,6
Övriga	48	4,7	28	2,8	17	1,7	50	4,9	49	4,8	203	19,9
Samtliga	53	4,4	39	3,2	22	1,8	55	4,6	63	5,2	236	19,6

Tabell 2 Förhållandet (i procenttal) mellan den i konkursen totala utdelningen och konkursens varaktighet i 146 §-konkurser¹

Konkursens längd	Total utdelning (i kr)						
	0	1– 50 000	50 001– 100 000	100 001– 150 000	Mer än 150 000		
t. o. m.	6 m	5,6	85,2	3,7	1,9	3,7	100,0
"	12 m	5,3	69,7	12,0	3,9	9,2	100,0
"	18 m	4,5	60,7	11,2	4,9	18,7	100,0
"	24 m	6,8	54,1	13,5	5,3	20,3	100,0
"	30 m	3,0	45,2	24,4	3,0	24,4	100,0
"	36 m	3,0	33,0	22,0	10,0	32,0	100,0
"	42 m	1,4	40,6	11,6	7,2	39,1	100,0
"	48 m	17,1	45,7	5,7	5,7	25,7	100,0
mer än	48 m	9,6	30,8	19,2	11,5	28,8	100,0

¹ Procentsiffrorna anger fördelning m. h. t. den totala utdelningens storlek i varje tidsskikt. Av tabellen framgår exempelvis att 33,0 % av alla konkurser som varat längre än 30 månader (2 1/2 år) och längst 36 månader (3 år) gett en total utdelning på högst 50 000 kr.

Tabell 3 Antalet borgenärer enligt konkursbouppteckningen och antalet borgenärer med eller utan förmånsrätt som fått utdelning

Tingsrätt	Borgenärer enligt bouppteckningen		Borgenärer som fått utdelning ¹	
	Genomsnitt	Totalt	Genomsnitt	Totalt
Stockholms	44	3 746	11	931
Göteborgs	56	3 174	12	705
Malmö	79	3 415	14	580
Övriga	56	57 165	14	14 249
Samtliga	56	67 500	14	16 510

¹ I de fall staten enligt 10 § lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs trätt i löneborgenärernas ställe och erhållit utdelning kan man på en del håll felaktigt ha låtit löneborgenärerna ingå bland de borgenärer som fått utdelning.

Tabell 4 Vissa uppgifter angående konkurser som avslutats genom slututdelning, fördelade med hänsyn till hur många borgenärer som fått utdelning¹

Antal borgenärer som fått utdelning	Antal konkurser		Genomsnittligt antal borgenärer enligt konkursbouppteckningen	Genomsnittlig total utdelning i konkursen (i kr)	Härav genomsnittlig total utdelning i konkursen till borgenärer utan förmånsrätt (i kr) ²
1	198	17,4 %	24	20 099	81
2	149	13,1 "	37	43 706	3 386
3	123	10,8 "	39	83 254	1 376
4	87	7,6 "	41	59 902	2 808
5	58	5,1 "	44	163 963	13 638
6	43	3,8 "	49	153 362	2 277
7-10	134	11,8 "	55	200 860	2 370
11-20	153	13,4 "	61	603 617	15 959
Fler än 20	195	17,1 "	132	681 403	46 229

¹ Här utesluts 63 konkurser där utdelning inte förekommit.

² Utdelning till oprioriterade borgenärer har ägt rum i 181 konkurser (15,0 %). Av dessa konkurser har 13 (15,3 %) avslutats i Stockholms, 4 (7,0 %) i Göteborgs, 6 (13,9 %) i Malmös och 158 (15,5 %) i övriga tingsrätter.

Bilaga 3
De remitterade
förslagen

1 Förslag till**Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)**

Härigenom föreskrives i fråga om konkurslagen (1921:225)¹,
dels att 47, 51, 199, 205, 209 och 218 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 19, 40b, 42, 45, 46, 48—50, 54, 55, 58, 88, 90, 145a, 183, 185—191
 och 210 §§ samt rubriken till 9 kap. skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas nio nya paragrafer, 185 a, 185 b, 185 c,
 185 d, 185 e, 185 f, 185 g, 186 a och 188 a §§, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*19 §²

Meddelas beslut om konkurs skall konkursdomaren genast utsätta första borgenärssammanträdet att hållas inför konkursdomaren tidigast tre och senast fem veckor från dagen för konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare än som har sagts nu, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Konkursdomaren skall även bestämma den tid, minst fyra och högst tio veckor från dagen för konkursbeslutet, inom vilken bevakning av fordran skall äga rum. Han skall därjämte bestämma den eller de ortstidningar i vilka kungörelser om konkursen skola införas.

Konkursbeslutet jämte vad konkursdomaren bestämt enligt första stycket kungöres i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning som avses i nämnda stycke.

Gäldenären skall kallas till första borgenärssammanträdet och därvid erinras om sin skyldighet enligt 92 § att vid sammanträdet avlägga bo-uppteckningsed. I fråga om delgivning av kallelsen gäller vad som är föreskrivet om stämning i tvistemål.

*Bestämmelser om handläggning
av mindre konkurser finnas i 9
kap.*

40 b §³

Återvinning påkallas av förvalta-
ren genom väckande av talan vid
allmän domstol, genom anmärkning
mot bevakning eller genom invänd-

Återvinning påkallas av förvalta-
ren genom väckande av talan vid
allmän domstol, genom anmärkning
mot bevakning eller genom invänd-

¹ Senaste lydelse av
199 § 1975:244
209 § 1975:244.

² Senaste lydelse 1975:244.

³ Senaste lydelse 1975:244.

Nuvarande lydelse

ning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltaren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär *som bevakat fordran i konkursen* påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Talan vid allmän domstol väckes inom ett år från fristdagen. Dock får talan väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

Borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

Föreslagen lydelse

ning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltaren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

42 §⁴

I fråga om utseende av konkursförvaltare gälle, att den eller de, åt vilka förvaltningen anförtros, skola äga sådan insikt och erfarenhet, som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet erfordras för förvaltningens behöriga handhavande.

Konkursförvaltare må ej den vara, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd; ej den, som är förklarad ovärdig att vidare nyttjas i rikets tjänst eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning; ej den, som genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är under framtiden ställd för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; ej heller den, som blivit dömd ovärdig att föra annans talan inför rätta.

Den som är anställd vid domstol må ej förordnas till konkursförvaltare.

Konkursförvaltare skall ha den insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget.

Den som är anställd vid domstol får ej utses till förvaltare.

⁴ Senaste lydelse 1970:848.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §

Vid första borgenärssammanträdet väljer borgenärerna förvaltare att i stället för den enligt 43 § utsedde förvaltaren omhändervisa konkursboet. Har konkursdomaren efter vad i 52 § är stadgat förordnat, att konkursboets förvaltning skall vara delad, skall förvaltare väljas särskilt för varje del av förvaltningen. Såsom borgenärernas beslut gälla den mening, varom bland närvarande borgenärer de förena sig, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt dessa borgenärer därjämte utgöra minst en tredjedel av de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, gälla den mening konkursdomaren biträder.

Konkursdomaren skall tillse, att icke någon, på vilken borgenärernas val fallit, är obehörig att vara förvaltare jämlikt 42 § andra eller tredje stycket eller i saknad av sådan insikt och erfarenhet, som avses i 42 § första stycket, eller eljest icke lämplig att handhåva förvaltningen. Där sådant fall föreligger, åligger det konkursdomaren att utse annan förvaltare i stället för den av borgenärerna valde.

Kommer icke någon borgenär tillstädes, varde förvaltare tillsatt av konkursdomaren.

Vid första borgenärssammanträdet skall konkursdomaren, sedan han hört närvarande borgenärer, utse förvaltare att i stället för den enligt 43 § utsedde förvaltaren omhändervisa konkursboet. Har konkursdomaren efter vad i 52 § är stadgat förordnat, att konkursboets förvaltning skall vara delad, skall förvaltare utses särskilt för varje del av förvaltningen.

46 §

Sedan förvaltarevalet ägt rum, skola borgenärerna å första borgenärssammanträdet, så framt någon av dem gör framställning därom, välja granskningsmän att med den befogenhet i denna lag sägs å borgenärernas vägnar övervaka förvaltningen. Granskningsmännens antal bestämmas av konkursdomaren. Valet skall ske så, att en var av de närvarande borgenärerna röstar å en granskningsman. Till

Sedan förvaltare utsetts enligt 45 §, skola borgenärerna å första borgenärssammanträdet, så framt någon av dem gör framställning därom, välja granskningsmän att med den befogenhet i denna lag sägs å borgenärernas vägnar övervaka förvaltningen. Granskningsmännens antal bestämmas av konkursdomaren. Valet skall ske så, att en var av de närvarande borgenärerna röstar å en gransknings-

Nuvarande lydelse

granskningsmän anses valde, i första rummet den, om vilken borgenärer, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, förenat sig, och därefter den eller de, som efter huvudtalet erhållit de flesta rösterna.

För varje granskningsman äge de borgenärer, med vilkas röster han valts, utse en suppleant. Rösterna beräknas vid val av suppleant för den i första rummet utsedde granskningsmannen efter fordringsbeloppen och vid val av suppleant för annan granskningsman efter huvudtalet.

Erhålla vid val, som i denna paragraf sägs, två eller flere lika röstetal, skilje lotten dem emellan.

Har val av granskningsmän ej skett å första borgenärssammanträdet och utses därefter förvaltare jämlikt 48 eller 49 §, må å det sammanträde, å vilket förvaltare tillsättes, val av granskningsmän äga rum efter ty ovan är stadgat.

Föreslagen lydelse

man. Till granskningsmän anses valde, i första rummet den, om vilken borgenärer, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, förenat sig, och därefter den eller de, som efter huvudtalet erhållit de flesta rösterna.

48 §

Finner konkursdomaren efter första borgenärssammanträdet erforderligt, att antalet förvaltare ökas, skola borgenärerna av konkursdomaren kallas att sammanträda inför honom *för att* utse det antal förvaltare, som ytterligare erfordras; och skall därvid vad i 45 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Finner konkursdomaren efter första borgenärssammanträdet erforderligt, att antalet förvaltare ökas, skola borgenärerna av konkursdomaren kallas att sammanträda inför honom. *Vid sammanträdet skall konkursdomaren* utse det antal förvaltare, som ytterligare erfordras; och skall därvid vad i 45 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Rättens ombudsman, förvaltare, granskningsman eller borgenär äge hos konkursdomaren göra framställning om ökning av antalet förvaltare.

49 §

Avgår förvaltare efter första borgenärssammanträdet eller avgår granskningsman, för vilken suppleant ej finnes, skall konkursdomaren kalla borgenärerna att sammanträda inför honom *för att* utse efterträdare till den avgångne, och skola därvid i fråga om val av förvaltare bestämmelserna i 45 § och i fråga om val av granskningsman bestämmelserna i 46 § om val av suppleant för granskningsman äga motsvarande tillämpning.

Avgår förvaltare efter första borgenärssammanträdet eller avgår granskningsman, för vilken suppleant ej finnes, skall konkursdomaren kalla borgenärerna att sammanträda inför honom. *Vid sammanträdet skall* efterträdare till den avgångne *utses*, och skola därvid i fråga om *utseende* av förvaltare bestämmelserna i 45 § och i fråga om val av granskningsman bestämmelserna i 46 § om val av suppleant för granskningsman äga motsvarande tillämpning.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vad sålunda är stadgat gälle dock ej, där flere förvaltare eller granskningsmän äro och någon av dem avgår samt konkursdomaren efter rättsens ombudsmans hörande finner det ej vara nödigt, att annan utses i den avgångnes ställe.

Avgår förvaltare eller granskningsman sedan fråga uppkommit om avskrivning av konkursen enligt 187 §, skall borgenärssammanträde som avses i första stycket ej utsättas, så länge frågan är under prövning.

50 §

Har förvaltare avgått och skall efterträdare åt honom utses, äge konkursdomaren, där så erfordras, förordna om befattningens upprätthållande tills nytt val ägt rum.

Har förvaltare avgått efter första borgenärssammanträdet och skall efterträdare åt honom utses, äge konkursdomaren, där så erfordras, förordna om befattningens upprätthållande tills ny förvaltare utsetts i föreskriven ordning.

Har förvaltare laga förfall eller är han efter ty i 80 § tredje stycket stadgas försatt ur tjänstgöring, må konkursdomaren utse annan att under tiden fullgöra hans åligganden.

54 §⁵

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan *ej mindre* omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, *än* även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, *så ock å* nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet. *Förvaltaren skall även uppteckna* tillgångar och skulder i boet *samt lämna* uppgift om dels varje borgenärs namn, boningsort och postadress, *dels i vad mån skuld avser lön eller pension, dels* nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bo-

⁵ Senaste lydelse 1975:244.

Nuvarande lydelse

skall gäldenären vara tillstådes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Föreslagen lydelse

uppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstådes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Då bouppteckning upprättas av förvaltaren, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom en vecka från det beslutet om konkurs meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligger förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress, samt att därefter så snart ske kan inkomma med bouppteckningen. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göre anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

55 §⁶

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skäl原因 anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, *huruvida egendom frångått gäldenären under sådana förhållanden att återvinning till konkursboet kan ske* och huruvida skäl原因 anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den

⁶ Senaste lydelse 1975:244.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Avskrift av berättelsen med den balansräkning, som må vara därvid fogad, skall av förvaltaren utan dröjsmål tillställas konkursdomaren ävensom hållas tillgänglig för borgenärer, som vilja taga del av densamma; och äge varje borgenär, som det begär, att mot ersättning för kostnaden få avskrift av berättelsen sig tillsänd.

58 §⁷

Penningar, som inflyta under förvaltningen av konkursbo, skola, i den mån de icke äro erforderliga till bestridande av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka från det de influtit å konkursboets räkning mot ränta insätts i bank, *som av rättens ombudsman godkännes*. Till bestridande av löpande utgifter må ej mer innehållas än av *ombudsmannen* medgives.

Penningar, som inflyta under förvaltningen av konkursbo, skola, i den mån de icke äro erforderliga till bestridande av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka från det de influtit å konkursboets räkning mot ränta insätts i bank. Till bestridande av löpande utgifter må ej mer innehållas än av *rättens ombudsman* medgives.

Försummar förvaltaren att inom ovan föreskrivna tid insätta influtna medel, vare han skyldig att å belopp, som obehörigen innehållits, erlagga ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den dag insättning bort ske.

Så länge konkursen pågår, avlämne förvaltaren inom en vecka från utgången av mars, juni, september och december månader varje år till ombudsmannen räkning över boets inkomster och utgifter i penningar under det gångna kvartalet. Har under någon del av kvartalet penningar innestått i bank, skall vid räkningen fogas av banken till riktigheten bestyrkt uppgift å de insättningar och uttagningar, som må hava under kvartalet förekommit. Räkningarna skola av ombudsmannen granskas ävensom hållas tillgängliga för borgenärerna och gäldenären.

Även efter konkursens avslutande skall förvaltaren hava boets medel insatta i bank, till dess lyftning påkallas av därtill berättigad borgenär. Förvaltaren skall underrätta konkursdomaren, i vilken bank medlen innestå, och inom en vecka från utgången av varje kalenderår till rättens ombudsman för granskning avgiva redovisning som i tredje stycket sägs. När medel ej vidare finnas att lyfta, skall ombudsmannen göra anmälan därom hos konkursdomaren.

⁷ Senaste lydelse 1975:646.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

88 §

Gäldenär må ej efter det beslut om hans försättande i konkurs meddelats och innan han avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed utan samtycke av *rättens ombudsman* begiva sig från den ort, där han är bosatt. Senare under konkursen må gäldenären ej utan samtycke av *ombudsmannen* begiva sig längre bort än att han kan en vecka efter kallelse personligen infinna sig inom rättens domsaga å ort, där hans närvaro påkallas; vare ock gäldenären skyldig att för *ombudsmannen och förvaltaren* uppgiva stället, där han vistas, och, om det är utom domsagan, viss därinom bosatt person, till vilken kallelse å honom må lämnas.

Gäldenär må ej efter det beslut om hans försättande i konkurs meddelats och innan han avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed utan samtycke av *förvaltaren* begiva sig från den ort, där han är bosatt. Senare under konkursen må gäldenären ej utan samtycke av *förvaltaren* begiva sig längre bort än att han kan en vecka efter kallelse personligen infinna sig inom rättens domsaga å ort, där hans närvaro påkallas; vare ock gäldenären skyldig att för *förvaltaren* uppgiva stället, där han vistas, och, om det är utom domsagan, viss därinom bosatt person, till vilken kallelse å honom må lämnas.

90 §

Är gäldenären missnöjd med *förvaltarens* beslut i fall, som avses i 88 §, får frågan hänskjutas till *konkursdomarens* prövning. Innan *konkursdomaren* meddelar beslut, skall han höra *rättens ombudsman*.

Innan rättens ombudsman meddelar beslut i fall, som i 88 och 89 §§ avses, skall han över gäldenärens framställning höra *förvaltaren*. Nöjes ej *förvaltaren* eller gäldenären åt *ombudsmannens* beslut, må frågan hänskjutas till *konkursdomarens* prövning.

Innan rättens ombudsman meddelar beslut i fall, som i 89 § avses, skall han över gäldenärens framställning höra *förvaltaren*. Nöjes ej *förvaltaren* eller gäldenären åt *ombudsmannens* beslut, må frågan hänskjutas till *konkursdomarens* prövning.

145 a §⁸

Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, skall *rättens ombudsman*, sedan tiden för klander mot framlagt utdelningsförslag gått till ända eller väckt klander avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft, göra anmälan därom till *inskrivnings-*

Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, skall *förvaltaren*, sedan tiden för klander mot framlagt utdelningsförslag gått till ända eller väckt klander avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft, göra anmälan därom till *inskrivningsmyn-*

⁸ Senaste lydelse 1967:144.

Nuvarande lydelse

domaren och därvid insända utdelningsförslaget eller annan handling som visar fördelningen. Kan det antagas att ytterligare betalning kommer att tilläggas inteckningshavaren, skall dock med anmälan anstå till dess det blivit avgjort, om sådan betalning skall utgå.

När innehavare av inteckning som avses i första stycket lyfter betalning, skall anteckning härom göras på inteckningshandlingen.

Föreslagen lydelse

digheten och därvid insända utdelningsförslaget eller annan handling som visar fördelningen. Kan det antagas att ytterligare betalning kommer att tilläggas inteckningshavaren, skall dock med anmälan anstå till dess det blivit avgjort, om sådan betalning skall utgå.

183 §⁹

Menar någon borgenär, att omröstning rörande val av *förvaltare* eller granskningsman eller suppleant för granskningsman icke lagligen skett eller att beslut av borgenärerna i annan fråga, vars avgörande på dem ankommer, icke lagligen tillkommit, äge han däröver anföra besvär.

Menar någon borgenär, att omröstning rörande val av granskningsman eller suppleant för granskningsman icke lagligen skett eller att beslut av borgenärerna i annan fråga, vars avgörande på dem ankommer, icke lagligen tillkommit, äge han däröver anföra besvär.

Är beslut, varöver enligt första stycket klagan må föras genom besvär, fattat vid sammanträde inför rättens ombudsman, skall klagan föras hos den rätt, där konkursen är anhängig. Besvären skola i sådant fall inom fjorton dagar ingivas till konkursdomaren; och förordne han, där det prövas nödigt, att övriga rättsägare skola vid borgenärssammanträde erhålla del av besvären för att å viss dag avgiva förklaring däröver inför rätten vid äventyr, att målet ändock företages. Har beslutet fattats vid sammanträde inför konkursdomaren, gälle i fråga om klagan däröver vad om klagan över konkursdomarens beslut är stadgat.

Vill gäldenären föra klagan i fall, där det enligt vad ovan stadgas är borgenär medgivet, have lov därtill, så framt hans rätt kan vara beroende av beslutet. Anser gäldenären, att genom borgenärernas beslut om fortsättande av gäldenärens rörelse längre än ett år från första borgenärssammanträdet eller om uppskov utöver nämnda tid med försäljning av boets egendom eller med indrivning av dess fordringar konkursutredningen oskäligt förlänges, äge han ock över sådant beslut föra klagan. I fråga om klagan, varom i detta stycke förmäles, skall vad ovan är föreskrivet om klagan av borgenär äga motsvarande tillämpning.

Borgenärsbeslut gånge utan hinder av klagan i verkställighet, där ej förbud däremot meddelas av konkursdomaren, då besvären ingivits till honom, eller av den rätt, där målet är anhängigt.

⁹ Senaste lydelse 1970:848.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

Huru förfaras skall, då konkursbo ej förslår till bestridande av konkurskostnaderna

Särskilda bestämmelser om handläggning av mindre konkurser

185 §¹⁰

Finner konkursdomaren, då beslut om konkurs meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

Kan det antagas att gäldenärens bo ej räcker till betalning av de konkurskostnader som följa med ordinär konkurs, skall konkursdomaren, när konkurs beslutas, förordna att konkursen skall handläggas enligt 185 a – 185 g §§.

Förekommer det i annat fall än som avses i första stycket anledning antaga att konkursbo med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att det kan avvecklas snabbare och till lägre kostnad, om bevakningsförfarande enligt 5 kap. ej anordnas, äger konkursdomaren, när konkurs beslutas, förordna att utredning enligt 186 § skall ske. I sådant fall skall konkursdomaren, om det behövs, även utsätta ett sammantråde för slutlig prövning av frågan på vilket sätt konkursen skall handläggas.

Handläggas konkursen enligt 185 a—g §§ eller pågår utredning enligt 186 §, skola föreskrifterna om handläggning av konkurs i 19 § samt 3 och 5—8 kap. äga tillämpning endast om detta särskilt anges i detta kapitel.

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast

Konkursbeslutet jämte vad konkursdomaren bestämt enligt första eller andra stycket kungöres på det sätt som sägs i 19 § andra stycket.

¹⁰ Senaste lydelse 1975:1263.

Nuvarande lydelse

eller nästa postdag avsändas för att en gång införas i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underrätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.

2) Konkursdomaren skall, där det prövas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts, samt att så snart kunskap vunnits om löne- eller pensionsskuld genast anmäla detta till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Finnes ej löne- eller pensionsskuld skall detta anmärkas i förteckningen. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

Föreslagen lydelse

185 a §

Har förordnande meddelats att konkursen skall handläggas enligt 185 a—g §§ skall konkursdomaren genast utse kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun att förvalta gäldenärens bo. Om det av särskild anledning är olämpligt att kronofogdemyndighet svarar för förvaltningen, får konkursdomaren utse annan till förvaltare. I fråga om utseende av förvaltaren i sådant fall gäller 42 §.

Är gäldenären dödsbo, behöver förvaltare utses endast om bouppteckning enligt 20 kap. ärvdabalken ej har upprättats eller eljest särskilda skäl föreligga.

Mot kronofogde eller annan tjänsteman som hos kronofogdemyndighet har att vidtaga förvaltningsåtgärd i konkursen gälla samma jäv som i 4 kap. rättegångsbalken föreskrivas i fråga om domare. Sådan tjänsteman skall dock ej anses jävig därför att han på tjänstens vägnar har vidtagit exekutiv åtgärd eller tagit befattning med indrivning hos gäldenären eller därför att gärning har förövats mot honom i eller för hans tjänst.

Annan förvaltare än kronofogdemyndighet kan av konkursdomaren entledigas, om han finnes icke vara lämplig eller av annan orsak bör skiljas från uppdraget. Om förvaltaren entledigas, skall han snarast avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

185 b §

I fråga om förvaltarens allmänna åligganden äga 53 §, 54 § första stycket, 57 §, 58 § första och andra styckena samt 59 § fjärde stycket motsvarande tillämpning. Vad som föreskrives där om krav på medverkan av rättens ombudsman gäller dock ej. I viktigare frågor skall förvaltaren höra sådana borgenärer som särskilt beröras av förvaltningen.

Förvaltaren skall lämna konkursdomaren skriftlig uppgift om orsakerna till gäldenärens obestånd, såvitt de kunnat utrönas. Samtidigt skall anmärkas, om egendom har frångått gäldenären under sådana förhållanden att återvinning till konkursboet kan ske och om det finnes skäligen anledning antaga att gäldenären gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer. Finnes anledning till sådant antagande, skall grunden därför angivas.

Har annan än kronofogdemyndighet utsetts till förvaltare skall denne, så snart kunskap har vunnits om löne- eller pensionsskuld, genast anmäla detta till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Finnes ej löne- eller pensionsskuld skall förvaltaren anmärka detta i bouppteckningen.

Bouppteckningen skall jämte uppgifter i de hänseenden som anges i andra stycket tillställas konkursdomaren snarast och senast en månad från konkursbeslutet. När särskilda omständigheter föreligga, får konkursdomaren bevilja uppskov.

185 c §

Finnes egendom i boet, skall förvaltaren sälja den så snart det lämpligen kan ske, om ej annat är föreskrivet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Beträffande försäljning av egendom, fortsättande eller återupptagande av rörelse, indrivning av fordringar och förlikning angående osäker eller tvistig tillgång under konkursen gälla 60, 63, 67, 70, 71 och 73–78 §§ i tillämpliga delar. Vad som föreskrives där om krav på medverkan av rättens ombudsman eller borgenärerna gäller dock ej. Vidare skall fordran som kan göras gällande i konkursen anses som bevakad fordran. Den tid av fyra veckor som enligt 73 § första stycket skall räknas från första borgenärssammanträdet skall i stället räknas från konkursbeslutet.

185 d §

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om konkurs meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande, varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid bouppteckningsförrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens heedigande eller eljest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet

Har förvaltaren tillställt konkursdomaren bouppteckning, skall konkursdomaren genast kalla gäldenären att inställa sig för att avlägga sådan ed som avses i 91 §. Edgången får ej äga rum tidigare än en vecka från konkursbeslutet.

Finner konkursdomaren, sedan bouppteckningen har beedigats, att gäldenärens bo icke räcker till betalning av konkurskostnaderna och annan boets skuld, skall han besluta

Nuvarande lydelse

för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigat bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall konkursdomaren iakttaga vad som omförmäles i 19 §, därvid likväl de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om konkurs meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av kungörelse enligt paragrafen. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

Föreslagen lydelse

om avskrivning av konkursen. Sådant beslut får dock ej meddelas förrän förvaltaren har fullgjort vad som åligger honom enligt 185 b § andra stycket. Avskrives konkursen, skall förvaltaren snarast avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren.

Föreligger hinder mot att bouppteckningsed avlägges av gäldenären eller annan inom skälig tid och saknas anledning antaga att genom sådan edgång skulle yppas tillgång till betalning av kostnader och skuld som sägs i andra stycket, äger vad som föreskrives där motsvarande tillämpning trots att edgång som sagts nu icke har fullgjorts.

185 e §

Avskrives ej konkursen enligt 185 d § skall, sedan all boets tillgängliga egendom har förvandlats till pengar och i den mån medlen ej behövas för betalning av konkurskostnaderna eller annan skuld som

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

boet har ådragit sig, utdelning till borgenärerna äga rum i enlighet med den rätt till betalning som enligt lag eller eljest tillkommer dem. För rätt till utdelning kräves ej att fordran har bevakats. I fall som avses i 70 § andra stycket eller 71 § femte stycket utgör den omständigheten, att där avsedd egendom icke har blivit såld, ej hinder för utdelning.

Utdelning enligt första stycket grundas på förslag till utdelning som har upprättats av förvaltaren. Förslaget skall för varje däri upptagen borgenär ange beloppet av hans fordran med den ränta varpå utdelning skall beräknas, den förmånsrätt som följer med fordringen och den utdelning som belöper på denna. Vid förslaget skall fogas sådan förvaltningsredogörelse som sägs i 128 § tredje stycket.

Vid tillämpning av 138 eller 139 § skall vad som sägs där om den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag är att räkna, i stället avse dagen för utdelningsförslagets upprättande.

185 f §

Förvaltaren skall genast tillställa konkursdomaren utdelningsförslag, som har upprättats enligt 185 e §, jämte förvaltningsredogörelsen. Han skall samtidigt avge redovisning för förvaltningen till konkursdomaren och därvid bifoga de handlingar som kunna vara av betydelse för kontroll av redovisningen.

Konkursdomaren skall genast på sätt i 19 § andra stycket sägs kungöra att utdelningsförslag upprättats. Borgenär som vill framställa invändning mot utdelningsförslaget skall göra detta hos konkursdomaren senast två veckor efter det att kungörelsen var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Sedan tiden för invändning mot utdelningsförslaget har utgått, skall

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

konkursdomaren fastställa utdelning i konkursen enligt förslaget, om det ej är uppenbart att fel eller brist som inverkat på någons rätt föreligger. Finner konkursdomaren sig icke böra fastställa utdelning enligt förslaget, skall han antingen göra behövliga ändringar i det och fastställa utdelning enligt det sålunda ändrade förslaget eller återförvisa ärendet till förvaltaren. Mot beslut om återförvisning får särskild talan ej föras. Nytt utdelningsförslag som har upprättats efter återförvisning behöver ej kungöras.

När beslut om fastställelse av utdelning meddelas, skall konkursdomaren samtidigt besluta om avskrivning av konkursen.

185 g §

Sedan beslut om fastställelse av utdelning i konkursen har vunnit laga kraft, skall förvaltaren snarast tillstålla borgenär de medel som tillkommer denne. Detta gäller dock ej beträffande fordran som är beroende av villkor, som avses i 136 §, eller är föremål för rättegång. Borgenär är berättigad till den ränta som har upplupit på medlen från dagen för utdelningsförslagets upprättande. När medlen har tillställts borgenärerna, skall förvaltaren anmäla det hos konkursdomaren. Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, gäller 145 a §.

Bli medel tillgängliga för utdelning sedan konkursen avskrivits, skall förvaltaren utdela dem till borgenärerna och avge redovisning för förvaltningen av medlen. Bestämmelserna i 185 e och 185 f §§ om utdelning och redovisning skola därvid tillämpas. Det nya utdelningsförslaget behöver dock ej kungöras. Om konkursdomaren med hänsyn till de med en utdelning

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

förenade kostnaderna finner att sådan icke lämpligen bör ske, äger han efter framställning av förvaltaren förordna att medlen i stället för att utdelas skola överlämnas till gäldenären.

186 §

Har förordnande meddelats enligt 185 § andra stycket, skall konkursdomaren genast föranstalta om att kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun upprättar en översiktlig redogörelse för gäldenärens tillgångar och skulder. Av redogörelsen bör även framgå vilken eller vilka borgenärer som kan beräknas få utdelning i konkursen samt övriga omständigheter som är av betydelse för den slutliga prövningen av frågan på vilket sätt konkursen skall handläggas. Redogörelsen skall ges in till konkursdomaren senast en vecka från dagen för konkursbeslutet.

Kronofogdemyndighet som har fått uppdrag som avses i första stycket skall omhändertaga gäldenärens bo och, om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker göra anteckning om dagen för omhändertagandet.

Om förvaltningsåtgärd ej utan allvarlig olägenhet kan uppskjutas till dess konkursdomaren slutligen har prövat frågan på vilket sätt konkursen skall handläggas, får åtgärden vidtagas av kronofogdemyndigheten. Myndigheten skall dessförinnan samråda med konkursdomaren och med de borgenärer som särskilt beröras av förvaltningsåtgärden.

Vid tillämpning av bestämmelse i 4 kap. skall vad som sägs där om förvaltaren och rättens ombudsman i stället gälla kronofogdemyndigheten.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

186 §

Varder efter utfärdandet av den i 19 § omförmälda kungörelsen uppenbart, att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna. Ällige förvaltaren att utan dröjsmål göra anmälan därom hos konkursdomaren. Vid sådan anmälan skall fogas redovisning för förvaltningen.

Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälningen vara befogad, låte han kungöra densamma en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen. Ställes inom trettio dagar från det kungörelsen infördes i allmänna tidningarna säkerhet för konkurskostnaderna, vare anmälningen förfallen. Vill borgenär eller gäldenären annorledes visa, att tillgång finnes till bestridande av sagda kostnader, göra anmälan därom hos konkursdomaren inom tid, som nyss nämnts, och äge konkursdomaren giva honom det rådrum, som prövas nödigt. Där säkerhet ej ställes eller anmälan, som sist sagts, ej föranleder till antagande, att medel till gäldande av nämnda kostnader finnas, med-

186 a §

Har utredning skett enligt 186 § skall beslut om hur konkursen skall handläggas meddelas senast en vecka från dagen för konkursbeslutet, om ej synnerliga skäl föreligga.

Finner konkursdomaren att konkursen på grund av sådana omständigheter som avses i 185 § första eller andra stycket bör handläggas enligt 185 a – 185 g §§, skall han förordna härom. I annat fall iakttages vad som i allmänhet är föreskrivet i fråga om förfarandet när beslut om konkurs har meddelats.

187 §

Finner förvaltare som har förordnats med stöd av 45 § anledning antaga att gäldenärens bo icke räcker till betalning av konkurskostnaderna och annan boets skuld, skall han genast göra anmälan därom hos konkursdomaren. Vid sådan anmälan skall fogas redovisning för förvaltningen.

Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälningen vara befogad eller framgår eljest att fall som avses i första stycket föreligger, skall han kungöra detta på sätt som sägs i 19 § andra stycket. Vill borgenär eller gäldenären visa att tillgång finnes till betalning av nämnda kostnader och skuld, skall han anmäla detta hos konkursdomaren inom en månad från den dag då kungörelse var införd i Post- och Inrikes Tidningar. Konkursdomaren äger ge borgenären eller gäldenären behövligt rådrum. Föranleder anmälan som sagts nu eller annan inträffad omständighet ej antagande att medel finnas till betalning av konkurskostnaderna och annan boets skuld, skall konkursdomaren besluta om avskrivning av konkursen. Har förvaltaren

Nuvarande lydelse

dele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen.

187 §

Avgår förvaltare eller granskningsman sedan jämlikt 186 § anmälan skett därom att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna, skall borgenärssammanträde, som omförmåles i 49 § ej utsättas, så länge anmälningen är beroende på prövning.

188 §

Varder konkurs, som uppstått efter ansökning av borgenär, avskriven jämlikt 185 §, vare borgenären pliktig att vidkännas de av

Föreslagen lydelse

icke avgivit redovisning för förvaltningen enligt första stycket, skall konkursdomaren infordra sådan redovisning och höra rättens ombudsman över den innan beslut om avskrivning meddelas.

188 §

Har kronofogdemyndighet varit förvaltare i konkurs utgår ersättning till staten för kostnaderna hos myndigheten enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Har annan än kronofogdemyndighet varit förvaltare i konkursen och avskrives konkursen enligt 185 d, 185 f eller 187 §, skall konkursdomaren samtidigt bestämma arvode till förvaltaren samt när konkurs avskrives enligt 187 § även till rättens ombudsman. I fråga om sådant arvode äga 82 och 83 §§, 84 § första stycket samt 86 § motsvarande tillämpning. Ersättning för kostnad som uppdraget har medfört skall på samma gång prövas av konkursdomaren. Beträffande arvode och kostnadsersättning till förvaltaren i fall som avses i 187 § skall konkursdomaren inhämta yttrande av rättens ombudsman.

I fråga om kostnader för konkurs som har handlagts enligt 185 a — 185 g §§ gäller 81 § i tillämpliga delar.

188 a §

Kostnaderna för konkurs som har avskrivits enligt 185 d § skola utgå ur konkursboet framför annan skuld som boet har ådragit sig. Har

Nuvarande lydelse

förfarandet föranledda kostnader, däri inbegripen gottgörelse, efter konkursdomarens beprövande, till god man, som omförmäles i nämnda paragraf under 2). Beslutet om konkursens avskrivande skall innehålla åläggande för borgenären att gälda nämnda kostnader, därvid varje kostnadsbelopp skall särskilt angivas.

Har konkurs upphört annorledes än genom slututdelning, äge konkursdomaren, i den mån konkursboet ej lämnar tillgång till gäldande av vad konkursdomaren förskjutit för kungörelser, kallelser och underrättelser, som bort gäldas av boet, och kostnaderna ej heller konnat uttagas av borgenär, vilken jämlikt första stycket är ansvarig för desamma, att av allmänna medel undfå ersättning för vad sålunda förskjutits.

Föreslagen lydelse

konkursen uppstått på ansökan av annan borgenär än staten och kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet, skall borgenären betala dessa, dock högst ett belopp som motsvarar en tiondel av det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Äro flera borgenärer betalningsskyldiga, svara de solidariskt. Beslutet om avskrivning skall, i den mån boet befinnes otillräckligt, innehålla åläggande för ansvarig borgenär att betala kostnaderna med angivna begränsning. Kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet eller av borgenären, skola de utgå av allmänna medel.

Kostnaderna för konkurs som har avskrivits enligt 187 § skola utgå ur konkursboet framför annan skuld som boet har ådragit sig. Kunna konkurskostnaderna ej uttagas ur boet, skola de utgå av allmänna medel.

Har konkurs upphört på annat sätt än som har angivits i första eller andra stycket, äger andra stycket motsvarande tillämpning.

189 §

Avgår förvaltare före konkursens avslutande, skall redovisning för förvaltningen, evad denna handhafs av den avgående ensam eller av honom jämte annan, ofördröjligen avgivas. Har förvaltningen varit delad, såsom i 52 § första stycket är stadgat, skall redovisningen avse allenast den del av förvaltningen, som varit åt den avgående förvaltaren uppdragen.

Då förslag till slututdelning framlägges eller, där ackord kommit till stånd, egendomen i boet återställs till gäldenären, skall ock redovisning för förvaltningen av boet avgivas.

Avgår förvaltare som har utsetts enligt 43 eller 45 § före konkursens avslutande, skall redovisning för förvaltningen, evad denna handhafs av den avgående ensam eller av honom jämte annan, ofördröjligen avgivas. Har förvaltningen varit delad, såsom i 52 § första stycket är stadgat, skall redovisningen avse allenast den del av förvaltningen, som varit åt den avgående förvaltaren uppdragen.

Då förslag till slututdelning framlägges enligt 129 § eller, där ackord kommit till stånd, egendomen i boet återställs till gäldenären, skall ock redovisning för förvaltningen av boet avgivas.

Rättens ombudsman har att granska redovisning, varom ovan förmäles, och däröver avgiva utlåtande. Redovisningen och nämnda utlåtande

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

skola därefter hållas tillgängliga för dem, som önska taga del av handlingarna. Avgives redovisning i sammanhang med framläggande av förslag till slututdelning, skola redovisningshandlingarna vara att tillgå för granskning från och med samma dag och å samma ställe som utdelningsförslaget; och varde underrättelse därom intagen i den kungörelse, som omförmäles i 129 §. Då redovisning eljest avgives, äge ombudsmannen efter samråd med förvaltaren bestämma ställe, där redovisningshandlingarna skola hållas tillgängliga; låte ock en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, kungöra, från och med vilken dag samt var handlingarna komma att hållas tillgängliga.

I kungörelse angående redovisningsframläggande skall ock nämnas, att den, som vill klandra redovisningen, har att anhängiggöra sin talan på sätt och inom tid, som stadgas i 191 §.

Då kungörelse, som ovan sägs, utfärdas, skola redovisningshandlingarna i styrkt avskrift genom ombudsmannens försorg tillställas konkursdomaren för att hos honom vara att tillgå; äro räkenskaper eller andra handlingar, som bifogats redovisningen, av vidlyftigare beskaffenhet, vare dock ej nödigt, att avskrifter därav överlämnas. Det åligger därjämte ombudsmannen att ofördröjligen efter kungörelsens utfärdande till gäldenären och varje borgenär, som i konkursen bevakat fordran men icke erhållit full betalning och vars adress är känd, med posten översända meddelande om innehållet i kungörelsen angående redovisningen; dock att, där ackord kommit till stånd, dylikt meddelande ej skall avsändas till borgenär, som för sin bevakade fordran icke äger förmånsrätt.

190 §¹¹

Varder beslut om konkurs upphävt av högre rätt eller varder konkurs avskriven jämlikt 124 § eller nedlagd jämlikt 149 §, skall förvaltaren ofördröjligen till gäldenären avgiva redovisning för förvaltningen av boet. Har konkursdomaren jämlikt 148 § förordnat att konkursboet tillhöriga medel skola överlämnas till gäldenären, skall ock redovisning ofördröjligen avgivas till honom.

Avskrivs konkurs enligt 186 §, gälle den redovisning, som enligt samma paragraf skall avgivas av förvaltaren, såsom slutredovisning.

Varder beslut om konkurs upphävt av högre rätt eller varder konkurs avskriven jämlikt 124 § eller nedlagd jämlikt 149 §, skall förvaltaren ofördröjligen till gäldenären avgiva redovisning för förvaltningen av boet. Har konkursdomaren jämlikt 148 § eller 185 g § *andra stycket* förordnat, att konkursboet tillhöriga medel skola överlämnas till gäldenären, skall ock redovisning ofördröjligen avgivas till honom.

Avskrivs konkurs enligt 187 §, gälle den redovisning, som enligt samma paragraf skall avgivas av förvaltaren, såsom slutredovisning.

Redovisning som skall avges av förvaltaren enligt 185 a, 185 d eller 185 f § gäller som slutredovisning.

¹¹ Senaste lydelse 1975:244.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

191 §

Vill gäldenären klandra redovisning, varom stadgas i 189 eller 190 §, eller vill i fall, som avses i 189 §, borgenär, vars rätt kan vara beroende av redovisningen, klandra densamma, skall talan instämmas till den rätt, där konkursen är eller varit anhängig, inom tre månader, räknat i fall, som avses i 189 §, från den dag, då redovisningen enligt vad kungjort blivit först varit för granskning tillgänglig, i fall, som avses i 190 § första stycket, från det redovisningen tillställdes gäldenären och i fall, som i 190 § andra stycket sägs, från det beslutet om avskrivning av konkursen vann laga kraft.

Vill gäldenären klandra redovisning, varom stadgas i 189 eller 190 §, eller vill i fall, som avses i 189 § eller 190 § tredje stycket, borgenär, vars rätt kan vara beroende av redovisningen, klandra densamma, skall talan instämmas till den rätt, där konkursen är eller varit anhängig, inom tre månader, räknat i fall, som avses i 189 §, från den dag, då redovisningen enligt vad kungjort blivit först varit för granskning tillgänglig, i fall, som avses i 190 § första stycket, från det redovisningen tillställdes gäldenären, i fall, som i 190 § andra stycket sägs, från det beslutet om avskrivning av konkursen vann laga kraft och i fall, som avses i 190 § tredje stycket, från det redovisningen inkom till konkursdomaren.

210 §¹²

Över beslut, som konkursdomaren meddelat i fall, där sådant enligt denna lag på honom ankommer, må klagan föras i hovrätten; dock må ej klagas däröver att rättens ombudsman entledigats eller att förvaltare tillhållits att fullgöra sina åligganden.

Vill någon klaga däröver att konkurs blivit nedlagd jämlikt 149 §, varde tiden för besvärns anförande räknad från det kungörelsen om konkursens nedläggande infördes i allmänna tidningarna.

Beslut av konkursdomaren i frågor, som omförmäles i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas; dock att vad sålunda stadgats icke skall äga tillämpning å beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

Beslut av konkursdomaren i de hänseenden som avses i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § eller av förvaltare enligt 185 a § första stycket länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas; dock att vad sålunda stadgats icke skall äga tillämpning å beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före ikraftträdandet.

¹² Senaste lydelse 1970:848.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3. Förekommer i annan lag eller författning bestämmelse om att åtgärd skall ha vidtagits viss tid efter första borgenärssammanträdet i konkurs eller att viss rättsverkan skall inträda viss tid efter detta sammanträde skall, om konkursen handlägges enligt 185 a—g §§, fristen i stället räknas från tidpunkten för konkursbeslutet.

2 Förslag till**Lag om ändring i jordabalken**

Härigenom föreskrives att 12 kap. 31 § jordabalken skall ha nedan angivna lydelse¹.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

12 kap.

31 §

Försättes hyresgästen i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Beträffande bostadslägenhet fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen *eller att rättens ombudsman godkänner denna.*

Försättes hyresgästen i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Beträffande bostadslägenhet fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen.

Har lägenheten ej tillträtts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får hyresvärden uppsäga avtalet, om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om annan lägenhet än bostadslägenhet konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får hyresvärden uppsäga avtalet, om ej sådan säkerhet ställes inom en månad efter anfordran eller inom samma tid konkursboet förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden eller, när hyresrätten får överlåtas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Uppsäges avtalet enligt första—tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

¹ 12 kap. jordabalken omtryckt 1974:1083.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1921:244) om utmätningssed

Härigenom föreskrives att 13 § lagen (1921:244) om utmätningssed skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

Har gäldenär avlagt utmätningssed, vare han ej pliktig att innan tre år förflutit ånyo avlägga sådan ed, där det ej göres sannolikt, att ny tillgång efter edgången tillfallit honom.

Samma lag vare, då gäldenären avlagt bouppteckningsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 eller 186 § konkurslagen eller avslutats genom slututdelning utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. I nu sagda fall skall tiden räknas från det konkursen upphörde.

Samma lag vare, då gäldenären avlagt bouppteckningsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 d eller 187 § konkurslagen (1921:225) eller avslutats på annat sätt utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. I nu sagda fall skall tiden räknas från det konkursen upphörde.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs

Härigenom föreskrives att 2, 3, 6, 7 och 8 §§ lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Betalning enligt garantin utgår för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Har någon på grund av fordran som omfattas av garantin ansökt om gäldenärens försättande i konkurs, utgår betalning även för kost-

Har någon på grund av fordran som omfattas av garantin ansökt om gäldenärens försättande i konkurs, utgår betalning även för kostnaden

¹ Senaste lydelse 1975:1250.

Nuvarande lydelse

naden härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 § konkurslagen (1921:225), för kostnad som han ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

Beträffande fordran med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen gäller garantin för varje arbetstagare högst ett belopp som motsvarar tolv gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Betalning utgår därvid för fordran som avser ersättning för särskilda kostnader framför annan fordran.

Föreslagen lydelse

härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 d § konkurslagen (1921:225), för kostnad som han ålagts att utge enligt 188 a § samma lag.

3 §²

Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 7 §, blir känd för myndighet som där sägs inom ett år från det att beslut om avskrivning av konkursen vunnit laga kraft. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.

Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 8 § första stycket blir känd för myndighet som där sägs inom ett år från det att beslut om avskrivning av konkursen vunnit laga kraft. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.

6 §³

Konkursförvaltaren skall snarast efter konkursbeslutet underrätta myndighet som avses i 5 § om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar. Underrättelse bör lämnas även om annan fordran som omfattas av garantin under samma förutsättning. I övrigt skall underrättelse lämnas utan dröjsmål när fordran som omfattas av garantin efter bevakning blivit utdelningsgill.

Underrättelse som avses i första stycket behöver icke lämnas i den mån arbetstagaren får lyfta betalning för sin fordran enligt 143 § konkurslagen (1921:225), beträffande fordran på lön för uppsägnings-

Konkursförvaltare som har utsetts enligt 43 eller 45 § konkurslagen (1921:225) skall snarast efter konkursbeslutet underrätta myndighet som avses i 5 § om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar. Underrättelse bör lämnas även om annan fordran som omfattas av garantin under samma förutsättning. I övrigt skall underrättelse lämnas utan dröjsmål när fordran som omfattas av garantin efter bevakning blivit utdelningsgill.

Underrättelse som avses i första stycket behöver icke lämnas i den mån arbetstagaren får lyfta betalning för sin fordran enligt 143 § konkurslagen, beträffande fordran

² Senaste lydelse 1975:1261.

³ Senaste lydelse 1975:1261.

Nuvarande lydelse

tid på fordringens förfallodag och beträffande annan fordran utan dröjsmål sedan fordringen blivit utdelningsgill.

När underrättelse lämnas enligt första stycket första eller andra meningen skall konkursförvaltaren samtidigt för arbetstagarens räkning bevakna fordran som avses med underrättelsen. Bevakning sker genom att förvaltaren tillställer konkursdomaren två kopior av underrättelsen med angivande av att denna avser bevakning. Förvaltaren skall i sådant fall genast underrätta arbetstagaren om bevakningen.

Föreslagen lydelse

på lön för uppsägningstid på fordringens förfallodag och beträffande annan fordran utan dröjsmål sedan fordringen blivit utdelningsgill.

7 §⁴

Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921:225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren mottagit anmälan som avses i 186 § konkurslagen (1921:225) utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

Handlägges konkurs enligt 185 a-g §§ konkurslagen (1921:225) utan att kronofogdemyndighet utsetts till förvaltare och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren från konkursförvaltaren mottagit anmälan som avses i 187 § konkurslagen eller fråga på annat sätt uppkommit om avskrivning av konkursen enligt nämnda paragraf utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

8 §⁵

Det åligger kronofogdemyndighet som får underrättelse enligt 7 § att skyndsamt pröva i vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäl-

Det åligger kronofogdemyndighet som är förvaltare i konkurs eller som får underrättelse enligt 7 § eller enligt 185 b § konkurslagen (1921:225) att skyndsamt pröva i

⁴ Senaste lydelse 1975:1261.

⁵ Senaste lydelse 1975:1261.

Nuvarande lydelse

ler även när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten.

Föreslagen lydelse

vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäller även när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten.

Arbetsgivare är skyldig att vid kronofogdemyndighetens prövning enligt första stycket på anfordran lämna uppgift om arbetstagares anställnings- och avlöningsförhållanden eller pensionsförhållanden. Undandraget sig arbetsgivaren att fullgöra detta, kan han efter omständigheterna hämtas eller häktas.

Beslut om hämtning eller häktning meddelas av konkursdomaren efter framställning från kronofogdemyndigheten. Kostnaden för hämtning eller häktning utgår av allmänna medel. I övrigt gäller beträffande sådan åtgärd 95 § konkurslagen (1921:225) i tillämpliga delar.

Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål underrätta den i 5 § avsedda myndigheten angående fordran som vid prövning enligt första stycket funnits vara betalningsgrundande. Förekommer anledning därtill får kronofogdemyndigheten återkalla sitt beslut, om det sker innan utbetalning har ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom

Härigenom föreskrives att 13 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som *i konkursen bevakat* fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrkes.

Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som *har* fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrkes.

Borgenär som vill ansluta sig enligt första stycket skall anmäla detta hos överexekutor senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Bestämmelserna i 12 § äger motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som anslutit sig enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.

Härigenom föreskrives att 5 § lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Hör egendomen till konkursbo, kan borgenär, som *i konkursen bevakat* fordran varmed är förenad luftpanträtt eller för vilken egendomen svarar på grund av inteckning eller varmed är förenad retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), begära att egendomen säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrkes.

Hör egendomen till konkursbo, kan borgenär, som *har* fordran varmed är förenad luftpanträtt eller för vilken egendomen svarar på grund av inteckning eller varmed är förenad retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), begära att egendomen säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrkes.

Bestämmelserna i 4 § äger motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som anslutit sig enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse enligt proposition 1975/76:12.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1976-03-30

Närvarande: justitierådet Gyllensvärd, regeringsrådet Nordlund, justitierådet Ulveson, justitierådet Erik Nyman.

Enligt lagrådet den 10 februari 1976 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 18 december 1975 har regeringen på hemställan av statsrådet Geijer beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i lagen (1921:244) om utmätningsed,
4. lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs,
5. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
6. lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Peter Fitger.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*.

Allmänna synpunkter

De föreslagna lagändringarna ingår som en etapp i det pågående omfattande reformarbetet på konkurslagstiftningens område och utgör det första ledet i översynen av själva konkursförfarandet. Förslagen rör främst den viktiga frågan, hur man skall kunna åstadkomma en snabbare, billigare och mera aktiv handläggning av mindre konkurser utan att ge avkall på erforderliga garantier för säkerhet och objektivitet. Behovet av en reform med sådan inriktning får anses starkt dokumenterat, och de lösningar i sak av de behandlade problemen som remissen innehåller finner lagrådet i det väsentliga väl avvägda. Verkningarna av vissa nykonstruktioner, särskilt den att kronofogdemyndighet regelmässigt skall handha förvaltarskapet i mindre konkurser, är emellertid svårbedömbara, bl.a. med hänsyn till ovissheten om de organisatoriska förutsättningar som kommer att föreligga. Det är enligt lagrådets mening viktigt att man tillgodogör sig de erfarenheter av reformen som kommer att göras under de första åren efter dess genomförande och att man, om så visar sig erforderligt, jämkar reglerna i samband med den slutliga utformningen av en ny konkurslag.

Att handläggningsmässigt dela upp konkurserna i två grupper, den ena med bevakningsförfarande och den andra utan, finner lagrådet vara en riktig utgångspunkt. Lagrådet kan också i stort sett ansluta sig till de i

remissen anförda synpunkterna om vilka grunder som bör vara avgörande för konkursdomaren vid valet av handläggningsform. Särskilt vill lagrådet understryka föredragande statsrådets uttalande att den enklare handläggningsformen bör i princip begränsas till fall där utdelning kan beräknas ske endast för prioriterade fordringar eller där någon utdelning över huvud taget inte är aktuell samt att undantag från denna princip bör göras endast om det är helt klart att borgenärskretsen är ytterst begränsad och några andra komplikationer inte finns. Enligt lagrådets mening är det angeläget från rättssäkerhetssynpunkt att undantagen begränsas just till fall som befinns helt klara. Det ordinära konkursförfarandet kommer trots allt att vara förenat med större rättssäkerhetsgarantier än den enklare handläggningsformen.

Lagrådet konstaterar i sammanhanget med tillfredsställelse att konkursdomarens prövning av frågan om handläggningsformen kan i väsentlig mån underlättas och göras säkrare genom den möjlighet han enligt förslaget skall ha att skaffa in närmare utredning genom kronofogdemyndighetens försorg.

Den del av lagstiftningsärendet som har väckt störst allmänt intresse och mest delade meningar är frågan vem som skall handha förvaltarskapet i mindre konkurser. Här har till en början två alternativ ställts mot varandra, advokatalternativet och kronofogdealternativet. Remissförslaget utgör i viss mån en kompromisslösning, innebärande att kronofogdemyndighet skall utses till förvaltare, om det inte av särskild anledning är olämpligt att förvaltningen ankommer på myndigheten.

I och för sig kan det anföras skäl för att kronofogdemyndigheterna borde göras till rent judiciella organ och inte som nu samtidigt vara fiskala organ med uppgift att företräda staten som borgenär. Argument för en sådan mening torde särskilt kunna hämtas från utsökningsrättens område och de problem som kronofogdemyndigheterna där ställs inför (jfr SOU 1974:6 s. 85 f och 90). Den dubbelroll som kronofogdemyndigheterna nu har — och kan väntas behålla under överskådlig framtid — är emellertid enligt lagrådets mening inte något som, generellt sett, gör dem olämpliga som förvaltare i mindre konkurser. Förslaget att annan än kronofogdemyndighet skall kunna utses till förvaltare, när det av särskild anledning är olämpligt att förvaltningen ankommer på myndigheten, får anses innefatta en principiellt godtagbar lösning.

De praktiska skäl som i remissen anføres för huvudregeln att kronofogdemyndigheten skall utses till förvaltare finner lagrådet övertygande. Att förvaltning genom sådan myndighet dock måste medföra vissa speciella problem kommer lagrådet att beröra i det följande.

Som exempel på undantagsfall, då det kan uppkomma fråga om att utse annan än kronofogdemyndigheten till förvaltare, anføres i remissen dels konfliktsituationer, särskilt sådana där förvaltaren i boets intresse bör föra en process mot staten, dels organisatoriska förhållanden som kan göra det svårt för myndigheten att ha hand om förvaltarskapet. Enligt lagrådets

mening kan det nog i praktiken inträffa andra situationer av jämförbart slag, som bör föranleda tillämpning av undantagsregeln.

Det remitterade förslaget utgår från att det endast är i inledningsskedet av en konkurs som behov aktualiseras att utse annan än kronofogdemyndighet till förvaltare. Enligt lagrådets uppfattning kan det emellertid mycket väl tänkas att en konfliktsituation, t.ex. behovet av att föra en process mot staten, ger sig till känna först sedan kronofogdemyndigheten en tid har varit verksam som förvaltare. Inte minst för myndigheten själv kan det då vara angeläget att bli befriad från uppdraget. Det bör framhållas att saken inte kan lösas genom att myndigheten uppdrar åt annan att föra talan i målet. Det är på myndigheten-förvaltaren själv som det ankommer att besluta om talan skall väckas, fullföljas etc. Ett rättegångsombud har att följa förvaltarens instruktioner. Lagrådet anser därför, att det genom en särskild bestämmelse bör införas möjlighet för konkursdomaren att, efter det att kronofogdemyndigheten har börjat handha förvaltningen, utse annan till förvaltare, om det av särskild anledning befinns olämpligt att myndigheten fortsätter med uppdraget. Uppenbarligen kan en sådan bestämmelse bli tillämplig endast i sällsynta undantagsfall, och då närmast på initiativ från myndighetens sida. Det bör dock inte möta något hinder att frågan väcks av en intressent, t.ex. en borgenär, eller tas upp av konkursdomaren ex officio.

Genom förslaget att kronofogdemyndighet skall utses till förvaltare i mindre konkurser införs i konkursförfarandet ett element av administrativ myndighetsutövning, som innebär en principiell nyhet. Man ställs därmed inför problemet, i vad mån allmänna regler för administrativ verksamhet träder i tillämpning.

I remissprotokollet uttalas att förvaltningslagen inte blir tillämplig på förfarandet hos kronofogdemyndigheten, och man hänvisar därvid till 2 § tredje punkten nämnda lag. Enligt denna bestämmelse gäller förvaltningslagen inte ärende hos överexekutor eller utmätningsman, om ärendet avser myndighetens exekutiva verksamhet. Emellertid torde kronofogdemyndighetens förvaltning av konkursbo inte utan vidare kunna hänföras till utmätningsmans exekutiva verksamhet. Huruvida man i rättstillämpningen skulle finna myndighetens konkursförvaltning på grund av nämnda bestämmelse undantagen från förvaltningslagens tillämpningsområde är synnerligen tveksamt.

Möjligen kan hävdas, att förvaltarens agerande i konkurs inte utgör handläggning av ärende och att förvaltningslagen därför inte skulle vara tillämplig (jfr prop. 1971:30 s. 315 f). Visserligen innefattar konkursförvaltarens verksamhet ett betydande mått av faktiskt handlande men åtskilliga av de åtgärder som kronofogdemyndigheten i egenskap av förvaltare skulle ha att vidtaga enligt KL måste betraktas som handläggning av ärende (bouppteckningsförrättning enligt 54 §, meddelande av upplysningar enligt 59 § fjärde st., anstånd med försäljning enligt 67 § andra st., framställning om exekutiv försäljning enligt 70 § första st., uppskov med

indrivning av fordringar enligt 77 § och antagande av förlikningsanbud enligt 78 §). Förvaltarens uppgifter i övrigt enligt 185 b, 185 c, 185 g och 187 §§ i remissförslaget är också i betydande utsträckning att hänföra till handläggning av ärende.

Mot bakgrund av det anförda bör man enligt lagrådets mening utgå från att förvaltningslagen i princip är tillämplig på kronofogdemyndighetens förvaltning av konkursbo, och detta avser inte endast de allmänna bestämmelserna i 4-13 §§ utan även de särskilda bestämmelserna i 14-20 §§. Lagen gäller emellertid enligt 1 § andra stycket endast i den mån inte specialregler meddelats i annan lag. Förfaranderegler i konkurslagen träder alltså i stället för motsvarande regler i förvaltningslagen. Endast ett fåtal regler i sistnämnda lag, vilka saknar motsvarighet i konkurslagen, blir tillämpliga på konkursförvaltningen och torde inte vålla några svårigheter.

I remissprotokollet anføres, att det knappast torde finnas något utrymme för tillämpning av allmänna besvärsmöjligheter, när det gäller kronofogdemyndighets beslut under förvaltning av konkursbo, och att behov inte föreligger att tillskapa särskilda besvärsmöjligheter. Som framgår av vad lagrådet nyss utvecklat innefattar kronofogdemyndighetens åtgärder vid förvaltningen inte enbart faktiskt handlande utan även handläggning av ärende. I många fall utmynnar handläggningen visserligen i åtgärder av sådant slag som över huvud taget inte kan överklagas (meddelande av upplysningar, framställningar och anmälningar till annan myndighet etc.). I andra fall är åtgärderna däremot av sådan karaktär att de i princip måste anses överklagbara (t.ex. anstånd med försäljning, antagande av förlikningsanbud). Om kronofogdemyndigheten meddelar skriftliga beslut rörande dylika åtgärder — och gäldenären eller borgenär torde kunna framtvunga sådana beslut — får de alltså överklagas försåvitt inte förbud mot besvär stadgas.

Eftersom KL enligt remissförslaget inte kommer att innehålla någon specialbestämmelse om rätt att föra talan mot kronofogdemyndighets beslut enligt lagen, blir de allmänna föreskrifterna om besvär i kronofogdeinstruktionen tillämpliga, vilket innebär att talan föres hos länsstyrelsen.

Emellertid synes det inte befogat att tillåta besvär över kronofogdemyndighets beslut vid förvaltning av konkursbo. En motsvarande möjlighet saknas ju om enskild person förordnas till förvaltare. Själva syftet med det föreslagna förfarandet vid mindre konkurser, nämligen att få till stånd en snabb procedur, talar också mot att tillåta besvär över skilda beslut under förfarandet. Det anförda leder till att i KL bör föreskrivas att talan inte får föras mot kronofogdemyndighetens beslut enligt lagen.

Kronofogdemyndighetens ställning av självständig myndighet, i princip sidoordnad med konkursdomaren, medför också speciella problem, när det gäller den tillsyn över förvaltningen som konkursdomaren enligt förslaget skall utöva. Det framhålls i remissen att konkursdomarens kontrollerande

funktion, när kronofogdemyndighet är förvaltare, främst får utövas i samband med att konkursen avslutas. I detta sammanhang vill lagrådet endast framhålla att konkursdomaren får anses ha en allmän skyldighet att tillse att även mindre konkurser handläggs i lämplig ordning, bl.a. aktivt och utan onödiga dröjsmål, och att detta kan ge honom anledning att vända sig till kronofogdemyndigheten med påpekanden och framställningar. Principen om en sådan skyldighet kan för övrigt i viss mån anses komma till uttryck i den tidigare förordade bestämmelsen om möjlighet för konkursdomaren att utse annan till förvaltare, om det av särskild anledning befinns olämpligt att kronofogdemyndigheten fortsätter uppdraget.

Föredragande statsrådet har i remissprotokollet särskilt behandlat den lagstiftningsteknik som har kommit till användning i förslaget till ändring i KL. Mot vad som därvid anförs har lagrådet ej något att erinra. Själva den föreslagna dispositionen av lagmaterialet i 9 kap. KL är emellertid enligt lagrådets mening delvis otillfredsställande. Vissa av de bestämmelser som i det remitterade förslaget har tagits upp i 9 kap. anser lagrådet, enligt vad som utvecklas i det följande, böra flyttas över till 1 kap. Vad som uppnås därigenom är enligt lagrådets mening en önskvärd förbättring men knappast någon slutgiltig lösning. Vid den slutliga utformningen av en ny KL blir det tydligen tillfälle att se över hela lagmaterialet och ge det en mera systematisk uppställning och en enhetlig språkdräkt. Lagrådet utgår från att detta tillfälle kommer att tas till vara.

Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Det remitterade förslaget bygger på tanken att konkursdomaren skall på ett tidigt stadium i varje konkurs pröva frågan om på vilket sätt konkursen skall handläggas, enligt vanliga regler med bl.a. bevakningsförfarande eller med tillämpning av de särskilda bestämmelserna i 9 kap. Att döma av vad som uttalas i remissprotokollet synes meningen vara att prövningen skall åtminstone i de fall, där handläggning enligt den enklare ordningen är avsedd att äga rum, resultera i ett formligt beslut, som kan göras till föremål för överprövning. Uppenbart är emellertid att möjlighet att få till stånd ett överklagande måste finnas även när konkursdomaren stannar för att låta konkursen handläggas med bevakningsförfarande. Konkursdomaren bör följaktligen i alla fall, när en konkursansökan bifalles, meddela ett beslut om handläggningsformen. Lagrådet finner detta vara av sådan vikt att en uttrycklig bestämmelse härom bör skrivas in i KL. En sådan bestämmelse hör inte hemma i 9 kap. utan har sin naturliga plats i 1 kap., där den bör tas upp i nära anslutning till reglerna i 19 § om vad konkursdomaren har att iakttaga när konkurs beslutas.

1 kap. bör alltså kompletteras med en regel om att konkursdomaren skall i inledningsskedet av varje konkurs pröva frågan om handläggningsformen samt meddela beslut i frågan. Till 1 kap. bör dessutom föras över vissa av de

bestämmelser som i det remitterade förslaget har tagits upp i 9 kap. men som har nära samband med nämnda prövningsskyldighet och ej uteslutande kan komma att avse s.k. mindre konkurser. Lagrådet syftar härvid på reglerna om vid vilken närmare tidpunkt konkursdomaren skall fatta sitt avgörande om handläggningsformen samt om kronofogdemyndighets utredning till grund för prövningen i denna del och myndighetens åligganden under utredningsfasen.

Genom en omredigering på sätt nu har angivits vinnes den fördelen att 9 kap. kommer att innehålla bestämmelser enbart avseende konkurser som handläggs i den enklare ordningen. Enligt lagrådets mening åstadkommes härigenom bättre överskådlighet, och den inbördes ordningen mellan de kvarstående reglerna i kapitlet vållar inte några problem. Det får vidare anses vara en vinst i och för sig, om man på detta sätt kan redan i KL:s inledningskapitel markera betydelsen av den särskilda handläggningsformen enligt 9 kap. Det är dock denna handläggningsform som beräknas bli den mest tillämpade.

Under hänvisning till det anförda vill lagrådet föreslå, att i 1 kap. tas upp två nya paragrafer, vilka lämpligen bör placeras omedelbart före 19 § och bör betecknas 18 a och 18 b §§.

I 18 a § bör till en början föreskrivas, att konkursdomaren skall i samband med konkursbeslutet pröva om konkursen skall handläggas som ordinär konkurs eller med tillämpning av de särskilda bestämmelserna i 185 a — 185 g §§. Beträffande det senare alternativet bör samtidigt hänvisas till 185 §, där förutsättningarna för handläggning enligt de särskilda bestämmelserna närmare anges. Vidare bör 18 a § innehålla, att konkursdomarens beslut om handläggningsformen i princip skall meddelas genast, dvs. i omedelbart sammanhang med att han beslutar om konkurs eller får underrättelse om domstols konkursbeslut. Emellertid bör som undantag härifrån gälla, att med avgörandet av frågan om handläggningsformen får anstå, om frågan behöver utredas närmare. För detta fall bör, i nära anslutning till vad som har föreslagits i remissen, anges att åt kronofogdemyndighet skall uppdragas att verkställa den erforderliga utredningen samt föreskrivas den tid inom vilken konkursdomaren skall meddela sitt beslut angående handläggningsformen. Det kan även vara lämpligt att, på samma sätt som i remissen, genom en särskild föreskrift erinra om möjligheten för konkursdomaren att hålla sammanträde för frågans prövning. Slutligen bör i nu ifrågakarande paragraf skrivas in regler om sådan kungörelse som alltid skall utfärdas i samband med konkursbeslutet. Bestämmelserna i 19 § om kungörande bör alltså föras över till 18 a §, i den mån de inte gäller förhållanden som uteslutande förekommer vid ordinär konkurs.

Beträffande det nu skisserade innehållet i 18 a § vill lagrådet påpeka, att i sakligt hänseende avvikelse från det remitterade förslaget föreligger på det sättet att konkursdomaren skall kunna omedelbart i samband med konkursbeslutet — och således utan att särskild utredning genom krono-

fogdemyndigheten ägt rum — förordna om handläggning i enklare ordning, även om gäldenärens bo beräknas räcka till betalning av konkurskostnaderna. En förutsättning måste dock självfallet vara, att konkursdomaren på grundval av konkursansökningen och vad som förekommit vid dess behandling finner de i övrigt i 185 § angivna omständigheterna vara sådana att konkursen bör genomföras utan att bevakningsförfarande anordnas. Särskilt i sådana fall, där kronofogdemyndigheten varit sökande till konkursen och myndigheten redan i ansökningen redovisat de olika omständigheter som är av betydelse för bedömningen av handläggningsformen, skulle det innebära en onödig omgång, om konkursdomaren tvingades uppdraga åt kronofogdemyndigheten att upprätta en särskild redogörelse för förhållandena. Här må vidare framhållas, att lagrådet, i motsats till vad som synes vara remissens ståndpunkt anser att konkursdomaren bör kunna infordra utredning från kronofogdemyndigheten även i sådana fall där det endast är fråga om att få underlag för bedömning, huruvida gäldenärens bo skulle räcka till betalning av kostnaderna vid ordinär konkurs.

Enligt remissen skall det ankomma på kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun att verkställa den utredning konkursdomaren kan finna erforderlig. Uttrycket hemortskommun förekommer emellertid i skattelagstiftningen och har där en innebörd som inte helt överensstämmer med den i remissen åsyftade (se 66 § kommunalskattelagen). Uttrycket bör därför undvikas i nu ifrågavarande sammanhang liksom eljest i konkurslagstiftningen. När det här gäller att ange vilken kronofogdemyndighet som skall vara behörig bör i stället användas ett uttryck som närmare knyter an till forumregeln i 6 § KL.

Den första av de båda nya paragrafer i 1 kap. som lagrådet förordar kan förslagsvis få följande lydelse:

”18 a §. Meddelas beslut om konkurs skall konkursdomaren i samband därmed pröva, om konkursen skall handläggas enligt de allmänna föreskrifterna i denna lag om konkursförfarandet eller om den, enligt 185 § första stycket, skall handläggas med tillämpning av de särskilda bestämmelserna i 185 a — 185 g §§. Konkursdomaren skall därjämte bestämma den eller de ortstidningar i vilka kungörelser om konkursen skola införas.

Beslut i frågan om handläggningsformen skall såvitt möjligt meddelas genast. Behöver frågan utredas närmare, skall konkursdomaren i stället genast uppdraga åt kronofogdemyndigheten i den ort, där gäldenären bör svara i tvistemål som angå gäld i allmänhet, att verkställa sådan utredning. Beslut om handläggningsformen skall i så fall meddelas senast en vecka från dagen för konkursbeslutet, om ej synnerliga skäl föreligga. Konkursdomaren äger utsätta sammanträde för frågans prövning.

Konkursbeslutet jämte vad konkursdomaren i samband därmed bestämt om handläggningsformen eller eljest enligt första och andra styckena kungöres i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning som avses i första stycket.”

Den av lagrådet förordade paragrafen med beteckningen 18 b § bör innehålla bestämmelser som motsvarar 186 § i det remitterade förslaget. Första punkten i första stycket bör emellertid få sin utformning jämkad med hänsyn till vad som anges i 18 a §. Punkten bör sålunda få innehålla att, när uppdrag har meddelats enligt 18 a § andra stycket, kronofogdemyndigheten skall upprätta en översiktlig redogörelse för gäldenärens tillgångar och skulder.

Beträffande 9 kap. innebär en omredigering i enlighet med det nu anförda — förutom att 185 § bör omarbetas — att 186 och 186 a §§ utgår ur paragrafföljden, enär de helt motsvaras av bestämmelser i de av lagrådet förordade 18 a och 18 b §§. Den i remissen föreslagna 187 §, som har motsvarighet i nuvarande 186 §, kan då behålla sistnämnda beteckning, medan de två återstående paragraferna i kapitlet kan betecknas 187 § resp. 188 §.

19 §

En komplettering av 1 kap. med två nya paragrafer på det sätt lagrådet förordar får till följd att de inledande orden i 19 § bör ändras. Då paragrafen endast gäller konkurser som skall handläggas på ordinarie sätt, bör som förutsättning för att konkursdomaren skall sätta ut första borgenärssammanträde anges, inte såsom för närvarande att beslut om konkurs meddelas utan i stället att det beslutas att konkursen skall handläggas enligt de allmänna föreskrifterna om konkursförfarandet.

Med anledning av vad 18 a § föreslås innehålla om kungörelser rörande konkursen bör sista punkten i första stycket av förevarande paragraf utgå och bör andra stycket ändras, så att det får innehålla dels att vad konkursdomaren bestämt enligt första stycket skall kungöras på det sätt som sägs i 18 a § tredje stycket, dels att därvid även konkursdomarens beslut om handläggningsformen skall kungöras om det ej redan skett. Det torde utan vidare vara klart att det kungörande som här avses skall om möjligt ske gemensamt med kungörandet av själva konkursbeslutet enligt 18 a §. Särskild kungörelse bör komma i fråga endast när konkursdomaren först efter det att utredning genom kronofogdemyndigheten ägt rum och alltså utan samband med konkursbeslutet förordnar om ordinär handläggning av konkursen.

Den av lagrådet förordade regleringen innebär, att i 19 § inte skall införas något nytt fjärde stycke med det innehåll som föreslagits i remissen.

42 §

I andra stycket i det remitterade förslaget föreskrivs att den som är anställd vid domstol ej får utses till förvaltare. Stycket motsvarar med endast en redaktionell ändring nuvarande tredje stycket.

Stadgandets utformning kan ge anledning till tveksamhet när det gäller frågan huruvida den som har förordnats till förvaltare kan kvarstå som

sådan, om han efter förordnandet blir anställd vid domstol. Av den särskilda motiveringen framgår att detta inte är avsett.

Det nuvarande tredje stycket fick sin utformning genom ändringar som skedde i samband med tillkomsten av ackordslagen. Ändringarna innebar att en tidigare uppräknig av befattningshavare vid domstol ersattes med uttrycket "den som är anställd vid domstol" och att orden "må ej vara konkursförvaltare" byttes ut mot orden "får ej förordnas till konkursförvaltare". Den sistnämnda ändringen skedde till överensstämmelse med en motsvarande föreskrift beträffande god man i 3 § andra stycket tredje punkten ackordslagen (prop. 1970:136 s. 134). Åtgärden var uppenbarligen inte avsedd att medföra någon ändring i det dittillsvarande förbudet mot att förena anställning vid domstol och uppdrag såsom konkursförvaltare. Av fjärde stycket i nämnda paragraf och motiveringen till detta (prop. 1970:136 s. 88) framgår också att stadgandet innefattar förbud för den som är anställd vid domstol att vara god man.

Det anförda utgör enligt lagrådet skäl för en återgång till det uttryckssätt som i förevarande hänseende användes före 1971.

Lagrådet vill därför föreslå att i andra stycket orden "utses till" byts ut mot "vara".

9 kap.

Tanken att i lagtexten ge de olika konkursförfarandena särskilda beteckningar har avvisats i remissprotokollet, tydligen av den anledningen att det inte gått att finna några rättvisande uttryck. Likväl har i rubriken till detta kapitel de särskilda bestämmelserna i kapitlet angivits gälla mindre konkurser. Lagrådet finner uttrycket mindre konkurser inte vara särskilt träffande, eftersom det här rör sig om konkurser som någon gång kan omfatta betydande tillgångar eller beröra ett stort antal borgenärer. Då det dessutom får anses mest följdriktigt att inte heller i kapitelrubriken införa någon sådan benämning på de konkurser som åsyftas, hemställer lagrådet att rubriken får lydelsen "Särskilda bestämmelser om handläggning av vissa konkurser".

185 §

Denna paragraf är avsedd att innehålla grundläggande bestämmelser om förutsättningarna för att konkurs skall handläggas i den nya enklare ordningen, utan bevakningsförfarande. Det remitterade förslaget skiljer här mellan två alternativ, som behandlas i olika stycken. Enligt första stycket kan konkursdomaren direkt besluta om handläggning i den enklare ordningen. Som förutsättning härför anges — i nära anslutning till gällande regler om s.k. ursprunglig fattigkonkurs — att det kan antagas att gäldenärens bo inte räcker till betalning av de konkurskostnader som följer med ordinär konkurs. Enligt andra stycket kan konkursdomaren däremot inte omedelbart besluta om handläggningsformen. Förekommer det, i annat fall

än det nyss berörda, anledning antaga att konkursbo med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att det kan avvecklas snabbare och till lägre kostnad, om bevakningsförfarande inte anordnas, är konkursdomaren hänvisad till att förordna om utredning genom kronofogdemyndighetens försorg och att först sedan den utredningen har skett meddela sitt beslut i saken.

Lagrådet har redan vid lagrubriken berört denna uppdelning i två skilda alternativ och därvid förordat den ordningen att konkursdomaren skall omedelbart i samband med konkursbeslutet kunna förordna om handläggning i den enklare formen även för de fall som behandlas i remissförslagens andra stycke.

Den disposition av reglerna som lagrådet föreslår innebär att till 185 § hänförs endast bestämmelser om materiella förutsättningar för att den enklare handläggningsformen skall användas. Bestämmelserna torde böra meddelas i ett stycke och i ett sammanhang ange dessa förutsättningar. De rekvisit som upptas i det remitterade förslaget bör därvid enligt lagrådets mening kunna användas med endast mindre jämkningar, huvudsakligen av språklig karaktär. Lagrådet anser stycket lämpligen kunna utformas på följande sätt:

”Konkurs skall handläggas enligt 185 a — 185 g §§, om det finnes anledning antaga

1. att gäldenärens bo ej räcker till betalning av de konkurskostnader som eljest skulle följa eller

2. att konkursboet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att konkursen med fördel kan genomföras utan att bevakningsförfarande enligt 5 kap. anordnas.”

Som motivering till det valda uttryckssättet ”att konkursen med fördel kan genomföras utan att bevakningsförfarande enligt 5 kap. anordnas” vill lagrådet anföra att det — för handläggning utan sådant förfarande — bör krävas inte bara att handläggningen kan väntas bli snabbare och billigare utan också att den kan antagas fylla erforderliga krav på säkerhet.

I det remitterade förslagens tredje stycke anges, hur bestämmelserna i 9 kap. om den enklare handläggningsformen skall förhålla sig till övriga regler i KL. Därvid upptas också en regel, avseende vad som skall gälla under tiden för kronofogdemyndighetens utredning om förutsättningarna för valet av handläggningsform. Med den av lagrådet förordade dispositionen skulle en regel i det ämnet ha sin plats i 1 kap., närmast i 18 b §. Enligt lagrådets mening erfordras emellertid inte någon sådan regel. Under den tid som hinner förflyta innan konkursdomaren meddelar sitt beslut om handläggningsformen blir det, såvitt lagrådet kan finna, inte aktuellt att tillämpa någon förfaranderegul i 3 eller 5-8 kap. I varje fall gäller detta, om 18 a och 18 b §§ utformas så som lagrådet förordar. Att bestämmelserna i 2 och 4 kap., t.ex. om gäldenärens arbetsinkomst och hans beneficium, i princip är tillämpliga även under utredningsfasen får anses självklart. Det förutsätts

för övrigt i den förordade 18 b § fjärde stycket att 4 kap. gäller.

~ Lagrådet hemställer alltså att som ett andra stycke i 185 § endast upptas följande: "När konkurs handlägges enligt vad som sägs i första stycket, skola föreskrifterna om handläggning av konkurs i 3 och 5-8 kap. äga tillämpning endast om det särskilt anges i detta kapitel."

Det remitterade förslaget upptar i fjärde stycket en regel om kungörande av konkursdomarens beslut. Denna regel ersätts av bestämmelsen i tredje stycket av den förordade 18 a § och kan därför utgå.

185 a §

Vad lagrådet har anfört i det föregående om uttrycket hemortskommun bör föranleda viss jämkning i första stycket. Med ytterligare några jämkningar av huvudsakligen redaktionell karaktär bör stycket lämpligen kunna erhålla följande lydelse: "Beslutas att konkursen skall handläggas enligt 185 a — 185 g §§, skall konkursdomaren genast till förvaltare i konkursen utse kronofogdemyndigheten i den ort, där gäldenären bör svara i tvistemål som angå gäld i allmänhet. Om det av särskild anledning är olämpligt att kronofogdemyndigheten handhar förvaltningen, får konkursdomaren utse annan till förvaltare. I fråga om förvaltare i sådant fall gäller 42 §."

Inledningsvis har lagrådet uttalat sig för att möjlighet bör finnas att, låt vara i sällsynta fall, befria kronofogdemyndighet från meddelat uppdrag att vara konkursförvaltare. Fjärde stycket i denna paragraf bör därför inledas med en bestämmelse, enligt vilken konkursdomaren får, om det sedan kronofogdemyndighet utsetts till förvaltare av särskild anledning finnes olämpligt att myndigheten svarar för förvaltningen, utse annan att i stället vara förvaltare. Genomförs detta förslag måste sista punkten i fjärde stycket ändras. I nära anslutning till den inledande bestämmelsen i 189 § bör sålunda stadgas att, om förvaltaren avgår innan konkursen avskrivs, redovisning för förvaltningen skall snarast avges till konkursdomaren. Ett stadgande med detta innehåll, som kommer att gälla även det fallet att en förvaltare avlider, synes lämpligen böra utgöra ett stycke för sig.

185 b §

Att det i tredje stycket använda uttrycket kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun bör undvikas framgår av vad som tidigare har sagts. Om ordet kronofogdemyndighet här genomgående användes i bestämd form, synes det inte påkallat att närmare ange vilken myndighet som åsyftas utan det måste vara fullt klart att det är fråga om den i den närmast föregående paragrafen nämnda myndigheten.

185 f §

Den av lagrådet förordade omdisponeringen av vissa bestämmelser bör, om den genomförs, föranleda att hänvisningen i andra stycket till kungörelsereglerna skall avse 18 a § tredje stycket.

Enligt tredje stycket i förevarande paragraf skall konkursdomaren, sedan tiden för invändningar mot utdelningsförslaget har gått ut, pröva frågan om fastställande av utdelning i konkursen. Hur prövningen bör ske har i remissen berörts i anslutning till paragrafen och i den allmänna motiveeringen. Beträffande omfattningen av prövningen uttalas bl.a. att konkursdomaren inte skall behöva granska och pröva utdelningsförslaget mera ingående, om inte särskild anledning finns till det, t.ex. i form av invändning från borgenär.

Frånvaron av invändning skall alltså inte leda till att utdelning automatiskt fastställs enligt utdelningsförslaget, utan konkursdomaren skall ex officio kunna vägra fastställelse. Därmed kommer under alla omständigheter att på konkursdomaren vila ett visst ansvar för att förslaget inte är behäftat med fel. Att ett sådant ansvar skall föreligga finner lagrådet vara en nödvändig rättssäkerhetsgaranti, och enligt lagrådets mening bör ansvaret sträcka sig längre än vad den föreslagna lagtexten anger. Med det sätt på vilket förvaltningen blir ordnad i tillgångskonkurser utan bevakningsförfarande kommer konkursdomarens kontroll att utövas främst vid granskningen av det framlagda utdelningsförslaget. Det är då önskvärt att granskningen inte blir endast formell. Genom en mera noggrann granskning bör konkursdomaren också kunna undanröja olika anledningar till överklaganden i utdelningsfrågan. I vissa fall torde det vara lämpligt att sammanträde hålls för behandling av utdelningsförslaget.

Det som har anförts nu innebär inte att enligt lagrådets mening konkursdomarens prövning skall sträcka sig ända till ett konstaterande att utdelningsförslaget är i alla delar lagligen beskaffat. Såsom anförts i remissen bör konkursdomaren kunna bortse från obetydliga fel eller brister. Lagrådet vill föreslå att konkursdomarens granskningsskyldighet bestäms så, att han skall fastställa utdelning enligt förslaget om inte fel föreligger, som påverkar någons rätt.

Om anledning förekommer till ändring i utdelningsförslaget, bör konkursdomaren bereda förvaltaren och den vars rätt kan beröras tillfälle att yttra sig. En erinran härom kan enligt lagrådets mening på ett naturligt sätt knytas till bestämmelsen om prövningens omfattning.

För det fall att efter återförvisning ett nytt utdelningsförslag upprättas av förvaltaren, behöver enligt den föreslagna lagtexten kungörande därom inte ske. Lagtexten utesluter dock inte att ett kungörande kommer till stånd. Att så blir fallet får anses motiverat, om det nya utdelningsförslaget kan antas ge anledning till nya invändningar. Lagrådet föreslår därför att bestämmelsen om kungörande i dessa fall utformas så att konkursdomaren skall kungöra att nytt förslag har upprättats endast om skäl är därtill.

Tredje stycket i paragrafen kan, med hänsyn till vad som nu har sagts och med vissa ändringar av redaktionell natur, lämpligen få följande lydelse:

”Sedan tiden för invändning mot utdelningsförslaget har utgått skall konkursdomaren, om han på grund av invändning eller eljest finner ändring

i förslaget komma i fråga, bereda förvaltaren och den vars rätt kan beröras tillfälle att yttra sig. Föreligger ej fel som inverkar på någons rätt, skall konkursdomaren fastställa utdelning enligt förslaget. I annat fall skall konkursdomaren antingen fastställa utdelning med ändring av förslaget eller återförvisa ärendet till förvaltaren. Mot beslut om återförvisning får talan ej föras. Att nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om skäl äro därtill."

185 g §

Om lagrådets förslag beträffande kungörande av nytt utdelningsförslag i 185 f § följs, bör i andra stycket av förevarande paragraf den tredje punkten, som likaledes rör kungörande av nytt utdelningsförslag, utformas på följande sätt: "Att nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om skäl äro därtill."

186 och 186 a §§

Beträffande dessa båda paragrafer hänvisas till vad lagrådet anför vid rubriken till nu ifrågakvarande lag.

187 §

Utformningen av den befogenhet som i andra stycket tillagts konkursdomaren att på eget initiativ utfärda kungörelse om efterföljande fattigkonkurs lämnar rum för tvekan om den exakta innebörden. Uttrycket "eller framgår eljest att fall som avses i första stycket föreligger" kan nämligen förstås antingen så att utredningen visar att tillgångarna inte täcker konkurskostnaderna och massafordringarna eller så att anledning finns att antaga att detta är förhållandet. För att bättre klargöra vad som avses torde uttrycket förslagsvis kunna bytas ut mot orden "eller har han annan grund för antagande att tillgångarna äro så otillräckliga som sägs i första stycket".

Med den av lagrådet tidigare förordade dispositionsändringen bör hänvisningen i andra stycket till kungörelsreglerna avse 18 a § tredje stycket.

188 §

Av första stycket framgår inte vem som skall debitera ersättningen till staten för kronofogdemyndighets förvaltning av konkurs. Det torde få regleras i de administrativa bestämmelser som regeringen utfärdar. Skall kronofogdemyndigheten fastställa ersättningsbeloppet, aktualiseras frågan om överklagande av sådant beslut. Vad lagrådet inledningsvis anfört om förbud mot besvär över kronofogdemyndighets beslut avseende förvaltningen av konkursbo gäller inte debitering av ersättning för kostnaderna hos myndigheten. Enligt lagrådets mening saknas skäl att inte tillåta besvär i detta fall. Regleringen av besvärsförfarandet sker lämpligen i anslutning till de administrativa ersättningsreglerna. Utformningen av första stycket i

denna paragraf möjliggör detta.

209 §

Lagrådet instämmer i att paragrafen i dess nuvarande lydelse kan utgå.

Som framgår av de allmänna synpunkter som lagrådet har anfört inledningsvis bör i KL föreskrivas, att talan inte får föras mot kronofogdemyndighets beslut enligt lagen. En sådan bestämmelse kan lämpligen få sin plats i en särskild paragraf omedelbart före de allmänna bestämmelserna i 210 § om besvär över konkursdomarens beslut. Lagrådet hemställer därför att 209 § ges följande nya lydelse: "Mot kronofogdemyndighets beslut enligt denna lag får talan ej föras". Fullföljdsförbudet gäller då såväl beslut vid förvaltningen av konkursbo som beslut i samband med utredning enligt 186 § i remissförslaget. Däremot gäller förbudet inte beslut om debitering av kostnadsersättning som kronofogdemyndighet kan komma att meddela med stöd av särskilda bestämmelser. Ett sådant beslut är inte att anse som "beslut enligt denna lag".

210 §

Lagrådets förslag till ändringar i 185 a § föranleder en viss jämkning av det i remissen föreslagna tillägget till förevarande paragraf. Tillägget kan lämpligen ges följande formulering: "eller om utseende eller byte av förvaltare enligt 185 a §". Med beslut om byte av förvaltare avses därvid såväl beslut att ersätta kronofogdemyndighet med annan förvaltare som beslut om entledigande av enskild förvaltare.

I tydlighetens intresse kunde man också överväga att uttryckligen stadga att beslut om val av form för handläggning av konkurs skall lända till omedelbar efterrättelse. Med den av lagrådet förordade dispositionen av lagreglerna skulle ett sådant stadgande inte ha sin plats i förevarande paragraf utan i någon av bestämmelserna i 1 kap. Att nu för detta ändamål göra en sådan ändring synes emellertid inte påkallat.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs

I 7 § första stycket bör, av skäl som angivits vid rubriken till lagen om ändring i KL, orden "gäldenärens hemortskommun" ersättas med "den ort, där gäldenären bör svara i tvistemål som angår gäld i allmänhet".

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-04-01

Närvarande: statsråden Sträng, ordförande, och Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Geijer

Proposition om ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättningsed,
4. lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs,
5. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
6. lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagförslagen

Lagrådet har i allt väsentligt godtagit de sakliga lösningar som det till lagrådet remitterade förslaget innehåller. På några punkter har dock lagrådet förordat annan lösning. Lagrådet har också i huvudsak godtagit den lagstiftningsteknik som har kommit till användning i det remitterade förslaget men föreslagit en i vissa delar ändrad disponering av lagtexten i KL-förslaget.

Den av lagrådet föreslagna omdisponeringen går i huvudsak ut på att reglerna om det utredningsförfarande, som i vissa fall skall föregå konkursdomarens val av handläggningsform, skall tas upp redan i 1 kap.

¹Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 18 december 1975.

Reglerna avses här komma före de regler som anger vad konkursdomaren har att iaktta i de större konkurserna.

Otvivelaktigt uppnår man flera vinster om utredningsförfarandet får sin lagtekniska reglering i enlighet med vad lagrådet har förordat. Lagrådets förslag leder sålunda till en bättre överskådlighet. Den enklare handläggningsformen, som kan förutses bli den vanligaste, får också en mera framträdande plats. Vad som uppnås är emellertid, som lagrådet har påpekat, knappast någon slutgiltig lösning. I ett senare skede av konkurslagsrevisionen kan det bli aktuellt att företa ytterligare ändringar när det gäller dispositionen av de berörda reglerna. Jag är ändå beredd att med vissa redaktionella justeringar nu godta lagrådets förslag. Detta innebär bl.a. att vissa regler som i det remitterade förslaget har tagits upp i 185, 186 och 186 a §§ bör tas upp i två nya paragrafer, 18 a och 18 b §§.

Med den utformning lagrådet har velat ge 18 a § framgår klart att frågan om handläggningsformen för konkurs alltid skall göras till föremål för ett beslut. En konsekvens härav är att överklagande kan ske även när konkursdomaren stannar för att låta konkursen handläggas med bevakningsförfarande. Skall en sådan regel kunna få en praktisk betydelse är det viktigt att den högre rättens prövning sker snabbt. Om hovrätt beslutar om ändring av handläggningsformen bör det ankomma på hovrätten att ta ställning till om de av konkursdomaren tidigare vidtagna åtgärderna skall upphävas.

Såvitt gäller förutsättningarna för val av den enklare handläggningsformen menar lagrådet att vissa mindre jämkningar, huvudsakligen av språklig karaktär, bör ske. Enligt lagrådets mening bör sålunda förutom i de nuvarande fattigkonkursfallen den enklare handläggningsformen väljas om det finns anledning anta att konkursboet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och att konkursen med fördel kan genomföras utan att bevakningsförfarande enligt 5 kap. anordnas. Enligt lagrådet bör vidare konkursdomaren i de nu berörda fallen även utan omgången över särskild utredning kunna besluta om den enklare handläggningsformen.

Enligt min uppfattning ligger de av lagrådet nu förordade jämkningarna i linje med de uttalanden som har gjorts i remissprotokollet i fråga om tillämpningsområdet för den enklare handläggningsformen. Det bör vidare vara en fördel att konkursdomaren i de berörda fallen kan direkt besluta rörande handläggningsformen, om t.ex. kronofogdemyndighet redan i samband med konkursansökan ger in behövligt underlag för beslutet. En sådan tillämpning av reglerna har jag också förutsatt i motiven till det remitterade förslaget (s. 113). Jag kan därför godta lagrådets förslag i dessa delar.

I det remitterade förslaget föreslås att kronofogdemyndighet skall utses till förvaltare om det inte av särskild anledning är olämpligt att kronofogdemyndighet svarar för förvaltningen. Kronofogdemyndighet som en

gång förordnats skall inte kunna entledigas. Enligt lagrådets mening kan det tänkas förekomma att sådan omständighet som gör att annan borde ha utsetts framkommer först efter det att kronofogdemyndigheten har utsetts till förvaltare. En regel om att kronofogdemyndighet som har utsetts till förvaltare skall kunna ersättas av annan, om det av särskild anledning är olämpligt att myndigheten handhar förvaltningen, förordas därför av lagrådet.

Det remitterade förslaget bygger på tanken att konfliktsituationer av det slag lagrådet åsyftar inte torde uppkomma, sedan frågan om utseende av förvaltare väl är avgjord. Emellertid kan man inte helt bortse från den möjligheten att det sedermera inträder en sådan situation. Det får förutsättas att i sådant fall kronofogdemyndigheten kommer att ta initiativet till byte av förvaltare. Ur denna synvinkel anser jag välbetänt att konkursdomaren skall ha möjlighet att på begäran av kronofogdemyndigheten ompröva frågan om förvaltarskapet och vid behov utse annan än kronofogdemyndigheten till förvaltare. En regel härom bör därför meddelas. Som lagrådet har anfört kan bestämmelsen bli tillämplig endast i sällsynta undantagsfall.

Det remitterade förslaget utgår från att talan inte skall kunna föras mot kronofogdemyndighets beslut under förvaltningen av konkursbo (s. 136). Lagrådet anser att i KL bör tas upp en särskild bestämmelse som utesluter sådan talan beträffande myndighetens beslut enligt KL. En sådan bestämmelse kan enligt min mening ha sitt berättigande och jag kan därför godta lagrådets förslag. Bestämmelsen bör lämpligen tas upp i 209 § KL, som i det remitterade förslaget har föreslagits upphävd.

Med anledning av ett uttalande i remissprotokollet (s. 169) har lagrådet anmärkt att kronofogdemyndighets förvaltning av konkursbo inte kan hänföras under undantagsregeln i 2 § 3 förvaltningslagen (1971:290), varför denna lag enligt lagrådets mening åtminstone i princip är tillämplig i dessa fall. Enligt den berörda regeln gäller förvaltningslagen inte ärende hos överexekutor eller utmätningsman, om ärendet avser myndighetens exekutiva verksamhet. Som framgår av förarbetena till bestämmelsen syftar denna till att från förvaltningslagens tillämpning avskilja sådana ärenden hos kronofogdemyndighet som inte utgörs av personalärenden, organisatoriska ärenden och andra ärenden angående exekutionsväsendets administration (prop. 1971:30 s. 306 och 323). För att markera detta har kronofogdemyndighetens primära arbetsområde sammanfattats med orden "myndighetens exekutiva verksamhet". Det kan givetvis diskuteras om uttrycket "exekutiv verksamhet" tillräckligt tydligt ger uttryck åt den bakomliggande tanken. Jag avser senare att föreslå regeringen att i tydlighetens intresse meddela en uttrycklig föreskrift om förvaltningslagens tillämplighet i nu förevarande fall.

När det gäller konkursdomarens prövning av det utdelningsförslag som förvaltaren skall upprätta anser lagrådet, att konkursdomarens ansvar bör

sträcka sig längre än vad den föreslagna lagtexten anger. Som skäl härför anger lagrådet att den enklare handläggningsformen inte har någon motsvarighet till den kontroll som ligger i bevakningsförfarandet och att en mera noggrann granskning kan leda till att antalet överklaganden blir färre.

Jag kan inte dela lagrådets uppfattning om behovet av att konkursdomaren gör en mera ingående prövning än vad som har förutsatts i det remitterade förslaget. En ökad officialprövning torde inte leda till att förut okända borgenärer kommer fram eller till nämnvärt färre överklaganden. Redan kända borgenärer har väsentligen samma möjligheter att ta till vara sin rätt i mindre konkurser som i större sådana. Som jag har anfört i remissprotokollet har tillämpningsområdet för den enklare handläggningsformen valts särskilt med tanke på att förvaltningen skall kunna genomföras utan att bevakningsförfarande behövs men med bibehållande av borgenärernas möjligheter att få behövlig insyn i förfarandet. Däremot är det klart, att om en invändning mot utdelningsförslaget görs, denna bör prövas i vanlig ordning. Det remitterade förslaget syftar givetvis inte till någon inskränkning i konkursdomarens skyldighet att ta ställning till invändningens riktighet. För tydlighetens skull anser jag detta böra komma till uttryck genom en mindre jämkning i lagtexten.

I anslutning till frågan angående omfattningen av konkursdomarens prövningsskyldighet har lagrådet föreslagit att i KL införs en regel om att konkursdomaren bör bereda förvaltaren och den vars rätt kan beröras tillfälle att yttra sig, om anledning förekommer till ändring i utdelningsförslaget. Enligt min mening följer av allmänna processrättsliga principer att konkursdomaren inte bör göra någon ändring till nackdel för någon utan att denne har fått tillfälle att yttra sig. Att samråd också bör ske med kronofogdemyndigheten eller med annan förvaltare i det fallet att ändring i utdelningsförslaget är aktuell anser jag ligga i sakens natur. Undantagsvis torde emellertid konkursdomaren direkt kunna fastställa ett ändrat utdelningsförslag. Det kan t.ex. vara fallet om konkursdomaren nedsätter ett ersättningsanspråk som framställs av enskild förvaltare. Behövliga bestämmelser i ämnet torde kunna utfärdas av regeringen.

Uttrycket "mindre konkurser" i rubriken till 9 kap. är enligt lagrådet mindre träffande. Lagrådet har föreslagit att ordet "mindre" byts ut mot ordet "vissa".

Om den av lagrådet föreslagna omdisponeringen av författningsmaterialet godtas i enlighet med vad jag tidigare har förordat, blir en del av de skäl lagrådet har åberopat mot begreppet "mindre konkurser" av mindre betydelse. Enligt min mening underlättar begreppet förståelsen av systematiken i KL och jag är därför inte beredd att godta lagrådets förslag på denna punkt.

I 18 b, 54 och 55 §§ KL ges föreskrifter rörande sådana handelsböcker som en bokföringsskyldig gäldenär har hållit. Begreppet handelsböcker knyter an till den nuvarande terminologin i bokföringslagen (1929:117). I

den nya bokföringslag som har antagits av statsmakterna under våren 1976 (prop. 1975:104, LU 1975/76:15, rskr 1975/76:205, SFS 1976:125) förekommer inte det begreppet. Enligt den nya lagen kan bokföring ordnas på annat sätt än genom böcker. Det kommer till uttryck på det viset att den nya lagen använder ett vidare begrepp än handelsböcker, nämligen räkenskapsmaterial. På grund härav bör vissa formella justeringar göras i de berörda paragraferna. Jag vill tillägga att den nya bokföringslagen kan föranleda även andra ändringar i KL (jfr även 22 och 23 §§ ackordslagen). Dessa ändringar torde utan praktiska olägenheter kunna vidtas först i ett senare sammanhang.

I övrigt kan jag i sak godta de ändringar som lagrådet har föreslagit. Utöver vad tidigare har angetts bör också vissa redaktionella ändringar göras.

Organisatoriska frågor

Som jag har anfört i remissen till lagrådet aktualiserar reformen av förfarandet i de mindre konkurserna vissa organisatoriska frågor. Främst är härvid av betydelse de ökade arbetsuppgifter som skall ankomma på kronofogdemyndigheterna. Ökningen hänför sig inte bara till förvaltarskapet i de fall konkurs skall handläggas enligt den enklare ordningen utan också till den utredning som i vissa fall skall föregå konkursdomarens val av handläggningsform. Vidare innebär lönegarantiprövningen i de konkurser som nu handläggs som tillgångskonkurser men som enligt förslaget skall handläggas enligt den enklare ordningen en inte obetydlig merbelastning på kronofogdemyndigheterna.

Kronofogdemyndigheternas ökade arbetsuppgifter kan endast till en del utföras med utnyttjande av redan tillgängliga personalresurser. Som jag har förutskickat i remissen till lagrådet är det därför nödvändigt att tillföra organisationen ytterligare resurser för detta ändamål. Prövningen av vilka resurser som behövs bör ske mot bakgrund av de bedömningar av den framtida konkursutvecklingen som jag har redogjort för i protokollet.

I prop. 1975/76:100, bil. 16 har på chefens för kommundepartementet föredragning regeringen föreslagit riksdagen att till *Kronofogdemyndigheterna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 227.004.000 kr. Medel för de nämnda nya arbetsuppgifterna har inte beräknats i förslaget.

Behovet av resursförstärkningar inom kronofogdemyndigheterna kan beräknas till 29 nya tjänster inom en kostnadsram av 2.200.000 kr. om året. Av tjänsterna beräknas 14 tillföras de fyra storstadsdistrikt där flertalet konkurser förekommer. Av landets övriga 77 kronofogdedistrikt beräknas 15 distrikt få en tjänst vardera.

De ökade kostnader för handläggande personal och biträdespersonal som uppkommer fram till budgetåret 1977/1978 torde få bestridas genom att förslagsanslaget B 3 Kronofogdemyndigheterna under fjortonde huvudtiteln får överskridas.

Det är angeläget att viss utbildningsverksamhet snarast kommer till stånd såväl när det gäller den personal som skall nyanställas som när det gäller övrig personal som berörs av reformen. Det får ankomma på RSV att inom ramen för den utbildningsverksamhet som RSV fortlöpande bedriver anordna sådan utbildning. Frågan i vad mån detta är möjligt med utnyttjande av redan beviljade anslag får prövas i annat sammanhang.

Även när det gäller regler om beräkning av ersättning till statsverket för kronofogdemyndighets förvaltning av konkursbo är det angeläget att förberedelsearbetet börjar så tidigt som möjligt. Som jag har angett i remissen till lagrådet är det åtskilligt som talar för att ersättningen för myndighetens kostnad bestäms enligt vissa schabloner. Jag har för avsikt att närmare låta undersöka frågan om taxesättning.

De organisatoriska frågorna är sådana att man enligt min mening har anledning att förlägga ikraftträdandet av reformen till en något senare tidpunkt än vad som har angetts i lagrådsremissen. Jag föreslår att reformen får träda i kraft den 1 april 1977.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga de av lagrådet granskade förslagen med vidtagna ändringar.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
Lagförslag	3
1 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)	3
2 Förslag till lag om ändring i jordabalken	27
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättningsed .	28
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs.....	28
5 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom.....	31
6 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.	32
Utdrag av regeringsprotokollet den 18 december 1975	33
1 Inledning.....	33
2 Nuvarande ordning m.m.	35
2.1 Allmänt om konkursinstitutet.....	35
2.2 Gällande bestämmelser om konkurs	36
2.2.1 Förfarandet vid tillgångskonkurs	36
2.2.2 Förfarandet vid fattigkonkurs	39
2.2.3 Konkurskostnader	41
2.3 Regler om utmätning och utmättningsed	44
2.4 Översikt över det statliga lönegarantisystemet	46
2.5 Vissa statistiska uppgifter	47
3 Kommittén.....	49
3.1 Allmänna synpunkter	49
3.2 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om mindre konkurser.....	53
3.2.1 Reformens inriktning	53
3.2.2 Förvaltningen av konkursboet m.m.	58
3.2.3 Förvaltningsorgan	61
3.2.4 Kontrollen över förvaltningen	69
3.2.5 Konkursens upphörande	70
3.2.6 Ansvaret för konkurskostnader	74
3.2.7 Företrädesordningen för konkurskostnader	76
3.3 Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om förvaltningen vid ordinär konkurs.....	79
3.3.1 Förvaltares kvalifikationer	79
3.3.2 Utseende av förvaltare	82

3.4	Kostnader för reformen.....	84
4	Remissinstanserna	86
4.1	Allmänna synpunkter	86
4.2	Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om mindre konkurser.....	91
4.2.1	Reformens inriktning	91
4.2.2	Förvaltningen av konkursboet m.m.	102
4.2.3	Förvaltningsorgan	105
4.2.4	Kontrollen över förvaltningen	119
4.2.5	Konkursens upphörande	121
4.2.6	Ansvar för konkurskostnader	123
4.2.7	Företrädesordningen för konkurskostnaden	125
4.3	Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om förvaltningen vid större konkurser.....	126
4.3.1	Förvaltarens kvalifikationer	126
4.3.2	Utseende av förvaltare	128
4.4	Kostnader för reformen.....	131
5	Föredraganden.....	132
5.1	Allmänna synpunkter	132
5.2	Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om mindre konkurser.....	137
5.2.1	Reformens inriktning	137
5.2.2	Förvaltningen av konkursboet m.m.	148
5.2.3	Förvaltningsorgan	158
5.2.4	Kontrollen över förvaltningen	167
5.2.5	Konkursens upphörande	170
5.2.6	Ansvar för konkurskostnader	175
5.2.7	Företrädesordningen för konkurskostnader	178
5.3	Huvudgrunderna för lagförslaget i fråga om förvaltningen vid större konkurser.....	181
5.3.1	Förvaltarens kvalifikationer	181
5.3.2	Utseende av förvaltare	186
5.4	Kostnader för reformen.....	188
5.5	Upprättade lagförslag.....	190
6	Specialmotivering	191
6.1	Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225).....	191
6.2	Förslaget till lag om ändring i jordabalken	228
6.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1921:244) om utmättingsed	230
6.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs	230

6.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom	232
6.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m.....	232
7 Hemställan.....	233
Bilagor	
1 Konkurslagskommitténs förslag	234
2 Statistisk undersökning av ordinära konkurser utförd av konkurslagskommittén under våren 1975	269
3 De remitterade förslagen.....	272
Utdrag av lagrådets protokoll den 30 mars 1976.....	300
Utdrag av regeringsprotokollet den 1 april 1976.....	314